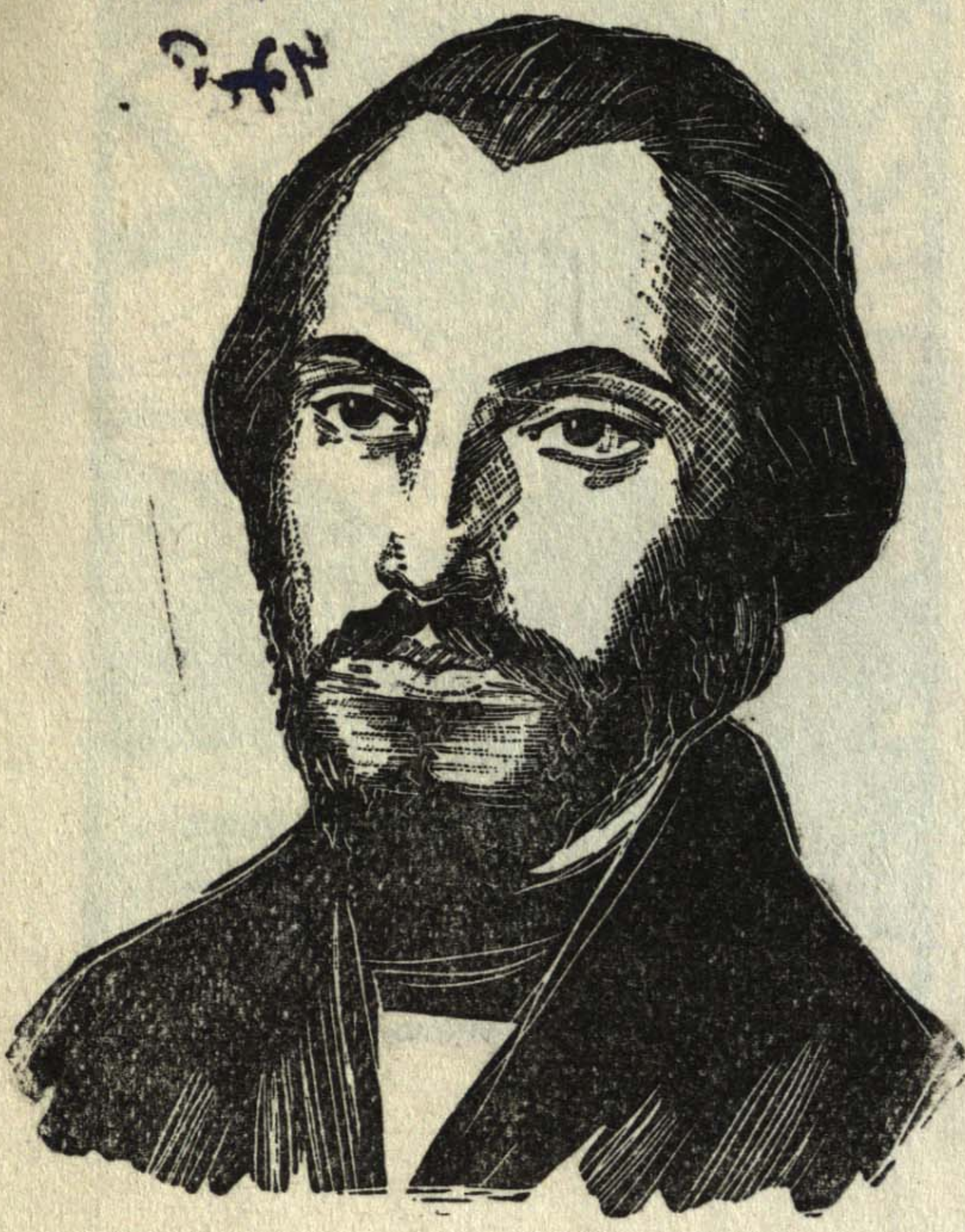

№. 1. ЕШІЙ. АNꙋЛ І.

ІКОАНА ЛꙋМЕЇ.

ФОАЕ

ПЕНТРꙋ ꙟНДЕЛЕТНІЧІРЕА МОЛДО-РОМꙖНІЛОР.

1840. ДꙋМІНІКЪ. 29 СЕПТ.

КЪТРЪ ЧІНСТІТꙋЛ ПꙋБЛІК.

Мꙋлт се ворбеще ꙟн зілеле ноастре деспре лꙋмінареа націоналъ а компатріоцілор; дорінца ші ꙋна плекаре де а о ведеа спорітъ, ꙟнтратꙟта се фъкꙋ обшеаскъ, ꙟнкꙟт ꙟн асеміне ꙟмпрецꙋраре алте попоаре кꙋ греꙋ ні сар путеа асемъна; кꙋ тоате ачесте, міжлоачеле ꙋнеі практіче лꙋмінърі а поворꙋлꙋї ші а тінерімеі, сꙟнт ла ноі ꙟнкъ фоарте недепліните. Пе кꙟнд нꙋ ні ліпсеск Газете Політіче ші Фоі Літераре, кꙟнд авем Газете Бісерічещі, Комерціале, пънъ ші челе де Моде, не ліпсеще о фоае періодікъ пентрꙋ тінеріме ші попорꙋ. Адевърат есте къ де кꙟтва тімп съ фъкꙋръ сарекаре асеміне черкърі ші нꙋ путем тъгъдꙋі мерітꙋл ачелор черкърі, ꙟнсъ фъръ а са жігніре путем зіче къ Прінціпатꙋріле нꙋ аꙋ ꙟнкъ о фоае ꙟн асемънаре кꙋ ІКОАНА ЛꙋМЕЇ, че прін ачеастъ програмъ ꙟмфъцошем ші а кърія скоп де къпітеніе есте а ꙟнлесні афаръ де схоалъ, обшеаска лꙋмінаре а тінерімеі ші а попорꙋлꙋї.

Дрептачеа, ꙟнгріжіндꙋне дедемꙋлт кꙋ ꙟнтімпінареа ꙋнеі асеміне ліпсе, дꙋпъ пътрꙋнзътоаре кꙋцетаре планꙋл де фацъ ні саꙋ пърꙋт чел маі немеріт пентрꙋ ꙟмпліпіреа дорінцеі обшещі, ші астъзі дꙋпъ прегътіріле ꙟндестꙋл де костісітоаре, не сімцім фоарте феріціці а путеа ꙟмфъцоша пꙋблікꙋлꙋї резꙋлтатꙋл остенелілор ноастре, кꙋ ꙟнкредере къ сімціреа чеа нобілъ ші патріотікъ ва пріімі кꙋ ꙟнгъдꙋіре ші ꙟмбръцошаре о Фоае періодікъ, че се деосебеще нꙋ нꙋмаі прін а еі кꙋпріндере інтересантъ ші пе дінафаръ ꙟнзестраре, че ші прін ефтінътатеа прецꙋлꙋї ꙟндъмънъторіꙋ пентрꙋ тоа-

те стъріле ші ачелор кȣлтівіці, (Чіне нȣ дореще астіꙁі а се ꙟвреднічі де ачест нȣме?) ꙟкѫт не пȣтем мъгȣлі къ непъртініторії вор ꙟѫдека деспре ꙟнріȣріреа фолосітоаре а ачестеі Фоі ꙟн пріінца общіеі, ші къ вор аџȣтора ꙟнтемееереа скопȣлȣі прін адȣнареа сȣбскріиторілор ші ꙟмпъртъшіреа артікȣлілор.

Пътрȣншї де адевърȣл къ нȣмаї ꙟнтемееереа моралȣлȣї ші лȣмінареа чеа адевъратъ пот фъптȣї бінеле компатріоцілор, кътръ каре цінтеск тоате сіргȣінцеле стрълȣчітȣлȣї ностру **Домнітор**, німікъ нȣ саȣ крȣцат пентрȣ де а фаче інтересантъ **ІКОАНА ЛȢМЕЇ**. Спре ачест скопȣ саȣ ꙟнтрȣніт конлȣкръторї ноі дінтре алешї тінерї літерацї карії кȣ сіргȣінцъ вор ȣрма планȣлȣї пропȣс ꙟн ачеастъ лȣкраре, нъдъждȣінд а кѫщіга ꙟнкȣвіінцареа пȣблікъ каре ва фі мȣлцъміта чеамаї плъкȣтъ пентрȣ остеніторії че прін ачеаста вор пліні ꙟналта кемаре де а се фаче дȣпъ пȣтінцъ фолосіторї компатріоцілор.

Нічї о щіінцъ, нічї о сфътȣіре фолосітоаре общіеі, нȣ вор фі стреіне де **ІКОАНА ЛȢМЕЇ**. Тоате кѫте **Франціа**, **Англіа**, **Германіа** ші **Італіа** ꙟн кȣрсȣл мȣлтор анї аȣ кȣлес ші аȣ пȣблікат прін міжлочіреа ȣнор асеміне фоі попȣларе, ноі алегѫнд ле вом кȣлеџе ші ле вом трече ꙟн а ноастръ Фоае, ші кȣ аџȣторюл Атотпȣтернікȣлȣї, кредем къ ꙟнріȣріреа асȣпра лȣмінъреі нȣ ва фі маї пȣцѫн стрълȣчітъ декѫт аȣ фост ꙟн ачеле църї. Де ші планȣл кȣпрінДер[е] матеріілор ачестеі фоі нȣ есте мърџініт, тотȣші дȣпре пілда ꙁіселор фоі, ꙟнделетнічіреа ноастръ ва цѫнті маї кȣ самъ асȣпра моралȣлȣї, історіеі, коꙁмографіеі, археологіа патріеі, історіа натȣралъ, технологіа, індȣстріа ші ікономіа, каре тоате се вор лъмȣрі прін ȣн стіл кеар ꙟнцелегътор.

Сімцім тоатъ повара ачестеі ꙟнсърчінърї, дар ꙟнкредереа че авем ꙟн асемене лȣкраре пȣблікȣлȣї фолосітоаре ші ꙟн аџȣторȣл кȣ кареле вом фі ꙟмбръцошацї, не мінеск бȣнъ іспраъ кѫчї челе че се пар пȣтінчоасе, се плінеск прін ꙟнпреȣнъ-лȣкраре а маї мȣлтора, каре лȣкрърї ꙟн епоха ноастръ саȣ фъптȣіт ꙟн църіле челе лȣмінате.

„ Дрептачега съ фім дрепцї кȣ тімпȣл ші кȣ міжлоачеле контімпȣранілор ноштрї. Конфъптȣгаскъ „ ші лȣмінеꙁе фіешкаре кȣ а са лȣмінъ пентрȣ ꙟмпръщіереа ꙟнтȣнерікȣлȣї; німе се ꙟнгроапе таʼ „ лентȣл че і саȣ ꙟнкредінцат, пентрȣ ка съ нȣ і се ꙟмпȣте одінеоаре ꙟнтребȣінцареа чеа р[ea] „ а дарȣрілор сале.“ Пе ачесте прінціпії ꙟндемнъм пре тоцї біневоіторії компатріоцї кътръ ȣ[н] аџȣтор енергік пентрȣ а ноастре ꙟнтрепріндерї патріотіче, ка дȣпре вредніче съ пȣтем ꙟмфъцоша Молдо-Ромѫнілор ачеастъ **ІКОАНЪ А ЛȢМЕЇ**, ꙟн каре съ се оглінДеаскъ тоате мінȣнел[е] ȣрꙁіреі ші продȣктеле мінцеі оменещї, ȣнеле вредніче де мірáре, іар алтеле де а ноастръ імітаці[е] ші емȣлаціе.

Дін ачеастъ Фоае періодікъ се ва пȣбліка пе съптъмѫнъ кѫте о коалъ дȣпре форматȣл д[е] фацъ, авѫнд фіещекаре датъ кѫте 4 сеаȣ 5 іконе. Прецȣл еї есте де одатъ хотърѫт ла 5 сороковецї пе трілȣніе, іар ла спорíреа нȣмърȣлȣї пренȣмеранцілор, ла фіешкаре термін ва скъде ꙟн

аналогіе прецȣл фоаеі, ꙟкѫт доріm ка а еі ефтінътате съ аџȣнгъ ші се ꙟнтреакъ тоате асемінеа Фоі стреіне.

Пентрȣ адȣнареа сȣбскріиторілор пофтім пе тоці біневоіторії, пе дрегъторії, пе ачії че се ꙟнтересазъ кȣ крещереа пȣблікъ ші партікȣларъ, пе Длор професорії, пе пърінції ші пе доріторії лȣмінърей карії тръеск пе ла царъ, ші карії ꙟн ачеастъ фоае вор гъсі пȣрȣреа кѫте о ноъ ідее фолосітоаре сеаȣ кȣріоазъ; ачещії вор біневоі а се адреса орі деадрептȣл кътръ Інстітȣтȣл Албінеі, сеаȣ кътръ Длор Професорії схоалелор пȣбліче де пе ла цѫнȣтȣрі, ші тоці адȣнъторії де 10 сȣбскріиторі вор пріімі гратіс ȣн ексемплар ал ачестеі Фоі.

ІНСТІТȢТȢЛ АЛБІНЕІ.

МОСКВА.

Ла анȣл 1147, нобілȣл Кȣчко стъпѫнеа о парте дін мошіле де пе малȣл ріȣлȣі Москва, ші пе кѫт ера де пȣтернік ші ꙟнавȣціт, пе атѫта іл орбеа трȣфіа, ꙟнкѫт аȣ кȣтезат а нȣ се сȣпȣне ші а піерде кȣвеніта аскȣлтаре кътръ Мареле Дȣкъ Іȣрга І. Ачеста апрінс де мѫніе аȣ порончіт маі ꙟнтъі съ се арестȣіаскъ Кȣчко ші апоі іл педепсі кȣ моарте, ꙟмпреȣнѫнд пъмѫнтȣріле сале кȣ ачеле а коронеі. Атȣнче с'аȣ ꙟнформат лѫнгъ четъцȣіа Кȣчко, о мікъ політіе каре се фъкȣ чева маі ꙟнсемнътоаре пе ла міжлокȣл векȣлȣі ал 14-ле; зідіндȣсе ꙟн ачел тімп де кътръ мареле Дȣка Даніїл маі мȣлте мънъстірі ші бісерічі ші ꙟнкȣнџȣрѫндȣсе політіа кȣ ȣн зід де піатръ. Дар ꙟнфлоріреа ꙟнчепътоаре а Москвеі тімпȣрії аȣ възȣт а еі къдере прін нъвъліреа Монголілор, карії о кȣпрінсе ла 1382. Дȣпъ мȣлте пътімірі ꙟнделȣнгате ші кȣмпліте крȣзії саȣ мѫнтȣіт Росіа де џȣгȣл четелор асіатіче, прін аџȣторȣл лȣі Іван Васіліевічі, каре прінц аȣ ꙟнълцат пе Москва ла рангȣ де Капіталъ а Імперіеі ꙟнтрȣніте, ші прін адъоџіреа маі мȣлтор зідірі мъреце аȣ ꙟнвреднічіто де нȣмеле ȣнеі резіденції марі. Ла анȣл 1611, саȣ стірпіт о маре парте прін фокȣ. Ꙟнсъ Москва ꙟнфлорі дін ноȣ ші ръмасе де атȣнче капітала Імперіеі Росіеі пън ла анȣл 1703, кѫнд Петерсбȣргȣл саȣ ꙟнълцат дін міжлокȣл млащінілор Невеі, фъкѫндȣсе резіденціа Ꙟмпъратȣлȣі ші а Кȣрцеі сале. Кȣ тоате ачесте, Москва аȣ пъстрат дрітȣл де а фі локȣл ꙟнкоронърей Ꙟмпърацілор, ші катедрала Імперіеі. Ꙟналтȣл кліpос ші ȣн маре нȣмър де фамілії нобіле аȣ ръмас ꙟн векеа капіталіе а Росіеі. Пе кѫт Імперіа съ ꙟнтіндеа кътръ апȣс ші ръсъріт, пе атѫта спореа ші мъріmеа Москвеі. Ꙟнпреџȣріmеа еі ера де 6 міле Германе ла 1812, кѫнд фокȣл чел кȣмпліт о пріфъкȣ маі тоатъ ꙟн ченȣшъ. Ардереа каре съ ꙟнчепȣсе ноаптеа ꙟн 3 Септм. аȣ цѫнȣт пън ла 21 а ачеліаш лȣні.

Де атȣнче тоате саȣ зідіт іаръш дін ноȣ ші політіа саȣ ꙟнфрȣмсецат ꙟнтрȣ'н кіп мърец, ȣліцеле ші піацеле сѫнт акȣм маі дрепте ші маі регȣлате, дар фіінд къ мȣлте зідірі аȣ скъпат де фок апоі ꙟнкъ съ пъстреазъ векімеа планȣлȣі де маінаінте. Се поате зіче къ ꙟн міжлокȣл ачестеі політії марі се афлъ алтеле доъ ȣна лѫнгъ алта, адекъ Кремел ші Кітаігород. Чеа дін тъі есте о четате а веkілор Царі, а къріа зідірі саȣ ꙟнтокміт де ла 1812, ꙟнкȣнџȣратъ фіінд де ȣн зід ꙟналт де 60 палме. Ꙟн кентрȣл еі съ ꙟналцъ палатȣл Царілор, де о мъріме ȣріешъ, алкътȣіт дін маі мȣлте зідірі, лѫнгъ каре съ афлъ палатȣрі, мънъстірі ші треізечі доъ бісерічі кȣ ненȣмърате тȣрнȣрі і кȣ акоперемѫнтȣрі верзії ші ꙟнаȣріте.

Лѫнгъ Кремел се афлъ Кітаігородȣл, каре есте адевърата політіе; аіче сѫнт Базарȣріле сеаȣ піацеле челе марі нȣміте Гостіні дворі, ȣнде съ адȣнъ мърфȣріле Асіеі ші а Европеі; чії маі ꙟнавȣції негȣціторі

ПРІВІРЕА МОСКВЕЙ.

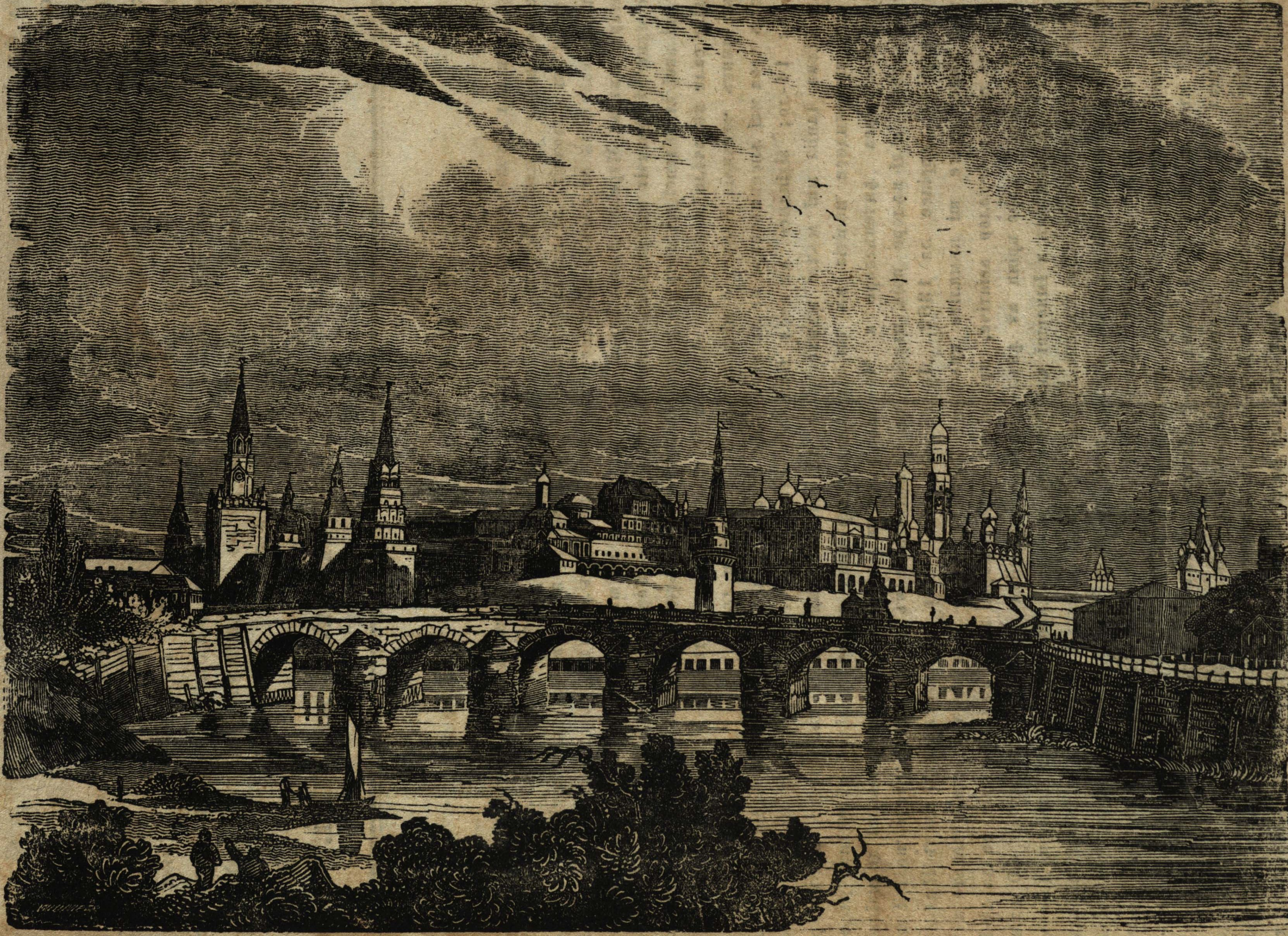

лъкȣеск ꙟн ачеастъ парте. Ꙟн џȣрȣл кварталȣрілор Кремел ші Кітаїгород, съ ꙟтінде о а тріа політіе нȣмітъ Белоігород, кȣпрінзѫнд Ȣніверсітатеа ꙟтемеетъ ла анȣл 1755, ші де ноȣ дескісъ ла Септемвріе 1813, пе лѫнгъ каре се деосебеск ꙟтре алте ашеземѫнтȣрĭ тȣрнȣл астрономік, о адȣнаре преціоасъ де моделȣрĭ ші машіне, габінетȣл анатомік ші бібліотіка кȣ 36,000 томȣрĭ.

Кварталȣл ал патрȣлеа Семленоігород се ꙟтінде пе лѫнгъ челеланте треĭ, деспре каре ам ворбіт ші аіче маĭ кȣ самъ лъкȣеще попорȣл. Фіешкаре дін ачесте кварталȣрĭ се деспърцеа одініоаре прін шанџȣрĭ марĭ, дар акȣм нȣмаĭ політіа ꙟтреагъ есте ꙟнкънџȣратъ ꙟн ачест кіп, ші ꙟтрареа ȣрмеазъ прін 14 порцĭ.

Ꙟнпреџȣрȣл ачестеĭ політіĭ ȣрісше се афлъ ꙟнкъ 30 сȣбȣргȣрĭ сеаȣ махалале каре съ ꙟнфрȣмсеցеазъ дін зі ꙟн зі, ꙟподобіндȣсе кȣ палатȣрĭ ші гръдінĭ.

Зідіріле челе мъреце, мънъстіріле, бісерічіле кȣ тȣрнȣріле ꙟналтȣріте сеаȣ зȣгръвіте кȣ фелȣріте въпселе, фіінд де деосебітъ архітектȣръ ші дін тоате тімпȣріле, ꙟнфъцошазъ ȣн контраст ꙟтре гȣстȣл Европіан ші Асіатік, а векȣлȣĭ де міжлок ші ачелȣĭ маĭ ноȣ, ші прівіреа чеа кȣріоазъ ші мъреацъ прічінȣеще кълъторȣлȣĭ атѫта мірарe, ꙟнкѫт съ сокоате а фі ꙟтро політіе де зѫнĭ ші де фармічĭ прекȣм съ въд прін історііле фабȣлоасе.

(Ва ȣрма).

АЛЕРГАРЕ ДЕ КАĬ ꙞН АНГЛІА.

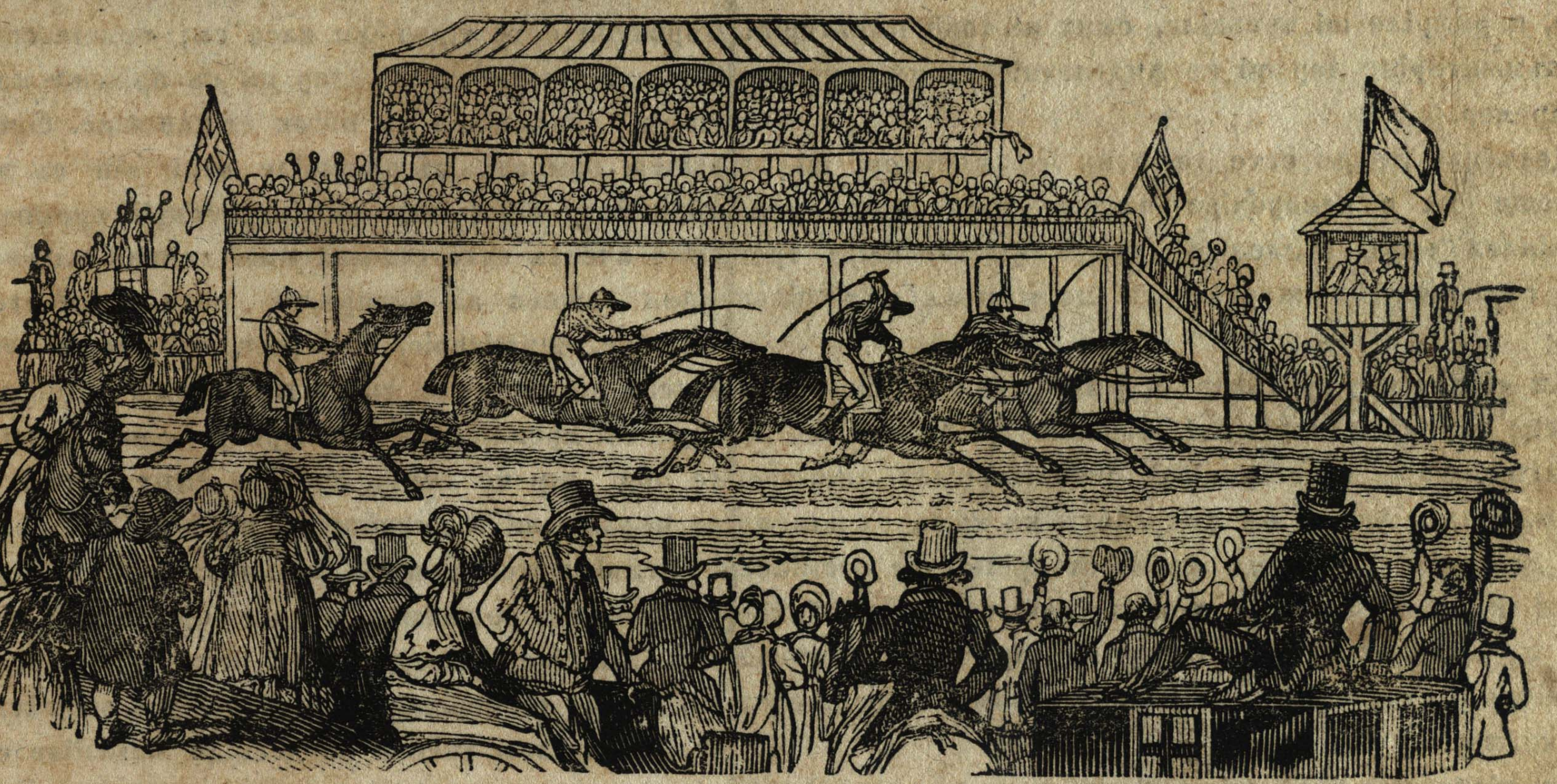

Алергареа де каĭ есте ꙟн Англіа о ꙟнделетнічіре фоарте плъкȣтъ тȣтȣрор стъріріор. Еа съ фаче ꙟнтрȣ'н лок мъсȣрат де формъ квадратъ сеаȣ ротȣндъ. ꙟнсъмнат прін стѫлпĭ албĭ пе каріĭ алергъторі требȣе съĭ аібъ пȣрȣреа ꙟн дреапта лор. Локȣл че аре съ'л петреакъ ȣн кал дін чіĭ алергъторі есте де 4 міле Енглезе. Фіешкаре дін каіĭ ачещіа требȣе съ поарте о хотърѫтъ греȣтате каре се ꙟнсемнеазъ пентрȣ тоцĭ жокеіĭ че аȣ съ кълъреаскъ. Дакъ ȣн жокеȣ есте маĭ ȣшор, атȣнче і се пȣне атѫта греȣтате пънъ че съ фаче ꙟнтокмаĭ. Дакъ жокеіĭ ꙟнпреȣнъ кȣ шеліле, фрѫіле ші челеланте лȣкрȣрĭ с'аȣ кȣмпъніт де кътръ џȣдекъторіі чеĭ џȣраціĭ, атȣнче ла сѫмнȣл че лі се дъ прін ȣн корн де вѫнат, съ ашазъ ꙟтро лініе дреаптъ денаінтеа ȣнеĭ фрѫнгіĭ ꙟнтінсе. Фрѫнгіа дѫндȣсъ џос съ сȣфлъ ꙟн корн ші кълърецііĭ ꙟнчеп а алерга; обічнȣіт ꙟн 8-9 мінȣте депъртареа сȣс арътатъ есте петрекȣтъ. Сѫнт

пілде къ ȣн кал де треĭ орĭ ꙟнтрȣ о дȣпъ амеазъзі аў алергат, ші ꙟн тоате рѫндȣріле аў къщігат, адекъ ꙟн 27 мінȣте аў петрекȣт $2\frac{1}{2}$ міле германе. Ꙟнтре фіешкаре алергаре съ фаче о паȣзъ де ȣн чеас ші маĭ біне. Ꙟндатъ че кълъреціĭ аў аџȣнс ла локȣл хотърѫт, атȣнче съ кȣмпенескȣ де ноȣ пентрȣ а съ віде, де наȣ лепъдат чева дін а лор греȣтате. Везет наȣ ꙟндатъ каіĭ, жĭ щерг біне, ле кȣръцъ пічоаре... ꙗръ маĭ кȣ самъ ꙟнкіетȣріле ші ле тоарнъ він сп... ніолескȣ. Дȣпъ ачеаста се акопър ші апоĭ жĭ пре... блъ пънъ ла алтъ алергътȣръ.

Х̣ І Н Е З І Ĭ.

Лъкȣіторіĭ Імперіеĭ чеĭ марĭ а Хінеĭ, съ траг дін семінціа монголъ, фігȣра лор есте делікатъ ші слабъ, мѫнеле ші пічоареле сѫнт фоарте мічĭ; въпсеȣа піеліĭ ꙟнгълбінітъ, даръ ꙟн пърціле нордȣлȣĭ чева маĭ албъ, фаца латъ, насȣл тȣртіт, окіĭ негрі, пърȣл де асеміне ші фрȣнтеа слободъ. Бърбаціĭ сѫнт сȣпȣшĭ ꙟнгрошереĭ ші нȣ пот сȣфері стрȣнчінареа трȣпȣлȣĭ. Солдаціĭ чіĭ нȣмерошĭ каріĭ пъзеск марџініле, каналȣріле, цермȣріле ші четъціле, сѫнт кȣ тоціĭ късъторіцĭ, аў пъмѫнтȣріле лор ші се ꙟнделетніческ кȣ лȣкрареа огоарелор.

Дефъїмат лȣкрȣ есте де а нȣ се късъторі ші съ привеще ка о ненорочіре фоарте маре дакъ моаре чінева фъръ а ласа фіĭ, каріĭ ꙟн тот анȣл требȣе съ плінеаскъ жертве ла мормѫнтȣл пъринцілор лор.

Ꙟн фіещекаре прімъваръ, Ꙟмпъратȣл ꙟн персоанъ ꙟнчепе сербареа плȣгȣлȣĭ, апроапе де ȣн темплȣ ла Пекінг, каре есте ꙟнкінат іскодіторюлȣĭ лȣкрърeĭ пъмѫнтȣлȣĭ. Аколо ел ꙟндреаптъ кȣ мѫна са плȣгȣл чел де арџінт, пȣртѫнд ла ачест прілеж де асемінеа хаіне ка а плȣгарілор; тоціĭ прінціĭ ші нобіліĭ Імперіеĭ ȣрмеазъ пілдеĭ доміторюлȣĭ лор, ꙗр кѫнтъреціĭ ꙟн тімпȣл ачестеĭ церемоніĭ кѫнтъ імне ꙟн чінстеа агрікȣлтȣреĭ.

Ꙟн віаца пȣблікъ ші соціалъ домнеазъ церемоніĭ вредніче де рѫс, каре съ пъзеск кȣ о сфінцітъ вреднічіе ші пентрȣ каре есте де невое о адѫнкъ ꙟмвъцътȣръ. Тоате требіле съ фак кȣ ȣн нȣмър хотърѫт де метаніĭ, ꙟнџенȣнкерĭ ші мішкърĭ де мѫнъ че спореск сеаў се ꙟмпȣцінеазъ дȣпре рангȣл персоанелор.

Де вроеще чінева а аве пе ȣн хінез ла масъ, апоĭ требȣе де треĭ орĭ съл пофтеаскъ прін ȣн білет пе хѫртіе розъ (пембе) ші а треіа оаръ кеар ꙟнаінтеа ꙟнчеперіĭ прѫнзȣлȣĭ. Ꙟнкъ де прін схоалъ съ деприн... копіĭ кȣ ачесте обічеюрĭ кȣріоазе кȣм ші кȣ ȣн характір серіоз; ла ноѫ аніĭ се деспартъ фраціĭ дȣ... пре сексȣл лор, ші кȣ аспріме се креск фііĭ ꙟнтр... парте ші фііčеле ꙟн алта, пентрȣ каре нічĭ се кȣ... ноаще юбіреа фръцаскъ; дар фііĭ требȣĭ съ юбеаск... пе пъринціĭ лор, ші ꙟн невое сѫнт даторĭ а лȣкр... нȣмаĭ пентрȣ дѫншіĭ, ші а жертві пънъ ші віаца лор... Бърбатȣл есте тіран ꙟн каса са; фемеіа есте роаб... Оморȣл де сіне ші а фіілор нȣ съ привеще ка о нел... џюіре, ꙟншъларea ꙟн негоц се ꙟнвоеще. Ȣнеорĭ дȣп... обічеюл ȣрмеазъ ка рȣденіїле сеаў фііĭ съ дърȣѭаск... пъринцілор, фіінд ꙟнкъ ꙟн віацъ, секріе фрȣмос ꙟмподо... біте; ачеаста есте семнȣл ȣнеĭ дȣіошіĭ алесе. Харак... тірȣл общеск ал попорȣлȣĭ есте о аместекаре д... мѫндріе, чершторіе, віклешȣг, простіе ші серіозітат... Хінезіĭ дефаĭмъ пре тоате попоареле, нȣміндȣле вар... варе, ші прецȣіеск кȣ ковѫршіре фаптеле ші лȣкрърі... ле лор, дар пе лѫнгъ ачеаста сѫнт ліпсіцĭ кȣ тотȣ... де кȣраж, ші о аменінцаре кȣ пістолȣл орĭ кȣ сабі... і ꙟнспъĭмѫнтеазъ пънъ ла моарте.

Фоаметеа се ꙟнтѫмплъ адесе орĭ ꙟн Хіна, къчĭ фіеш... каре лъкȣітор самънъ нȣмаĭ челе требȣінчоасе пе ȣ... ан, ꙟнкѫт дін неродіре ȣрмеазъ ліпсъ общеаскъ. Атȣ... че Ꙟмпъратȣл требȣе се дескідъ магазііле сале ȣнд... сѫнт адȣнате провізіоане де орез ші де грѫў, ꙟмпър... ціндȣле ꙟнтре попорȣл.

Лімба Хінезъ нȣ аре алфабетȣл, ȣн семн де скрі... соаре сеаў о літеръ нȣ ꙟнсъмнеазъ ȣн тон, че о іде... ȣн лȣкрȣ; маĭ мȣлте дін ачеле семне алкътȣеск ȣ... період ꙟнтрег. Кърціле религіоасе кȣпрінд тот одат... філософіе ші мітологіе.

Храна Хінезілор се деосебеще кȣ totȣл де аче... европіанъ, пе лѫнгъ алте віте ші вѫнатȣрĭ, іĭ мънѫн... къ де асеміне каĭ, мѫце, гȣзганĭ, віермĭ, лъкȣсте...

Ꙋн Хінез.

ерпї, фелꙋріте інсекте, кꙋїбꙋріле пасерілор, піе-е мѫстъ, розе (трандафірї) прѫжіте ꙟн ꙋнт де лемн ї зъхъріте, бобочеї флорілор де бамбꙋс, ші фоарте ꙋлте дꙋлчецꙋрї. Бъꙋтꙋріле челе речї ле прівеск не-бꙋнътоасе, її ꙟнкълзеск вінꙋл ка ші чеаюл, пре ка-ле 'л беꙋ фъръ захар ші лапте. (Ва ꙋрма).

РІНОЧЕРꙊЛ.

Ріночерꙋл кареле есте дꙋпъ Елефант чел маї нꙋтерник добіток, аꙋ ръмас мꙋлтъ време ꙟн Еврона кꙋ тотꙋл некꙋноскꙋт. Ел аре о лꙋнџіме де 12-13 палме ші о ꙟнълціме де 6-7; гросімеа лꙋї есте маї тот атъта кѫт ші лꙋнџімеа, пічоареле лꙋї сѫнт скꙋрте ші пꙋнтічеле фоарте апроапе де пъмѫнт. Капꙋл лꙋї е асамънъ ꙟн оарешкаре пърці, поркꙋлꙋї, калꙋлꙋї ші качілор, кꙋчї аре окії челꙋї дін тъꙋ, нъріле челꙋї де ал доілеа ші бꙋза дедесꙋпт ачелеї дін ꙋрмъ, пе лѫнгъ ачесте маї аре ꙋн орган ꙟнсꙋшіт нꙋмаї лꙋї; бꙋза деасꙋпра каре ла капът съ прелꙋнџеще ші ꙟтръ'н кіп фоарте деосъбіт съ мішкъ, ѫл слꙋжеще пентрꙋ де а скоате ръдъчінеле ербꙋрілор дін пъмѫнт ші есте пентрꙋ ел токмаї ачеа че пробосціда ла Елефант, фъръ де каре ачеста ар фі ліпсіт де сімціреа піпъїреї.

Піелеа Ріночерꙋлꙋї есте фъръ де перї, вꙋртоасъ ші гроасъ ꙟнкѫт нꙋ съ поате збꙋрчі, ел маї нꙋ ар пꙋте съ се мішче дакъ натꙋра нꙋ іар фі дат ꙟн оарешкаре локꙋрї ніще збꙋрчітꙋрї марї.

Насꙋл Ріночерꙋлꙋї есте ꙟнармат кꙋ ꙋн корн лѫнг де 3 пънъ ла патрꙋ палме, ші плекат чева ꙟнапоі. Ачеста ѫі слꙋжеще пентрꙋ а сꙋпа пъмѫтꙋл ші а скоате ръдъчінеле ербꙋрілор ші а ле копачілор.

Ріночерꙋл ꙟнзестрат кꙋ о аша маре пꙋтере, ар фі ꙋнꙋл дін добітоачеле челе маї ꙟнфрікошате, дакъ дін ꙟнпротівъ нꙋ ар фі чел маї нꙋвіторїꙋ де паче. Кѫнд ѫі есте фоаме с'аꙋ кѫнд есте порніт де алтъ чева, атꙋнче съ ꙟнфꙋріошазъ ші фаче кꙋ о репецꙋне неспꙋсъ ніще сърітꙋрї аша де марї, ꙟнкѫт обоаръ тот ачеа че ѫі стъ ꙟн кале. Дакъ аџꙋнџе пе дꙋшманꙋл сеꙋ ѫл калкъ кꙋ пічоареле, іаръ ꙟнтѫмплѫндꙋсъ а нꙋ'л немері де одатъ, атꙋнче лесне поате а скъпа де дѫнсꙋл.

Ріночерꙋл есте прост ші нꙋ съ поате ꙟнвъца, акꙋм ѫі блѫнд ші молатік ші акꙋм ѫл везі ꙟн чеа маї маре фꙋріе, каре маї ꙟнаінте нꙋ поці нічі а о кꙋноаще дар нічі а о ꙟнблѫнзі. Ачест добіток де ші аре о мъріме кꙋмплітъ, тотꙋші ꙟн а са мѫніе фаче ніще мішкърї ші сърітꙋрї кꙋ о аша ꙋшꙋрінцъ, ꙟнкѫт маї съ сокот а фі песте пꙋтінцъ. Ꙟн а са порніре слобоаде дін сіне ꙋн стрігът ꙟнфрікошат, іаръ кѫнд есте лініщіт нꙋмаї ꙋн мꙋцет аморціт че съ асамънъ кꙋ а поркꙋлꙋї сълбатік.

Ріночерꙋл тръеще сінгꙋр ꙟн пꙋстіетъцї ші нꙋмаї раре орї съ вѫдꙋ маї мꙋлці ла ꙋн локꙋ. Ел ꙋрмеазъ маї кꙋ самъ кꙋрсꙋл апелор ші нꙋбеще а съ тъвълі ꙟн норої млащінілор. Ачест добіток съ хрънеще кꙋ плѫнтеле челе марї, гръꙋнце, ръдъчінї ші фрꙋнзе, містꙋінд ꙟнтро зі ла 160 фꙋнцї де мѫнкаре ші потрівіт кꙋ о асемінеа кѫтіме де хранъ бе ші о мꙋлціме де апъ.

Індіенії ші Негрії мънѫнкъ а лꙋї карне іаръ чоланеле ле пъстреазъ кꙋ маре ꙟнгріжіре ꙟнсꙋшіндꙋ.ле о деосъбітъ пꙋтере тъмъдꙋітоаре. Сѫнџеле лꙋї ѫл сокотескꙋ ка пе ꙋн міжлок феріторїꙋ деспре о мꙋлціме де боале, ші чеа маї мікъ сфꙋрмътꙋръ дін корнꙋл лꙋї ка пе ꙋн антідот ꙟнпротіва челор маї отръвітоаре венінꙋрї. Ачеастъ ꙟнкредере есте ла дѫншії аша де ꙟнръдъчінатъ, ꙟнкѫт еї дінтрꙋ'н вас фъкꙋт дін корнꙋл Ріночерꙋлꙋї беꙋ дін мѫна челꙋї маї кꙋм-

плѣтіт дȣшман, макар де ар віде плȣтінд пе деасȣпра веніпȣл. Вѫнъторії нȣ кȣтеазъ де а лові пе ачест добіток ꙟнфрікошат де дінаінте, че нȣмаі ȣрмърескȣ пънъ че аџȣнџе ꙟн локȣріле челе млъщіноасе, ȣнде іі съ аскȣнд ꙟн стȣхъріш, ꙗръ ел съ кȣлкъ спре а дормі с'аȣ а съ скълда ꙟн глод. Ꙟн ачеастъ старе вѫнъторії каȣтъ съ'л поатъ лові кȣ пȣшка апроапе де ȣрекі с'аȣ сȣбт пѫнтіче къчі нȣмаі ꙟн ачесте доȣъ локȣрі поате а съ ръні де моарте. Дакъ съ ꙟнтѫмплъ съ нȣ'л німереаскъ вѫнъторії, атȣнче ꙟн че маі маре фȣріе съ арȣнкъ ꙟн міжлокȣл дȣшманілор лȣі ші сфармъ тот ачеꙗ че ꙗр пȣте фаче чеа маі мікъ ꙟнпротівіре; дакъ нȣ ꙟнтімпінъ німікъ атȣнче ꙟн фȣга чеа маі ръпеде плеакъ капȣл ꙟн џос ші кȣ корнȣл съȣ

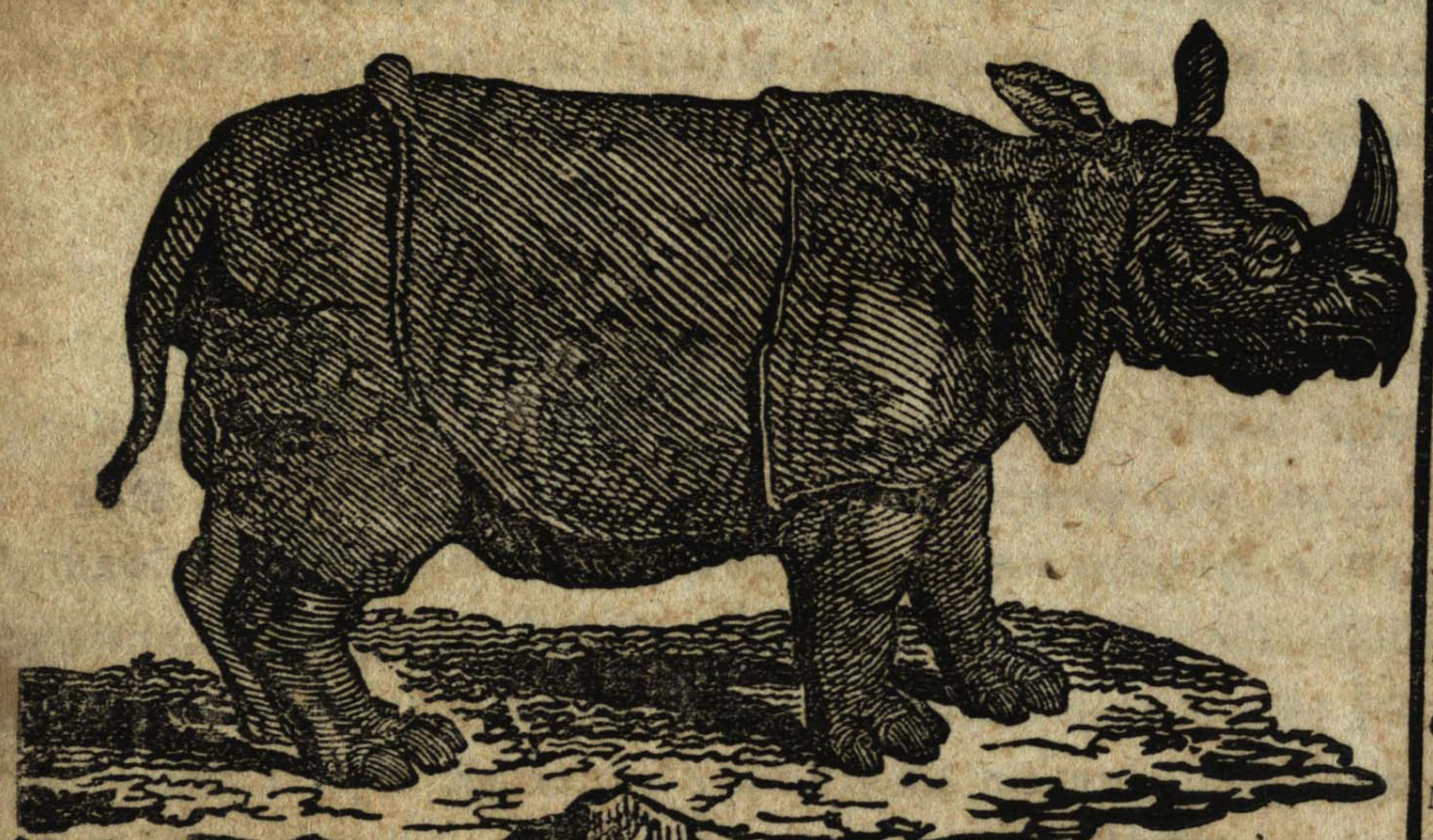

фаче бразде ꙟн пъмѫнт, арȣнкѫнд църъна пе деасȣпра капȣлȣі сеȣ.

СВІЦЕРІЇ.

Чеа маі маре парте а лъкȣіторілор дін фрȣмоаса царъ Елвеціа сеаȣ Свіцера, къщігъ а лор пѫне віецȣінд ꙟн касе сімпле, депъртаці де стрълȣчіреа ші де невоіле політіілор марі. Аколо оаменії ꙟмпръщіціі фііпд ші маі сінгȣратічі ꙟнтре стѫнчі, лакȣрі ші кодрі, нȣ се ꙟнаінтеазъ ꙟн ꙟмвъцъгȣрі ші лȣмінаре; дар кȣ атъта маі мȣлт пъстреазъ невіновъціа, ші кȣреціа нъравȣрілор; ꙟн міжлокȣл ромаптічілор локȣрі, требȣінцеле сѫнт фоарте мъргініте, сімпȣл, пъшȣнеа ші вітеле продȣк тоате кȣ ꙟндестȣларе пънтрȣ а-лор траꙋ.

Віаца пъсторілор каре ні се зȣгръвеще прін істо[…] патріархілор ꙟнтрȣ'н кіп атът де плъкȣт, съ а[…] ꙟнкъ ші астіз ꙟн Свіцера, ȣнде натȣра кȣ фрȣмсе[…]ле ші ꙟмбіелшȣгареа еі, ꙟі дъ ȣн характір кȣ тот деосебіт. Лесне се поате ꙟнцелеџе кȣм де пріве[…] пъсторȣл Свіцереі ꙟн міжлокȣл Алпілор кȣ непъса[…] ла тоате челе че ȣрмеазъ ꙟн лȣме, ші кȣм де [...] ювеще алтеле декѫт пъшȣнеа, бордеюл ші въіле са[…] ȣнде одінеоаръ пърінціі аȣ віецȣіт лінещіці ка ші [...]

Чінс нȣ аȣ аȣзіт деспре сімціреа продȣсъ асȣпра [...] Свіцер, аȣзінд ꙟн стреінътате тонȣл чел сімплȣ а к[…]тікȣлȣі пъстореск нȣміт мȣџетȣл вачілор; ачеле тон[…] пре каре корнȣл пъсторілор сȣнъ ꙟн вѫрвȣл Алпіло[…] ші пе кареле ехо репетеазъ дȣпъ стѫнчі ꙟнсоцінд[…] де фреамътȣл бразілор мішкаці де вѫнт, де мȣрм[…]піреа пъръелор ші де сȣнетȣл клопоцеілор тȣрмеі. А[…]моніоаселе кѫнтърі а Свіцерілор де шіс фоарте сімп[…] сѫнт пре мъріте ші чіі маі вестіці мȣзічі ле аȣ [...] пе ноте. Щіȣт есте къ ачеле кѫнтърі фак о імпре[…] атът де маре ꙟнкът мȣлці солдаці свіцері че [...] афла ꙟн слȣжбъ стреінъ, дезерта кȣпрінші фііпд де [...]рȣл патріеі, ші вроінд нȣмаі декът а се ꙟнтȣрна к[…] тръ мȣнції лор. Кȣ тоатъ ачеастъ ювіре кътръ [...]мѫнтȣл лор!, Свіцерії дінтре тоате попоареле, пър[…]сеск чел маі адесеорі цара лор; чете нȣмероасе [...] мігреазъ ꙟмпръщііндȣсе прін тоате пърціле лȣм[…] спре а ꙟнтемее колоніі, сеаȣ спре а черка норокȣл [...] статȣрі маі марі. Пентрȣ де а лъмȣрі асемене [...] маре, требȣі аші адȣче амінте къ нȣ тоці Свіцерії [...] трек о віацъ пасторалъ, фоарте мȣлці се ꙟнделет[…]ческ кȣ Агрікȣлтȣра адекъ лȣкрареа пъмѫнтȣлȣ[…]

ꙟнсъ съчерішȣл нȣ есте пȣрȣреа ꙟндестȣлъторіȣ, [...] аніі чіі нероідіторі адȣк ȣнеорі ꙟн дезнъдъждȣіре ші [...]тікълошіе пе о маре парте а попорȣлȣі. (Ва ȣрма[…]

№ 2 ЕШІІ. АНȣЛ І.

ІКОАНА ЛȣМЕЙ

ФОАЕ

ПЕНТРȣ

ꙟНДЕЛЕТНІЧІРЕА МОЛДО-РОМѪНІЛОР.

1840. ДȣМІНІКЪ. 13 ОКТОМ.

Кȣ пȣблікаціа ачестȣї ал доіле нȣмър де Ікоана Лȣмії, ростім тотодатъ чінст. Домнілор Абонаці а ноастръ мȣлцъміре ші ꙟнщіінцъм къ деакȣм ꙟнаінте ачеастъ Фоаіе ва еші регȣлат ꙟн тоатъ Дȣмініка. Аша прекȣм ам ꙟмплініт дорінца общеаскъ ꙟмбȣнътъцѫнд хѫртіа тіпарюлȣї, де асеміне вом фаче тоате кіпȣріле пентрȣ де а ꙟнвреднічі ші ꙟн віїторіме депліна ꙟнкредере ші ꙟмбръцошаре че неаȣ хързіт четіторії ноштрі. Персоанеле че біневоеск а се ꙟнделетнічі кȣ адȣнареа сȣбскріїторілор, сѫнт пофтіте а не тріїмете кѫт маї кȣрѫнд Фоаеле де пренȣмеранціє пентрȣ ка съ се поатъ хотърі нȣмърȣл ексемпларілор че аȣ а се тіпърі, Сȣбскріереа кѫте 5 сороковеці пе трілȣніе, тот се пріїмеще ꙟнкъ ꙟн ачест Інстітȣт прекȣм ші ла Д. Д. Бел є. комп: ші Ніка ꙟн Еші; прін цѫнȣтȣрі ла тоці Длор Професоріі, ꙟн Бȣкȣрещі ла Д. Д. Валбаȣм, Романоф, ші Скарлат; ꙟн Бръіла ла кантора Меркȣрюлȣї, ꙟн Брашов ла Д. Редакторȣл Баріц, ꙟн Сібіȣ ла Д. Лібрерȣл Хохмаістер, ꙟн Черніъȣц ла Д. Іосеф Шнірх ші ꙟн Кішінеф, ла Д. Кавалерȣл Стаматі.

Ешіі 13 Октомвріе 1840.

ІНСТІТȣТȣЛ АЛБІНЕЇ.

ЕСКІМОСІІ.

Ачест попор, че се афлъ кеар пе марџінеа Лабрадорȣлȣі (о парте деспре міазъ ноапте а Амерічеі) есте ꙟнтрȣ адевър ȣн фелю де оамені кȣ тотȣл деосебіт де чеалалції. Ії се пар а ші фъкȣції дін натȣръ спре а віецȣі пе вечнічe гецȣрі ка ȣршії ші вȣлпеле а рътъчі пе кѫмпііле челе ꙟнвечі акоперіте кȣ омете. Ії сѫнт фоарте слабі де дȣх аша ꙟнкѫт кȣ дрептȣл се пот нȣмі сълбатічії сълбатічілор; ії се траг дін Гренланда (о парте деспре міазъ ноапте а Амерічеі), авѫнд ші тот о ворбъ кȣ Греландезії. Сѫнт де статȣръ мікъ, кȣ фаца латъ, ші маі алес кȣ мѫні ші пічоаре скȣрте; піелеа лор есте дін фіре албъ, ꙟнсъ кȣ тотȣл слȣцітъ дін прічіна ȣнтȣреі де пеще ші маі кȣ самъ а некȣръценіеі, каре домнеазъ ла дѫншії маі мȣлт декѫт ꙟнтре тоате челеланте попоаре. Не авѫнд алт фелю де матеріал, лъкȣінцеле лор сѫнт фоарте тікълоасе ші ле фак ії ꙟнсȣші дін слоюрі де гіацъ, каре нічі вара се топеще. Ачеле слоюрі де гіацъ ії ле прегътеск дȣпъ ȣн метод кȣ тотȣл деосебіт, адекъ: таіе дін гіаца ꙟнтреагъ о бȣкатъ ꙟн патрȣ мȣкі, ка де 2 палме лȣнџіме, ші 6 пънъ ла 7 палме гросіме, клъдінд апоі бȣкатъ песте бȣкатъ ꙟн кіп де черк, пънъ че се фаче ꙟн сфѫршіт ȣн бордею ротȣнд, ꙟнкіінд ачеа зідіре тот кȣ ȣн аша фелю де слою де гіацъ. Ȣшіле лъкȣінцілор лор сѫнт аша де џос ші мічі, ꙟнкѫт ії требȣе се ꙟнтре ꙟн лъȣнтрȣ пе пѫнтіче тѫрѫіндȣсе. Ескімосії петрек чеа маі маре парте прін сате авѫнд общещі дрітȣрі ші аверї. Ії тоції прівігеазъ пентрȣ лȣнтріле, лънчіле (каре сѫнт де лемн) ші ȣнелтіле де пъскȣіт а тȣтȣрор. Фемеіле, копііі, бърбації ші бътрѫнії лор мънѫнкъ ꙟндеобще ла ȣн лок ніще бȣкате кȣ тотȣл проасте, пре каре ле кѫщігъ дін тікълоаса ꙟнделетнічіре а вѫнатȣлȣі ш'а пъскȣітȣлȣі. Ії сѫнт ꙟндеопще тоції де опотрівъ ꙟнтре сіне, даръ тотȣш се протімісеще чел маі таре, маі інімос (вітеаз) прекȣм ші чел че аре маі мȣлте фемеі.

Челе маі делікате гȣстȣрі ла дѫншії сѫнт, ȣнтȣра де пеще, де ȣрс саȣ де фокъ (віцъл де маре) аша крȣдъ ші неспълатъ, прекȣм аі скос дін нȣмітеле віетъції, каре пе де о парте есте фоарте потрівітъ пентрȣ дѫншії, де време къ ачеастъ хранъ слȣжеще спре лȣнџіреа віецеі оменещі.

Фіеще каре дін Ескімосії ȣмблъ маі, тотдеаȣна ꙟнсоціт де вро кѫціва кѫні фрȣмоші, албі саȣ негрі, пъроші ші кȣ козі марі кѫрлігате. Аічі кѫні каріі нічі одатъ пъръсеск пе стъпѫнії съі, адȣк Ескімосілор ачелаш фолос, ка ші таранзіі Лапонілор, нȣмаі атѫта, къ аічі се афлъ преа пȣціні таранзі, ії сѫнт необосіції ла вѫнат, ші рабдъ челе маі аспре бътъі, фъръ де а съ абате де ла кредінца лор. Пентрȣ ціиереа лор се ꙟнгріжъск фемеіле, хръніндȣі дȣпре сърѫчіа лор, пентрȣ каре маі мȣлт се лінгȣшеск фемеілор.

Кѫнії ꙟнтовъръшеск пе стъпѫнії лор ла вѫнат, адȣрмъкъ нȣ нȣмаі тарандȣл ꙟнтро маре депъртаре, че ші кȣібȣл фокъі (віцел де маре), ші съ лȣптъ кȣ ȣршії пънъ ла моарте кȣ о мінȣнатъ ветежіе. Ȣра лор асȣпра протівнікȣлȣі есте аша де маре, ꙟнкѫт сінгȣрȣл кȣвѫнт Нек-ноак (нȣміреа ȣнȣі ȣрс) ꙟі фаче тȣрбації ші алергъторі дȣпъ фіаръ.

Трекѫнд юарна чеа аспръ ші фрігȣроасъ, пъръсеск Ескімосії бордеіле лор челе де гіацъ, шіш іаȣ санііле де дрȣм, ꙟнхъмѫнд фемеіле кȣ фелюріте мъгȣлȣле кѫте 10, 12 кѫні ла о саніе. Фіінд фіеще каре легат кѫте кȣ о кȣрълȣшъ де хъцȣрі, кȣ каре ꙟі кѫрмȣеще прін бічю ші ворбе ȣн везетеȣ, че шеде пе капътȣл саніеі кȣ крачії (пічоареле) ꙟн сȣс. Тоатъ фаміліа се ꙟнкаркъ, каре кȣм апȣкъ, ꙟн саніа чеа фъръ нічі о формъ ші апоі пȣрчеде ла дрȣм. Ачеастъ кȣріоазъ кълъторіе ꙟнтѫмпінъ адесе фелюріте греȣтъції, къчі ȣнії дін мѫніе ꙟнхъмації съмцінд ȣндева вре ȣнхоіт де пеще, траг трезіндȣлісе апетітȣл де мѫнкаре (каре маі тот деаȣна 'л аȣ) ла дѫнсȣл, спре аш астѫмпъра фоамеа, алції мѫрѫеск ла чії де сіне, саȣ ꙟнчеп а се мішка аша, ꙟнкѫт кондȣкторюл (кълъȣзȣл) невоіт прін

міжлокȣл вїчȣлȣї аȣ адȣче ла ȣпіре ꙟнтре сіне ші ла траџереа саніеї, ꙟнсъ тотȣш аȣ кѫте одатъ аша фелїȣ де кълъторії бѫн спорїȣ.

Кѫнії ачіа сѫнт аша де аџері, ꙟнкѫт ії пе ȣнде аȣ фост одатъ, цін віне амінте ші немереск фіе дрȣмȣл бътȣт, фіе нȣмаї о кърърȣшъ, фіе ші ла міезȣл нопції, іаръ не фіінд омȣтȣл нічї де кѫм кълкат атȣнчї кълъторіа ачеа се сфѫршеще дȣпъ маї мȣлте околітȣрї ші рътъчітȣрї, ла каре ꙟнтѫмплърї сѫнт невоіці ші везетеії ші кълъторії а се кобоpі дін снії, спре а ле ціне, ка съ нȣ се рестоарне ꙟнтр'о препастіе, ꙟн каре іаȣ адȣс кѫнії.

Кȣ тоате къ кѫнії ачіа нȣ сѫнт преа марї, тотȣші аȣ о ꙟнсъмнатъ вѫртȣте, де време къ 6 сеаȣ 7 кѫні, траг пе ȣн дрȣм бȣн о греȣтате кѫте де 400 пънъ ла 500, окъ фъкѫнд пе чеас кѫте 7 пънъ ла 8 міле енглезе ($2\frac{1}{5}$ міле молдовене,) іаръ фіінд греȣтате маї пȣцінъ, атȣнчї фȣг аша де репеде, ꙟнкѫт де абіа се пот опрі, фъкѫнд кѫт 10 міле ꙟнтрȣн чеас.

Комерцȣл Ескімосілор кȣ европеії, карії фоарте рар ії візітеазъ, се кȣпрінде чеа маї маре парте ꙟн скімбȣл бланілор кȣ фелȣріте мърфȣрї де фіер ші де стеклъ, ші о фемее де аіче дъ о бланъ ꙟнтреагъ пентрȣ ȣн шір де мърџеле пестріце фемеіле поартъ пе сȣб бланіле лор ꙟнкъ ніще страе де пене де пъсърї.

Ескімосії нȣмъръ кȣ ȣніме пънъ ла 6 саȣ 7, іаръ кȣ зъчіме пънъ ла 21, че тречe песте 21, се нȣмеще мȣлціме. Рътъчіндȣсе вр'ȣн стрїін прін пȣстіетъціле лор, ші ꙟнтѫлніндȣл вре ȣнȣл дін Ескімосї, ѫл ȣреазъ прін вр'о кѫтева тарї ловітȣрї кȣ пȣмнȣл ꙟн піепт, спре съмн де паче ші бȣнъ воінцъ. Ії н'аȣ нічї окѫрмȣіре нічї леџї, чї чеа маї маре педеапсъ есте общеаска дефъімаре.

Чеа маї маре парте а Ескімосілор н'авеа ꙟнтімпȣріле дінтѫї нічї о ідее де релігіе, чї нȣмаї ічї ші коле се гъсеа ȣрме де кредінцъ ідололатръ. Чеа маї веке а лор зінъ съ кеамъ Аівіллаігоо, ші съ ꙟнкіпȣеще сȣб фігȣра ȣнеї фемеї ȣріеше, кȣ ȣн окїȣ ші кȣ о коадъ пънъ ла ценȣнкї, де о аша гросіме, ꙟнкѫт деабіа съ поате ꙟнкȣнџȣра кȣ амѫндоȣ мѫні. Міжлочіторії ꙟнтре ачеастъ зінъ ȣріешъ ші ꙟнтре ꙟнкінъторії еї сѫнт ніще преоці, карії прін мещешȣгȣл а вентрі-локȣ (ворбъ ꙟн пѫнтіче) фоарте мȣлт се фолосеск.

Ліон, ȣн капітан де корабіе Енглез, фȣ мартор а ȣнеї сцене, каре ера пентрȣ ȣн прівіторїȣ стреін ȣн сȣжет фоарте інтересант; іаръ пентрȣ лъкȣіторії чії сȣперстіоші (кȣ преџȣдеце) ачесте църї де маре імпресіе. Зоолемак, чел маї вестіт фърмъкъторїȣ а Ескімосілор, ꙟнтрепрінсе ꙟнтрȣ ꙟнтȣнерік, о фърмъкъторіе а зеімеї, ла каре ворбіле лȣї челе фермекътоаре, вȣетȣл, че фъчеа зінȣл ла ешіреа са дінтро пещере де сȣб пъмѫнт, конворбіреа лȣї чеа таїнікъ, ші деспърціреа лор ȣнȣл де алтȣл фȣ ексекȣтарісітъ кȣ чеа маї маре гібъчіе аша, ꙟнкѫт тоції се кȣпрінсе де маре міраре. Ші тоате ачесте схіме ші скімбърї де глас нȣ продȣчеа алтȣл, фъръ нȣмаї Зоолемак сінгȣр, прін ажȣторȣл пѫнтечелȣї съȣ, пентрȣ каре ші пріімі ел кȣ маре сȣмеціе лаȣделе нȣ нȣмаї а попоренілор съї, фъръ аї ꙟнцелеџе віклешȣгȣл, че ші де ла Енглезії чії де фацъ, карії се фъчеа а нȣ ꙟнцелеџе, че се аръта нȣмаї къ зінȣл репрезента аеве ачеастъ сценъ. Ла сфѫршітȣл векȣлȣї ал 18. аȣ ꙟнтродȣс колегіа проповедȣітоаре моралъ, дȣпъ атѫтеа німічіте енергіче черкърї, релігіа Хрістіанъ ші пе ачесте локȣрї. Ла анȣл 1777. се крещінъ ботезѫндȣсе чел дін тѫїȣ Ескімо, традȣкѫндȣсе (тълмъчіндȣсе:) тотодатъ ші тестаментȣл ноȣ ꙟн лімба Ескімосілор, прін каре адȣсъ крещінії ȣн попор ꙟнтрег де ла ꙟнтȣнерек ла лȣмінъ.

(ЕСКІМОШІ, ȣн попор).

ВѪНЪТОАРЕА ЛЕОПАРЗІЛОР ꙞН ОСТІНДІА.

Ачѣстъ вѫнаре есте чеа маї плъкȣтъ ꙟнделетнічіре ші петречере пентрȣ тоцї лъкȣіторіі Остіндічї. Ꙟндатъ че прінд ії де весте, къ тігріі ші леопарзіі (ніще фіаре) се ꙟнмȣлцъск преа мȣлт, ꙟнтрепрінд фъръ чеа маї пȣцінъ ꙟнтѫрзіере о маре вѫнътоаре асȣпра ачелор фіаре, каре есте кȣ атѫта маї інтересантъ, къ се фаче кȣ елефанцї (філдішї); адекъ: пе спателе елефантȣлȣї се ашазъ ла аша фелїў де вѫнаре о късȣцъ формалнікъ плінъ де вѫнъторї, ȣнії ꙟнтре дѫншії мерг ші каларе пе елефант: ꙟнаінте порнеск маї мȣлцї кѫнї фоарте біне депріншї ла вѫнат, кърора ȣрмеазъ елефантȣл ꙟнкъркат кȣ вр'о 5. 6. вѫнъторї. Ел адȣлмъкъ прін фірескȣл съў мірос фіара ꙟнкъ де департе, ші съ пъзеще біне де крȣзіа ачелеї фіаре, рълікѫнд пробосціда (рѫтȣл сеаў насȣл съў) кȣ атѫта маї сȣс, кȣ кѫт маї мȣлт се апропіе де фіаръ ка съ нȣ іл ватеме кȣмва, ачеаста слȣжеще вѫнъторілор спре семн, ії стаў тот одатъ гата спре а да фок дін сінеце (пȣще). Кѫнії ȣрмаці де елефант съ ръпъд ла леопард, кареле ла ведереа колосȣлȣї (ȣріешȣлȣї) адекъ а елефантȣлȣ стъ локȣлȣї, аменінцазъ кȣ гіаръле (лабеле) ші кȣ гȣра; ꙟнчепе кȣмпліт а ȣрла, ші се акацъръ пе копачї. Вѫнъторіі кȣ елефанціі, апропіиндȣс ꙟндестȣл де леопард, ꙟнчеп тоцї дін тоате пърціле аї да фок, пънъ че каде морт жос, кар не фіінд ꙟнкъ морт пе пъмѫнт, атȣнчї ѫл апȣкъ елефантȣл кȣ пробосціда, ѫл арȣнкъ ꙟнсȣс, ѫл трѫнтеще жос, ші 'л маї фрѫмѫнтъ кȣ пічоаріле пънъ че моаре.

Фіінд къ ачеастъ вѫнаре н'ȣї нічї к'о прімеждіе ꙟнсоцітъ, апоі о фак пънъ ші дамеле енглезъ дін Бенгала (о парте а Остіндіеї).

ВѪНЪТОАРЕА ЛЕОПАРЗІЛОР.

ТЕНКȣІАЛА ІНДІКЪ.

Тінкȣꙗла індікъ, каре есте кȣноскȣтъ сȣб нȣме де Хȣнам Цемент де Індіа, съ фаче дін вар кȣрат, саȣ дін скоїче арсе ші пісате адеогѫндȣсъ дȣпъ фелꙋріта требȣінцаре аналогісіта кѫтіме де нъсіп кȣрат де рѫȣ. Ла зідірі маї делікате ꙟнсъ се фаче ачеастъ тінкȣꙗлъ кȣ апъ аместекътȣръ кȣ меласе саȣ захар. Аместекътȣра ачеаста кȣ меласе саȣ захар се рекомендȣеще де тоці архітекції індіенещі ка чел маї вѫртос ші маї-траїнік Цемент.

МОСКВА.

(Ȣрма).

Бісерічіле челе нȣмъроасе фак маї кȣ самъ варіетатеа че ꙟнфъцошазъ прівіреа Москвеї тоате релігііле европіене аȣ але лор бісерічї ші темплȣрї ꙟн ачеастъ політіе. Гречї Католічї, Протестанції, Англіканї ші Арменї плінеск а лор ꙟнкінаре, ꙟнсȣш Мȣсȣлманії аȣ џемії. Престе тот се афлъ ꙟн Москва 284 бісерічї ші ꙟнсемнѫндȣсе къ фіекаре бісерікъ аре чел пȣцін тріі тȣрнȣрї, ꙗр фіекаре тȣрн доаъ клопоте, апоі ꙟші поате ꙟнкіпȣі чінева ачел кодрȣ де тȣрнȣрї ші вȣетȣл клопотелор.

Челе маї де къпітеніе бісерічї сѫнт: катедрала ꙟн кареа ꙟнпърації се ꙟнкоронеазъ ші съ мірȣеск, ші бісеріка Сф: Іоан кȣ тȣрнȣл Іоан-Белікі, деспре каре вом ворбі алтъ датъ арътѫнд ші ікоана са.

Ꙟнтре еідіріле челе маї ꙟнсемнате се деосебеск Палатȣл де арме (Грановітаіа Палата) мъреџȣл палат а Патріархȣлȣї, тȣрнȣл Сȣкареф, Палатȣл Пашкоф, фрȣмоаса зідіре а театрȣлȣї, палатȣл сенаторілор ші сала ексерчіціеї каре есте чеа маї маре дін тоатъ Европа фіінд де 648 палме лȣнџіме 192 пал. лърџіме ші 56 пал. ꙟнълціме фъръ се аібъ вре ȣн стѫлп. Ꙟн ачеастъ салъ 2000 оамені іфантаріе ші 1000 кълъреці пот фаче тот одатъ ексерчіціе. — Монȣментеле ꙟнтрȣ адȣчереамінте а лȣї Подхарескі ші а лȣї Мінін, афлътоаре пе піаць лѫнгъ Кремел, се нȣмъръ ꙟнтре подоабеле політіеї.

Ꙟнтре ашеземінтеле де щіінць дін кареле ȣнеле ам нȣміт маї ꙟнсемнъм: Академіе Ꙟмпърътеаскъ, Академіа практікъ де негоцȣ, о мȣлціме де Інстітȣте пентрȣ тінере фете, деосебіте соціетъції де ꙟмвъцації, анȣме соціетатеа натȣралістілор, ачеа а доріторілор Літератȣреї Росіене, ш. а. Апоі доȣъспрезече Тіпографії дін кареле ачеа а Сф. Сінод с'аȣ ꙟнтемеет ла анȣл 1560.

Грешеліле челе нȣмъроасе де тіпар че се афла ꙟн Сфѫнта Скріптȣръ аȣ ꙟндемнат пе Царȣл Іван-Васіліевічї II, а ꙟнтемеꙗ ачеа тіпографіе, ші ла 1504, саȣ пȣблікат чеа ꙟнтъіе оаръ нȣȣл Тестамент ꙟнсъ ачеастъ едіціе се гъсеще акȣм фоарте рар.

(Ва ȣрма)

КАМПАНЕРО саȣ КЛОПОТАРІȢ.

Ачꙗстъ пасере се афлъ віецȣітоаре ꙟн Амеріка деспре міазъзі, нȣміндȣо пъмѫнтенії Дара, Спаніолії Кампанеро, Амеріканії деспре міазъ ноапте ші Енглезії: Белл-Бірд. Пеніле еї сѫнт албе ка зъпада чеа ноȣъ, ꙗ есте маї маре де кѫт коцофана (царка), аре пліск маї таре ші маї лȣнг декѫт алте пъсърї де сама еї, ші негрȣ, каре фоарте бінеї щеде ла трȣпȣл еї чел кȣ тотȣл алб, ꙗ се деосебеще кȣ тотȣл де челеланте пасерї прін ȣн кȣкȣї, чел

аре деасѹпра нърілор, каре есте ка де 3. палмаче лѹнг, фоарте негрѹ, ꙟпестріцат, ꙟнсъ се паре де ачеа къ есте пресѹрат кѹ пене мърѹнте ші албе. Ачел кѹкѹѵ спжнзѹръ чеа маі маре парте ꙟн жос ка ѹн нас де кѹркан. Іаръ кжнд се аффектеазъ: (ꙟнтартъ) ка де мжніе саѹ де алтъ чева зъдържтъ, атѹнче се ѹмфлъ ачел кѹкѹѵ ші стъ дрепт ꙟн сѹс пе фрѹнтеі, (прекѹм се аратъ аіче пе ікоана де фацъ), ші самънъ атѹнче кѹ ѹн корн, саѹ кѹ ѹн мелчѹ (колвечѹ) де чіі лѹнџі ші сѹбцірі. Ꙟнтр'ачеастъ старе се ѹмпле кѹкѹнѹл кѹ аер, фіінд ꙟнлъѹнтрѹ дішерт ка о цевіе, ші де време къ аре комѹнікаціе кѹ гжтіца, (де каре ꙟнсъ натѹралістіі францез се ꙟндоеск) апоі мішкареа аерѹлѹі дін лъѹнтрѹл ачелѹі кѹкѹѵ продѹче ѹн деосебіт глас се аѹде кале де ѹн чеас ші џѹмътате, ші каре самънъ гласѹлѹі де клопот, де ѹнде саѹ ші нѹміт ачеастъ пасъре Кампанеро (клопотарѹ сеаѹ клопото-пасере). Трекжнд вр'ѹн кълъторѹ пе аша фелѹ де локѹрі, ші аѹзінд ꙟнтр'о немърџінітъ пѹстіетате де одатъ аша фелѹ де сѹнет ка де клопот, стъ ꙟнпіетріт, непѹтжндѹсе мішка дін лок ꙟнфъцошіндѹісе тот одатъ тоате стахііле ші алте лѹкрѹрі ꙟнспъімжнтътоаре, че аѹзеа ꙟн копілъріа са де ла доіч (манчі), Даръ апропііндѹсе ꙟнкѹржнд кълъторѹл де ачел лок кѹ ачел деосебіт сѹнет се поате фоарте ѹшор ꙟнкредінца прічіна спаімеі де маі наінте.

Нічі ѹн кжнтек, нічі о мелодіе а вре ѹнеі пъсері кжнтътоаре, ка нічі чел маі сѹпъторѹ тон а Капрімѹлгѹлѹі ꙟнтрече пе мінѹнатѹл глас де Кампанеро. Іа се аѹде маі адес дімінеаца ші сара, дѹпъ обічеѹл алтор пъсері, ка кѹм шар жмпліні, ка ші омѹл, даторіа де мѹлцъміре кътръ Атотпѹтернікѹл, преа бѹнѹл ші вечнікѹл съѹ зідітор. Ꙟнсъ маі кѹ самъ, кжнд міезѹл зілеі аморцеще тоате челеланте пъсері кжнтътоаре, кемжндѹле ла репаос (одіхнъ), ші кжнд домнеазъ чеа маі маре лініще ші тъчере, атѹнче ꙟнчепе Кампанеро мелодіа са, атѹнчі ꙟнвіе пѹстіетатеа, атѹнчі ръспѹнсъ въіле де гласѹл еі ꙟн фелѹріте ръстжмпѹрі, ꙟнчетжнд ка о мінѹтъ, ші апоі іаръ ѹржнд сѹнетѹл клопотѹлѹі съѹ, дѹпъ ачеіа іаръ ші іаръші кжнтъ, дѹпъ каре ѹрмеазъ ꙟнсфжршіт о тречере ка де опт мінѹте; ꙟнчепжнд апоі іаръш маі департе, кжнд паѹзъ, кжнд кжнтъ, ка кѹм ар обсерва чеа маі маре акѹратесъ ꙟн такт ла мѹзікъ.

Кампанеро петрече маі мѹлт пе локѹрі ꙟналте ші ѹскате, прекѹм деалѹрі, ш. а. іа ѹмблъ тотдеаѹна сінгѹръ, фіінд къ ꙟнкъ нічі одатъ саѹ възѹт кѹ вро пъреке, ашіждере ші кѹібѹл еі німе жл поате афла.

Капрімѹлгѹл (Caprimulgus, Ziegenmelker) есте о пасере де мърімеа коцофанеі, каре звоаръ ноаптеа дѹпъ хранъ, ші деспре каре се креде а одінеоаръ, къ мѹлџе, саѹ маі кѹ самъ сѹџе лаптеле де ла капре, де ѹнде шаѹ къпътат ші нѹме.

ПАЛАТѸЛ БѸРЗІІ ДІН ПОЛІТІА ХАМБѸРГ.

Ачеа маі ꙟнсъмнатъ дін портѹріле комерціале а Германіеі есте політіа ліберъ Хамбѹрг ашезатъ пе ріѹл Елба, пе каре сосеск васеле дін маре че есте де аіче 18 міле депъртатъ. Нѹмърѹл лъкѹіторілор се сѹе песте 150,000 ші 8000 Евреі. О мѹлціме де каналѹрі петрек партеа де џос а політіеі ꙟн каре се афлъ магазііле. Хамбѹрг аре 8 бісерічі лѹтеране, 1 Католікъ, 2 реформате ші кжтева сінагоге. Ла Бісеріка Сф: Міхаіл се афлъ ѹн тѹрм де 510 палме ꙟналт ꙟн каре се фак обсерваціі астрономіче. Мѹлте Гімназіі, Мѹзеѹрі ші бібліотічі, Ашезъмжнтѹрі де крещере ші спіталѹрі се ꙟнгріжеск пентрѹ кѹлтѹра ші сънътатеа четъценілор. Челе маі мѹлте дін ачесте Інстітѹтѹрі сжнт ꙟнтемеете де дъныірі прівате ші се цын

(КЛОПОТАРІȢЛ, о Пасере.)

прін асеміне ажȣторȣрї. Ачеастъ політіе се окърмȣеще де ȣн сенат (4 бȣргмасітрії ші 20 консіліарї). Тот статȣл кȣпрінде 5 міле квадрате, ші нȣмъръ кȣ політіе песте 180,000 лъкȣіторї, ꙟнтре каре 10,000 сѫнт біне ꙟнтрармацї.

Пе темеюл позіцієї чії фаворітоаре пентрȣ пъскȣіт ші пентрȣ негоц. ꙟмпъратȣл Карлȣ чел маре аȣ ȣрзіт ачеастъ політіе ла анȣл 900 де ла Хс. ꙟн векȣл ал 13 саȣ фъкȣт кон-ȣрзітоаре а алеанцієї чеї мъріте нȣміте: Ханса, ꙟн каре се ꙟнтрȣнісе мȣлте політії а Германієї пентрȣ а лор апъраре ші спорюл негоцȣлȣї лор. ꙟн ръзбоаеле лȣї Наполеон саȣ дісфіінцат Гȣвернȣл політієї ші мȣлт аȣ пътіміт де арміа Французъ каре аȣ цѫнȣт кȣпрінсъ Хамбȣрг пънъ ꙟн Маї анȣл 1814, дȣпъ каре саȣ рестаторнічіт а еї Гȣвернȣ че ȣр-меазъ пънъ акȣм. ꙟнтре зідіріле пȣблічє маі кȣ самъ се ꙟнсамнъ Палатȣл Бȣрзеї, (везі стампа ȣрмътоаре) меніт пентрȣ ꙟнтрȣніреа негȣціторілор карії фак аіче а лор лȣкрърї де комерц.

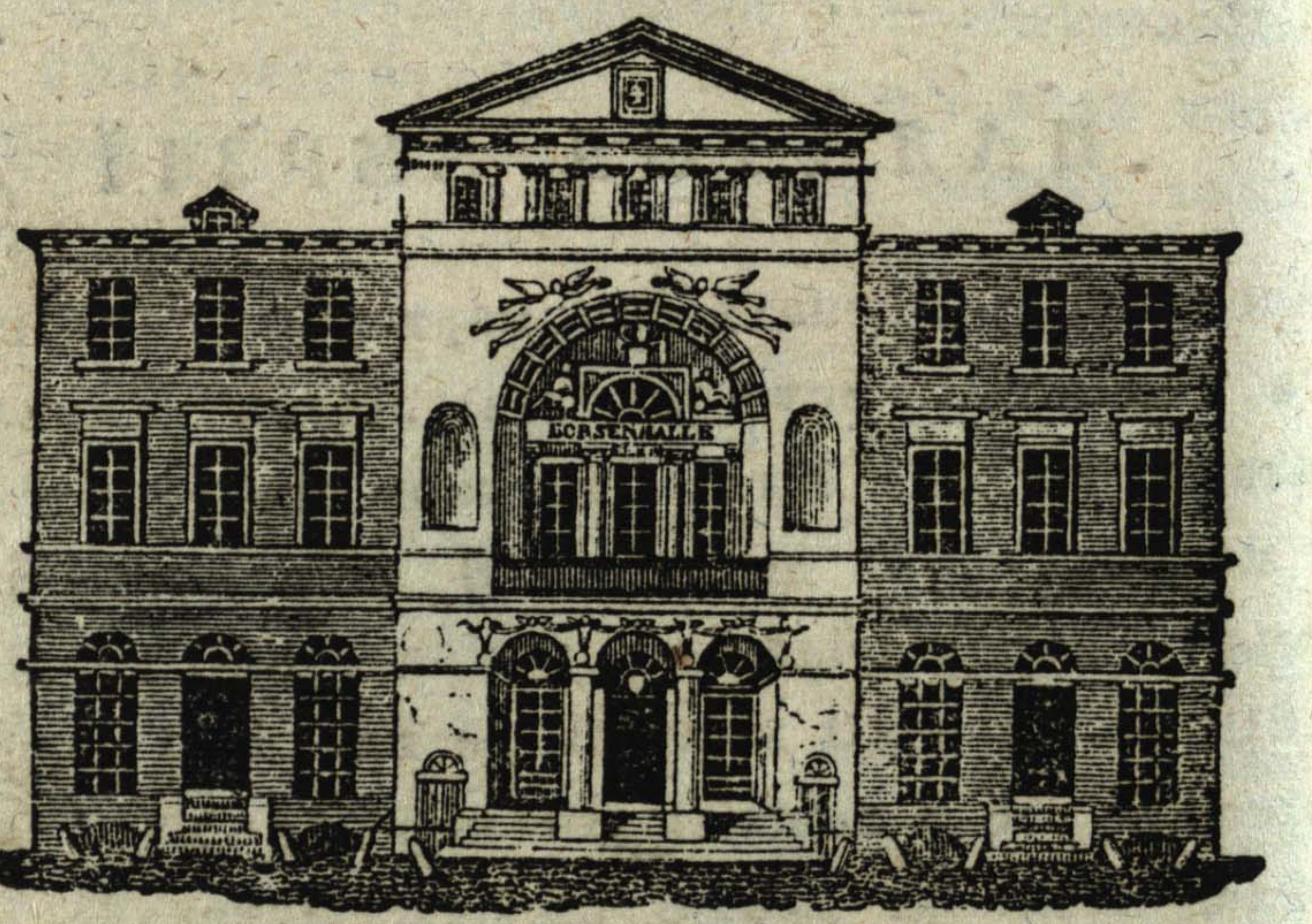

ꙟН ТІПОГРАФІА ІНСТІТȢТȢЛȢЇ АЛБІНЕЇ

№. 3. ЮНИПІЙ. АНѸЛ І.

ІКОАНА ЛѸМЕЙ

ФОАЕ
ПЕНТРѸ
ЇНДЕЛЕТНІЧІРЕА МОЛДО-РОМѪНІЛОР.

1840. DѸМІНІКЪ. 20 ОКТ.

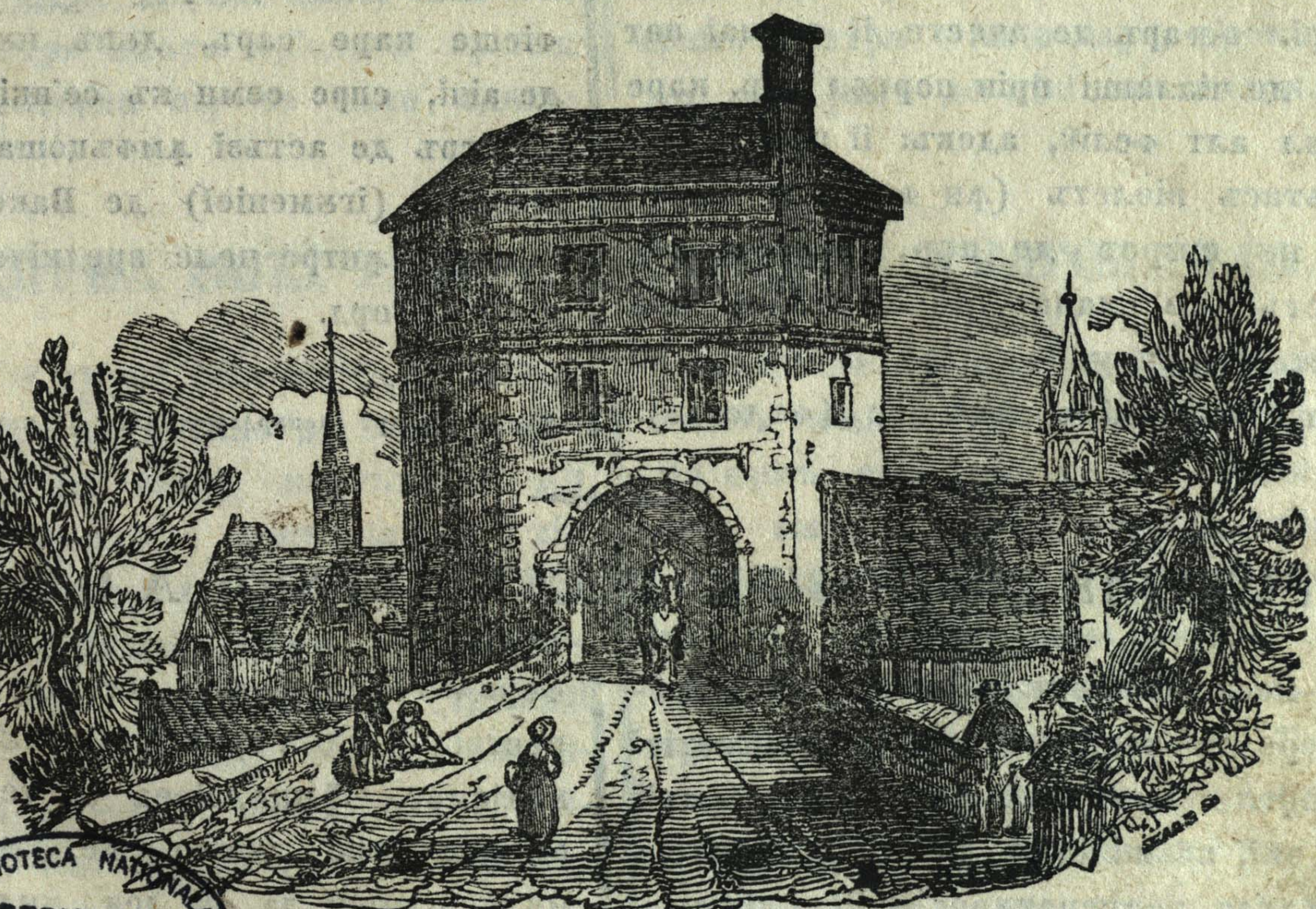

ІНСТІТѸТѸРІЛЕ ЛА ОКСФОРД ДІН АНГЛІА.

ІНСТІТȢТȢРІЛЕ ДЕ ꙞМВЪЦЪТȢРЪ ЛА ОКСФОРД ꙞН АНГЛІА.

Ла прівіреа катедралелор (бісерічї марї), а клопотніцілор, ш' а алтор тȣрнȣрї, че се рідікъ деасȣпра зідірілор дін Оксфорд, ар креде чінева, къ се афлъ ꙟнтро резіденціе еклезіастікъ (Бісерічеаскъ), ші ꙟнтрȣ адевър фȣ Оксфорд о дініоаръ резіденціе еклезіастікъ кȣ о мȣлціме де мънъстірї, каре ꙟнсъ тоате се префъкȣръ маї ꙟн ȣрмъ ꙟн колегії (схолї) пентрȣ ꙟнвъцътȣра ші лȣмінареа тінерімеї. Оксфорд есте прекȣм е общеще кȣноскȣт, ȣна дін челе доъ маї марї ȣніверсітъції а Англіеї. Еа кȣпрінде ꙟн сіне маї мȣлте колегії, каре с'аȣ ꙟнфіінцат дін тімп ꙟн тімп парте де рігї, (краї) парте де персоане партікȣларе авȣте ші пріітоаре бінелȣї общеск, ші каре есте кȣ тотȣл неатжрнатъ ꙟн тоатъ сфера са де тот фелюл де ꙟнріȣріре стрѣінъ. Форма ꙟнбръкъмінтеї стȣденцілор (схоларілор) де Оксфорд есте ȣн фелю де сȣртȣк скȣрт де матеріе неагръ, дінаінте дескіс, ші кȣ мжнічіле атжрнате 'н џос, акоперемжнтȣл капȣлȣї е о кѫчюлъ неагръ кȣ ȣн канаф асеміне негрȣ. Дін осъбіреа рангȣрілор енглезе аȣ аџȣнс ші пе аічї стȣденції чії нобілї, фії де паір (*) енглезї, скотічї ші ірландезї окȣпеазъ ла церемонії ші 'н бісерікъ челе маї де фрȣнте локȣрї. Афаръ де ачесте ії се маї пот ȣшор деосъбі де чіаланції прін портȣл лор, каре есте кȣ тотȣл алт фелю, адекъ: ії поартъ ȣн сȣртȣк де мътасъ віолетъ (ꙟн флоареа віорелеї топораш) кȣ шжрет де аȣр, прекȣм ш'о кѫчюлъ віолетъ кȣ канаф де аȣр. Ꙟн аша фелю де костȣм (ꙟнбръкъмінте) ії ȣмблъ ші прін політіе нȣ кȣ пȣцінъ мжндріе (фȣдȣліе).

Нȣмърȣл елевілор, че фреквентеазъ (ȣмблъ) л ȣніверсітате, тречe пeсте о міе. Ії лъкȣеск ꙟ челе 19 колег ші ꙟн челе 5 портікȣрї (сълї Плата пентрȣ лъкȣінцъ, хранъ ші челелал те мжнжнцȣшȣрї требȣітоаре есте 100 фȣн стерлінг сеаȣ 600 талерї (пeсте 7500 леї Нȣмаї протестанції аȣ дріт де а ȣрма кȣр сȣріле де ꙟмвъцътȣръ ꙟн Оксфорд. Чеа маї ꙟн съмнатъ ші маї вестітъ колегіе де аіче, кар нȣмъръ чії маї мȣлції стȣденції, есте ачеа, ч се афлъ лжнгъ бісеріка Домнȣлȣї пострȣ Хрістос а кърia зідірї сжнт фоарте фрȣмоасе), ші 'н прецџрȣл кърора стаȣ патрȣ кȣрції (огръзї) марї ꙟнтре каре ȣна есте де 296 палме лȣнгъ ш тот атжта де латъ. Ачеастъ бісерікъ есте катедрала парохіеї де аічї, ші архітектȣра (фъптȣра) еї есте о пробъ де архітектȣръ готікъ (веке)

Ȣрзіторюл ачестеї колегії есте кардіналȣл (персоанъ дȣховнічеаскъ) Волсеї. Ел ꙟнчепȣ а зіді антреȣа чеа маре ꙟн ачеастъ бісерікъ, каре ꙟнсъ се іспръві токма ла анȣл 1682. Порталȣл ачеста есте ꙟнподобіт кȣ'н тȣрнде асȣпра, каре стъ ꙟн чеа маї фрȣмоасъ потрівіре кȣ челеланте зідірї. Клопотȣл ачестȣї тȣрнȣ бате де 101 орї ꙟн фіеще каре саръ, дȣпъ нȣмърȣл стȣденцілор де аічї, спре семн къ се'нкіде поарта. Ікоана ноастръ де астъзї ꙟмфъцошазъ антреаȣа порцеа пріоріеї (ігȣменіеї) де Вакон, каре асеміне се нȣмъръ ꙟнтре челе вредніче де ꙟнсемнат зідірї дін Оксфорд.

*) Мъдȣларї депарламентȣлȣї а камерії де етс.

ȢРМЪРІЛЕ ꙞНКЪЛЗІРЕЇ ПЕСТЕ МЪСȢРЪ А ОДЫЛОР.

Ꙟнкълзіреа пeсте мъсȣръ а одъілор прічінȣеще адесъ дȣрере де кап, дін прічіна конгестіеї (нъвълѣреї) сжнџелȣї спре ачеа парте, інфламації (апріндерї) де окї, ба ші кжте одатъ апоплексіе (дамла). Скімбареа температȣреї ешінд дін аша ферeдеȣ афаръ, саȣ дескідереа ȣшілор ші а ферестрілор адȣк троахнъ, гȣтȣнарю, катар ші реȣматісмос. Ꙟнкълзіреа пeсте мъсȣръ есте маї вътъмътоаре аколо пе ȣнде се афлъ маї мȣлції оаменї ла ȣн лок, ȣнде се цін бȣкате ші

вьнтрі, юнде се фак оспеце, юнде се фюмъ преа мюлт тютюн, ші алтеле де асемене, фіінд къ прін евапораціа (абюріреа) ачестора се стрікъ аерюл афлъторїю прін одъї, къчї ла о температюръ маї рече ръмжн тоате ачесте евапораціі маї юс, фіінд маї греле декжт аерюл атмосферік ші пін прецюрюл нострю, ші непютжндюсе юрка пънъ ла персоанеле челе че дорм жн кріватюрі жналте ші жн аер кюрат, юнде дін противъ ла жнкълзіре песте мъсюръ тоате ачеле евапораціі вътъмътоаре префъкжндюсе жн газ ші фіінд маї юшоаре, се ръдікъ пънъ че ажюнг паралел (жн о кюмпънъ) кю кріватюл, жн каре доарме персоана, де каре жнгіцінд преа мюлт кжнд се трезеще сімте о слъбъчюне, о жнгреюере а трюпюлюї, о мікъ амецалъ, шї ціюе кжте одатъ юрекіле, шї тот сомн, ш. а. Каре тоате сжнт жнрїюрірі а евапораціілор сюбціете жн кълдюра чеа маре, ачесте юрмжнд жнделюнг слъбеск невріле, сюпюн трюпюл жндеобще феліюрітелор боале, ші прічінюеск жн сфжршіт о моарте тімпюріе. —

О МЕНАЖЕРІЕ ЕКСТРАОРДІНАРЪ ЖН ЛОНДРА.

Ню де мюлтъ време с'аръта жн Лондра (капіталіа Англіеї) о менажеріе кю тотюл екстраордінаръ, адекъ: жнтр'о кюшкъ ка де 5. палме патрате (5 палме жн люнціме ші 5 жн кюрмезіш) се афла жнкісе ла юн лок, о мжцъ, юн шоаречe, юн коробю, юн епюре де моск, юн пюрчел де Гюана, о коковеїкъ, юн порюмб (хюлюб), юн граюр, ші о врабіе Тоате ачесте віетъцї петречеа жнтре сіне жн чеа маї маре юніре, лінеще ші пріетеніе, фіінд чел маї слаб фъръ нічї о гріжъ сеаю теамъ де чел маї маре ші маї таре, нічї чел маї маре ші маї таре къюта вр'одатъ прілеж ші жнтребюінца пютереа са; че кжте одатъ жнсъ фоарте рар, се черта порюмбюл кю епюріле де моск, непютжндюсе жмвоі пентрю вр'юн паю, пе каре ші юнюл ші алтюл воіа ал аве спре фачереа кюібюлюї сью, врабіа се ашъзе фъръ нічї о сфіалъ, ба жнкъ кю чеа маї маре жндръзнеалъ пе капюл пісічеї, сеаю а коковеічеї кжнд ші шоаречеле цюка фъръ нічї о фрікъ пе дінаінтеа лор. Пропріетарюл ачестеї менажерії Џон Аюстін, жнкредінца, къ ел жнтребюінцъ ла ачеаста мінюнатъ жнтрепріндере 10 анї; міжлокюл жнсъ ачестюї резюлтат, каре маї ковжрщеще адевърюл, фю не'нчетата прісосіре жн хранъ пентрю фіеще каре, прекюм ші депріндереа лор жнкъ де мічї ла юн лок.

ПЕЦІРЕА ЮНЕЇ ТІНЕРЕ ПЕ ІНСЮЛА ХЕЛГОЛАНДА.

Хелголанда есте о грюпъ (мюлціме) де інсюле (остроаве) депъртате кю 6 міле де гюра рїюрілор Елба, Везерюл, ші Аїдер, кюргътоаре жн мареа десспре міазъноапте, алкътюіндюсе дін інсюла де кьпітеніа Хелголанда, дін інсюлеле аріноасе, нюміте де пъмжнтенї Діне, дін феліюріте стжнчї жн маре ші Сірте, (гръмъзї де несіп жн маре), жнтре каре маї де жнсемнатъї Съхастрю (о стжнкъ). Хелголанда се жмпарте жн цара де сюс ші де џос, кюпрінзжнд чеа дін тжї 4200 пашї, ші есте де 90 пънъ ла 160 палме маї жналтъ декжт нівела (кюмпъна) мъреї, авжнд пънъ сюс 208 трепте, іаръ чеа дін юрмъ есте аша де џос, жнкжт піерде жнтот анюл кжте о парте жнсъмнътоаре де пъмжнт съпжндюо апа мъреї, фіінд кю 100 анї маї жнаінте де 11 орї маї маре декжт акюм, кюпрінзжнд астъзї деабіе 4200 пашї. Дінеле кюпрінд нюмаї доъ чінчімї дін Хелголанда. Пъмжнтюл ачестеї інсюле съ алкътюеще дін лют клеіос ші рошю, аместекат кю феліюріте алте металюрі, сърї, вар, піатръ вьроасъ, ші алтеле

ПЕЦІРЕА ꙊНЕЇ ТІНЕРЕ ПЕ ОСТРОВꙊЛ ХЕЛГОЛАНДА.

Ачеастъ інсꙋлъ ера ꙟнаінте де 100 анї ꙋна кꙋ інсꙋла ареноасъ, ıаръ акꙋм се афлъ пінтре дѫнсіле о стрѫмтоаре де маре ка де 18 пънъ ла 20 палме лъціме. Лъкꙋіторії еї сѫнт орігіналії (нескімбації) ꙋрмашї а векілор Фрізї, пъстрѫнд ꙟнкъ лімба ші тоате обічеꙋріле стръмошілор лор. Кꙋ агрікꙋлтꙋра (лꙋкрꙋл пъмѫнтꙋлꙋї) се ꙟнделетніческ нꙋмаї фемеіле, еле ꙟнблъческ ші мачінъ. Каї ші тръсꙋрї нꙋ се въд пе аіче. Лемне де арс се адꙋк де пе алте локꙋрї ꙋскате де песте маре. Хелголандезії сѫнт фоарте гібачї кълъꙋзї де коръбії (прекꙋмꙋ'с пе ла ноі подарії лѫнгъ апъ, че кълъꙋзъск тръсꙋріле, кѫнд е апа маре); ꙟнсъ кълъꙋзії де коръбії ꙋмблъ кꙋ лꙋнтрї саꙋ шеічї маї мічї, кълъꙋзіндꙋле пінтре стѫнчї ші арінішꙋрї де маре кꙋ гібъчіе пънъ ла порт (ліман). Аічї се афлъ доꙋъ портꙋрї, ꙋнꙋл деспре міазъноапте пентрꙋ васе (коръбії) маї марї, ш'ал доіле деспре міазъзі пентрꙋ васе маї мічї. Аіче есте ші ꙋн Фар (тꙋрн спре а лꙋміна ноаптеа васелор, че ꙟнтръ ꙟн ліман) дꙋпъ каре се ꙟндрептеазъ мърінарії, че ꙟнтръ ꙟн Елба, Аїдер ші Везер (флꙋвії).

Ікоана де астъз ꙟмфъцошазъ церемоніа де пеціреа ȣней тінере, чеї фаче ȣн тѫнър депе ачеастъ інсȣлъ. Ȣн бътрѫн верде стъ, дѫрз ші данцȣш, кȣ ніще панталоні саȣ шалварі де пѫнзъ пънъ ла џенȣнкі, ші дескȣлц, кȣ тотȣл дісбръкат ꙟнаінтеа ȣнеї флъкъȣш, кȣ о скȣріе ченȣшіе, кȣ'н спенцер (страȣ) лȣнг нетрȣ-рошіетік, кȣ чȣботе де вѫнат пънъ песте џенȣнкі, ꙟнтр'о позітȣръ (старе) воіоасъ, кȣ мѫніле дінапоі, ші кȣ піпа ꙟн мѫні, нетезіндȣл кȣ зѫмбіре пе сȣб бърбіе, рѣдікѫндȣї капȣл маї ꙟнсȣс, ꙟдрептѫндȣї позітȣра, ші рекомендѫіндȣл кȣ мȣлте лаȣде ȣнеї фетішоаре, каре де рȣшіне ѫші плеакъ капȣл ꙟн џос, ші сȣчеще колцȣріле пістелчеї сале, бȣкȣрѫндȣсе ꙟн сіне, ші нещіінд че се факъ, ръмѫне мȣтъ ші ȣімітъ пънъ че мошȣл чел бътрѫн ші глȣмецї ꙟнцълегѫнд воінца фетішоареї о дещеаптъ дін ȣіміре шії зіче: „Че атѫта тъчере? еȣ вѫд пе фацъці зȣгръвітъ воінца ші плъчереа, че аї а фі соціа ачестȣї тѫнър фрȣмос ші галант, фіїндȣї акȣм атѫта време аморізатъ.“ Ꙟнсфѫршіт се фаче дін ачещі доі тінері о пъреке, дін борденȣл лор чел пъскъреск лъкȣінца ȣнеї драгосте чінстіте, ші дін мареа де лѫнгъ дѫншії прівеліщеа сіргȣінцеї лор чеї соціале (ꙟнтовъръшіе).

ДРОМЕДАРІȢЛ.

Къміла есте маї кȣ самъ фъкȣтъ де натȣръ пентрȣ слȣжба ші ꙟндъмънареа оаменілор, маї алес ачелора, карії се афлъ віецȣіторі прін локȣріле челе калде, ȣскате ші ареноасе (нъсіпоасе) пе ȣнде саȣ есте кȣ тотȣл ліпсъ де апъ ші пъшȣне, саȣ преа пȣцінъ се гъсеще нȣмаї пе ічі ші коле; прекȣм сѫнт маї вѫртос пȣстіетъціле Арабіеї ш'а Афрічеї міжлочіе, пе ȣнде съ гъсеск немърџініте, нелъкȣіте, ба нічі кълкате пȣстіетъці, ші каре нічі одатъ се рекореск де вр'о пікътȣръ де плоае саȣ роаъ; ші токма пе ачесте локȣрі се афлъ, ба ꙟнкъ съ паре маї кȣ плъчере а тръі ачест анімал (добіток), фіїнд ші кȣ ꙟнсȣшірі нȣмаї пентрȣ аша локȣрі ꙟнзъстрат. Пічоареле (саȣ маї кȣ самъ копітеле) лȣї сѫнт лате, нетеде, кам ротȣнде, фъръ деџете, че нȣмаї дін доаъ діспърцітȣрі корноасе (маї ка ȣнгіа де боȣ) алкътȣіте, афаръ де ачесте еле сѫнт моі, ші еластіче, ꙟнкѫт кълкѫнд пе нъсіп се лъцеск, ші нічі де кȣм се кȣфȣндъ ꙟнтрѫнсȣл, ȣнде дін протівъ ȣн кал саȣ боȣ нічі ȣн пас ар пȣте фаче. Ȣмблѫнд къміла пе дрȣмȣрі мȣнтеноасе, піетроасе ші бътȣте, каде деграбъ, ші рар се маї рѣдікъ апоі, къчі пічоаріле еї се лȣнікъ спре пърціле дінафаръ, каре апъсате де трȣпȣл еї чел фіреще кȣ тотȣл греȣ, ші пе лѫнгъ ачеаста ꙟнкъ фоарте ꙟнповорат, се дісбінъ аша, ꙟнкѫт нічі одатъ се маї поате ꙟндрепта, кȣ атѫта маї пȣцін а ȣмбла. Дȣпъ аша фелȣ де ꙟнтѫмпларе се омоаръ къміла ꙟндатъ де тот, парте, касъ нȣ се нъкъжаскъ, ші парте маї кȣ самъ пентрȣ піелеа ші карнеа еї, каре о мънѫнкъ Арабії кȣ ȣн деосебіт апетіт. Афаръ де фолосȣл ші ꙟнлесніреа пічоарілор

ДРОМЕДАРІȢЛ (О КЪМІЛЪ).

кѫмілеї пентрȣ ачесте локȣрї аріноасе, еа маї аре ші о конструкціе дін лъѫнтрȣ каре есте де тот потрівітъ кȣ ачеле локȣрї ꙟнде аȣ ашъзато натȣра. Лъѫнтрȣл еї се алкътȣеще дін маї мȣлте гȣші, пре каре ле ȣмпле тоате кȣ атѫта апъ, ꙟнкѫт жї аџȣнџе пе маї мȣлте зіле, фіінд еле аша де мінȣнат фъкȣте, ꙟнкѫт ле дешартъ пе рѫнд ȣна дȣпъ алта, кȣ чеа маї маре економіе, арътѫнд тотодатъ о мінȣнатъ ꙟнгріжіре пентрȣ о ꙟнтѫмпларе віітоаре ші трістъ. Гебȣл чел маре пе спатеї, каре ꙟнфъцошазъ окіȣлȣї о неспȣсъ слȣценіе, есте о довадъ де ꙟнгріжіре а Преаꙟнцълепціȣлȣї Зідіторȣ, пентрȣ каре се фаче еа поате маї ꙟнсъмнатъ, декѫт челеланте анімале рȣмігътоаре; пентрȣ къ ачест гебȣ слȣжеще еї ꙟн ліпса хрънеї челеї обічнȣтеї де віпт прін маї мȣлте зіле фъръ а о скъде; іаръ не авѫнд нȣтрецȣ маї мȣлтъ време, атȣнчї скаде гебȣл кȣ ꙟнчетȣ, пѫнъ че нічї се маї кȣноаще, ші іаръ креще ꙟн скȣртъ време хрънідȣсе кȣ ꙟндестȣларе.

Дромедарȣл, нȣміт ші кѫміла де Хіркарра, віецȣітоаре ꙟн Індіа де ръсъріт, есте дȣпъ елефант чел маї фолосіторȣ анімал ꙟн пърціле ръсърітȣлȣї, ба ꙟн ȣніле ꙟмпрецȣрърї се ші поате протімісі кѫте одатъ кеар ші де кѫт елефантȣл. Еа есте ꙟн старе а фаче пе зі о ꙟнсъмнътоаре кълъторіе, де ші мерсȣл еї есте ꙟнчет, ꙟнсъ потрівіт, прін маї мȣлте чеасȣрї, пъшінд ȣн пас ка ші алтȣл прін арщіца соарелȣї, фъръ а въдї чеа маї мікъ обосеалъ, ші мерџѫнд кѫте доȣъ міле ші џȣмътате пе чеас. Кълъторȣл шеде пе гебȣл кѫмілеї, ші о мѫнъ прін о фрѫнгіе ꙟн лок де хъцȣ, чеї ꙟнсіїлатъ прін карнеа ботȣлȣї афлътоаре токма деасȣпра сгѫрчȣлȣї, че есте ꙟнтре нърї; еа се поате ꙟндеобще кѫрмȣї фоарте ȣшор нȣмаї прін о мікъ мішкаре а хъцȣлȣї, фіінд преа аскȣлтътоаре. Кѫміла дін Індіа деспре ръсъріт авѫнд нȣмаї ȣн гебȣ есте адевъратȣл дромедарȣ.

Дромедарȣл, а кърȣіа ікоанъ съ ꙟнфъцошаз аіче, мерџе, дȣпъ мъртȣрісіреа ȣнора к лъторї, фоарте репеде, каре ꙟнсъ ꙟндоіалъ; къчї дін потрівъ еа мерџе ꙟ чет, фъръ бъгаре ꙟн самъ, калкъ греȣ аш ꙟнкѫт адȣче марї вътъмърї кълъторіȣлȣї, пȣцін дін трѫншії, де ші пъмѫнтенї, тръе мȣлт, ȣмблѫнд тот кълърї пе дѫнсȣл; ꙟндео ще еа съ поате сокоті тотȣш де чел м ꙟндъмѫнатік анімал пентрȣ ачеле локȣрї, м алес пентрȣ кълъторії ꙟнделȣнгате, де ꙟн прівіреа репедеї сале мерџерї, даръ маї в тос ꙟн прівіреа ȣріешеї сале фъптȣрї, ꙟн ȣрмаре кърїа кълътореще не'нчетат ші необосіт о зі дȣ алта ꙟнтр'о ꙟнтінсоаре де дімінеаца пѫнъ сар фъръ де а піерде кѫт де пȣцін дін пȣтереа с

Кȣ тоате къ ачест анімал есте блѫнд ші де прінзъторȣ, тотȣш кѫте одатъ е фоарте тȣрба ꙟнкѫт мъніїндȣсе вр'о датъ, нȣ се поате м де грабъ домолі, пѫнъ че нȣ шаȣ дескърк мѫніа, каре есте ꙟнсоцітъ челе маї мȣлте д кȣ моартеа, протівнікȣлȣї. Ȣн кълъторȣ е глез фȣ одатъ мартȣр ȣнеї сцене де кѫмі тȣрбатъ, каре апȣкасъ кȣ дінції де о мѫнъ пе ч че о ꙟнтърѫтасъ, жї рȣпсесъ мѫна, ші пе дѫ сȣл лар фі фърмат де тот кȣ пічоареле, ді н'а фі сърїт компаніонії лȣї, че се ꙟнтѫмпласе проапе ка съл скапе, ꙟнтребȣінцінд ії ȣн в клещȣг, прін каре се ꙟнтоарсъ кѫміла де жъртва мѫніеї сале. ꙟндатъ че шаȣ ръсплъ кѫміла, ꙟнчетеазъ фȣріа еї, фіінд кȣ тот блѫндъ, ка ші маінаінте, даръ спре а о ꙟ блѫнзі ачел че аȣ ꙟнтърѫтато, арȣнкъ лок тȣрбанȣл (чеалмаоа), ші ꙟнвръкѫмінте са ꙟнаінтеа кѫмілеї, пе каре ꙟнчепе еа цȣка, а сърі, а тропъї, форъінд ші пȣфнін кȣ о неспȣсъ мѫніе пѫнъ чеї тречe, ші апо се апропіе іаръші де еа дȣшманȣл еї фъръ д нічї о гріжъ сеаȣ фрікъ.—

СȢІРЕА ПЕ СТѪНКА ЛȢЇ ПЕТРȢ БОТЕ

Ла марџінеа деспре ръсъріт а Афрічеї де міазъзі с'афлъ доъ інсȣле, ȣна Бȣрбон ші алта Ст. Моріц деспърціте де континент прін о маре інсȣлъ нȣмітъ Мадагаскар. Ачеастъ грȣпъ о дескопері ꙟн сȣта а 16. портȣгезȣл Педро Маскаренас, де ла каре ші къпътъ нȣміреа са Маскаренас, фъръ де а ашъза пе джнса колоніі (лъкȣіторі). Ла анȣл 1598 о къпътъ адміралȣл Оландез Ван Нек ꙟн стъпѫніре, ш'о нȣмі ꙟнтрȣ чінстеа прінцȣлȣї де Ораніа Моріц, Ст. Моріц, де каре нȣме ꙟнкъ ші астъзї се'мпъртъшеще. Ла анȣл 1640 се ашъзъ аічї о колоніе оландезъ, каре ꙟнсъ с'аȣ ꙟнпръщіет ла 1712 непȣтѫнд а ръспȣнде скопосȣлȣї ашъзърей сале. Дȣпъ 9 ані трімісъ царъші Францезії, карі лȣасъ кȣ вро кѫтъва време маінаінте вечіната інсȣлъ Бȣрбон, колоніі пе Ст. Моріц, нȣміндȣо Isle de France (інсȣла Францієї) стъпѫніндȣо пънъ ла 1810. ꙟн каре ан лі о ръпісъ Енглезії, че о стъпѫнеск ꙟнкъ ші астъзї Ст. Моріц есте плінъ де мȣнції, ꙟнсъмнѫндȣсе тотодатъ ічї ші коле кѫте ȣн вȣлкан (мȣнте арȣнкъторїȣ де фок) ȣніі дін мȣнції сѫнт кѫте де о ꙟнълціме де ла 2. пънъ ла 3. мії ȣрме, фіінд ші маї тот анȣл акоперіції кȣ омът. Мȣлції ꙟнтре джншії сѫнт де о фъптȣръ фоарте кȣріоасъ, прекȣмȣї маї кȣ самъ ачел а лȣї Петрȣ Боте, нȣміт аша де пе ȣн бърбат каре дȣпре кȣм се зіче кȣ мȣлції ані маінаінте с'ар фі сȣіт токма ꙟн фѫрфȣл ачелеї стѫнчї, ші ла ковѫрше шар фі піердȣт віаца фъръ де а да вр'ȣн ръзȣлтат а ꙟнтрепріндереї сале. ꙟнълціміеа ачелеї стѫнчї се сокотеще пънъ ла 1800 ȣрме. Ла 1831 фъкȣ черкаре капітанȣл Ллоід, ꙟнсоціт де Д. Давкін, спре а се сȣі пе вѫрфȣл ачестеї стѫнчї, аџȣнсъ ꙟнсъ нȣмаї пънъ ла локȣл нȣміт грȣмазї саȣ ȣмър, фіінд аічї нȣмаї міжлокȣл стѫнчеї, ȣнде ꙟнкредінцазъ капітанȣл Ллоід, къ есте кȣ пȣтінцъ а се ȣрка токма ꙟн вѫрф прін о деосебітъ прегътіре. Аша даръ ші ꙟнчепȣ нȣмітȣл ꙟн 7. Септемвріе дімінеаць а се прегъті кътръ ачеастъ греа ші прімеждіоасъ авантȣръ (черкаре) ꙟнсоціт фіінд де леітенанціі Філпот, Кепел ші Таілор, трімецѫнд ꙟнаінте доі інтенданції кȣ вро 25 Негрї ші алції арестанції пентрȣ ȣніле прегътірї требȣітоаре, ꙟнкъркѫндȣї тотодатъ кȣ кортȣрї, фȣнії, казмале, скърї, мерінде, ꙟнскȣрт кȣ тоате требȣінчоасе пе вро доъ сеаȣ треї зіле, фъкѫндȣші план а нȣ се ꙟнтоарче ꙟнапої маї деграбъ, декѫт пънъ че ѫші вор фі ꙟмплініт скопосȣл, сеаȣ се вор ꙟнкредінца десъвѫршіт деспре непȣтінца а се сȣі пън 'н вѫрф. Тріміші прегътіръ тоате челе требȣінчоасе пентрȣ сȣіре, пънъ че сосіръ ші капітанȣл кȣ товаръшії съї. Прівінд де департе се паре а се нълца ачест мȣнте дін алтȣл алътȣре ші паралел кȣ джнсȣл, ꙟнсъ деа проапе се веде аеве, къї кȣ тотȣл деспърціт де вечінатȣл мȣнте прін о фоарте маре препастіе че се афлъ ꙟтр'амѫндої, деспре політіе с'аратъ ел ка ȣн конїȣ (къпъцінъ де захар) кȣ о кꙟчюлъ маре де піатръ ꙟн вѫрф, ꙟнкѫт леітенантȣл Таілор зіче ꙟн рапортȣл съȣ деспре ачеаста „Еȣ л'ам обсерват дін тоате пърціле, ші ꙟнкъ нȣї пот дескріе форма (фъптȣра)„ зікѫнд маї департе: „ дȣпъ че ам прѫнзіт ші ам мас ла ȣн францез, чі аре лъкȣінца са ла поаліле ачестȣї мȣнте, сȣіндȣне а доȣа зі дȣпъ ȣніле прегътірї, ні се ꙟнфъцошъ ȣн табло піториск (ікоанъ зȣгръвітъ), де каре фелїȣ пънъ атȣнчї нȣ възȣсем. Авангарда (оаменії, че мерџеа ꙟнаінтеа) ноастръ се алкътюа де вро 15 пънъ ла 20 мілітарї, прекȣм де вро кѫціва Негрї, пентрȣ транспортареа пожіжіеї, ш'але алтор ȣнелте ші скімбȣрї [страе]. Дрȣмȣл ностръ ера пе о потікъ фоарте пончішъ ші съпатъ де плоіле ачестеї тоамне, прекȣм ші пінтре стѫнчї, че аменінца ꙟнтот мінȣнтȣл сȣрпаре атѫт песте ноі кѫт ші песте чії че вінеа дȣпъ ноі, де време къ плоіле челе де тоамнъ спъласъ џърѫна де сȣб джнсіле, скъпѫнд тотȣші еȣ ші товаръшȣл міеȣ Кепел нȣ маї прін о мінȣне де о аша стѫнкъ сȣрпатъ. Де ла капътȣл ачестеї потічї неам трас ꙟн чеюалантъ парте а мȣнтелȣї, де ȣнде нісе аратъ

СТЖНКА ЛЪЇ ПЕТРЕ БОТЕ ЛА АФРІКА.

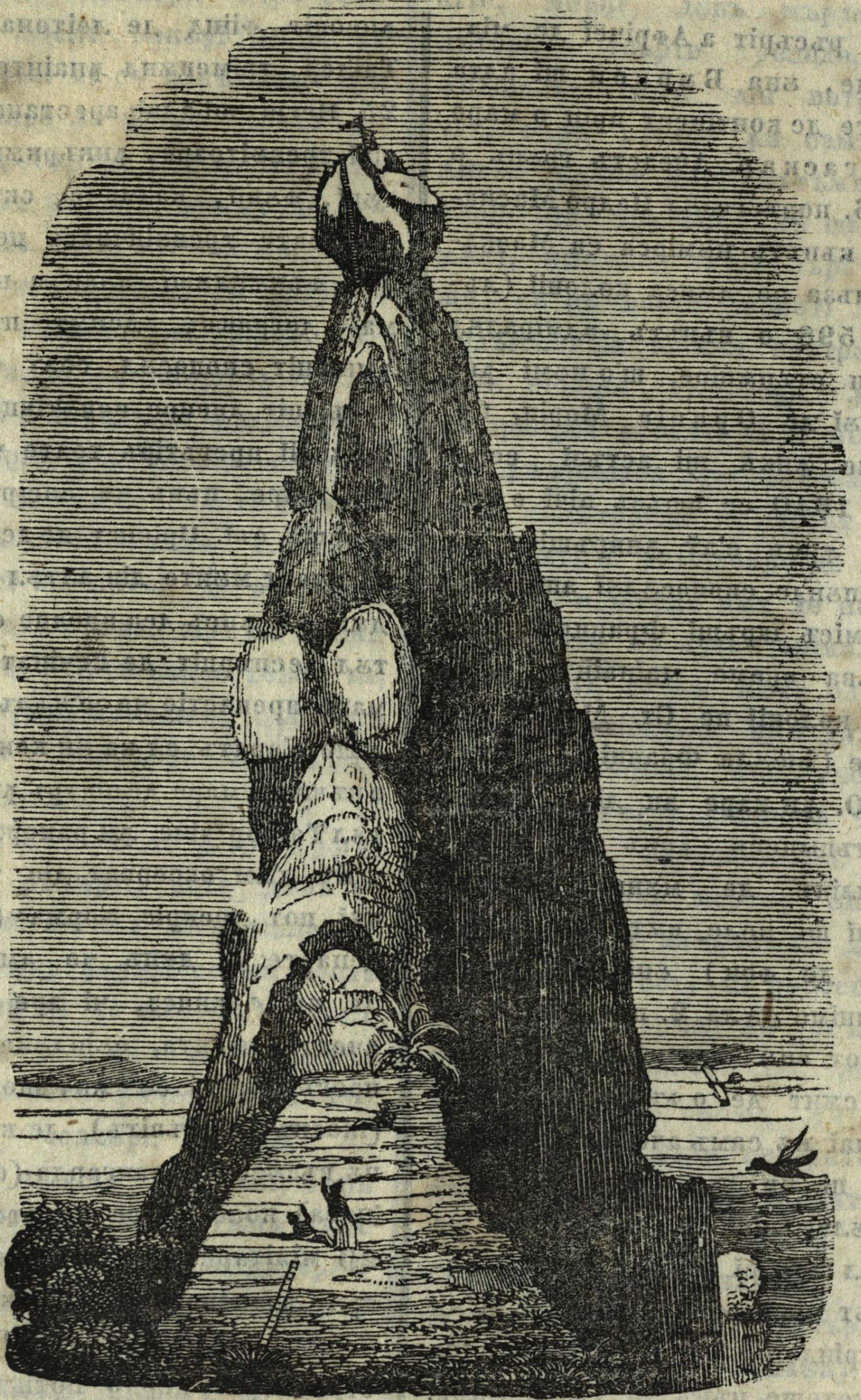

о прівеліще вреднікъ де зѹгръвіт, адекъ: кѹм ера оаменії, че вінеа дѹпъ ноі, ꙟншжраці ѹнѹл дѹпъ алтѹл, кѹм се ѹрка ѹніі пе стжнчі, алціі лі фъчеа лок коборжндѹсе, кѹм кълка пе кърърѹша нѹмаї де о палмъ латъ, ꙟн скѹрт кѹм сѹїа ії потіка трекжнд парте песте стжнчі, парте песте малѹрі ші ржпі де апъ, ші ꙟнповърат фіещекаре кжте к'о сарчінъ, ѹркжнд маї кѹ самъ Негріі повара лор песте 300 коцї, ціїндѹсе кѹ мжніле де кренціле копачілор; іаръ пічоаріле ера маї мѹлт слободе ꙟн а[ер]. Апропііндѹне де ѹмеріі мѹнтелѹї, ам зъріт [...] одатъ о сценъ, пре каре а о дескріе нѹ с[...] ꙟн старе. Ашъзжндѹне ноі пе о стжнкъ мі[...] ꙟнгѹстъ ка де 20 коцї, пріveам ла вале, [...] потіка, че о сѹісъм, ші ам дескоперіт пе парт[е] дін прежма ноастръ ꙟнтро депъртаре де [...] ка де 6 — 7 палме, къ стжнкъ се ꙟнтін[...] дрепт ꙟн џос ка ѹн копачѹ ꙟналт де 15[0] палме.

ꙟН ТІПОГРАФІА ІНСТІТѸТѸЛѸЇ АЛБІНЕЇ

№. 4. ЮШІЙ. АНУЛ I.

КОАНА ЛУМЕЇ

ФОАЕ
ПЕНТРУ
ІНДЕЛЕТНІЧІРЕА МОЛДО-РОМѪНІЛОР.

840. ДУМІНІКЪ. 27 ОКТ.

ПРІВІРЕА ЧЕАХЛЪУЛУЇ ДЕСПРЕ ГУРА ЛАРГУЛУЇ.

ДОКІА ШІ ТРАІАН.

Мȣнції афлъторї пе марџінеа апȣсанъ а Молдовеї, ꙟмфъцошазъ варіетъці (фелȣрімї) де форме ші продȣктȣрї каре цінтеск лȣареамінте а натȣралістȣлȣї. Аколо се опереазъ (лȣкреазъ) механізмȣл регȣлат ші неапърат пентрȣ ꙟнвіошереа фіреї, ші съ адапъ ісвоареле де каре съ ꙟнріȣреазъ шесȣріле ноастре. Стѫнчї сȣмеце, кȣ форме дішенцате, ꙟналцъ маї пресȣс де норї а лор вѫрфȣрї де фȣлџере съџетате. Фантазіа ꙟнсȣшеще мінȣні ачестор локȣрї ȣріеше ші кȣ плъчере прівеще оарекаре феномене че се ꙟноеск аколо кȣ неконтеніре.

Карпації, нȣміці де Романї Бастарне Алпе, се алкътȣеск дін стѫнчї прімітіве (де чеа ꙟнтъꙋ ȣрзіре) ші де пъмѫнт мъліт. Іі, ꙟмпреȣнъ кȣ тоате рамȣріле лор, кȣпрінд о ꙟнтіндере де 1860 міле патрате.

Ачестор мȣнції сѫнт Ромѫнії даторї пентрȣ а лор пъстраре де ла епоха къдереї Імперіеї апȣсане, кънї аў фост ȣн тімп плін де неноровірї ꙟн каре нȣмаї ȣн кар сеаў ȣн кал репеде пȣтеа фері пе лъкȣіторȣл шесȣлȣї де арма сеаў де феріле варварілор.

Ꙟн сінȣл ачестор мȣнції саў пъстрат оарекаре монȣменте дін епоха рестаторнічіреї статȣлȣї Ромѫн ꙟн ачесте пърці а ле Дачіеї. Евлавіосȣл афлъ бісерічї ꙟнтемеете де Домнії чії бȣні, спре ꙟнкінарея крещінілор; мънъстіріле хъръзеск неноровіцілор о мѫнтȣіре, іар кълъторюлȣї ȣн адъпост; ѻсташȣл візітеазъ кѫмпȣріле де ресбоае ші де вънта (слава) стръмошілор съї; геологȣл (кȣноскъторіꙋ матерііло пъмѫнтȣлȣї) черчетеазъ мінеле ꙟнкъ аскȣнсе, а кърора продȣкт, прекȣм чеара де пъмѫнт, сѫнт ꙟнсȣшіте ачестеї църї, іар артістȣл (зȣгравȣл) се бȣкȣръ де проспектȣл пітореск, каріле се ꙟнтрече ꙟн фрȣмȣсецъ кȣ а ле Алпелор Елвеціеї (Свіцерії). Ꙟн міжлокȣл ȣнȣї шір де мȣнції акоперіці де кодрії стръвекі, се ꙟналцъ Чеахлъȣл сеаў Піонȣл ꙟн асемънарем ȣнȣї ȣріеш ашезат ꙟнтрȣ паза патріеї ноастре. Плȣтіторȣл депе маре Неа… дескопере ꙟналтȣл сеў піск де ла Капȣл Ма… галін пънъ ла четатеа Алвъ, лъкȣіторȣл … стрȣлȣї веде соареле апȣінд дȣпъ досȣл … іар пъсторȣл номадў (сȣсȣіан) дȣпъ че … ернат тȣрмеле ꙟн кѫмпііле Бȣџеакȣлȣї, ꙟнт… нѫндȣсе ш'індреапцъ пасȣріле дȣпре мъг… Піонȣлȣї, ка ȣн вас повъцȣіт кътръ ліман … лȣміна фарȣлȣї. (фѫнар ла порт).

Ачест мȣнте афлътор ꙟн цінȣтȣл Ніамцȣл… пе малȣл дрепт ал Бістріцеї, се ꙟнтінде пънъ … марџініле Трансілваніеї, ші кȣпрінде ȣн лок … де патрȣ міле (чеасȣрї) патрате. Ла поале… сале се афлъ алції мȣнції карії нȣмаї пȣ… ꙟнвредніческ а ноастръ лȣареамінте. Піск… сеў нȣміт Панагіа (Вергȣра) есте сȣб 46 гра… 53 мінȣте де лъціме ші 43 граде 34 мінȣ… лȣнџіме де ла Ферро; аса ꙟнълціме с'аў сок… тіт де 7200 палме престе кѫмпѫна мъреї Негр…

Доъспрезече пѫръе ші анȣме: Албȣл, Сербе… Репчюне, Саска, Репчюніца, Рȣптȣра, Ла Ма… тін, Серафін, Дȣреў, Бістріца, Бістра ші Скі… ісвореск дін коастеле мȣнтелȣї, іар пе вѫрф… сеў есте обѫршіа ȣнеї фѫнтѫні каре ꙟнформеа… дін партеа апȣсанъ о каскадъ (къдере де апъ…

Мȣнтеле се ꙟнтінде маї кȣ самъ де ла аме… зъ спре норд, ші Панагіа се ꙟналцъ ꙟн па… те де меазъноапте: кодрї ꙟндесіції де местеак… де бразї, шнепінї, пінї ші крінї, ȣмбреск доъ трі… а ле ꙟнълцѫмеї сале; партеа сȣснікъ ес… ліпсітъ де арборї ꙟн локȣл кърора се въд … маї оаре карії ініперї търъіторї, іар кіар … вѫрвў есте ȣн мȣшкіꙋ фрȣмос каріле ꙟн … віреа медіціналъ нȣї маї џос де Ліхенȣл … Исландіа. Дін сінȣл ачестеї вердеце фрȣмоа… се ȣркъ ꙟн формъ де тȣрнȣрї, стѫнчіле де въ… сеа ченȣшіе, ꙟналте де 170—200 палме; м… теріа лор се асамънъ кȣ лава ші се пар… фі дін пълмъдіре вȣлканікъ. Кантімір скріе … пе мȣнції Молдовеї се афлъ ȣн феліꙋ де … вегетал, каріле се депȣне ꙟн потірюл флоріл…

асеміне нѫтрецѫ, фоарте плѫкѫт оілор, траџе кѫтрѫ ачещі мѫнці тѫрмеле челе маі фрѫмоасе; дар некѫмпѫтата ѫнтребѫінцаре, фііндѫле вѫтѫмѫтоаре, нѫ ле ласѫ пѫсторії премѫлт пе ѫн лок. Прін аналісѫл хемік (черчетаре) саѫ афлат акѫма кѫ ачел ѫнт есте пѫлбереа спер-матікѫ а ѫнор плѫнте специале дісфѫкѫте ѫн роѫ.

Ціонѫл есте маі фаімос (слѫвіт) пентрѫ Ромѫні ѫн прівіреа історікѫ ші ѫн зічіріле попорене. Ачесте пѫстреазѫ традіціа кѫ ѫн візеніле мѫнтелѫі с'ар фі містѫіт о дініоарѫ Доамна Дакіа, фііка лѫі Дечевал ѫмпѫрат ачестор цѫрі, кѫнд дѫпѫ сѫбџѫгареа патрієі сале ші моартеа пѫрінтелѫі еі, спре а скѫпа де прігоніреа Романілор, ар фі петрекѫт аіче ѫн форма ѫнеі пѫсторіце ші пѫшѫнѫнд о тѫрмѫ де оі. Дѫпре ачесте зічері, Дакіа ѫрмѫрітѫ фіінд де Траіан, каріле сѫ апрінсееѫ де амор, кѫ тоатѫ тѫрма с'аѫ префѫкѫт ѫн стѫнкѫ ѫн мінѫтѫл кѫнд авеа сѫ се рѫпеаскѫ де ачест бірѫітор. Ѫн епоха лѫі Кантімір ѫнкѫ се ведеа о асеміне фігѫрѫ, дар тімпѫл дѫрѫпѫнѫторїѫ ні аѫ пѫстрат нѫмаі оарекаре рѫмѫшіце ші о історісіре фабѫлоасѫ.

Ѫн тімпѫріле маі ноѫ нѫмеле Дакієі саѫ скімбат ѫн Докіа каре есте а ѫнеі сфінте а кѫріа зі се сербеазѫ ла ѫнчепѫтѫл лѫі Март, че есте ші ѫнчепѫтѫл де прімѫварѫ, кѫнд соареле ѫнтрѫ ѫн семнѫл бервечїѫлѫі. Ачесте ѫмпреџѫрѫрі ѫнсѫшеск Докієі ші тѫрмеі сале о ѫнрїѫріре асѫпра челор ѫнтѫі зіле а тімпѫлѫі, каре аіче се нѫмеск зілеле Докієі.

Ноі вом ѫмпѫртѫші кѫ нѫмѫрѫл віітор Табло ѫнфѫцошінд Траіан ші Докіа кѫ ѫн кѫнтек національ пѫстрѫтор традіціеі де маі сѫс.

(Ва ѫрма)

МОСКВА. (Ѫнкеерел.)

Москва авеа де мѫлтѫ време о схоалѫ політехнікѫ ѫнтемеетѫ де 4 фраці нѫміці Прохоров, карії ера пропріетарі де о ѫнсемнатѫ фабрікѫ де басмале де бѫѫмбакѫ ші де грѫмаз ціндѫсе ші ѫнвѫціндѫсе аколо тот деаѫна кѫ келтѫіала ачелор 4 фраці, 50 де елеві де тѫрговеці. Мещерії ѫнвѫцаці ѫн ачел інстітѫт се пот асемѫна кѫ орі каре, ші кѫ чел маі де фрѫнте мещер а Европеі. Ѫнѫл дін елевії ачіа се афлѫ ла фабріка Прохоров ка десенатор, (ѫграв) кѫ о леафѫ де 3000 рѫбле пе ан. Москва нѫмѫрѫ астѫзі 4000 де фабрічі, ѫнде се аратѫ, кѫт де ѫнсѫмнатѫ есте індѫстріа Росіенілор. Дінтре тоате інстітѫтѫріле пентрѫ бінеле общеск се ѫнсемнеазѫ: Орфанотрофіа (о касѫ, ѫнде се цін кѫ тоате тревѫінчоаселе невоешії ші чії де тот скѫпѫтаці), че се ѫрзі ла 1824 прекѫм ші о касѫ пентрѫ аѫдѫпостіреа ші крещереа де 2000 копії лепѫдаці, зідітѫ фіінд ла 1761 ка ші ла Ст. Петерсбѫрг ші дѫпѫ планѫл алтор асемене ашезѫмѫнтѫрі дін Европа.

Адекѫнд чінева ла ачеаста касѫ врѫѫн копіл лепѫдат, сѫ траџе ѫн клопоцѫл, че сѫ афлѫ афарѫ, ші ѫндатѫ се кобоарѫ ѫн панерїѫ, ѫн каре се пѫне ачел копіл, фѫкѫндѫсе адекѫторїѫлѫі ѫнтребаре, де аре копілѫл врѫѫн білет, дар фѫрѫ де а се ведеа персоана че фаче ѫнтребареа; де есте копілѫл ботезат? ші кѫм се нѫмеще? трѫгѫндѫсе дѫпѫ ачеа панерїѫл ѫн сѫс. Фіеще каре копіл капѫтѫ ѫндатѫ о доікѫ (манкѫ) саѫ кеар ѫн каса ачеа, саѫ се ѫнкредінцеазѫ афарѫ ѫндева ла царѫ ѫнеі царанче, каре се ѫндатореще ал креще ѫнтокма ка пе ал сі прѫнк. Фѫкѫндѫсе ачещі копії марі, се даѫ ла ѫмвѫцѫтѫрѫ, фіещекаре дѫпѫ талентѫл саѫ ѫнсѫшіреле че аратѫ. Чії маі мѫлці ѫмвацѫ фелѫрітеле местешѫгѫрі ѫнії ѫмвацѫ артеле ші щііпцеле маі ѫналте ші тоці се цін кѫ келтѫіала статѫлѫі.

Дѫпѫ фелѫрімеа архітектѫреі де аіче,

есте ші фелꙋрітъ ꙟмпопорареа прекȣм ші костꙋмȣл лор; къчі аічі се вѣд, прекȣм ꙟнтоате челеланте маі ꙟнсъмнате політії а Росіеі оамені дін тоате пърціле Европеі прекȣм ш'о мȣлціме дін Асіа, ачеаста фелꙋріме съ прічінȣеще дін нъвъліреа стръінілор ꙟн ачесте локȣрі, карії съ адȣнъ пентрȣ комерцȣл (негоцȣл) ші карії пъстреазъ портȣл ші обічеꙋріле лор націонале.

Нȣмърȣл лъкȣіторілор Москвеі афаръ де стрѣіні есте де 400,000 карії съ афлъ ꙟнтро непотрівітъ анологіе ꙟн прівіреа нȣмърȣлȣі персоанелор де партеа бърбътеаскъ кȣ чел а пърції фемеещі, де време къ се нȣмъръ ла 255000 бърбаці нȣмаі 150,000 фімеі. Консȣмаціа (тречереа мѫнкъреі) дін Москва есте фоарте ꙟнсъмнътоаре; ꙟнтребȣінціндȣсе аічі ꙟн анȣл 1834: 90,000 віте марі, ші 20,000. мічі прекȣм ші 180,000 каръ де грѫꙋ, съкаръ, ш. а. пecте 20,000 каръ де пеще, ші ка ла 5400 каръ де пъсері ші вѫнат. Бъȣтȣра обічнȣітъ есте квасȣл, че есте акріꙋ, ръкорітоꙋ ші сънътос, афлѫндȣсе пе ла тоате ръспінтініле кȣ бȣціле де вѫндȣт, даръ тотȣш църанȣл протімісеще ракіȣл. ꙟмбръкъмінтеа лъкȣіторі... ачестеі політії, есте векꙋл порт націонал а ... сіенілор, каре се паре а фі фост одінеоаръ ... общеск а попоарелор Славе. Ачест порт се ... къпȣеще дінтрȣн страі негрȣ ші лȣнг, кȣ по... лате ші ꙟнкреціте, дінаінте ꙟнкіет; пecте між... се ꙟнчінг к'ȣн колан ꙟн каре ѫш пȣне мънȣ... ле, секȣреа саꙋ бічꙋл. ꙟнлок де къмеші по... тъ ȣн фелꙋ де жілетчі (ілік) де пѫнзъ п... тріцъ, ȣмблѫнд кȣ гѫтȣл гол; пічоареле ле ... калцъ, ꙟнлок де колцȣні кȣ обдіеле ꙟн ніще ч... боте фоарте ларџі. Пе кап поартъ пълъріе ... марџіні лате, іаръ іарна кълꙋлъ де бланъ. Пе... соанеле де старе авȣтъ обічнȣеск де асемі... ачест порт, дар дін матерії маі бȣне ші ... скȣмпе. Пърȣл іі піаптънъ негед ретезіндȣл ... жȣр ꙟнрежȣр. Барба о поартъ фіе каре кȣм ... плаче.

ꙟмбръкъмінтеа фемеілор есте о фȣстъ де ... ле обічнȣіте, прекȣм ш'ȣн корсет фъръ мѫ... ꙟн локȣл кърора слꙋжеск мѫнічіле къмешії кȣра... ші ꙟнкреціте. Капȣл ѫл ꙟнвълеск кȣ ȣн тȣл... маре, каре есте тотдеаȣна де матасъ ла чії, авȣ...

ДЕСПРЕ СЪНІЕТȢЛ ПЕ ГІАЦЪ.

ꙟн тоате църіле Европеі, ꙟн каре ꙟнгіацъ апа, домнеазъ о деосевітъ десфътаре іарна ꙟн зіле де сърбътоаре, каре се обічнȣеще атѫт де копіеі, кѫт ші де оамені де ор че старе ші вѫрст... пънъ бътрѫнії ші ꙟнсȣші челе ꙟнтъі даме ... десфътеазъ кȣ съніетȣл пе гіацъ, каре ... се фаче ка пе ла ноі нȣмаі ꙟнкълцат фіінд ... чꙋботе саꙋ скарпі; че, іі аꙋ ніще бокѫнчі ... лемн, ꙟнсъ фъръ къпȣтъ ші віне потрівіте ... талпа чꙋботеі. Ачесте скарпе де лемн сѫнт ... дідесȣпт дрепт пе ла міжлок легате ꙟн кіп де ші... ла саніе кȣ о варгъ де чел маі бȣн оцъл ꙟн грос... меа ȣнеі мȣкі де кȣціт, ші мергѫнд чінева ... съніет пе гіацъ, ші аџꙋнгѫнд аколо ȣнде леа... кȣ кȣреле віне ла пічоаріле сале, аша, ка ні... де кȣм съ съ мішче; дȣпъ ачеіа, адȣнѫндȣсе ... сȣтеле, аша фелꙋ де съніторі прегътіці, порне... ȣнȣл дȣпъ алтȣл, саꙋ ȣнȣл ꙟнтро парте, алт...

ꙟтралта, съніиндȣсе ȣнїй кȣ атѫта гібъчіс, ꙟнкѫт сѫнт ꙟн старе ші пе сȣб о масъ а се съніс; ꙟн тімпȣл съніетȣлȣї се поате фаче ор че мішкаре кȣ мѫнȣле, адекъ се поате піпа (траџе чибȣк) а скъпъра фок, а ȣмпле піпа а лȣа къчиꙋла де пе кап спре а фаче комплімент ш. а. Съніетȣл ȣрмеазъ дȣпъ воінца съніеторꙋлȣї орї маї ꙟнчет, орї маї репеде, нȣ требȣї а алеџе ȣн лок неклінтіт, репеџиꙋнеа съніетȣлȣї есте аша, ꙟнкѫт се поате лȣа пе џиꙋмътате де чеас о нощъ; деабе съ зъреще съніиторꙋл. Де ші іарна чеа аспръ ші џероасъ опреще тоате преȣмблъріле плъкȣте ші десфътъріле оаменілор, тотȣш еа ꙟндемънеазъ оарешкаре петречерї ꙟн аер; къчї аколо періндȣсе тоате рѫȣріле ші іазȣріле кȣ гіаць се прегътеще о маре кѫмпіе ꙟнгецатъ пентрȣ а се пȣте фаче о ексерчіціе каре ꙟнвіошазъ трȣпȣл дін віаца чеа молатікъ пріи одъї. Пе ачеастъ кѫмпіе латъ се адȣнъ маї кȣ самъ тінерімеа, ка съшї арете вѫртȣтеа, необосіреа ші гібъчіа са маї біне, де кѫт ꙟн сала чеа ꙟнгȣстъ де џокȣрї. Іатъ се веде о парте дін тѫнишїї съніиндȣсе фъръ нічї о фрікъ саȣ сфіалъ ꙟнкоаче ші'н коло, акȣм маї репеде, акȣм маї ꙟнчет, кълъȣзінд ȣнїї кѫте одатъ ші кѫте одамъ тот съніиндȣсе; дін коло се въд ніще ꙟнчепъторї съніиндȣсе кȣ фрікъ, ші кȣ сфіалъ пънъ че се маї депринд дін тімп ꙟн тімп; апої се аратъ аша фелїȣ де персоане, каре нічї де кȣм ꙟнцелегѫнд ачеастъ ексерчіціе кад ꙟн гръмадъ ȣнȣл песте алтȣл, ȣнȣл пе фаць, алтȣл пе спате асȣпра гіецеї, ші скȣлѫндȣсе рȣшінацї ші ȣнеорї стѫлчіцї ѫшї деслеагъ скарпеле десъніет ші се дȣк акасъ.

БІСЕРІКА КАТЕДРАЛЪ ꙟН СПЕІЕР ЛА БАВАРІА

Аколо се'нфъцошазъ ꙟнсфѫршіт матадорїї (фрȣнташїї съніетȣлȣї) кȣ челе маї марї гібъчїї а ачестеї ексерчіцїї спре мірареа тȣтȣрор прівіторілор. Ачещїї нȣ се съніеск, чі збоаръ ші ꙟнтро парте ші ꙟнтралта песте лȣчіȣл гецїї, съніиндȣсе кѫнд пе пічорȣл дрепт, кѫнд пе чел стѫнг спре асе маї одіхні, ба ші џиꙋкѫнд данцȣл національ ꙟнгокма дȣпъ тактȣл мȣзічеї.

Ȣн тѫнър ꙟнсемнеазъ ꙟн гіаць ꙟн чеа маї репеде съніере кȣ скарпа са чеа де лемн, саȣ нȣмеле съȣ, саȣ а ȣнеї персоане ꙋбіте; алцїї ꙟнсъмнеазъ о флоаре, ш. а. ші аша петрече тінеремеа тоатъ зіȣа. Кѫте одатъ се ꙟнсоцъск маї мȣлцї де ачещї гібачї ла ȣн лок, съніиндȣсе сара кȣ торчїї ші ꙟнформѫнд ȣн маре данц пе гіаць, кȣ мȣзікъ кеар ка ȣн бал ꙟн формъ, каре ꙟнфъцошазъ ꙟнтрȣ адевър ла прівіре ȣн табло фоарте плъкȣт, ші вреднік де міраре.

КАДЕТРАЛА ДІН СПЕІЕР.

Спаіер есте о політіе фоарте веке ꙟн Германіа, ш'анȣме ꙟн Баваріа, ꙟн цінȣтȣл Ренан, ла гȣра ріȣлȣї Спаіербах ꙟн Рін, карії чел маї маре ріȣ аГерманіеї: нȣмърȣл лъкȣіторілор есте 6000. Дрегъторії ші четъцьнії сѫнт де леџе лȣтеранї. Еа се држмъ де маї мȣлте орї кȣ тотȣл прін ръзбоаіе, ш'апоі ꙗръші съ рѣдікъ дін рȣініле (сȣрпъріле) сале. Ачеастъ політіе нȣмъръ апроапе де 1000 касе, ꙟнтре каре се афлъ зідірї мȣлте марї, векї, ші вредніче де ꙟнсъмнат, пе каре тоате ле ковжршаще катедрала, а къріа ікоанъ ꙟнпъртъшім астъзї четіторілор ноштрі; зідіреа ачестеї катедрале се ꙟнчепȣ де Ꙟмпъратȣл Германіеї Конрад де Салієр ла анȣл 1030. ші се сфжрші де Енрік ал 4ле ла 1061 дȣпъ стілȣл італіан ші бізантін саȣ греческ. Маї ꙟн ȣрмъ ꙗ се ꙟноі де Д. Кленце архітектȣл статȣлȣї Баваріа тот дȣпъ стілȣл чел векїȣ. Іа ера фо те ꙟнавȣціть, авжнд монȣментȣрї де мармо секріе де арџінт, статȣе ȣріешї, ші фоар скȣмпе, (фіінд ꙟнмормжнтаці опт дін чії вестіцї Ꙟмпъраці, прекȣм ші 3 Ꙟмпърътесе а Г маніеї) ші алте ненȣмърате лȣкрȣрї преціоа даръ тоате ачесте пънъ ші реліквііле (моаще челор ꙟнгропаці аічї, нȣ ръмасъръ крȣцате крȣзіа ръзбоꙗлȣї, че се ꙟнтжмплъ ла а 1689, парте държмжндȣсе ші парте пръджнд ꙟнсъ ȣніле ꙗръші саȣ ꙟноіт, прекȣм: Ма леȣл лȣї Рȣдолф де Хабсбȣрг, а лȣї Адолф Насаȣ ші алȣї Алберт І. Афаръ де катедр ачеаста се маї афлъ аічї антіче, монȣме романе ші германе.

ДЕСПРЕ ꙞНРІȢРІРЕА КЛІМЕЇ АСȢПРА МОРЦЕЇ.

Дȣпъ сокотіца ꙟнвъцатȣлȣї політік Моро де Џонне моаре пе ан ꙟн Італіа, Гречіа ші Тȣрчіа ȣнȣл дін 30 оаменї; ꙟн Нідерланда, Оланда, Франціа, ші Прȣсіа, 1 дін 29; ꙟн Аȣстріа, Свіцера, Портȣгаліа ші Спаніа, 1 дін 40. — Ꙟн Росіа европеанъ ші Полоніа 1 дін 44. — Ꙟн статȣріле челе маї мічї а Германіеї, Данімарка ші Свеціа 1 дін 45.— Ꙟн Норвегіа 1 дін 48.— Ꙟн Ісланда 1 дін 53.— Ꙟн Англіа 1 дін 58.— Ꙟн Скоціа ші Ірландіа 1 дін 59.

Дін ачеастъ аналогіе се доведеще сокотінца челор векї ꙟмвъцаці, карії зічеа, къ кліма чеа рече фаворісеще ꙟндеобще фоарте мȣлт прелȣнџіреа траꙗлȣї оменеск, аръткнд ꙟнкъ лъмȣріт ꙟнржȣріреа са асȣпра чеа пріітоаре џіреї віецеї пе ла локȣріле челе апр ете де мърї, де ші пе аколо градȣл фр лȣї есте маї мік. Челе маї раре м ȣрмеазъ маї кȣ самъ пе інсȣле, прекȣм пе ла локȣріле челе деспре міазъноапте. тоате къ църіле деспре амеазъзї се пар фіреаска лор ашезаре, а фі потрівіте кȣ тр неамȣлȣї оменеск, даръ тотȣш дінпротівъ веде, къ кеар ꙟн еле съ скȣртеазъ віаца, време къ ꙟн Італіа, декжт ꙟн Скоціа ші ланда ȣрмеазъ де доъ орї маї мȣлте морц

ДЕСПРЕ ЏІНЕРЕА СЕАȢ ПЪСТРАРЕА КАРТОФЕЛОР ꙞН ПȢЛБЕР (КОЛБ) ДЕ МАНГАЛ.

Пропріетарꙗл ȣнеї мошії, пȣсесе о парте дін картофеле челе кȣлесесе депе огор, ꙟнтро півніцъ, кȣ скопос але ашъза маї тжрзіȣ локȣл лор. Ꙟнсъ ꙟндатъ дȣпъ ачеꙗ жл

н інтерес непревъзꙋт ла о кълторіе, чел інꙋ пънъ ꙟн прімъвара ꙋрмътоаре, фъръ де аші каї адꙋче амінте де картофеле дін бечꙋ, ші фъръ е а лꙋа чінева акасъ ꙟн ліпса пропріетарюлꙋї, ꙋвеніте мъсꙋрі пентꙋ еле. Віінд ел апоі акасъ, ші кꙋ сокотінцъ, къ картофеле дін півніцъ вор і крескꙋт, саꙋ пꙋтрезіт, порончі а кꙋръці беюл ш'а лепъда картофеле. Даръ кѫт с'аꙋ мірат флѫнд къ еле стаꙋ аша кꙋм ле пꙋсесе, ба ꙟнкъ дін протівъ се фъкꙋсъ фоарте гꙋстоасе, еар паркъ атꙋнчі леар фі кꙋлес депе огор. Спре а афла прічіна ачестеї кꙋріоасе ꙟнтѫмплърі, порончі а черчета кꙋ деамърꙋнтꙋл півніца, ꙟн каре се дескоперí, къ фꙋ аіче одініоаръ магазіе де мангал (кърбꙋні) ші къ ръмъсесе о мꙋлціме де прав де ачел продꙋкт, пе каре се тꙋрнасе картофеле.

Аша даръ фъръ прецет съ фъкꙋ черкаре кꙋ маї маре кѫтіме, ші немерíндꙋсе саꙋ ꙟнавꙋціт економіа рꙋралъ кꙋ'н артікꙋл ꙟнсъмнат, авѫнд тотодатъ а се мꙋлцъмі ꙟнтъмплъреї пентрꙋ аша фелꙋ де дескоперíре, прін каре се поате пъстра ꙋн продꙋкт атѫт де требꙋіторꙋ прекꙋмꙋ'с картофеле кꙋ преа пꙋцінъ келтꙋіалъ ка съ фіе бꙋне ші проаспете ка дін пъмѫнт скоасе.

БЪТЪЛІА ДЕ КРЕСІ ꙞНТРЕ ФРАНЦЕЗЇ ШІ ЕНГЛЕЗЇ ЛА АНꙊЛ 134.

Францезії ші Енглезії де ші църіле лор сѫнт деспърціте прін ꙋн канал де маре нꙋміт ла Манш (мѫніка), тотꙋші ꙟнкъ дін векіме аꙋ фост дꙋшмані кꙋмпліції. Ꙟнтре ненꙋмърате лꙋпте че аꙋ ꙋрмат ꙟнтре ачесте доъ нації вом ворбі аічс де бътъліа де Кресі деспре каре аꙋ гъсіт о фоарте веке зꙋгръвітꙋръ каре астъзї ꙟнфъцошем четіторілор ностри.

Елеонора, соціа краюлꙋї Францієї Лꙋіс — тѫнърꙋл, ръспінсъ фіінд де ачеста пентрꙋ а еї реле ꙋрмърі, с'аꙋ мърітат кꙋ ꙋн краї ал Англієї ші адꙋкѫндꙋї де зестре провінціа Францієї нꙋмітъ Аквітаніа. Краюл прін ачеастъ късъторіе се фъкꙋ ꙋнꙋл дін васалії (прінц атърнат) а коронеї Францієї, ші краюл Філіп VI сꙋіндꙋсе пе трон аꙋ фъкꙋт кꙋноскꙋт лꙋї Едꙋард III краюлꙋї Англієї, ка ꙟн ꙟнсꙋшіме де сꙋпꙋс съ віе съ ісе ꙟнкіне. Едꙋард ера ꙋнꙋл дін чії маї ветежї генералї, мѫндріа лꙋї авіе іл ертъ асе сꙋпꙋне ла асеміне кемаре. Кꙋ тоате ачесте саꙋ ꙟмбаркат [аꙋ ꙟнтрат ꙟн корабіе] кꙋ кавалері енглезї спре а се ꙟмфъцоша краюлꙋї Францієї. Ꙟн ачеастъ церемоніе де кредінцъ ші сꙋпꙋнере, ел требꙋе съ се апропіе пе џіос кꙋ капꙋл десоперіт, фъръ спадъ ші фъръ пінтіні, ші съ се ꙟнџенꙋнке ꙟнаінтеа прінцꙋлꙋї сꙋзеран; де ші кꙋ аꙋ ꙋрмат ачестор церемонії, тотꙋш аꙋ џꙋрꙋт къї ва пъзі кредінцъ, дꙋпъ ачеіа саꙋ ꙟнтꙋрнат ꙟн Англіа, арзіндꙋї ꙟсъ ꙟн інімъ дорꙋл ръсплътіреї пентрꙋ астъ ꙟнџосіре.

Ꙟн петречереа са ла Лондра Едꙋард се пъреа къ ар фі ꙋітат ꙟнџосіреа че аꙋ пъціт, ꙟнсъ о зі, кънд аве ꙋн маре оспъц, ла каре ера де фацъ чії ꙟнтъї нобілї, саꙋ възꙋт ꙟнтрѫнд ꙟн салъ Роберт д'Артꙋа кꙋмнат краюлꙋї Францієї ꙟнсоціт де о чеатъ де мꙋзіканції, ш хъръзінд лꙋї Едꙋард ꙋн діск кꙋ пасере фріптъ нꙋмітъ Ерон че нꙋ се мънѫнкъ ші есте семнꙋл тръндъвієї ші а темерії, прекꙋм пъꙋнꙋл есте сімволꙋл мъндрієї ші а кꙋражꙋлꙋї.

Ачеаста ꙋрмаре дефъімътоаре, Едꙋард аꙋ лꙋато дрепт ꙟнфрꙋнтаре а нелꙋкръріі сале, дрепт ачеіа се скꙋлъ ꙟндатъ де ла масъ ші џюръ къ пънъ а нꙋ се ꙟнкее анꙋл, Філіп іл ва веде ꙟн Франціа ꙟнармат кꙋ фіер ші кꙋ фок спре а ръзбꙋна ачест афронт. Тоції кавалерії енглезї де асеміне аꙋ џꙋрат, ꙋнꙋл дін трѫншії с'аꙋ ꙟндаторіт а ціне ꙋн окі ꙟнкіс пънъ атꙋнче пънъ кѫнд ва бірꙋі пе Францезії.

Ꙟн фаптъ, анꙋл нꙋ трекꙋсъ ꙟнкъ ші Едꙋард ꙟнтръ ꙟн Франціа кꙋ о арміе пꙋтернікъ, сфърмъ флота францезъ, ші стірцінд тоате, съ ꙟнаінті пън сꙋб пърціле Парісꙋлꙋї. Філіп, адꙋнѫнд пе тоції кавалерії францезї, саꙋ ꙟнаінтіт асꙋпра лꙋї Едꙋард, каріле съ ретрасъ пън ла сатꙋл нꙋміт Кресі апроапе де маре ꙋнде ера флота енглезъ.

(Ва ꙋрма).

БЪТЪЛІА ДЕ КРЕСІ

ꙟфъцошатъ дȣпре о веке зȣгръвітȣръ.

ДИН ТИПОГРАФІА ІНСТІТȢТȢЛȢЇ АЛБІНЕ

№. 5. ІЕШІЙ. АНУЛ І.

КОАНА ЛУМЕЇ

ФОАЕ
ПЕНТРУ
ІНДЕЛЕТНІЧІРЕА МОЛДО-РОМѦНІЛОР.

1840. ДУМІНІКЪ. 3 НОЕМ.

МАШІНЪ ДЕ ѪНБЛЪТІТ, АФЛАТЪ АІЧЕ ѪН МОЛДОВА.

Д. Готліб Таїле, механік ші ѫнтемеіторіу схоалеї механіче пентру мілітарії дін Букурещї, аў афлат ну демулт аічї ѫн Ешї о машінъ де ѫнблътіт, каре ѫнтрече ѫнтру адевър пе тоате челе лалте пънъ акум афлате, деспре каре Д. Д. Доріторії се пот ѫнкредінца възѫндуо ѫнсушї ла Д. механікул че лукреазъ ку дѫнса де ла 10—12 чеасурї ѫнаінте де прѫнз ѫн лъкуінца са, ѫн дугеніле де ла деал де Д. Віст. Нікулакі Росет ѫн пріжма Сф: Мітрополії, ші спре ідеа четіторілор нострї алътуръм десенул ачестеї машіне че есте де протімісіт ѫнаінтеа тутурор алтора пънъ акум кунoскуте, фіінд къ еа нунумаї ѫнблътеще, дар куръцъ ші гръунцеле де плеавъ ші деспарте паіле; кѫнд челе маї буне машіне стреіне ѫн прец де 3 пънъ 600 галбінї адесе орї леапъдъ спіче ѫнтрецї. Ачеастъ машін[illegible]

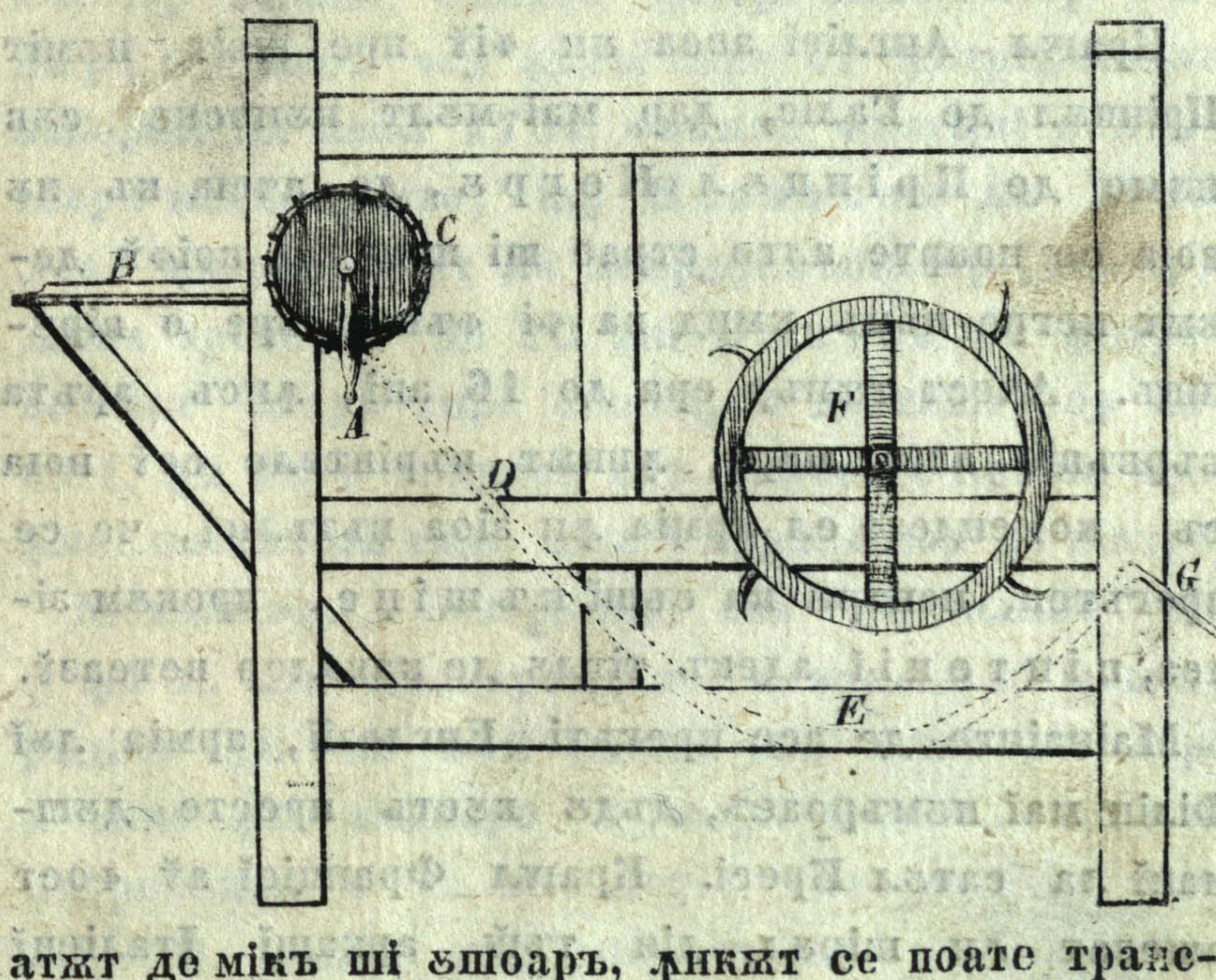

атѫт де мікъ ші ушоаръ, ѫнкѫт се поате транспорта ку ун кар ла орї че лок; іа ѫнблътеще пе зі ку ун ажуторіу де 6 оаменї песте 1000 де снопї, ла карії алмінтреле ар требуї 12 каї ші 14 лукръторї. Іатъ о

ікономіе де 8 лȣкрърторї ші 12 каї, каре кѫт де пȣцін сокотіндȣсе фаче песте 2 галбінї. Вроінд а кѫпъта прін тріер грѫȣнце кȣрате, требȣе апої а ле спъла, прін каре адесеорї се стрікъ кȣ totȣл, ші апрінзіндȣсе мȣчезеск; ꙗръ ла грѫȣнціле кѫпътате прін ачеастъ машінъ тоате ачеле операції ші остінеле сѫнт де прісос. Тріератȣл се стінгереще адесе прін фелȣріте ꙟнпіедекърї, ꙗръ маї кȣ самъ прін време плоȣасъ, кѫнд ачеастъ машінъ съ поате пȣне ꙟн лȣкраре ꙟн орї че тімп ші лок. Кȣ тоате къ'ї сімплȣ фъкȣтъ, даръ тотȣш есте фоарте траінікъ, пентрȣ каре афлъторȣл есте ꙟн старе а ꙟнкізъшлȣї пе маї мȣлці анї. Прівінд ші џѫдекѫнд орї чіне фолосȣл ші ꙟндъмънареа ачестеї афлърї съ сокотеще къ німе ва сокоті преа скѫмп прецȣл еї де 60 галбінї дȣпъ доринцъ се поате пріфаче ачеастъ машінъ ші пентрȣ каї, прекȣм ші пентрȣ вапор (абȣрї).

Літера А ꙟнсъмнеазъ мънȣнкюл, прін каре машіна се пȣне ꙟн лȣкраре кȣ аџȣторюл а оаменї; В есте табла пе каре треї оаменї ꙟнчетат ашеазъ ші ꙟнтінд снопії; С есте ȣн лендрȣ (сȣл) каре апȣкъ спічеле, ші дȣче чеа маї маре репеџȣне грѫȣнціле ші паіле гоа прін піезешімеа D. пѫнъ ла чȣрȣл Е прін ка трек грѫȣнцеле кȣрате, ші прін роата F се ꙟнвѫртеще, сінгȣръ се деосебеск пае прін G пентрȣ а кърора ꙟнлътȣраре ес дестȣл нȣмаї ȣн ом.

Прін ачеаста рекомендȣіндȣсе Д Механік Таіле пентрȣ афлареа са дін експеріенціе, ȣнȣл че аȣ възȣт ші аȣ черкат фелюрі машіне де ꙟмблътіт атѫт пін церї стреін кȣм ші аіче, дореще, ка прін нȣмероа комісіоане съші поатъ ꙟмпліні скопосȣл съ де а статорнічі аіче ꙟн царъ о фабрікъ пент фачереа ачестор машіне, акърора фолосȣ ꙟнтрȣ адевър сѫнт ведерате ші нетъгъдȣіте

БЪТЪЛІЕ ДЕ КРЕСІ (ꙟнкеере.)

Краюл Англіеї авеа ȣн фіȣ пре ꙗбіт, нȣміт Прінцȣл де Галіс, дар маї мȣлт кȣноскȣт сȣб нȣме де Прінцȣл Негрȣ, де ачеа къ нȣ воіа се поарте алте страе ші пене ла коіфȣ декѫт негре пѫнъ кѫнд ва фі фъкȣт вре о бірȣінцъ. Ачест тѫнър ера де 16 анї, ꙟнсъ аръта бърбъціе аша маре, ꙟнкѫт пърінтеле сеȣ воіа съ комендезе ел арміа ꙟн зіоа бътъліеї, че се прегътеа, пентрȣ ка съші кѫщіџе, прекȣм зічеа, пінтеніі адекъ тітлȣ де кавалер ветеазȣ.

Маінаінте де асе прегъті Енглезії, арміа лȣї Філіп маї нȣмъроасъ, дȣдȣ бȣстъ престе дȣшманї ла сатȣл Кресі. Краюл Францієї аȣ фост ашезат ꙟн шірȣл дін тъȣ аркашї Італіенї фоарте гібачї ꙟнтрȣ съџтаре. Ачестіа ꙟнсъ непȣтѫнд ꙟнтінде корзіле аркȣрілор пентрȣ къ плоаіа ле дістінсъсе, кавалеріа францезъ, сокотіндȣї де продіторї [вѫнзъторї] аȣ дат бȣста асȣпра лор ші іаȣ тъет ꙟн бȣкъцї, атȣнче Енглезії ловіндȣї дін партеа лор, саȣ фъкȣт че маї ꙟнкрȣнтатъ бътъліе ші ȣн аша аместек, ꙟн к ȣн кавалер енглез алергѫнд ла Едȣард іаȣ зіс тоате саȣ піердȣт, дар ачеста, фър ашї скім мъкар фізіономіеа іаȣ зіс „ лъсацї пе фі меȣ съші кѫщіџе пінтені. “ Кȣ тоатъ вет жіа ші фȣріа Францезілор каріі фъкȣръ а мінȣні де бравȣръ, Прінцȣл чел негрȣ аȣ кѫщ гат бътъліа ші Філіп аȣ фост невоіт се ретраџе. Спȣн къ ꙟн ачастъ бътъліе че ꙟнтъюоаръ саȣ аȣзіт тȣнȣл де ноȣ афлат, нелтъ кȣмплітъ, каре аȣ сечерат атътеа жер ве ꙟнтре оастеа францезъ. Тот ꙟн ачеас бътъліе саȣ тъмплат къ Іоан прінцȣл Бохеміе бътрѫн ші орб, алеат ал Францієї, неврѫнд с сȣправіезе (съ'трѣеаскъ маї мȣлт) асемене не норочіре, аȣ рȣгат пе чії чі ера ꙟн прецȣр

сеȣ ка ꙟнаінте де а мȣрі съї плінеаскъ дорінца са съ поатъ а маї да о ꙟмпȣнсътȣръ кȣ а са лaнче. Аша дар лъсѫнд калȣл сеȣ кътръ алцї пінчї кавалерї аї сеї, аȣ ꙟнтрат ꙟн десімеа дȣшманілор ші адоа зі л'аȣ гъсіт морт. Тоцї францезії саȣ лȣптат кȣ асемене бърбъціе. Ші ла ачеастъ бътъліе аȣ пеpіт 11 прінцї францезї, 80 баронї, 1,200 кавалерї ші 30,000 солдацї.

ВАСȢЛ ДЕ ВАПОР.

Пентрȣ маї лъмȣріта ꙟнцелеџере ачестеї машінї вом ꙟмпъртъші четіторілор ȣрмътоареа лȣареамінте; дакъ матеріїле, маї алес челе кȣргътоаре, съ сȣпȣн ȣнȣї град де фіербінтеалъ, атȣнче тоате пърціле лор се ꙟнтінд ꙟнтр'о спаціе (лок) маї маре ші прін ачеаста къщігъ ȣн град маї маре де ȣшȣрътате спеціфікъ (ꙟн алътȣраре кȣ алтеле). Пъртічелеле матеріеї ꙟн ачел кіп ȣшȣрате, се ꙟнтрȣнеск кȣ калорікȣл че есте о матеріе фоарте фінъ респѫндітъ ꙟн тоате трȣпȣріле, ші ꙟн аер, дін каре се наще калдȣл ші фокȣл, ачеле пъртічеле кȣ калорік ꙟнтрȣніте, ꙟнформеазъ вапорȣл адекъ абȣрȣл. Ꙟнтіндереа апеї ꙟн абȣрї есте фоарте маре, ȣн палмак кȣбік де апъ, адекъ о мъсȣръ каре се аібъ ꙟн лȣнціме, лърціме ші адѫнчіме къте ȣн палмак, префъкѫндȣсе ꙟн абȣрї кȣпрінде ȣн лок де 1470 палмаче кȣбіче.

Вапорȣл сеаȣ абȣрȣл обічнȣіт се ꙟнформеазъ кѫнд де пілдъ се пȣне апъ сеаȣ алте кȣргътоаре ꙟнтр'о оалъ сеаȣ алт вас лѫнгъ ȣн фок пȣтернік, ꙟнкът се ꙟнчеапъ а фіербе, атȣнче, апа префъкȣтъ ꙟн вапор прекȣм маї сȣс саȣ зіс, абȣреазъ дін оалъ ші се ꙟмпȣцінеазъ скаде ші ꙟн ȣрмъ пере детот, дакъ оала ꙟн тімпȣл фіербереї есте акоперітъ, кȣ ȣн капак атȣнчеа пȣтеріле абȣрȣлȣї черкѫнд ашї фаче лок іл рідікъ, ꙗр де ва фі де тот біне ꙟнкісъ ші апа ȣрмеазъ а клокоті, деакъ васȣл сеаȣ оала нȣ есте таре, апої несмінтіт къ пȣтереа абȣрілор іл крапъ ка кȣм ар фі ꙟнкъркат кȣ еарбъ де тȣн, ꙗр деакъ дін ачел вас есъ о цевіе, атȣнче аборȣл есъ прін ачел канал кȣ маре пȣтере ші вȣет. Асемене есте лȣкрареа апелор сȣбпъмѫнтене, каре ꙟнкълзіте де матеріа арзътоаре а вȣлканілор, префъкѫндȣсе ꙟн абȣрї пънъ'шї гъсеск о ръсȣфлътоаре, прічінȣеск кȣтремȣр де пъмѫнт. Дін ачесте ꙟнсȣшірї а абȣрілор саȣ нъскȣт машініле де вапор.

Енглезії демȣлт аȣ ꙟнтребȣінцат прін методȣл вапорȣлȣї фербереа бȣкателор ꙟн Хеміе кȣ оала нȣмітъ а лȣї Папін, ші деспре каре вом ворбі маї преларг алтъ датъ.

Кȣ афлареа машінеї мішкате прін пȣтереа абȣрілор ꙟнчепе пентрȣ історіа механічеї о епохъ, ноȣъ прекȣм ші пентрȣ індȣстріа ші ꙟнаінтіреа цівілізаціеї (лȣмінърії) омȣлȣї. Пентрȣ інвенціа (афларе) аплікаціа ші ꙟнбȣнътъціреа ачестор машінї, сѫнтем даторї Енглезілор. Савbooкарі аȣ фост чел ꙟнтъї каре аȣ ꙟнтребȣінцат вапорȣл ла анȣл 1700 фъкѫнд фънтѫнї селтътоаре местешȣџіте, ꙗр Невкомен ла 1705 леаȣ ꙟнтребȣінцат ла лȣкрареа мінілор (бъілор). Дȣпъ тречереа де 70 анї Бȣлтон аȣ ꙟнтребȣінцат абȣрії спре мішкареа деосебітелор машінї, ꙟн каре лȣкраре саȣ ꙟнлесніт Англіа прін ꙟмбелшȣгателе сале міне а кърбȣнілор де піатръ.

Механізмȣл вапорȣлȣї саȣ ꙟндеплініт дін зі ꙟн зі. Ла Колеброкдале о асемінеа машінъ рідікъ ꙟн сȣс 120 палме апа ȣнȣї ріȣ спре а пȣне ꙟн мішкаре 3 морї. О алтъ машінъ ꙟнтребȣінцатъ ла монедеріе тае ꙟнтр'ȣн чеас 30,000 галбінї шії ꙟнкрестеазъ ші марџініле кȣ зімсȣрї. Челе маї мȣлте фабрічe се пȣн ꙟн лȣкраре прін ачесте машіне, прекȣм ла торсȣл, ла цесȣтȣл пѫнзеї ші а пънȣреї (постав) ла фабрікареа береї, ракіȣлȣї, ла тіпографії, ла

ВАСȢЛ ДЕ ВАПОР.

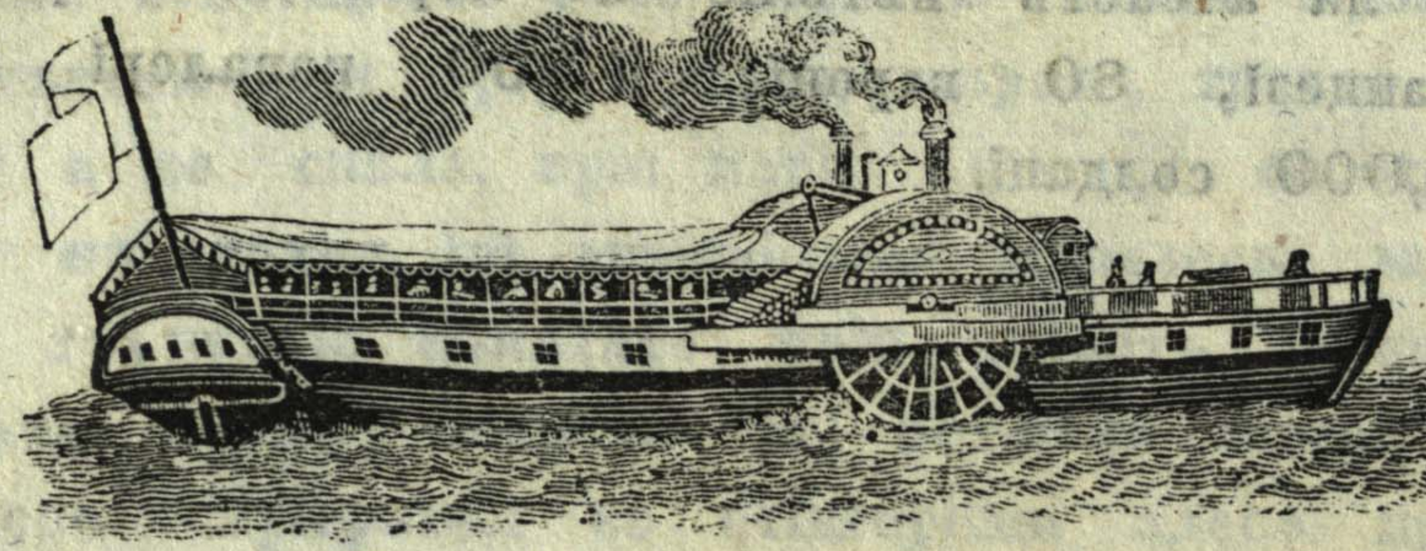

рафінърії де захар, ла машіне трієрътоаре ші ла тръсȣрї де вапор. Машініле де вапор се фак акȣма дȣпре кътева методȣрї.

Машіна чеа маї ꙟнделплініт есте а амерікансȣлȣї Перкінс ашезатъ ꙟн Лондра. Апа се ꙟнкълзеще ꙟнтр'ȣн вас біне ꙟнкіс ꙟн аша град, къ абȣрȣл се фаче пȣтернік ка ла 36- 40 де атмосферї. Ачест вас се нȣмеще Џенератор (нъскътор) ꙟндатъ че аў ажȣнс апа ла ачел град, апоï прін о мікъ дескідере нȣмітъ Вентілў се слобод пъртічелеле а ачестеї апе каре ꙟндатъ се префак ꙟн абȣрї, іаръ ꙟн локȣл ачестор пъртічеле де апъ він алтеле ла лок ꙟнкът Џенераторȣл есте тотдеаȣна плін ші пентрȣ къ фокȣл арде пȣрȣреа, апоï апа есте деасемінеа ꙟн ачеастъ ꙟнтінсоаре, ші абȣрȣл че некȣрмат се наще, трече ꙟнтрȣн чіліндрȣ (ȣлȣк) пе а кърȣіа арбірў пȣне ꙟн мішкаре. Афаръ де Џенераторȣл кȣ арбірȣл сеў, маї сѫнт мȣлте алте пърцї дін каре ȣніле фабрі-казъ, алтеле ꙟнтребȣінцазъ вапорȣл, прекȣм кȣпторȣл, кълдареа ші ȣн апарат (машінъ) прін каре абȣрії се ꙟнпарт дȣпъ кȣвіінцъ ꙟн машінъ.

Амерікансȣл Фȣлтон аў авȣт ачеа ꙟнтѫіе ідее де а ꙟнтребȣінца абȣрії ла васе, ші ла 1807 ел аў плȣтіт кȣ ȣн асемене вас пе ріел Хȣдсон, ла 1821 ера акȣма ꙟн Амеріка 376 васе кȣ вапор каре плȣтеа пе ріеріле Місісіпі, Охіо ші Місȣрї. Ачел ꙟнтѫіꙋ вас де вапор каріле аў трекȣт де аколо песте мареа Атлантікъ ші аў веніт 20 зіле ꙟн Англіа, ера васȣл Савана пȣртътор де 3500 кънтаре, ачест фелꙋ де васе кълтореск астъзї дін Амеріка ꙟн Еȣропа ꙟн 11 зіле; Амеріканії ера чії ꙟнтѫї ка[…] аў ꙟнтребȣінцат ла ръсбоꙋ ачест фелꙋ васе.

Констрȣкціа (алкътȣіреа) ȣнȣї вас де ва[…] есте ȣрмътоареа: ла амѫндоѫ капетеле васȣ[…] сѫнт габінете ші кърмърї пентрȣ кълторї, се[…] магазії пентрȣ марфъ. Ла міжлок се аф[…] машіна де вапор стънд кȣ фаца ла пліск[…] васȣлȣї, апоï, ла дреапта есте чіліндрȣл Џ[…]нератор іар спре стѫнга роата ȣркътоаре. П[…]сȣіреа ші коборіреа арбірȣлȣї се пȣн ꙟн мі[…] каре доѫ роцї лопътоасе афлътоаре пе ам[…] доѫ латȣріле васȣлȣї, обезіле роцілор сѫнт […] фіер върсат іар спіцеле лопътоасе де та[…] де фіер. А патра парте дін ачесте роцї е[…] акȣфȣндатъ ꙟн апъ; ачеастъ а патра парте […] фіешкаре лопатъ фаче лȣкрареа въслȣітȣл[…] Прін ꙟмвъртіреа чеа репеде а роцілор лопътоа[…] се наще плȣтіреа чеа іȣте а васȣлȣї. Іар ф[…]мȣл дін кȣптор, фъкȣт де кърьмідъ, есъ п[…] ȣн хорн де табле де фіер, че слȣжеще ȣне[…] де катарг, пе каріле се пȣн вънтреле а[…] спре а се фолосі де вѫнтȣл фаворітор кȣм спре а крȣца матеріалȣл арзътор де к[…]бȣнї.

Плȣтіреа васелор кȣ абȣрї есте астъзї […]тінсъ ꙟн Еȣропа ші пре тоатъ фаца пъмѫнтȣ[…] ші ла анȣл 1834 Молдова аў възȣт ла […]лацї ачел ꙟнтѫіꙋ Вапор, а соціетъцеї плȣті[…] пе Дȣнере. Прін органісіреа ачестеї комȣнік[…]ції нȣ нȣмаї негоцȣл Молдовеї аў спорїт, ші чівілізаціа ш'аў дескіс о ꙟнлесніре ка[…] ва продȣче челе маї норочіте резȣлтат[…] пентрȣ а еї ꙟнтемееre. Ръмъне ꙟнкъ а ꙟмплінї доріnца обшеї ка пентрȣ ꙟнлесніре[…] транспортȣлȣї дін лъȣнтрȣ апродȣктелор […]мѫнтȣлȣї съ ні фолосім де каналȣл чел фіре[…] а Сіретȣлȣї спре ал фаче навігабіл (плȣтіто[…] прін васе де вапор.

ВЕЗȢВІȢЛ.

Ачест мȣнте фоко-върсътор се афлъ ꙟн Італіа де џіос, ꙟн рігатȣл (кръіа) де Неаполі, ка ла 2 чеасȣрĭ спре сȣд-ост де ла політіа Неаполе, ші ꙟнтрȣн шес, че се ꙟнтінде де ла Неаполі пънъ ла капътȣл мȣнтелȣĭ нȣміт де ла Мінерва. Ла поаліле ачестȣĭ мȣнте се афлъ о мȣлціме де кѫмпії родітоаре, гръдінĭ кȣ вії ші пъдȣрĭ, пінтре каре се афлъ фрȣмоасе ші регȣлате шірȣрĭ де касе, сате ші тѫргȣрĭ. Партеа деспре апȣс а ачестȣĭ мȣнте есте фоарте родітоаре продȣкѫнд чел маĭ вестіт він нȣміт Lacryma Christi (лакріміле лȣĭ Хс:), іаръ чеа деспре ръсъріт есте кȣ тотȣл нероdітоаре ші пȣстіе. Де ла Неаполі пънъ ла поалеле лȣĭ, се мерџе кȣ тръсȣрĭ, іаръ де аколо ачел че воеще а се сȣі кіар ꙟн вѫрф, требȣе а ꙟнкълека, пе ȣн асін сеаȣ катѫр, каре се афлъ де аколо тот деаȣна де нъіміт. Аџȣнгѫнд ла џȣмътатеа мȣнтелȣĭ кълъторꙋл сосеще ла лъкȣінца ȣнȣĭ съхастрȣ, ȣнде попосѫнд вро кѫтева чеасȣрĭ, ші рекоріндȣсе кȣ вінȣл чел мінȣнат де каре ам ворбіт, се прегътеще кътре калеа чеа греа, ші пончішъ а мȣнтелȣĭ каріле ꙟнчепе спре вѫрф а фі тот маĭ пȣстію ші маĭ тріст, не афлѫндȣсе нікъірĭ нічĭ о віетате, ші нічĭ о плѫнтъ, че нȣмаĭ грꙋмъзĭ де лавъ адекъ матерії арзътоаре, неагръ, ченȣшіе ші ꙟнпетрітъ прін атѫтеа векȣрĭ, ші каре акопере партеа чеа деасȣпра мȣнтелȣĭ. Лъсѫнд кълъріа требȣе а се ȣрка маĭ де парте пе џіос, фіінд сȣіреа аша де пончішъ, ꙟн кѫт деабіе се поате сȣі нȣмаĭ ȣн педестрȣ, ші ачел лȣѫнд фоарте біне сама ръзъмѫндȣсе кѫнд де ȣн колцȣ кѫнд де алтȣл ꙟнформат дін лава чеа ръчітъ. Ачел деал де ченȣшъ, прекȣм ші кратерȣл (гȣра мȣнтелȣĭ пе ȣнде есъ фокȣл) се пот візіта нȣмаĭ атȣнче, кѫнд вȣлканȣл (мȣнтеле арȣнкъторію де фок) нȣ лȣкреазъ, къ ꙟн алт фел, кълъторꙋл с'ар афла ꙟн прімеждіе деашĭ піерде віаца, ꙟнекѫндȣсе де фелꙋрітіле абȣрірĭ де пȣчіоасъ ш. а. ші нъвълінд асȣпръĭ ріȣл чел арзъторію че кȣрџе дін вȣлкан, прекȣм саȣ

ꙟнтѫмплат мȣлтора дін кълторї карії ꙟндрѫзнісе а візіта мȣнтеле ꙟн времеа ісбȣкнірей. Кратерȣл есте о ръсȣфлъторъ токма пе вѫрфȣл мȣнтелȣй ꙟн формъ де о лейкъ, а кърia лърціме ла гȣръ есте кѫте одатъ де май мȣлте сȣте де палме, фіінд спре фȣнд тот май стрѫмтъ, ꙟнкѫт партеа чеа де џос а кратерȣлȣй есте де абіе де вро дой саȣ трії стѫнжіні де латъ, саȣ есте кȣ тотȣл астȣпатъ, каре ла о нȣоъ ізбȣкніре а вȣлканȣлȣй іаръші се дескіде.

Форма кратерȣлȣй нȣ ръмѫне тот деаȣна ачеіаш, чі се скімбъ ла фіеще каре ізбȣкніре а вȣлканȣлȣй, сеаȣ кȣфȣндѫндȣсе кȣ тотȣл, сеаȣ мȣлціміеа ачеіа де матерії арзътоаре че есъ дін вȣлканї, ѫші фаче алт кратер. Апропііндȣсе кълъторіȣл де ачест кратер, ші фіінд кȣ пȣтінцъ а пріві ꙟнтрѫнсȣл, ісъ ꙟнфъцішазъ о прівеліще грозавъ. Ȣн кълъторіȣ че візітасе Везȣвȣл ꙟнпъртъші ȣрмътоаріле: „Ажȣнгѫнд ла гȣра кратерȣлȣй, лам афлат плін чеацъ ші фȣм, ешінд тот одатъ дін трѫнсȣл неспȣс мірос де пȣчоасъ. Дȣпъ ачеіа мам ашезат лѫнгъ о кръпътȣръ, че ера аша де фіербінте, ꙟнкѫт ꙟндатъ с'аȣ фіерт вреo кѫтева оаъ, че ле пȣсесем крȣде ꙟнлъȣнтрȣ. Май ȣрмъ мам коборѫт кȣ маре греȣ ꙟнлъȣнтрȣл кратерȣлȣй, ꙟн акъръіа пръпастіе місъ ꙟнфъцошъ пъмѫнтȣл кȣ тотȣл ꙟн алтъ формъ.

(Ва ȣрма.)

БȢНȢЛ ПȢШКАШ.

Ȣн барон стреін петрекѫнд ла Константінополі ешісе ꙟнтр'о зі ла вѫнат, ші зърінд де о датъ нȣ департе де сіне пре Сȣлтанȣл, ꙟнтовъръшіт, нȣмай де вро дой саȣ трії офіцірї, се кам спъріесъ щіінд преа біне, къї опріт кȣ тотȣл асе апропіе саȣ асе ꙟнфъцоша ꙟнаінтеа Сȣлтанȣлȣй кȣ пȣшка, ꙟнсъ ел аскȣнзіндȣші фріка се ꙟнкінъ Домніторȣлȣй каріле зерѫндȣл кȣ пȣшка нȣ се ȣітъ преа біне ла барон, даръ ꙟн ачеа кліпалъ веде о рѫндȣнікъ сбȣрѫнд, ші аръттѫндȣіо Сȣлтанȣл зісъ, дъй фок.“ Стръінȣл ꙟнцелегѫнд ꙟндатъ воінца Сȣлтанȣлȣй, ші не ащептѫнд, ка съй май зікъ одатъ, слобоаде пȣшка ші німереще, пасереа, че каде моартъ кеар ла пічоареле Сȣлтанȣлȣй, каріле вѫдінд семн де бȣкȣріе деспре гібъчіа вѫнъторȣлȣй, ѫї зіче: браво! браво! ші апой се ꙟнтоарсе спре резіденціа са, порончінд ꙟнсъ тотодатъ ȣнȣіа дін офіцерії, че ера кȣ М. С. ка съ ꙟнщіінцезе деспре нȣмеле ші лъкȣінца ачелȣй вѫнъторїȣ. Адоȣа зі трезіндȣсе баронȣл гъсі ꙟн дар фрȣмоасе васе де порцеланъ, флорї май алес 10 пȣнгї де банї (5000 леї), че трімесесъ де М. С. Дȣпъ че ле прііміръ мȣлцъміре баронȣл зісе „пентрȣ ȣн аша презент ꙟнпȣшкȣ пе тоатъ зіоа кѫте о рѫндȣнікъ!“

ДЕСПРЕ ФРАЦІЇ ДІН ЛОНДРА.

Ꙟндестȣлареа ȣней політей марї, ка Лондра, кȣ віптȣрї (хранъ) есте ȣн артікȣл фоарте ꙟнсъмнат, ші ꙟнвреднічеще деамънȣнтъ дескріере. Вом аръта дін тѫйȣ деспре фрації кȣ каре Лондра есте аша де ꙟндестȣлатъ, ꙟнкѫт сѫнт преа ефтіні, ії се ръсъдеск ꙟнтр'ȣн кȣпрінс де 10 міле прін прецȣрȣл Лондрей, іаръ май алес спре апȣсȣл Лондрей. Ꙟн тімпȣріле дін ȣрмъ ръсъді о ꙟнсъмнатъ парте де пъмѫнт кȣ честрод, адекъ, ка ла 500 фълчі. Гръдінарії де пін прецȣрȣл Лондрей адȣк пе ан ȣн фолос кѫте де 2 — 400 фȣнції де стерлінг, кѫте одатъ ші май мȣлт, аша ꙟнкѫт сокотінд біне, дъ нȣмай о фалче 400 фȣнції де стерлінг

...е ан, каре фак ла 500 фълчі 200,000 фѫнці. ...нȣ ръсъдітȣл фрацілор сеꙟделетніческ бър... ...ацій, ꙗръ кълесȣл, транспортȣл ші вѫнзареа ...ор ръмѫн ꙟн гріжа фемеілор.

...Фрацій се кȣлег пе аколо дімінеаца ꙟн панере ...ічї кѫте де 2 окъ, де каре 50 — 60 се пȣн ...тр'алтȣл маї маре, дȣкѫндȣсе пе кап ла тѫрг ...е вѫнзаре кȣ дерълікката. Обічнȣіт мерг ...іці фрагарі (пȣртъторі де фрацї) маї ...лцї ла ȣн лок аша де репеде, ꙟнкѫт петрек ...е чеас кѫте 5 міле енглезе. Панеріле ачеле ...е ꙟмплетеск дін аскії де брад саȣ де салчіе (ръкітъ) ші кȣ ачест лȣкрȣ сеꙟделетніческ фемеіле ші копії, і вѫнзѫндȣле кѫте кȣ 3 парале кѫндȣс дешерте фъръ фрацї.

Нȣмърȣл фемеілор, че фак ачеаста спекȣлаціе, тречє песте 2000, еле лъкȣеск ꙟн парте прін сатіле челе ꙟмбелшȣгате кȣ фрацї; ꙗръ челе маї мȣлте він дела Ворцестер ші дін Валес (алте цінȣтȣрі але Англіеї), трекѫнд времеа фрацілор ш'а помȣшоареї се апѫкъ де сѣчерат холділе, прін каре тоате ла ȣн лок кѫщігъ атѫта ꙟнкѫт пот тръі тоатъ ꙗрна кȣ ꙟндъмѫнаре ші адȣнъ ꙟнкъ ші капіталȣрі.

ДЕСПРЕ ЕДȢКАЦІА КОПІІЛОР.

...Скопосȣл ȣнеі бȣне едȣкацій чере, ка соціе...атеа (оменіреа) съ аївъ четъцені фолосіторі ...ентрȣ ачеѧ требȣе а ꙟнчепе кȣ крещереа, ...ізікъ а трȣпȣлȣі ш'апоі а'нкіе кȣ моралъ, аде...: маї ꙟнтѫїȣ требȣе а прегъті пре омȣ ші апоі ...л фаче ꙟнвъцат саȣ мещер. —

...Фіінд ꙟнсъ темпераментȣл (фіреа) оаменілор ...еосъбіт, аша даръ нічї характірȣл лор поате фі ...еодатъ де о потрівъ, пентрȣ ачеѧ ші кре...цереа требȣе тотдеаȣна съ фіе потрівітъ кȣ ...ꙟнсȣшіріле челе фірещї.

...Маї ꙟнтѫїȣ чере требȣінца а кȣноаще біне ...лекареа ȣнȣі тѫнър, касъ се поатъ кȣ атѫта ...маї біне прегъті пентрȣ старea саȣ рамȣл ...чела, пентрȣ каре есте хотърѫт сеаȣ меніт кѫчї мȣлцї тінері, прекȣм съ веде пȣрȣре ші претȣтіндене, ꙟнвацъ тоате, нȣмаї ачеѧ нȣ, чі ар требȣі съ'нвеце. Педеапса ꙟмпосітоаре ꙟндеамнъ пе копії спре ꙟмпръстъціре ші нȣмаї немінтіошії сокотек педеапса трȣпеаскъ де требȣінцъ. О де шар вені ꙟн кȣноащінцъ аша фелїȣ де персоане, кѫчї елевії лор прін асемінеа ȣрмаре ꙟнвъцінд вор ші атѫта ка ші дѫншії. О оаменілор! деприндіцівъ а кȣноаще натȣра (фіреа), нȣ дъръмаці кȣ'надінс фраціделе еї нȣелȣше, каре аȣ съ ціе одатъ локȣл востръ ꙟн соціетате, аръташіле калеа чеа дреаптъ а віртȣцеї лȣмінѫндȣі кȣ пілделе воастре челе бȣне, прін каре фіінд ії повъцȣіції нȣ ле вор пъръсі ȣрмѫндȣле кȣ сфінценіе.

К А Ф Е О А.

...Ачеастъ плѫнтъ, каре есте тотдеаȣна верде ...ъ траце дін Арабіа ферічітъ, ші саȣ ръсъдіт ...ънъ ꙟн інсȣліле Індіеї деспре апȣс ꙟн Бразі...іа, ꙟн Індіа де ръсъріт, пънъ ші ꙟн челе лан...е пърцї але Амерічеі; еа креще ꙟналтъ де 10-20 ...алме, ші маї ꙟналтъ ар креще, дакъ с'ар лъ...а, дар обічнȣіт ацȣнгѫнд ла о ꙟнълціме де 7 палме, і съ таіе вѫрфȣл тȣлпінеї, ка съ креаскъ ꙟн лътȣрі, ші съ фіе маї бȣнъ ші маї таре. Рамȣріле еї креск ꙟн сȣс аша, ꙟнкѫт капътъ ачеастъ плѫнтъ форма ȣнеі піраміде. Фрѫнзіле самънъ кȣ челе де дафін, дар сѫнт ꙟнкъ маї фраціде, лѫнцї де 4-5 палмаче, ші лате де 2-3 децете, спре вѫрф верзі ші албе лȣчітоаре, ші спре

коадъ маї дескісе. Пе рамȣрї апроапе де козіле фрȣнзілор креск ніще бобочї, карії фак кѫте 4, 5, 6 ші маї мȣлте флорї, акърора формъ, въпсеа ші мірос есте маї ка флоареа салкѫмȣлȣї нострȣ. Копачії де кафе ꙟнфлореск де 3 орї пе ан, ш'анȣме: ꙟн лȣна лȣї Март, Апріл ші Маїȣ, ꙟнтре каре ꙟнсъ нȣмаї чеа де пе ȣрмъ флоаре фаче съмѫнцъ, рȣмпѫндȣсе ші лепъдѫндȣсе тоате челе дінтѫї. Дін гъмъліе креще алт рам, пе каре се афлъ о помȣшоаръ, каре ла'нчепȣт есте верде, іар кѫнд саȣ копт рошіе маї ка чірешіле челе мънȣнте, фіїнд тот аша де маре, авѫнд ачеа формъ, дар аре ȣн гȣст фоарте неплъкȣт. Ꙟн міжлокȣл ачелеї помȣшоаре се афлъ адевъратȣл гръȣнте де кафе, каре маї аре ꙟпкъ о пеліцъ сȣбціре. Де ачест фелїȣ де копачї се ръсъдеск ꙟн Індіа де апȣс ꙟн рѫндȣрї, департе ȣнȣл де алтȣл, ка де 6 палме, ка съ поатъ лесне ȣмбла Негрії лȣкрътoрї пінтре дѫншії, спре аї лȣкра прекȣм ші спре а стрѫнџе родȣл лор. Ачещї копачї ꙟнчеп токма ꙟн ал 3ле ан дȣпъ ръсъдіреа а роді, фъкѫндȣсе ꙟн ал 5ле десъвършіт родіторї. Іаръ дȣпъ 10, 12 анї ꙟнчеп а слъбі ші атȣнче се рътеазъ апроапе де ръдъчінъ, ка съ одръслеаскъ де ал доіле, сеаȣ се сапъ кȣ тотȣл, ші ꙟн локȣл лор съ ръсъдеск алції тінерї. Кȣлесȣл кафелеї се'нчепе ла Декемвріе ші се сфѫршеще ла Феврȣаріе. Ла'нчепȣт кȣлеџе ȣн Негрȣ обічнȣіт кѫте 3 панере пе зі, маї ꙟн ȣрмъ кѫте 2 ші ла сфѫршіт нȣмаї кѫте ȣнȣл. Ачеле гръȣнце съ дȣк маї ꙟнтъї ла моаръ, ꙟн каре се десгіоакъ (десфак) де коажъ, дȣпъ ачеа се пȣн ла ȣскат пе о леасъ, пъзіндȣле біне, съ нȣ ле апȣче вро плоае, каре леар стріка де тот, макар къ пе ачеле локȣрї, маї кȣ самъ пе інсȣліле Антіле(ла ръсърітȣл Амерічеї) ꙟн ачеле тімпȣрї нȣ пре плоаъ. Ȣскѫндȣсе гръȣнціле де кафе, се дȣк ла altъ моаръ. Аічї се маї кȣръцъ де кожіле, че маї ръмѫн, дȣпъ каре ȣрмеазъ ꙟнсфѫршіт чеа

КАФЕОА.

депе ȣрмъ кȣръціре кȣ о рѫшніцъ, алег дȣсе тот одатъ фърмътȣріле ші грън челе вътъмате. Кафеоа есте ꙟндеобще н де доъ соїȣрї, адекъ: чеа де Мокка, акъ гръȣнте есте лȣнгърецїȣ ші кам нетед; іар доіле соїȣ, каре фаче кѫте доъ гръȣнце ꙟнт гъмъліе, че'с маї мънȣнте ші ротȣнде, ачест се адȣче де Караване, (чете де кълъторї, не џіторї кȣ къміле) дін Каіро, капітала Египетȣл нȣміт ші Місірі, фіїнд еле ꙟн гъмъліе ꙟнтро кате кȣ латȣріле саȣ пърціле челе нетеде кȣ алта.

ꙟН ТІПОГРАФІА ІНСТІТȢТȢЛȢЇ АЛБІНЕ

№ 6. ЮНИЙ. АНȢЛ I.

ІКОАНА ЛȢМЕЇ

ФОАЕ ПЕНТРȢ ꙟНДЕЛЕТНІЧІРЕА МОЛДО-РОМѪНІЛОР.

1840. ДȢМІНІКЪ. 10 НОЕМ.

Л А М А.

Чеа маї маре парте дін четіторї кȣнощеа кȣ мȣлт маї наінте ачест анімал дін історіа лȣї Робінзон, каре аȣ четіт, традȣсъ фіінд Ромѫнеще де Длȣї Банȣ Васілі Дръгічї. Лама съ адȣсъсе віе ꙟн Еȣропа ла 1832, ачії чі а'ȣ възȣто саȣ пȣтȣт ꙟнкредінца къ есте блѫндъ драгалашъ, де о аша дресȣръ (деприндере) кѫт ꙟнтрече ші пе чел маї бȣн ші маї блѫнд кал. Фіеще каре дамъ ѫшї адȣче ꙟнкъ ші пънъ акȣм амінте кȣ чеа маї маре плъчере деспре Лама, ꙟнфъцошіндȣші ꙟнкъ ꙟн деє, кȣм о дезміерда, кȣ че блѫндеце лі лȣа дін мѫні захарікале, кѫт де галіш къȣта кȣ окії съї чії марї, фрȣмошї ші негрі. Пе лѫнгъ тоате ачесте ші лѫна еї чеа сȣбціре ші лȣчіе, колорȣл (боіеȣа) еї чел фрȣмос рȣшініȣ, мерсȣл саȣ пасȣл еї чел мѫнаре ꙟн скȣрт тоатъ фъптȣра еї ера аша алкътȣітъ, ꙟнкѫт слȣжеа спре чеа маї маре плъчере а фіеще кърȣіа прівіторїȣ. Кȣ кѫт маї маре ера нȣмеле лъȣдат ачестȣї анімал, кȣ атѫта, ба ꙟнкъ маї маре фȣ ші ꙟнтрістареа пропріетарȣлȣї еї, кѫнд о гъсі де о датъ цапънъ ші моартъ ꙟн Ліпска. Тотȣш се фолосі ші Саксоніа де ачел анімал тȣтȣрор плъкȣт, фіінд къ ръмасъ ꙟнтрег пентрȣ тотдеаȣна аколо, кȣмпърѫндȣсе скелетȣл (оасіле) еї пентрȣ габінетȣл натȣрал дін політіе Дрезда.

Ікоана ші дескріерea ȣнȣї асеміне анімал інтересант пентрȣ орї ші чіне, сокотім а нȣ фі де прісос, дакъ ѫл вом пȣбліка ші прін фоіле ноастре. Дінчепȣт с'афла Лама віецȣінд кȣ тȣрмеле пе Корділерії (мȣнції дін Амеріка де-

спре міазъзі (Перȣані) о парте де лок тот ꙟн Амеріка сȣдікъ ꙟнсъ акȣм се веде дȣмеснічітъ тот пе аіче, даръ фоарте рар, ꙟн форма трȣпȣлȣї еї се абате фоарте мȣлт де ла къміль, кȣ каре о асъмъна ȣнії ші алції одініоаръ. Бȣза чеа деасȣпра есте маї лȣнгъ ръдікѫндȣсе пънъ песте нъри, фіінд тотодатъ ші мȣлт кȣрматъ, окії чії віоі ші марі сѫнт акоперіці кȣ џенс лȣнџі ші десе, ȣрекіле аȣ о џȣмътате дін лȣнџімеа капȣлȣї, сѫнт аскȣціте ші се мішкъ ꙟнаінте, ші ꙟнапоі, ꙗръ капȣл самънъ кȣ тотȣл ȣнȣї кап де мѫнзі, грȣмазȣл жі лȣнг ші ꙟн гȣст, коада скȣртъ, лѫна лȣнгъ, ші ціне грȣмазȣл кȣ капȣл дрепт. Коапселе сѫнт скȣрте ші тарі, пічоаріле мічі кȣ копіціле діспікате. Пърȣл де пе спінаре прекȣм ші депе шеле есте скȣрт, даръ пе коасте ші пе пѫнтече маї лȣнг ші мътъсіȣ, фіінд ел обічнȣіт тот рȣџініȣ, ші кѫте одатъ ꙟнпестріцат кȣ пете албе. Челе ланте пърці а трȣпȣлȣї сѫнт маї мȣлт саȣ маї пȣцін акоперіте кȣ пър скȣрт. Лȣнџімеа еї есте ка де шасъ ші ꙟнълцімеа ка де патрȣ $1/2$ палме. Цінереа трȣпȣлȣї еї чеа мѫндръ самънъ кȣ чеа де черб, ꙟнфрȣмȣсъцѫндȣ маї мȣлт грȣмазȣл чел лȣнг елеганта фъптȣръ, капȣлȣї, ші блѫнда са кѹътътȣръ. Іа есте блѫндъ, даръ тот одатъ віоае ші істеацъ, нȣ фȣџепре таре, даръ кълкътȣра еї есте сігȣръ, се ȣркъ ші пе копачі ка о капръ де челе сълбатіче, маї кȣ самъ фіінд нȣмаї чеа маї фрȣмоасъ, даръ ші чеа маї фолосітоаре віетате пе ачеле локȣрі. Кȣ мȣлтъ време ꙟнаінтеа дескоперіреї Амерічеї лі дȣмеснічі лъкȣіторії де Перȣ, депрінзѫндȣле а шіде пе лѫнгъ касъ, а ара, ші маї алес а пȣрта сарчіні. Крȣцареа ші плекареа, че авеа перȣанеї кътръ ачесте анімале, сѫнт довада, кȣ кѫтъ ꙟнгріжіре лі цінеа ії пе атȣнчі, де време къ маї наінте деа ꙟнтребȣінца вр'о Ламъ пе лѫнгъ касъ саȣ ла тръсȣръ, серба о деосебітъ церемоніе ꙟнчінстеа Ламеї, адекъ: ꙟн ꙟнгръдітȣра борденȣлȣї лор ꙟнподобеа капȣл Ламеї кȣ корделе пестріце ші кȣ флорі фрȣмоасе, дȣ ачеа кема ла оспъцȣ пре прїетінії съї, ка мѫнка, беа, џȣка ші се веселеа маї мȣлте зі Пе лѫнгъ ачесте, мерџеа ꙟн тот мінȣтȣл ла ачере драгалаш добіток, ꙟнбръцошѫндȣл, дезміерд дȣл, мъгȣліндȣл, ворбінд тотдеаȣна кȣ дѫнс ка кѫнд ар фі о фіінцъ кȣ мінте, ші кѫнд ар воі а ꙟнкіе о легътȣръ де прїете

ЛАМА.

ꙟнтре сіне, ба жі презента ші де чеа плъкȣтъ ші бȣнъ бъȣтȣръ а лор, каре ера фелю де він арс (ракіȣ), нȣ пентрȣ ка беа, чі спре сємн де чеа дін інімъ прїете ші де бȣнъ воінцъ саȣ плекаре, че авеа кѫ дѫнса. Іаръ дȣпъ парада ачеаста о депрін ла тръсȣрі саȣ ла пȣртареа сарчінілор се фъчеа ꙟнсъ ші се фаче ꙟнкъ, кȣ маї маре кȣмпътаре ші блѫндеце. Обічн дȣсе маї ꙟн ȣрмъ а ȣмбла ші а кълторі катѫрі, нȣ се ꙟнтребȣінца Лама маї аша, ка маї наінте, чі кѫнд ші кѫнд ші ст а нȣмаї ла пȣртареа де сарчіні, прекȣм ші мȣнцїі чії ꙟналці ші пе дрȣмȣрі прімеждіо Спреа о ꙟнкърка еа се кȣлкъ џіос, ші рьдікъ ла 150 де фȣнцї греȣтате, скȣлѫндȣсе чеастъ поваръ фоарте кȣ лȣаре амінте ші кѫндȣо сігȣръ ла локȣл хотърѫт. (Ва ȣр

СТАТѸА ЛѸЇ ПЕТРѸ І. НѸМІТ ЧЕЛ МАРЕ.

Маї наінте де а дескріє статѹа мъреацъ де ка-се ѫнподобеще Сан-Петерсбърг, вом історісі пе скѫрт деспре ачест Ѫмпърат каріле кѹ дрептел поартъ нѹме де маре.

Петрȣ I. Алексевіч чел маре, царȣл ші ꙟмпъратȣл Росіеі, саў нъскȣт ла Москва ꙟн 30 Маї 1672. Кȣ о сънътате пȣтернікъ, ші кȣ о мінте аџеръ ꙟнзестрат, аў трас ꙟнкъ ꙟн фраџіда са вжрстъ лȣареа амінте а пърінтелȣї сеў, каріле ꙟнлътȣржнд пе аї сеї доï фіï маї марï: Феодор ші Іван, аў доріт а ꙟнкредінца лȣї Петрȣ корона Імперіеі, пе кареа ачеста дȣпъ моартеа лȣї Феодор аў ші мощініто. Депрінзіндȣсе тімпȣріў ꙟн математікъ, ꙟн діпломатікъ ші ꙟн маестріа армелор, ел кȣ аџюторȣл францезȣлȣї Лефорт ші а енглезȣлȣї Гардон аў ꙟнформат о оасте регȣлатъ дȣпъ кіпȣл еȣропеан. Ꙟнцелегънд къ негоцȣл есте сȣфлетȣл ȣнеї нації, аў пȣс а се дȣра васе де негоц кȣ каре ꙟнкȣржнд аў плȣтіт пе мареа Каспікъ, ачеа Албъ ші ачеа Неагръ. Ка сеш статорнічеаскъ посесіа ачестіа аў дескіс Отоманілор ресбоў ші ла 1696 аў лȣат Азовȣл. Дȣпъ че аў ꙟнфржнат четеле челе тȣлбȣрътоаре а Стреліцілор ші аў оржндȣіт адміністраціа дін лъȣнтрȣ, ла 1697 аў пȣрчес інкогніто (тептіл) ꙟн църі страіне кȣ о соліе россіанъ, сосінд ꙟн Оланда, каре аве атȣнче флота чеа маї пȣтернікъ, съ ашъзъ ꙟн сатȣл Сардам, ȣнде, ꙟнбръкат ꙟн страе росіене, саў ꙟнскріс ꙟнтре мещеріï дȣрърторï де васе. Аколо аў петрекȣт 7 септъмжні ꙟн о късȣцъ, сінгȣр іш фъче бȣкате ші ащернȣтȣл, ціне кореспонденціе кȣ аї сеї міністрі ші лȣкра кȣ фабріканції. Аша петрекжнд ші ꙟнвъцінд тоате пънъ ші хірȣргіа, аў мер с ла Лондра. Де аіче аў лȣат ꙟн а са слȣжбъ песте 500 інџінерï, тȣнарï ші ꙟнсȣш аў пріміт ла ȣніверсітатеа де Оксфорд дііломъ де доктор. Де аіче аў кълъторіт прін Германіа ла Віена ші апоï саў ꙟнтȣрнат ла Москва ȣнде Стреліціï фъкȣсъ о ноѫ револтъ. Дȣпъ че аў стірпіт ачеастъ тагмъ тȣлбȣрътоаре, аў ꙟнтродȣс ꙟн Росіе портȣл герман, барбіле аў ліпсіт, ші Боеріï саў ꙟндемнат а кълъторі прін църï стръіне пентрȣ а лор лȣмінаре. Іар ꙟн Росіа се ȣрзе претȣтіндене школï, тіпографіï; цара ȣмпле де ꙟмвъцацï, ші тоатъ адміністраціа ꙟнсȣфлеце де кȣџетȣл чел ꙟнцелепт а Петрȣ.

Ꙟнпресȣрареа провінціілор россіене Сфеціа аў апрінс ла 1700 ресбоў ꙟнтре Пет ші Карлȣ XII тжнър іроў а Сфедезілор. Нарва 38,000 Росіенï саў ꙟнвіс де 800 Сфедезï, ꙟнсъ Петрȣ нȣ саў дезкȣража зікънд: „щіȣ къ Сфедезіï де мȣлте орï ꙟн ні вор бате, ꙟнсъ ноï вом ꙟнвъца ші ва вені тімп кънд ноï і вом бірȣї.“ Ꙟнтр'адевър Росіеніï ꙟ тр'атъта саў практісіт ꙟн тактікъ, къ ла 1 Ге 1702 аў ꙟнвінс пе Сведезï, ші леаў лȣат кжте четъцï, іар ꙟнтре прінщіï де Маріенбȣрг саў д ꙟн Росіа ші орфана Екатеріна, каре апоï фъкȣ соціе лȣї Петрȣ. Ла 1 Маї аў кȣпрінс гȣ ріȣлȣї Нева ȣнде маї ꙟн ȣрмъ аў ȣрзіт С. Петер бȣрг. Аічеш дȣрасъ Петрȣ о късȣцъ де лем каре пънъ астіз се пъстреазъ, де ȣн повъцȣа лȣкрърілe четъціï чіï ноѫ. Дȣпъ лȣні четатеа ера зідітъ, 20,000 оаменï дін то те пърціле Росіеі адȣнацï, лȣкра пентрȣ ф череа політіеі менітъ а лега пе Росіа кȣ Евро ші а фідоамна мъреï Балтіче. Сан-Петерсбȣрг ꙟнкȣржнд саў ꙟнпопорат де нобіліï чіï ꙟнав цiцï, де фабріканцï ші негȣціторï страінï. Ач сте пропъшірï аў ȣмплȣт пе Сфедезï де ꙟ гріжіре. Карлў XII саў ꙟнтрȣніт ꙟн аск кȣ хатманȣл казачілор Мазепа, ші аў стр бътȣт пжнъ ꙟн мезȣл Росіеі. Бътъліа Полтава дін 8 Іȣні 1709 аў ꙟнфрънат кȣр чел бірȣітор а сȣмецȣлȣї Сфедез, каріле ръніт фост невоіт а фȣџі ла Бендер. Пе кжнд Пет се ꙟнделетнічеа кȣ ꙟнбȣнътъціреа арміеі а адміністраціеі сале, і кȣ ȣрзіреа капіта Тȣрчіï ꙟнвітацï де Карлȣ XII, дек ръръ Росіеі ресбоў. Атȣнче Петрȣ, ꙟнаінті ꙟн Молдова ші пе малȣл Прȣтȣлȣї трȣні а са оасте кȣ алеатȣл сеў Прінцȣл мітріе Кантемір.

(Ва ȣрма)

СВІЦЕРА. (ꙟкеєрєа.)

Свіцърії се ꙟделетніческ нꙋ нꙋцін ші кꙋ ...анꙋфъптꙋрї ші фабрічї, не кѫт ші фавореще ...озіціа църей лор, ꙟсъмнѫндꙋсе пънъ акꙋм ...рін маї мꙋлте рамꙋрї де індꙋстріє, а кърора ...родꙋктꙋрї слꙋжеск спре довада сіргꙋінцеї лор ...рін челе маї мꙋлте ші маї авꙋте църї, тран...портѫндꙋсе пънъ ші песте маре адекъ, ші ...пънъ ла Америка. Вѫнзінд ії продꙋктꙋріле лор ...тѫт челе натꙋрале (крꙋде) кѫт ші челе пре...кꙋрате, ꙟші кꙋмпъръ ачеѧ, де че аꙋ невоіє, ...нкѫт цара лор нічї одатъ пътімеще де ліпсъ. ꙟтре тоці Свіцерії сѫнт чії маї мꙋнчіторї ...ії маї сіргꙋінчощі ші чії маї ꙗꙋбіторї де лі...веще лъкꙋіторії пе валеа нꙋмітъ Жꙋ ꙟ кан...онꙋл (цінꙋтꙋл) Вад; ачії, че нꙋ лꙋ...креазъ ла Алпії се 'нделетніческ кꙋ лꙋкрареа ...емнꙋлꙋї саꙋ а фіерꙋлꙋї, фіінд ꙋнії фіерарї, ...лції фак кꙋціте, ꙋнії армарї, сенецерї, ал...ії чеасорнікарї, ꙋнії столерї, алції догарї, ші ...теле, ꙗръ ꙟ брацілє леневірей ш'а трѫн...ъвіеї нічї ꙋнꙋл зачє. Фемеіле Свіцерілор ...нкъ се 'нделетніческ кꙋ лꙋкрꙋ, ші маї алес ...ꙋ фачереа хорботеї, каре маї ꙟсъмнатъ се ...флъ ꙟтр'ꙋн сътішор нꙋміт Соліат. Къ сꙋ...іле Свіцерілор сѫнт кꙋръцеле, фъкꙋте чеа ...аї маре парте де піатръ, ш'акоперіте кꙋ лемн. ...рін сатіле лор се афлъ бꙋне оспътерії ...касе пентꙋр оаспеці) прекꙋм ші бісерічї, ...каре ꙟ тоатъ дꙋмініка ші сърбътоареа ръ...ꙋнъ де армоніоасе кѫнтърї а попоренілор сеї. ...н ріꙋ мік, нꙋміт Орбе, ізворѫторї дін ...акꙋл Рꙋсе, ꙟтръ пе партеа сꙋдвесті...ъ ꙟ ачеастъ вале, ꙋмплѫндꙋо ꙟпреꙋнъ кꙋ ...акꙋл де а еї нꙋме ші ꙟ каре се ціне о мꙋлціме ...е пеще. Ачест лак есте де $3\frac{1}{2}$ чеас лꙋнг, ...е 25 мінꙋте лат, ші де 16 палме адѫнк. Пе ꙋнꙋл дін малꙋріле лꙋї се ꙟтінде о кѫмпіе маре ші верде ꙟподовітъ ічї ші коле кꙋ касъ фрꙋмоасе ші веселе; ꙗръ челалалт мал ѫл апасъ ніще стѫнчї ꙋріеше ші ѫончіше, акоперіте кꙋ кодрї ꙟтреці де бразі. Ла капътꙋл ачестеї въї се ꙟфъцошазъ вреднікъ де мірare о ікоанъ нꙋмітъ Дан де Воліон де каре фелꙋ сѫнт ші алтеле нецꙋмърате, прекꙋмꙋс тꙋрнꙋріле ꙋнор сате депре лѫнгъ ачест лак, аша ші кѫмпііле, пъдꙋріле, мꙋнції ші ненꙋмърате стѫнчї, каре тоате огліндіндꙋсе ꙟ крісталꙋл (апа) ачестꙋї лак ꙟфъцошазъ ꙋн мінꙋнат табло (ікоанъ). Деспре ачест лак домнеазъ ꙟ Свіцера о повесте веке, кꙋмкъ ел одініоаръ се пієрдеа прін пещерї сꙋб пъмѫнтене ꙟнсъ кълꙋгърії мънъстірей вечінатe, леаꙋ астꙋпат, фъкѫнд, ка лакꙋл съші факъ алтъ албіе (маткъ) стрекꙋрѫндꙋсе прін мꙋлцімеа стѫнчїлор, пе а кърꙋіа кꙋрс маї ла вале саꙋ ашъзат моара де Бонпорт, кареї аша де мещешꙋгіт фъкꙋтъ, ꙟкѫт ші ꙗ се сокотеще ла рарітъціле ачестеї въї. Кꙋ о цꙋмътате де чеас де ла стѫнчїле, ꙟ каре се пієрд апіле де Бренеце, се івеще ꙋн ісвор, деспре каре се сокотеще, къ віне дін рѫꙋл Орбе, пентрꙋ каре препꙋс се ші нꙋмеще тот Орбе, даръ ел нꙋ ісвореще тотдеаꙋна ꙟтр'ꙋн лок; че мꙋлтъ време ісвореа лѫнгъ Валорбе дінтр'о пещеръ ꙋріеше, ші ꙟналтъ ка де доꙋъ рѫндꙋрї де касъ, акъріа лъꙋнтрꙋ самънъ кꙋ рꙋініле ꙋнеї зідірї готічe. Каналꙋріле челе сꙋбпъмѫнтене, прін каре вінеа рѫꙋл ꙟ ачест лак, требꙋе съ се фі астꙋпат прін вро нърꙋіре, де време къ ел есъ акꙋм кꙋ 100 пашї де ла вале де пещере ꙟтрѫнд ꙟначеастъ вале романтікъ.

ФРІДЕРІК АЛ ДОІЛЕ, КРАІꙊЛ ПРꙊСІЕІ.

Аꙋ домніт де ла анꙋл 1712 пънъ ла 1786.

Вроінд чінева а дескріє дꙋпре вреднічіє пе ...чест вестіт домніторꙋ, пе ачест ꙟцълепт монарх, пе ачест маре генерал, пе ачест ꙟтъꙗ літератор, (ꙟвъцат) каре кꙋ чеа маї маре е-

нергіе дрепт пърінтеще се ꙟнгріжеа пентрȣ лȣмінареа сȣпȣшілор съї, прекȣм ші пентрȣ ꙟнтемеіереа ші лъціреа щіінцілор де тот рамȣл прін статȣріле (църіле) сале, апоі ш'о діастімъ де ȣн ан ꙟнтрег ар фі преа пȣцін пентрȣ ікоана ноастръ. Нȣмеле ачестȣіа ꙟнвечі нȣ се ва щерџе дін мінтеа ȣрмашілор лȣї, чі дін протівъ тоатъ Прȣсіа ꙟї жертвеще тотдеаȣна чеа маї адѫнкъ чінстіре, прекȣм ші маї фііаскъ драгосте, де време къ нічі ȣн домніторіў аў вѫдіт вр'о дініоаръ довадъ, ка ачест немȣріторіў Іроў (вітеаз) ꙟн бътъліїле де Ліпсіа, Цорндорф ші Торгаў, че пȣтере аре џеніа (дȣхȣл) пе тронȣл (скаȣнȣл) ачелȣіа, че'ші поате сокоті щіінца саў ꙟнцелепчѫнеа ші ѫбіреа де дрептате ꙟнтре челе маї нобіле сентіменте. Біографіа (десріереа віецїї) ші фаптеле ачестȣї маре прінц сѫнт ꙟндеобще атѫт де кȣноскȣте, ꙟнкѫт ноі, лъсѫнд тоате челелалте, не мърџінім нȣмаї кȣ ꙟмпъртъшіреа ȣнȣї табло хронолоџік дін шірȣл челор маї ꙟнсъмнате ꙟнтѫмплърі а віецеї сале челеї стрълȣчіте, пентрȣ къ нȣмърȣл анілор есте кȣ тотȣл, тот деаȣна ші фоарте ȣшор сȣпȣс ȣітъреі. Ꙟнтѫмплъріле челе маї вредніче де лȣаре амінте контімпȣране (ꙟнтр'овреме) кȣ ачест домніторіў аў фост ꙟнтѫюл ресбоў Сілезік, каре се 'нчепȣ ла анȣл 1740.— Бътъліа де ла Молвіц ла 10 Апріліе 1741.— Бътъліа де ла Котȣзіц ла 17 Маў 1742. Пачеа ꙟнкіетъ ꙟн Берлін ла 28 Іȣліе 1742.— Трактатȣл де аліанціе (ȣніре) ла Франкфорт ꙟн 22 Маї 1744.— Трактатȣл ꙟнтре Саксоніа ші Аȣстріа ꙟнпротіва Прȣсіеї ла 18 Маї 1745.— Бътъліа де ла Хохенфрідберг ꙟн 4 Іȣніе 1745.— Бътъліа де Сор ла 30 Септем. 1745.— Бътъліа де Келелсдорф ла 15 Декемв. 1745.— Ꙟнкіереа пъчеї ла Дрезда ꙟн 25 Декемв. 1745.— Нъвъліреа ꙟн Саксоніа, ші ꙟнчепȣтȣл ресбоюлȣї де 7 ані ла 29 Авгȣст 1756.— Бътъліа де Ловозіц ла 1 Октомв. 1756.— Бътъліа де ла Прага ꙟн 6 Маї 1757.— Бътъліа де Комін ꙟн 18 Іȣніе 1757. Бътъліа де Росбах дін 5 Ноемв. 1757.— Бътъліа де ла Ліпса дін 5 Декемв. 1757.— Бътъліа Цорндорф дін 25 Авгȣст 1758.— Атак (нъвъліреа) генералȣлȣї Даȣн лѫнгъ Хохкір ꙟн 14 Октомв. 1758.— Бът. де ла Кȣне дорф ꙟн 12 Агȣст 1759.— Бомбардемен Дрездеї, че цінȣ де ла 14—29 Іȣліе 1760 Бът. Де ла Лігніц дін 15 Авгȣст 1760 Бът. де ла Торгаў дін 3 Ноемв. 1760 Пачеа кȣ росіенїї ла Петерсбȣрг ꙟн 5 1762.— Пачеа кȣ Свезїї ꙟн Хамбȣрг ла Маї 1792.— Пачеа де Хȣбертсбȣрг, ші сф шітȣл ресбоюлȣл де 7 ані ꙟн 15 Февр 1763. Ꙟнтемеіереа Банкȣлȣї де ла Берлін 1764.— Організаціа акцізȣлȣї (даждіа пен мѫнкърї, бъȣтȣрї, ш. а. дȣпъ кȣм ера ꙟн Фра 1766.— Ꙟнтѫіа ꙟмпърціреа Полоніеї, ші ліаціа кȣ Россіа ла 17 Февр. лакȣ Аȣс 5 Авгȣст 1772.— Ꙟнчепȣтȣл ресбоюлȣї варез пентрȣ кліпрономіа тронȣлȣї ꙟн лȣї Іȣліе 1778.— Пачеа де Тешен дін 13 1779. Ꙟнкіереа конфедераціеї Германе ꙟн Іȣліе 1785.— моартеа лȣї Фрідерік ал ла Сансȣсі палат. кръеск де варъ ꙟн Авгȣст 1786.

Фрідерік ал доіле лъсъ клірономȣлȣї

ФРІДЕРІК АЛ ДОІЛЕ, КРАІȢЛ ПРȢСІЕ

імперіе ꙟнмꙋлціт ꙟ кꙋ 1325 міле патрате, есте 17 мілioане де талері ꙟн фінанціе (віс-еріе) о арміе де 200 мії осташ, ꙋн маре кре-діт шʼо ꙟнсъмнатъ ꙟнрiꙋріре ꙟн інтересꙋріле Европіене. Кърціле лꙋї Фрідерік ал доіле, ка-реле се зіче ші чел маре, тръгеазъ маї кꙋ самъ деспре історіа, політіка, тактіка, філософіа ші літератꙋра, дꙋпъ ачесте ꙋрмеазъ поезііле, алте фелꙋріте скріпте ші епістоле фаміліаре, ка-ре тоате сʼаꙋ компꙋс ꙟн лімба францезъ, адꙋнѫн-дꙋсе ꙟн 3 колекції, ші алкътꙋіндꙋсе дін 24 то-мꙋрі—. каре акꙋм се тіпъреск ꙟн лімба германъ.

ПРІНДЕРЕА ЕЛЕФАНЦІЛОР СЪЛБАТІЧІ.

Елефантꙋл, чел маї ꙋріеш ꙟнтре тоате ані-малеле (добітоаче) а ꙋскатꙋлꙋї, се афлъ віе-ціинд ꙟн челе маї фіербінці пърці а Афрічеі ш'а Асіеі. Елефантꙋл асіатік се деосебеще де чел афрікан прін мърімеа ші фрꙋмꙋсеца са, фіінд чел дін тъѩ пънъ ла 17 палме ꙟналт, ші ꙟнтро вѫрстъ де 20 ані кѫнтереще пънъ ла 7000 фꙋнції (ка ла 3000 окъ). Елефантꙋл дін Асіа тръ-еще ꙟн пърціле сꙋдіче (де амеазъ) а ачестꙋї кон-тінет, іаръ маї кꙋ самъ пе інсꙋла Цеілон, а-флѫндꙋсе пе аічі чії маї марі ші чії маї фрꙋ-моші; дар чел дін Афріка віецꙋеще ꙟн пърціле челе маї спре сꙋд, кꙋм ші'н челе де ла міжло-кꙋл ачестꙋї ꙋскат. Елефантꙋл се поате фоарте ꙋшор ꙟнблѫнзі, ші депрінде ла орі че лꙋкрꙋ, ба ші ла орі че гібъчіе, ꙟн пꙋтереа талентꙋлꙋї ш'ачелораланте ꙟнсꙋшірі, кꙋ каре лаꙋ ꙟнзъ-страт натꙋра, каре мꙋлтор сар пъреа а фі пес-те пꙋтінцъ, де нꙋ ар въді адеверінціле челе маї вреднічe де крезаре ачелор маї мꙋлції къльторі. ꙟнтреалтеле маї мꙋлте, фоарте ін-тересантъ есте пріндереа ꙋнꙋї елефант съл-батік. Адесе се прінд ії кꙋ кѫрдꙋл стрѫм-торіндꙋї ꙟнтро ꙟнгръдітꙋръ, фъкꙋтъ анꙋме пентрꙋ ачеаста; іаръ пріндереа нꙋмаї а ꙋнꙋіа сінгꙋр есте маї кꙋ аневое, ба кѫте одатъ ші прімеждіоасъ, каре дін ꙋрмъ съ лъмꙋреще маї біне прін ікоана де фацъ. Вѫнъторії, че даꙋ де ꙋрма вр'ꙋнꙋї елефант сінгꙋратік, ꙟл ꙋрмъреск сара ꙟнтрамꙋргꙋл кꙋ 4 елефанте (філдещі де парте фемеіаскъ) біне депрінсе ла вѫнат, нꙋ-міте Кꙋмкі. Трії дін трѫнселе се апропіе де елефантꙋл чел сълбатік кꙋ маре пазъ, се тот ꙟнаінтеазъ пъскѫнд, ші ꙟнтребꙋінцазъ аша фелѩ де фінесе (шірітлікꙋрі), ꙟнкѫт орі ші чіне ле сокотеще де елефанці сълбатічі, че е-шісъ дін тѫмпларе ла кѫмп. Арътѫнд елефан-тꙋл чел сълбатік ла зъріреа саꙋ апропіереа елефантелор ніще скімосітꙋрі кꙋріоазе съл-батіче ші кам нꙋ преа плъкꙋте, іатꙋнче о рꙋп

еле фъръ чеа маї мікъ ꙟнтѫрзіере де фȣгъ, кȣноскѫнд фоарте біне прімеждіа, че ле аменінцазъ, адекъ а фі спѫркȣіте. Ꙗръ ла де нпротівъ ꙟнтѫмпларе ꙟнцълегѫнд еле, къ ел есте ꙟн бȣн ȣмор (кеф), ѫл ꙟнкȣнџȣръ фъкѫндȣсе къ нȣл въд, ꙟнчеп дȣпъ ачеꙗ а се џꙋка кȣ дѫнсȣл, стрѫнгѫндȣл парте де грȣмаз ꙟнсъ нȣ преа таре, ка съ нȣ се сȣпере кȣмва пъдȣрарюл чел неполітікос ші недепрінс кȣ шъџї, ші парте ꙟнбръцошѫндȣл кȣ коланȣл гѫтȣлȣї съȣ. Тоате ачесте мъгȣлеле адȣк елефантȣлȣї челȣї сълбатек о неспȣсъ плъчере, аша ꙟнкѫт апрінзіндȣсе тот маї мȣлт де ачеле џіокȣрї, нічї маї гѫндеще ла вр'о кȣрсъ че ꙗр гъті чінева. Пекѫнд се десфътеазъ тоатъ компаніа ачеаста, се апропіе вѫнъторії, чії океа пънъ акȣм дедепарте, кȣ а 4[а] елефантъ, прегътіцї біне спре о ꙟнтрепріндере атѫта де греа ші ȣріешъ, ка ші обіектȣл къtръ каре се ꙟндреаптъ. — Вѫнъторії се тѫріе фȣріші кȣ чеа маї маре пазъ пе дін досȣл елефантȣлȣї челȣї сълбатік, пънъ че аџꙋнг сȣб пѫнтечеї, де ȣнде ѫї ꙟмфъшȣръ пічіоаріле дінапої кȣ о фрѫнгіе сȣбціре.

Несѫмцінд ел ачеастъ операціе а ꙟнфъшȣръреї, каре ꙟнсъ требȣе съ фіе фоарте ȣшор саȣ пȣцін стрѫнсъ, атȣнчї ȣрмеазъ легътȣра маї департе, адекъ ла пічоареле лȣї челе дінапої кȣ вр'о 6 — 7 фрінгії бȣне ші біне легате, маї атѫрнѫндȣї ꙟнкъ ші кѫте ȣн одгон кѫте де 60 коцї лȣнг де фіеще каре пічор дінапої, ꙟндъмѫнѫндȣлісе ѫї ꙟнфъшȣръ ші пічоаріле челе дінаінте. Дȣпъ съвѫршіта операціе се траг вѫнъторії ꙟндъръпт, прекȣм ші Елефантеле се депъртеазъ. Ꙟндатъ че прінде Елефантȣл чел сълбатік де весте, къї прінс каȣтъ кȣ чеа маї маре фȣріе а скъпа ꙟн кодрȣл де каре нȣї атѫта депъртат. Дар фіінд ел ꙟмпіедекат, нȣ поате фȣџі репеде, чі нȣ маї де абіꙗ се мішкъ кѫнд ші кѫнд сърінд (че фігȣръ

мінȣнатъ, а віде о аша манінъ сърінд ꙟнпіе[...] катъ!) каре ꙟндъмѫнеазъ пе вѫнъторї а се [...] де дѫнсȣл ꙟн депъртаре, ші апої ал прігоні[...] сфѫршіт кȣ одгонȣл, че се тѫрѫіе дȣпъ [...] сȣл, де ȣн копачї кам таре. Тȣрбареа [...] сȣлȣї ꙟн аша кіп, аџꙋнџе пънъ ла чел маре град, адекъ: акȣм се трѫнтеще де [...] мѫнт, акȣм сапъ, ба маї біне а зіче, бръз[...]зъ локȣл прін преџюрȣл съȣ кȣ колції съї [...] ꙟнфрікошації, шѫш пȣне тоатъ пȣтереа, ка [...] скапе, пе лѫнгъ ачесте раџе аша, ꙟнкѫт [...] кодрȣл, ші тоате въіле де прін преџюр [...] ȣн ехо (ръсȣнет) грозав, непȣтѫнд ꙟнсъ [...] вѫнъторії а се апропіе. Кѫте одатъ се ꙟнт[...] плъ де рȣмпе тоате легътȣріле, прекȣм ші [...] гонȣл, кȣ кареї легат, ші скапъ фȣџінд ꙟн [...] сімеа кодрȣлȣї, де ȣнде венісъ, даръ ꙟн де[...]ще ачеаста нȣ пре есте кȣ пȣтінцъ. Ꙟн сфѫрш[...] кȣ тотȣл обосіт де атѫтеа трѫнтітȣрї, ръкніте[...] опінтеле, се маї моае, се маї астѫмпъръ се ꙟмблѫнзеще, не авѫнд ꙟнкотро. Акȣм апропіе фъръ фрікъ де дѫнсȣл вѫнъторії елефантеле, адȣкѫндȣї де мѫнкат, [...] фъръ нічї о ꙟмбіере о апȣкъ ші о містȣе[...] џюкѫндȣсе кȣ дѫнсȣл елефантеле. аша старе петрече ел кȣ лȣніле, ꙟнчепе [...] въраt кѫте одатъ ꙗръші ръȣ а се мѫніе, [...] се лініщеще ꙗръ, маї кȣ самъ кѫнд веде Е[...]фантеле апропіїндȣсе де дѫнсȣл, акърора [...] віре ѫл фаче съ ȣіте тоате, ші съ се мȣл[...]меаскъ кȣ соарта, ꙟн каре аȣ къзȣт. Депрез[...]дȣсъ ꙟнсфършіт біне кȣ арестȣіреа ѫл [...] леагъ вѫнъторії дȣкѫндȣл акасъ ꙟн товъръ[...] кȣ Елефантеле. Кѫте одатъ, ꙟнсъ рар, [...] адȣче амінте ȣнȣл ка ачеаста де кіпȣл ве[...] а віецȣіреї прін десімеа кодрȣлȣї, ші ф[...] ꙗръ чії маї мȣлці ръмѫн, тръінд ꙟн паче лінеще, аскȣлтѫнд пе стъпѫнії лор ші деп[...]зіндȣсе ла орї че лȣкрȣ, ꙟндъмънѫндȣсе пропосціда ка ші омȣл кȣ мѫніле.

№. 7. ЮНІІЙ. АНȢЛ I.

ІКОАНА ЛȢМЕЇ

ФОАЕ

ПЕНТРȢ

ІНДЕЛЕТНІЧІРЕА МОЛДО-РОМѪНІЛОР.

1840. DȢМІНІКЪ. 17 НОЕМ.

Г Ȣ Т Е Н Б Е Р Г.

Епоха ꙟн каре тръім стрълȢчеще нȢнȢмаї прін афлъріле челе мінȢнате, че ꙟнкъ прін кȢлтȢл (чінстіреа) че се дъ бърбацілор карії прін а лор џеніе ші остенеле аȢ прегътіт фачеріле де біне а чівілізацієї. Де ачест фелȢ аȢ сербат ꙟн анȢл ачеста Германіа, Франціа ші тоатъ ЕȢропа аніверсала де 400 анї де ла афлареа тіпографії прін ГȢтенберг кърȢіа саȢ ꙟнълцат ла СтрасбȢргȢ о статȢъ ꙟн міжлокȢл Ȣнеї сербърі націонале. Ачестеї арте (местешȢг), кȢноскȢтъ ꙟн патріа ноастръ де ла анȢл 1568, сѫнт даторіȢ Ромѫнії респѫндіреа ꙟмвъцътȢрілор бісерічещї ші ачелор де щіінцъ. Ліпсіцї де алте міжлоаче де а ꙟмфъцоша а ноастръ адміраре ші кȢнощінцъ, требȢе меле ші віографіа ачестȢї барбат ꙟн Ікоана ЛȢмеї че се поате сокоті кеар а лȢї Ȣрзіре.

ГȢтенберг саȢ нъскȢт пе ла 1400 ла Маінц (четате пе ріȢл РінȢ). Ачеа ꙟнтъї афларе тіпографікъ аȢ фъкȢто ла СтрасбȢрг (асемене четате ꙟн 1438 кȢ літере мішкътоаре де лемн. Ел саȢ ꙟнсоціт кȢ ФаȢст каріле аȢ ꙟнлесніт банії требȢіторі пентрȢ ачеаста. Картеа каре маї ꙟнтъїȢ саȢ тіпъріт аȢ фост о вівліе латінъ. ФаȢст нȢмърасе соме марї ші ГȢтенберг непȢтѫндȢле ꙟнтȢрка аȢ Ȣрмат џȢдекатъ, дȢпъ каре тіпографіа аȢ ꙟнкъпȢт ꙟ проприетате лȢї ФаȢст каріле лȢасе компаніон пе Шефер. КȢ ацȢторȢл алтора, ГȢтенберг аȢ фъкȢт Ȣн алт теаск, ші ꙟн анȢл Ȣрмътор аȢ тіпъріт алтъ кар-

те латінъ. Тіпографіа лѹі Гѹтенберг аѹ цжнѹт ла Маінц пънъ ла 1465, пе атѹнче ел саѹ ѫнълцат ла ранг де Нобіл, ші ла 1468 аѹ мѹріт. Прекѹм ам зіс ѫн анѹл ачеста саѹ сербат ла 24 Іѹні аніверсала афлъреі тіпографіеі кѹ о маре стрълѹчіре маі алес ѫн четатеа Страсбѹрг, ѹнде ѫн о піацъ пѹблікъ, каре саѹ нѹміт а лѹі Гѹтенберг, саѹ ѫнълцат статѹе де бронз а кърія ѫнкіпѹіре се ѫмфъцошазъ ѫн а ноастръ Ікоанъ. Ла пічоаріле сале се веде теаскѹл, ші ѫн мжнъ цжне о філъ пе

ГѸТЕНБЕРГ.

каре се вед тіпъріте зіселе дін Сф: скріптѹръ: Fiat Lux (фіе лѹмінъ).

ПЛѸГѸЛ ГРАНЖЕ.

Челе ѫнтъі афлърі а дѹхѹлѹі омѹлѹі, челе маі інтересанте, челе маі фолосітоаре, нѹ сжнт тот деаѹна челе че аѹ пріїміт маі деграбъ ачеа маі ді пе ѹрмъ а лор десъвжршіре. Кът де стрѫін де сар пъреа ачеаста тотѹш есте адевъра[т] чеа маі маре парте дін афлърі аѹ ръма[с] прѹнчіе ѫн кѹрцереа а ѹнеі ѫнделѹнгате чері де векѹ, ачеастъ фаптъ е доведітъ де тръ недесъвршіреа а маі мѹлтор плѹгѹрі ведем ѫнкъ астъзі ѫнтребѹінцате прін с[ателе] ноастре.

Плѹгѹл, каріле ла чії векі нѹ авеа нічі о формъ, ѫн тімпѹріле ноастре тот ѫнкъ нѹ саѹ деплініт. Кѹ тоате къ съ поате сокоті плѹгѹл машінъ сімплъ, сеаѹ чел пѹцін ка ѹн алкъ[тѹіт] дін машіні сімпле; кѹ тоате къ проблема [ме]ханікъ, пе каре съ разімъ дѹрареа лѹі, дісл[е]гатъ де маі мѹлт тімп. Тотѹш поате нѹ есте ніче ѹн плѹг кареле съ нѹ фіе [сим]смінтеалъ. Атжта е де маре діпъртареа ѫ[нтре] темеюріле теоріеі ші ѫнтре іспръвіріле [прак]тічеі. Нѹмърѹл пърцілор, алкътѹітоаре [плѹ]гѹлѹі, есте фоарте мік, ачесте сжнт: Бър[сѹ]ферѹл чел лат, гріндеюл, коарнеле, кѹра, ферѹл чел лѹнг, ші роателе; аде[се]орі съ ѫнтжмплъ къ нѹ съ пѹн роателе, сеаѹ к[ъ] пѹне ѫн локѹл лор сеаѹ нѹмаі о роатъ, а[сеаѹ] алтъ бѹкатъ де лемн ка ѹн калѹп ал чібота[рілор]. Астфел де плѹгѹ фъръ роате съ нѹме[ще] Арарѹл. Кредева чінева къ кѹ елементе аша пѹцін нѹмероасе, аша де пѹцін ѫнкълчіте, ѫнпротіва прінціпіілор ѫндестѹл де адевъра[те] ашъзате пентрѹ челе маі бѹне машіне, плѹг[ѹл] е фелюріт, нѹ нѹмаі де ла о царъ ла алта, д[ар] ѫнкъ де ла о провінціе ла алта, де ла ѹн с[ат] ла алт сат, ба ѫнкъ ші де ла ѹн котѹн ла [алт] котѹн, дѹпъ гѹстѹл ші сокотінца маі мѹ[лт] сеаѹ маі пѹцін бѹнъ а лѹкръторіюлѹі де пъмжн[т]. Кѹ тоате ачесте нѹ требѹе де а фі нѹмаі дѹраре десъвършітъ де плѹг, мѹлте остене[ле] аѹ фост ѫнтребѹінцате пентрѹ а о афла [ші] тот деаѹна аѹ слѹжіт пентрѹ а ѫмбѹнъть[ці] ѹнеалта. Сжнтем даторі пентрѹ челе маі інтере[сante] санте ѫнбѹнътъцірі ѹнѹе дінтре чеі маі стр[ъ]лѹчіці презіденці аі статѹрілор ѹніте, Д. Же[ф]ферсон. Д. Арбѹтнот, іш Д. Матеі Домбал че аѹ фъкѹт плѹгѹрі дѹпъ алор прінцііі, ші ѫнсфжршіт Д. Хашет, че не аѹ да[т]

фелїȣ де мобіле. Фрȣнзіле лȣї челе марї се ꙟтребȣінцазъ пентрȣ ȣскареа фелюрітелор поаме, прекȣм ші ла прѫнз ꙟн лок де фацъ де масъ ші щергътоаре, ꙗръ бȣбочеліле, че кад сінгȣре де сіне, ꙟн лок де ꙗскъ. Лъкȣіторїї інсȣлеї Отахаїті, ȣнде се афлъ чїї маї мȣлцї арборї де пѫне, фак дін скоарца лȣї ȣн фелїȣ де матерїї фоарте мещешȣꙉітъ ші фрȣмоасъ пентрȣ ꙟбръкъмінте, ꙟн кіпȣл ȣрмътор: кѫнд сѫнт копачїї де 6—8 палме марї, жї десгроапъ, шїї кȣръцъ де кренꙉї ші де ръдъчінї, жї деспоаіе де коажъ, пȣіндȣо ꙟтрȣн пъръȣ, ка съ се моаіе. Дȣпъ вро кѫтева зіле деспоаіе пеліца де коажа чеа гроасъ, кѫчї нȣмаї ачеꙗ пеліцъ о ꙟтребȣінцазъ ла прелȣкрареа матерїеї, пȣінд апоі ачеле пелїцї пе малȣл пъръȣлȣї де рѫнд, ȣна лѫнгъ алта пе фрȣнзе де платан, фіеще каре рѫнд есте де 30 палме лȣнг ші де о палмъ лат. Дȣпъ ачеꙗ тоарнъ апъ пeсте дѫнсіле, ші ле лась песте ноапте, съ се ȣмфле.

Адоꙋа зі діміневцъ ле гъсъск ліпіте ȣна де алта, прін ȣн сȣк (мȣст) клеіос, че есъ дін трѫнсіле, ꙟнкѫт тоате рѫндȣріле ачеле алкътȣеск о бȣкатъ ꙟтреагъ ка ȣн ковор, саȣ орогожѫнъ, пȣіндȣо пентрȣ маї де парте прегътіре пе скѫндȣръ нетедъ ші бътѫндȣо біне кȣ ȣн маїȣ де лемн ꙟнкрестат ка ȣн мънгълъȣ, прін каре се маї ꙟтінде ачеа матеріе ші се фаче маї траїнікъ. Отахаїтїї (лъкȣіторїї депе інсȣла де ачеастъ нȣміре) фак де асеміне матерїї ꙟтокма ка чел маї сȣбцїре постав, ȣнїї ꙟнсъ ка мȣслінȣ. Ачеа матеріе се ꙟнълбеще ꙟн роаъ, се въпсеще, се зȣгръвеще ꙟтребȣінцѫндȣсе ші албъ. Колорȣл чел маї фрȣмос есте рошіе, каре нȣмаї Отахаїтїї щїȣ, маї кȣ деосебіре прегъті. Черѫнд требȣінца ка съ се гътеаскъ ꙟн скȣртъ време о маї маре кѫтіме де асемене матеріе, атȣнчї се адȣнъ пънъ ла 200 фете ка ла о клакъ, ꙟнтре каре тоате челелалте, дȣпъ кѫнтекȣл ȣнеї фете, лȣкреазъ стофоле (пеліціле) челе крȣде адȣнате де бърбацї.

Кȣ кът фолосіторїȣ ші ꙟдѫмѫнатік се фа-

ПОАМЪ ДЕ ПѪНЕ.

че ачест арбор де пѫне пентрȣ лъкȣіторїї інсȣлілор сȣдіче, ꙟн прівіреа матеріалȣлȣї де лъкȣінцъ, фелюрітелор ȣнелте, мобіле ші ꙟнбръкъмінте, кȣ атѫта маї деосебіт есте ел ꙟн прівіреа родȣлȣї съȣ, фіінд пентрȣ інсȣланї (лъкȣіторїї інсȣлілор) ачеꙗ че сѫнт пентрȣ ноі картофе ші грѫȣл, слȣжінд ел тȣтȣрор інсȣланілор спре храна чеа де тоате зіліле, пентрȣ каре дар череск сѫнт її кȣ атѫта маї мȣлт даторї а мȣлцъмі, пентрȣ къ пе локȣріле ачеле нȣ се фаче нічї ȣн фелюȣ де алтъ пѫне дін прічіна кълдȣреї несȣферіте, нічї пентрȣ родȣрї, ба нічї пентрȣ оаменїї де алтъ клімъ. Поама ачелȣї арборе аꙉюнꙉе пънъ ла мъріміеа ȣнȣї пепене, ꙗръ кѫнд лії тімпȣл прііторїȣ, аȣ кѫте 10—12 палмаче ꙟн діаметрȣ, кѫнтъріnд адесе 10—15 окъ, пе коажа лор аȣ нїще бȣбȣрȣзе саȣ гебȣрї мъррȣнте, пе деасȣпра галбіоаре, ꙗръ ꙟн лъȣнтрȣ албе ка зъпада. Ачеастъ поамъ се

коаче ꙟн лꙋніле Іꙋліе ші Авгꙋст, нꙋ се мъ-нѫнкъ крꙋдъ, пентрꙋ къ міезꙋл еї чел де тот дꙋлче ші моале, нꙋї сънътос, де ачеа ꙟннаінте де а се коаче се кꙋлеџе, фіінд ꙟнкъ кам верде пе деасꙋпра, дꙋпъ ачеа се пꙋне, нефіінд ꙟнкъ бꙋне де мѫнкат, саꙋ ꙟнтреџї саꙋ бꙋкъцеле ꙟн-въліте ꙟн фрꙋнзе де ачелаш копачю, пе ніще леспізї фіербінцї, ꙋнде саꙋ се ꙋскъ саꙋ се коаче фъкѫндꙋсе бꙋнъ де мѫнкат, ші къпътѫнд ꙋн гꙋст ꙟнтокма ка пѫнеа чеа де грѫꙋ амес-текатъ кꙋ пꙋцінъ фъінъ де картофе. Ачесте поаме се гътеск пентрꙋ хранъ ші кꙋ алте фелюрї де плѫнте. Отахаїтії, карії ꙟнтрек пе мꙋлцї алцї інсꙋланї ꙟн кꙋлтꙋръ, щіꙋ а фаче дін ачел род ꙋн фелю де пѫне, каре се ціне маї мꙋлте съптъмѫнї, фъръ де а се стріка, адекъ: маї наінте де а съ коаче де тот поамеле се кꙋлег ші се лась апоі вро кътъва време, ка съ се маї коакъ, дꙋпъ каре се пꙋне нꙋмаї міезꙋл лор чел рар ꙟнтро гроапъ, пардосітъ, ка съ доспаскъ, дін каре се формеазъ ꙟнсфѫршіт пѫнеа че се коаче саꙋ се ꙋскъ маї кꙋ самъ пе леспізї фіербінцї. Кꙋптіорюл, ꙟнкаре се коаче аша фелю де пѫне, се фаче кꙋ фоарте пꙋцінъ келтꙋіалъ ші остенеалъ, адекъ: се сапъ о гроапъ адѫнкъ, каре се акопере кꙋ фрꙋнзе де копачю, пꙋінд пе дельтꙋрї пієтре, ші фък[...] фок де каре ꙟнкꙋрънд се ꙟнфіербѫнтъ пієтрі[...] ꙟнкѫт се фак рошії. Дꙋпъ че аꙋ трекꙋт [...] кꙋл де тот, ръмѫне нꙋмаї ченꙋша, се п[...] сꙋръ кꙋ ачеастъ тот фꙋндꙋл гропеї акоперін[...] кꙋ фрꙋнзе, пе каре се пꙋне пѫнеа, кар[...] ші орї че есте де копт, пꙋінд пе деа [...]сꙋ[...] лор ꙗръ фрꙋнзе, ші ꙟнвъліндꙋле ꙟнсфѫрш[...] кꙋ църѫнъ дін џюр ꙟнпреџюр, ка съ нꙋ поа[...] ръсбате кълдꙋра афаръ.

Ачест арборе саꙋ дꙋмеснічіт фоарте м[...] прін кꙋлтівіре, дрепт каре се афлъ акꙋм[...] маї мꙋлте союрї. Ел продꙋче атѫте поа[...] ꙟнкѫт ꙋн ом сінгꙋр се поате хръні ꙋн ꙟнтрег дін поаміле а трії копачї. Ел се гъсе[...] пе лѫнгъ океанꙋл пачнік де ла інсꙋліле Сꙋра[...] ші пънъ ла Маркізе ꙟнтрꙋн кꙋпрінс [...] маре де кѫт де 2000 міле географіче, ꙟн скꙋрт пе фіеще каре інсꙋлъ, прекꙋм [...] пе фіеще каре църм. ꙞН времіле дін ꙋрмъ черкат Енґлезії ал ръсъді ші ꙟн Вестін[...] (Америка) каре преа пꙋцін ръспꙋнсъ скопо[...] фіінд къ ел се фаче маї кꙋ самъ пе лѫнгъ [...] ваторꙋл пъмѫнтꙋлꙋї, не пꙋтѫнд сꙋфері о клі[...] маї рече, ꙟнкѫт кліме ле сꙋдіче а Еꙋропеї [...] фі пентрꙋ дѫнсꙋл преа ръчї.

ДРЕПТАТЕА.

Дрептатеа съ фаче ꙟнтре Персї пре ꙗте ші фъръ міністеріе де прокꙋраторї саꙋ де адво-кацї. Ꙋн комісар ꙟнтълні ꙟнтро зі пе ꙋн църан чі вінеа де ла късъпіе, ші съ'нтꙋрна ака-съ. Ел ѫл ꙟнтребъ че дꙋче? църанꙋл ръспꙋнсъ мъніос, карнеа пе каре ам кꙋмпърато де ла ꙋн късап. Комісарюл, мірат де ръспꙋнсꙋл ші де тонꙋл църанꙋлꙋї, вое съ щіе прічіна немꙋлцъ-мірії сале: Ел ꙟнтребъ дакъ карнеа есте пре скꙋмпъ. Фъръ'ндоіалъ ръспꙋнсъ църанꙋл, ꙟн-зъдар ацї хотърът прецꙋл, късапії ѫшї бат џіокꙋ; ії ѫл чер ꙟнтріїт ба ꙟнкъ нічї дрепт нꙋ даꙋ. Къ ла ачеастъ бꙋкатъ ліпсъще чел пꙋ-цін 25 драм. Дꙋмъ зісе комісарюл ла тр[...] де ꙋнде аї лꙋат карнеа. Комісарюл ацюнгѫ[...] порончі късапꙋлꙋї де а о кѫнтърї, ші'надев[...] афлъ 40 де драм. ліпсъ. Атꙋнче комісар[...] зісъ ачесте кꙋвінте кътръ църан, „че др[...] тате чеї тꙋ де ла ачест ом, че чеї тꙋ де дѫнсꙋл? Еꙋ вроꙋ, зісе църанꙋл, атъте д[...] мꙋрї дін карнеа са къте ліпсъскꙋ дін бꙋка[...] че ел меаꙋ вѫндꙋто. Тꙋ ле веї аве, ръспꙋн[...] комісарюл, ші кеар ꙟнсꙋшї іл веї тъе! [...] дакъ тꙋ веї тъе маї мꙋлт саꙋ маї пꙋцін веї педепсіт. Църанꙋл, ꙟнспъїмънтат де'нцелепчюн[...] ачестеї џюдекъцї, съ фъкꙋ невъзꙋт.

ꙞН ТІПОГРАФІА ІНСТІТꙋТꙋЛꙋЇ АЛБІНЕЇ

№. 8. ꙖШІЙ. АНȢЛ І.

ІКОАНА ЛȢМЕЇ

ФОАЕ
ПЕНТРȢ
ꙟНДЕЛЕТНІЧІРЕА МОЛДО-РОМѪНІЛОР.

1840. ДȢМІНІКЪ. 24 НОЕМ.

ДȢКА ДЕ РАІХСТАД

ФІІȢЛ ЛȢЇ НАПОЛЕОН.

Ȣн поет зіче де Наполеон:

„ Мії де ані вор трече'н лȢме
Дар віȢ ꙟнк' а фі чел нȢме

Че дін сіне саȢ нъскȢт
Ші пре лȢме аȢ жиплȢт!„

ЛȢкоареа ковжршітоаре ал ачелȢї барбат аȢ лȢмінат престе прȢнчіа фіюлȢї сеȢ, а кърȢїа портрет астіз се ꙟмфъцошазъ ꙟн Ікоана ноастръ.

Наполеон, фіїнд ꙟнкъ генерал де дівізіе, саȢ ꙟнсȢрат ла 1796 кȢ Жосефіна, въдȢва чеа ꙟнавȢціть а генералȢлȢї Бохарнѐ, пе каре Францезії, пентрȢ а еї ꙟнсȢшімі алесе, о нȢме лȢчеафърȢл лȢї Наполеон.

ꙟнълцѣндȢсъ ла 1804 ла град де ꙟмпърат, Наполеон, дȢпъ ꙟнкеереа ресбоюлȢї кȢ АȢстріа, ꙟн 1809, саȢ діспърціт де соціа са Жосефіна ші ла 2 Апріл 1810 саȢ кȢнȢнат ла Паріс

кȣ Архідȣкеса Маріа-Лȣіза, фііка Ꙟмпъратȣлȣї Франціскȣл 1 ал Аȣстріеї. Дін ачеастъ късъторіе саў нъскȣт ꙟн 20 Март 1811 ȣн фіў, пе каріле ꙟнкъ ꙟн леагън, дȣпъ векюл обічеў а Імператорілор Германо-Романї, л'аў ꙟнтітȣлат Ріга де Рома, ші сеаў ботезат Наполеон-Францісꙗ, Іосеф, Карлȣ.

Ꙟн експедіціа чеа кȣмплітъ асȣпра Росіеї ла 1812, ші ꙟн фокȣріле Московеї саў містȣіт норокȣл лȣї Наполеон. Рѫдікареа Европеї ꙟнтреџї аў адȣс кѫдереа лȣї, ші іскълінд ла 1814 а са абдікаіе (траџере) де Імпърат а Францезілор саў ші діспърціт де а са соціе ші де фіȣл каріле аў трекȣт ꙟн Аȣстріа спре а пріімі крещере ꙟн кȣртеа бȣнȣлȣї сеў. Дȣпъ че Наполеон саў ꙟнтȣрнат еар ꙟн Франціа, ла 1815 ші маї ꙟн ȣрмъ ꙟн кȣрсȣл дісцереріі сале ла сант-Елена, партізаніі сеї аў черкат, ꙟнсъ ꙟн задар, а ріпі пе тънърȣл Наполеон каріле петречеа ла Шенбрȣн, спре ал фаче ȣнеалтъ а планȣрілор лор, дȣпъ каре прінцȣл саў де сȣб прівігереа контесії францезе Монтес ші саў дȣс ꙟн кȣрте ла Віена ȣнде саў кредінцат ȣнеї едȣкації германіче.

Ачест прінцў крещеа ші се ꙟнаінтеа ла въцътȣръ ші бȣне депріндерї, авѫнд де кал пе ꙟнвъцатȣл Колін, ел аръта мȣлт лент ші плъкȣте ꙟнсȣшімї, ера мѫнгъереа ꙟн чеї сале ші а фамілієї ꙟнтреџї, прекȣм ші іектȣл інтересȣлȣї пȣблік, кѫнд сосінд ꙟн стъ де 21 анї аў ꙟнчепȣт а ꙟмфъцоша тоаме де боалъ прімеждіосъ каре л'аў ші піт ла 1832.

Ел ера фрȣмос ла фацъ ші ꙟналт ла съмъна ꙟн парте лȣї Наполеон дар маї маїчеї сале. Тітлȣл де Раіхстат пȣрта де оарекаре доменії (мошії) дін Бохеміа, каре пъратȣл Францісꙗ ла 1818 аў дънȣіт тȣлȣї сеў.

Л А М А (Ꙟнкєєрє).

Лама фіінд пре мȣлт ꙟнкъркатъ нȣ се скоалъ пънъ че нȣ і се маї ȣшȣреазъ повара лȣѫнд о парте дін трѫнса. Ȣмблѫнд біне кȣ дѫнса еа есте сȣпȣсъ ші аскȣлтътоаре авѫнд ші о маре ръбдаре, ꙗръ де бътаіе ші фрікъ саў аспріме нȣ ꙟнцълеџе, чі се фаче ꙟнкъ нътѫнгъ ші кȣ тотȣл неаскȣлтътоаре, ба ꙟнкъ зъдържтъ пънъ ла мѫніе ȣмпле пе сȣпъръторюл еї де тот кȣ скȣіпіт, ꙟмпрошкѫндȣл де департе. Пентрȣ ачеꙗ нȣ се ꙟнтребȣінцазъ ла дѫнса віргъ саў бічў, чі се ꙟндеамнъ кȣ кȣвінте блѫнде, ꙗръ маї кȣ самъ прін ȣн флȣер, лъсѫндȣо съ меаргъ ꙟн паче мерсȣл еї чел обічнȣіт. Ꙟн кълъторіі попосеск еле адесе, рȣмігѫнд ноаптеа кȣлкате фіінд. Ла кȣлкаре траг пічоаріле сȣб сіне, акоперіндȣле кȣ трȣпȣл съў, ꙗръ грȣмазȣл ѫл цѫн тот цанцошў саў дрепт ꙟн сȣс. Обічнȣіт фак еле пе зі кѫте 5-6 міле. Мȣлці спȣн, къ мергѫнд о табъръ ꙟнтреагъ де ламе ꙟнкъркате ꙟнфъцошазъ о мінȣнатъ прівеліще. Еле мерг ꙟншірате те ȣна дȣпъ алта, пъзінд чеа маї бȣнъ ші акȣратъ (регȣлатъ) рѫндȣіалъ, ꙟнаінтеа къ мерџе ȣна, ка ȣн кълъȣз, ꙟнподобітъ кȣ ȣн фрȣмос, кȣ'н клопоцъл ші кȣ'н стегȣшор пес ꙟн вѫрфȣл капȣлȣї, депе каре ȣрмеазъ челе лалте ꙟншірате ꙟнтокма ка ніще сол песте вѫрфȣріле челе омътоасъ а Корділе прекȣм ші пе коастеле ачелораші мȣнції, пе феліў де дрȣмȣрї, пе каре нічї каї нічї ка сѫнт ꙟн старе а ȣмбла фъръ де а се прімеж Чеа маї пріітоаре ші маї плъкȣтъ хранъ а ла лор есте плѫнта Іхо (ȣн феліў де ꙗрбъ) се фаче фоарте мȣлтъ пе челе маї ꙟналте піс а мȣнцілор де аколо. Лама мънѫнкъ фоа мȣлт, даръ бе пȣцін. Еа есте де маре фо ші дȣпъ моартеа еї пентрȣ Перȣанї, фіінд ії мѫнѫнкъ о парте дін карнеа еї, ꙗръ чеа тъ о саръ ш'о вѫнд тот пентрȣ мѫнкаре, ма

ъї кам таре саȣ вѫртоасъ ші нȣї пре делікатъ, ...на еі о ꙟнтребȣінцазъ пентрȣ ꙟнбрѫкѫмінте, ші піелеа о прелȣкреазъ пентрȣ ꙟнкълцъмінте, ші алте лȣкрȣрі требȣітоаре.

ЛȢПІЇ ЛА ОСТІНДІА.

ꙟн політіа Аера, ші'н кѫнцȣрѫріле еі міс...ірѫ лȣпії ꙟнтімп де 4.— ані песте 1000 де ...пії. Окѫрмȣіреа ачестор локȣрі аȣ воіт стърпі ...есте фіаре прін фелюріте мъсȣрі, хотърѫнд ...преміе (дар) челȣї че ва оморѫ вр'ȣн лȣп, ...ръ ꙟнвечінареа ȣнȣї векѣ прецѫдецȣ а лъ...ȣіторілор де аічї німічі кȣ тотȣл ачел бȣн ші ...лосіторѣ план а домніторюлȣї. Кѫчї Індіенії, ...ред, къ тоцї лъкȣіторії ачелȣї сат, саȣ ачелеї ...літії, ꙟн каре с'аȣ върсат сѫнџе де лȣп, требȣе негрешіт съ моаръ, пънъ ꙟн трȣпȣл, прекȣм де асеміне кред къ дȣхȣріле копіілор мѫнкаці де лȣпі вор мȣнчі пе ачела че ар кȣтеза а оморѫ вр'ȣн лȣп. Ачеастъ оарбъ ідее пънъ ꙟнтратѫта с'аȣ ꙟнрѫдъчінат прін ȣніле пърці а Індіеї де ръсъріт, ꙟнкѫт лъкȣіторії еї, прінзѫнд вр'ȣн лȣп, се мърџінеск аї аніна ȣн клопоцел ла гѫт, кȣ скопȣ, ка ачел сȣнет съ фіе оаменілор спре семн де ферірe ла апропіереа лȣпȣлȣї.

ПАСЕРЕА-ЛІРЪ (Menura superba.)

Патріа ачестеї пасерї мінȣнат-фрȣмоасе ...сте Ноȣа-Оланда (о царъ афлътоаре пе чеа...антъ џюмътате а пъмѫнтȣлȣї ші каре віне кам ...ȣб пічоаріле цѫрілор Молдо-Ромѫне). Сѫнт ...маї 15 ані де кѫнд кълъторії енглезї аȣ деско...періт ші аȣ адȣс де ла Парамата ачеастъ па...сере, пе каре аȣ гъсіто лъкȣінд ла мȣнте пе ...ърфȣріле копачілор де ȣнде еа съ дȣче ...маї спре аш къȣта нȣтрецȣ, ȣнії дін натȣ...ралісті зік къ пасереа есте дін неамȣл гъінілор ...цїі о нȣмъръ ꙟнтре пасеріле де парадіс.

Ноі сокотім къ четіторії ноштрі кȣ плъчере ...р фаче кȣноштінца ачестеї віетъцї ꙟмфъцошате ...тіз ꙟн Ікоана Лȣмеї. Еа саȣ нȣміт Menora ...uperba, самънъ ла мъріме кȣ о гъінъ, пліс...ȣл еі есте негрȣ, маре, корьетек ші конік ...ат ла ȣн капът ші аскȣціт ла алтȣ). Коада ... есте 2 $^1/_4$ палме лȣнгъ, алкътȣітъ дін 16 ...не фоарте осебіте. Доъ дін ачесте сѫнт лате, ...егъцȣл дін лъȣнтрȣ аре формъ де шерпе, въп...ȣа портокаліе ꙟнкісъ, спре капът арџінтіе. Ѫмбе ачесте пене стаȣ дрепт ꙟн сȣс, ла капът се плеакъ, се ꙟнкрȣчішазъ ші сѫнт негре ла вѫрф. Алте доъ пене сѫнт негре ші нȣмаї пе де о парте аȣ стегȣце, ші ꙟн партеа де сȣс се ꙟналцъ ꙟн формъ де аркȣ. Челеланте пене а коадеї сѫнт фоарте делікате ші нȣ аȣ стегȣце, дар перії лор сѫнт рарї сѫмънѫнд кȣ скелетȣл ȣнеї пене. Въпсеȣа лор есте ченȣшіе. Тоатъ фъптȣра але ачестеї пасерї фрȣмоасе есте де колор рошіетік негрȣ, ші престе крештет аре о мікъ коронъ пеноасъ. Флȣеріі сѫнт негрі прекȣм ші а сале деџете че сѫнт фоарте лȣнџі. Фемеіца, каре есте мȣлт маї мікъ, нȣ аре коадъ ніч аша де маре ніч атът де фрȣмоасъ. Бърбъцелȣл, ка пъȣнії, ꙟн кȣноштінца фрȣмȣсецїі сале, ръшкеаръ коада са дрепт семн де бȣкȣріе, ші ꙟн ачел фелѣ къ форма еі съ асамънъ кȣ о ліръ (інстрȣмент ка о алъȣтъ) пентрȣ каре кȣвѫнт ачеастъ пасере саȣ нȣміт Пасереа-Ліръ.

ПАСЕРЕА-ЛІРЪ.

ОРАШȢЛ ЛІПСКА ꙞН ГЕРМАНІА.

Чіне дін четіторі нȣ кѫноаще мъкар дін нȣме ачеастъ політіе комерціалъ, кърia пе тот анȣл ынлътеще бірȣл індȣстріеі пентрȣ мънȣфъптȣріле фелȣріте каре се продȣк аколо, сеаȣ дін тоате пърціле Еȣропії, се адȣнъ де доъ орі пе ан ла ярмароачеле челе слъвіте, къчі, чіне есте ачела каріле нȣ аре невое а пȣрта сеаȣ а ꙟнтребȣінца ȣн лȣкрȣ фабрікат афаръ дін патріе? Ꙟнсъ чеакъ ар пȣте ворбі поставȣл, кȣ каре есте ꙟмбръкат, пелеа кȣ каре есте ꙟкълцат, пълрia кȣ каре есте акоперіт, четіторюл ар афла къ оаꙗ, віцелȣл ші епȣріле дін Молдова аȣ трімес діспоеріле лор ла Ліпска, ȣнде прін індȣстріе, дін крȣде префъкѫндȣсе ꙟн продȣктȣрі делікате, осѫндеск пе пъмѫнтеанȣл а плъті глоаба неіндȣстріеі сале. Спре ꙟнтъмпінареа кȣріозітъції пентрȣ ачеастъ політіе козмополітъ, ꙟмфъцошъм ꙟнікоана ноастръ а еі прівіре де дінафаръ.

Ачеастъ маре політіе комерчіалъ, чентрȣл індȣстріеі ші а літератȣреі германе, есте зідітъ пе ȣн шес ꙟнтінс, мънос ші прелȣкрат, пе малȣл рібȣлȣі Елстер ꙟн каре се ръварсъ пъръле Парда ші Плаіса. Ла ꙟнкеереа векȣлȣі ал зечеле ера аіче ȣн сътешор славон, ші съ нȣме Ліпск де ла копачії де теі кȣ каре ера кȣнꙋрат, ꙟнсемнѫнд Ліпа славонеще теі. Ла 1454 нȣмаі ера сетішор, че о політіе ꙟмпрецюрать кȣ ȣн троꙗн.

Пачеа ꙟнделȣнгатъ, ȣрматъ дȣпъ ресбоюл де 30 ані, аȣ дісвъліт ꙟнавȣціреа лъкȣіторілор ші дȣпъ ресбоюл де шепте ані статорнічіндȣсе сігȣранціа, саȣ дісфіінцат четатеа ші търііле еі се префъкȣръ ꙟнгръдіні ші ꙟн алеле (дрȣм дрепт ꙟнтре копачі). Зідіріле челе маі фрȣмоасе сѫнт дін 1599 палатȣл Ефоріеі, Бȣрса, бісерічіле Сан-Тома ші Ніколаі, схоала лȣі Сан-Тома ꙟноітъ ла 1829. ші мȣлте алте вредніче де лȣареамінте спіталȣрі, монȣменте, ꙟнтре каре се деосебеще ачел а лȣі поета Гелерт ші а лȣі Поніатовскі каріле, ла ȣріеша бътъліе де Ліпсіа, нȣмітъ „бътъліа попоарелор“ че аȣ ȣрмат ꙟн 16, 17 ші 18 Октомврі 1813 ꙟнтре тоате націіле Европеі ші Наполеон, ачест ветіаз Генерал воінд а трече ꙟн вад рібȣл Елстер саȣ ꙟнекат ꙟн мълъщіноаселе сале апе.

Фіера сеаȣ еармарокȣл ачестеі політії нȣ есте атѫт де маре прекȣм ера маі наінте, ꙟнсъ тот ꙟнкъ адȣнъ ка ла 9000 негȣціторі стръіні дін тоате пърціле Европеі ші дін Асіа.

Аіче се вѫнд продȣктȣрі фабрікате а Германіеі

а Францiеĭ шi а Англiеĭ прекȣм шi блънърiiле а Росiеĭ. Прецȣл мърфȣрiлор вѫндȣте се сȣе атȣнче ла 240 мiлiоане леĭ. Лiпска нȣмъръ 77 лiврерiĭ, 200 теаскȣрĭ тiпографiче, 200 марĭ шi 300 мiчĭ касе де негоц.

Ȣнiверсiтатеа саȣ̆ ȣрзiт ла 1409, еа аре акȣма 70 професорĭ, 1,300 схолерĭ. Маĭ сѫнт ꙟнкъ соцiетъцĭ ꙟмвъцате прекȣм: дiн 1818 ачеа Iсторiо-Натȣралъ, 1764 iкономiкъ, 1794 фiлологiкъ шi ачеа архiологiкъ. Вiвлiотiка Ȣнiверсiтъцiĭ нȣмъръ 60,000 томȣрĭ, 16[...] мѫнȣскрiпте. Академiа артелор фрȣмоасе аȣ̆ продȣс бȣнĭ зȣгравĭ шi архiтекцĭ. А[...]мене Консерваторiȣл фiлармонiк де 2[...] анĭ ꙟнформеазъ кѫнтъреці бiсерiчещĭ шi [...]мещĭ, нȣмърȣл лъкȣiторiлор де Лiпсiа е[...] 45,000 сȣфлете.

ГАIЗЕРȢЛ ЧЕЛ МАРЕ ЛА IСЛАНДIА.

Iсландiа есте о iнсȣлъ, адекъ остров депъртатъ де Еȣропа кътръ полȣл Нордiк (де меазъ ноапте) ꙟнтре Норвегiа шi Гренланда, (партеа де Америкъ), аiче се аратъ натȣралiстȣлȣĭ нiще феномене (ꙟнфъцошърĭ фiрещĭ) вреднiче де ꙟнсъмнат, шi сѫнт ꙟн о пȣнере контрастъ (ȣн аместiк де маĭ мȣлте соꙋрĭ) кȣ тоатъ цара шi кȣ а еĭ температȣръ каре есте фрiгȣроасъ.

Ȣн нȣмър маре де волканȣрĭ (мȣнцĭ върсъторĭ де фок) фiербе шi фȣмегъ неꙟнчетат, а кърора колоне (стѫлпĭ) ꙟмфокате лȣмiнеазъ лакȣрiле челе омътоасе ꙟнтр'о депъртаре фоарте маре.

Ачел маĭ маре дiнтре ачещĭ мȣнцĭ есте Хекла, карiле ла ꙟнфрiкошата са върсаре де ла анȣл 1783 аȣ̆ пȣстiет о маре парте а островȣлȣĭ. ꙟнълцареа колонiлор челор ꙟмфокате есте атѫт де маре ꙟнкѫт се вѫд ꙟнтр'о депъртаре де 34 мiле. Ла маргiнеа нордiкъ а църеĭ се афлъ млащiнĭ а кърора ꙟнфрiкошате детȣнърĭ арȣнкъ о массъ неагръ шi млъщiноасъ ꙟнтр'о ꙟналцiме де ла 12 пѫнъ ла 20 палме.

Кълъторiĭ че трек пе акоlo нȣ сѫнт ꙟн старе а дескрiе ачеастъ грозавъ прiвелiще. — О ꙟмфъцошаре вреднiкъ де ꙟнсъмнат а Iсландiеĭ есте Гаiсерȣл, каре се алкътȣеще дiн о адȣнътȣръ де iзвоаре де апъ калдъ че дiн време ꙟн време ка ȣн авȣз кȣ ȣн сȣнет кȣмплiт арȣнкъ апа фоарте ꙟн сȣс.

Ачесте се афлъ ла сȣд-вест де ла остров, ка ла 15 мiле депъртате де ла Хекла, [...] прiнзiнд о ꙟнтiндере де ¾ де мiлъ лѫнгъ [...] леле ȣнор мȣнцĭ шi деалȣнгȣл лор пѫнъ ла кап[...]

Iзвоарiле се нȣмеръ пѫнъ ла 100, де шi [...] маĭ 3 саȣ̆ 4 поартъ нȣмеле де Гаiсер, а [...]рора ръварсаре се ꙟнтѫмплъ адесе орĭ; ꙟн[...] нȣ щiне мȣлтъ време, прекȣм шi локȣл [...] есте пiнтре дѫнсъле нȣ се вателъ, ꙟнкът пр[...]торiĭ съ пот апропiе кȣ сiгȣранцiе [...] черчетареа каналȣрiлор, де ȣнде iспȣкне[...] апа ачеа сȣб-пъмѫнтеанъ. Апропiiндȣсе [...] варсареа, апоĭ кȣ кѫтева мiнȣте маĭ наi[...] се аратъ ȣн семнȣ прiн о пȣтернiкъ детȣна[...] кареа дъ де щiре прiвiторiлор де а съ тр[...] ꙟндърепт спре а нȣ фi вътъмацĭ кȣ стропi[...] ачестеĭ апе фербътоаре, саȣ̆ съ кадъ ꙟн вре[...] препастiе че се поате дескiде сȣбт пiчоарiле [...]

Ȣн кълъторiȣ, карiле кȣ лȣаре амiнте [...] прiвiт пе Гаiсерȣл, ꙟмпъртъшеще ȣрмътоа[...]леле: „Де маĭ мȣлте мiле депъртате де Гаiсерȣл, прiн норiĭ де абȣрĭ че се ꙟмпреш[...] ꙟн аер, ам кȣноскȣт сценiле челе кȣрiоасе съ десвълеск ꙟн натȣръ; ȣнде Гаiсерȣл [...] маре iзбȣкнеще прiн крѣпътȣрiле пъмѫнтȣл[...] шi фiербѫнд се рiдiкъ пiнтре стѫнчiле, [...] нълцѫнд абȣрiĭ сеĭ пѫнъ ла норĭ. Ацȣнгѫ[...] ла кȣлмеа чеа маĭ де пе ȣрмъ, ам фо[...] аменiнцацĭ де о ревърсаре каре аȣ̆ цiнȣт [...] мȣлте мiнȣте, шi ꙟн ачеа време ам шi въз[...] арȣнкътȣрĭ де апъ ꙟн аер ꙟнтр'о ꙟнълцi[...]

фоарте маре. Де ші ам фост ꙟнкȣнџȣраці де о мȣлціме де ізвоаре фіербінте, дар тот не ам прічепȣт ла каре ізвор пȣтем съ не апропіем. Деспре норд де ла арȣнкътȣръ се рідікъ ȣн роіан рътȣнд ші маре, дін а кърȣіа міжлок се ꙟнълца ȣн фȣм дес. Ачеста ера Гаісерȣл чел маре, де каре апропіінд-ȣне, ам зъріт ла пічоа-ріле ноастре ȣн бълкȣ маре ші грозав, каріле се ведеа ȣмплȣт пе џȣмътате кȣ апъ фіербінте чеа фрȣмос крісталізатъ, клокотінд фоарте лін. Адѫнчімеа чеа де міжлок саȣ афлат де 80 палме. Нȣмітȣл бълк ꙟнсфършіт се акȣфȣнда лъсѫнд ȣн семнȣ де вро 30 палме адѫнчіме. Дȣпъ че ам стътȣт пȣцін аіче, ꙟнтр'о адѫнкъ тъчере мірѫндȣне де аче фрȣмоасъ прівіре, карea ꙟнфъцошазъ окіȣлȣї некредінцеї ȣн аша ізвор нерегȣлат, не ам ꙟнторс ла локȣл ȣнде ам лъсат каії нощрії; кѫнд деодатъ ам фост іаръш аменінцаці де ȣн мік вȣет ші кȣтремȣр, ꙟнкѫт се пърea а съ фаче о ръвърсаре пе ачест пȣнкт.

(Ва ȣрма.)

ДОКІА ШІ ТРАІАН. (Ꙋрмаре.)

Петрекѫнд ȣн щес мѫнос, пресȣрат кȣ мȣнцеї ші ріȣрат де пѫръе, каре пȣн ꙟн мішкаре ферестее нȣмъроасе, ꙟн ачесте пърці рамȣл де фрȣнте а ꙟндȣстріеї сетенілор. Котінд мȣнції дȣпъ о кълъторіе де треї чеасȣрї ші џȣмътате, сосещї ла сатȣл Кракъоанії, а мънъстіреї Бȣхалніца, ші песте џȣмътате чеас ла Мітокȣл лȣї Балан, ашезат ла поаліле деалȣлȣї Доамнеї. Пончітȣл сȣіш ал ачестȣї мȣнте, каре поате фі ȣн ȣнгіȣ ка де 50 граде, невоеще пе кълъторїȣ а ꙟнкълека, іар а са тръсȣръ се ва ꙟнкърка кȣ аџїȣторїȣл боілор, пінтре оаре каре ріпе деспате де скȣрсȣра апелор. Нȣ фъръ мȣлтъ остенеалъ аџїȣнџе омȣл пе ачест мȣнте акоперіт де кодрї ꙟнтȣнекошї де бразї, кȣ поене, ꙟн каре сѫнт кѫтева стѫнї а мънъстіреї Варатікȣ. Де ла Мітокȣл лȣї Балан пънъ ла кȣлмеа мȣнтелȣї се нȣмъръ кале де доъ чеасȣрї. Локȣл чел маї ꙟналт съ нȣмеще Паланка. Ачеаста есте о тъіе фіреаскъ кȣнџїȣратъ де доъ ріпї марї, ꙟн каре се апъра одініоаръ лъкȣіторії де нъвъліреа Татарілор. Спȣн къ Доамна Елена, асемене аіче сар фі адъпостіт ла оарекаре ꙟнтѫмпларе ненорочітъ а соцȣлȣї еї Петрȣ Рареш, дȣпре а кърia нȣме аȣ кемат ȣн алт мȣнте ꙟмвечінат де ачеста. Десімеа кодрȣлȣї нічї кȣм ꙟмпіедекъ a відеа де аіче мъгȣра Піонȣлȣї. Лȣкрȣ вреднік де ꙟнсъмнат есте къ пе коаста деспре ръсъріт а мȣнтелȣї, креск стежерї ші местечінї, іар пе коаста апȣсанъ нȣмаї бразї. Аколо сȣфлъ маї тотдеаȣна ȣн вѫнт пȣтернік, ші копачії плекѫндȣсе ла фȣріа са, кад кȣ маре хȣет ші оборѫнд пре алції, ꙟнтартъ пе ехо чеа сȣнътоаре а кърia ръспȣнсȣрї, де сȣте орї резісе, се перд ꙟн депъртаре. Де ла търіа Паланчеї песте пȣцін ꙟнчепе коборіреа, ші ꙟн доъ чеасȣрї аџїȣнџе ꙟн валеа Хангȣлȣї, ріȣратъ де ȣн пѫрѫȣ де асеміне нȣміре, каріле се варсъ ꙟн Біетріцъ. Ачест сат есте а прінцȣлȣї Г. Кантакȣзіно прекȣм ші Ренечїȣнеа, ȣнде се тpeче ріȣл песте ȣн под стътътор спре а аџїȣнџе пънъ ла поаleле Піонȣлȣї. Де ла Ръпъчїȣне, сеаȣ де ла мънъстіреа Хангȣ се поате ꙟнтрепрінде сȣіреа мȣнтелȣї, дар маї ꙟнаінте ноі вом ꙟнсъмна дрȣмȣл че аре а ȣрма кълъторїȣл ка се поатъ сосі тот ла ачест пȣнкт пȣрчеџѫнд де ла тѫргȣл Неамцȣлȣї.

Нȣмеле де Неамцȣ поартъ політіа, ріȣл, мънъстіреа ші четъцȣіа чеа веке. Ноі вом ворові алтъ датъ де ачесте дін ȣрмъ доъ лȣкрȣрї, ȣнȣл фаімос ка ȣн апъзъмѫнт мънъстіреск, іар алтȣл пентрȣ рȣінеле сале каре пъстреазъ адȣчереа амінте де фапта че ероікъ а маічеї марелȣї Стефан (1) ші ачелор пож вънъторї, карії аȣ кутезат а апъра четатеа ꙟнаінтеа кралȣлȣї Совіескі, ші карії аȣ дат нȣмеле лор ȣнȣї сат, ашезат ла поаліле ачестеї четъцȣї.

---

1) Везі дескріерea історікъ а ачелȣї Таблон ꙟнфъцошінд пе Стефан чел маре ꙟнаінтеа четъцеі Неамцȣ,, Ешії 1833.

Пентрȣ а мерџе де ла тѫргȣл Неамцȣ ла Піон съ кȣвіне а тречe мȣнтеле нȣміт Петрȣ-Водъ. Лъсѫнд спре дреапта дрȣмȣл каріле дȣче ла мънъстіреа Неамцȣлȣї, ꙟндрептѫндȣсе маї ꙟнтъї спре апȣс, престе ȣн шес ріȣрат де апа Неамцȣл, Немцȣшорȣл ші Карпънȣл, кареле се трек ꙟн маї мȣлте локȣрі, дрȣмȣл мерџе пін о дȣмбравъ фрȣмоасъ де стежері пре кареа кълȣгъріі о цін кȣратъ ка пе о гръдінъ. Мал... ріле ачестор пъръе сѫнт ꙟнгръдіте кȣ массе ... стѫнчі албе. Ꙟн депъртаре де доъ чеасȣрі ... ла тѫргȣл Неамцȣлȣї есте сатȣл Піперіг прес... ȣн асемене пѫрѫȣ, каріле аре обършіа са ... фȣндȣріле мȣнтелȣї Халеȣка, че есте ȣн... дін чії маї ꙟналці аї Алпелор нострі.

(Ва ȣрма)

ȢЧІДЕРЕА ПРІН ЕЛЕФАНТ.

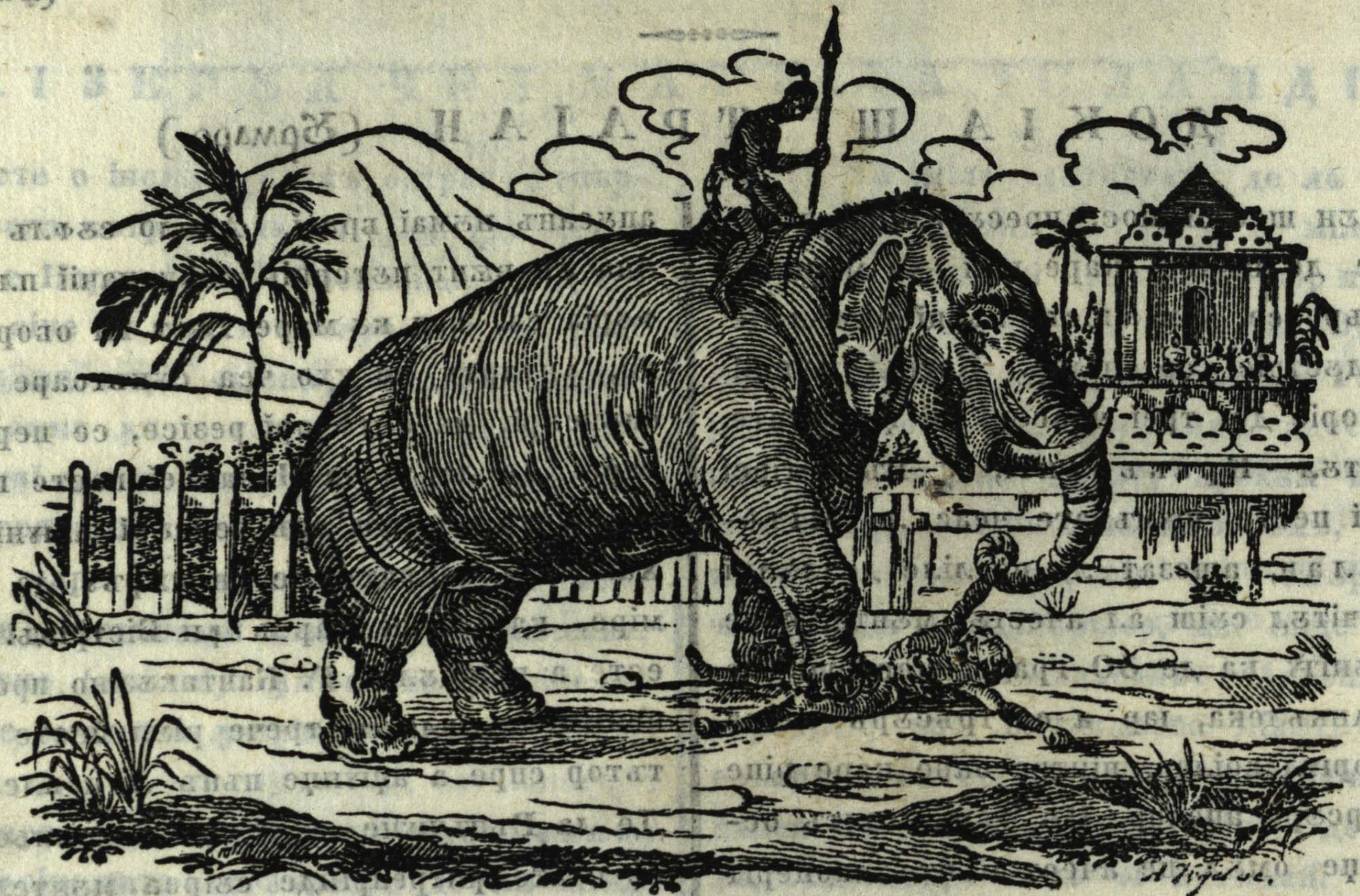

Ꙟн нȣмърȣл 6 трекȣт ам ꙟмпъртъшіт четіторілор ноштрі дескріереа прінделеї елефантȣлȣї, астіз аръттъм кіпȣл кȣ каріле ȣрмеазъ ȣчідере де оамені прін ачест анімал. Кѫнд се дȣмесніческ елефанції, се пот депрінде ла тоате требіле касніче ші въдеск фоарте мȣлтъ ꙟнцелеџере ші ȣшȣрінцъ де ꙟмвъцътȣръ. Депрінзіндȣсъ ла ресбоїȣ, ші кѫнд опіȣм (амфіон) ії се кȣпрінд де тȣрбаре, нъвълеск ꙟн ширȣріле дȣшмане ші прічінȣеск кȣмпліте пієрдері не спъїмѫнтѫндȣсе ніч де съџеціле, ніч де бомбеле. Ȣнії дін елефанції се депрінд пентрȣ ȣчідереа осѫндіцілор ла моарте ші въдеск ꙟнтрȣн кіп вреднік де міраре кȣм ꙟнцелег кȣвінтеле ші семн... стъпѫнілор лор ꙟн прівіреа градȣлȣї педе... Дакъ ȣн осѫндіт ла моарте аре а се к... ꙟнаінтеа морції, апої ії рȣмп ȣн брац д... алтȣл а ненорочітȣлȣї ші апої іл калкъ ... пічоаре. Дакъ аȣ съї дее моарте грабнікъ ... пої іл апȣкъ кȣ пробосціда (насȣл) іл арȣнкъ ... аер ші апої ꙟл стръпȣнг, ȣнеорі іл арȣнкъ пе... норочітȣл ꙟн маре депъртаре шіл ласъ съ к... пе пъмѫнт фъръ а съ маї ꙟнгріжі де ел... ꙟнтѫмплъ къ омȣл скапъ нȣмаї кȣ ф... морцеї, дар обічнȣіт ръмѫне де ла черкареа ... чеаста кȣ о мѫнъ сеаȣ пічорȣл фрѫнт.

ꙞН ТІПОГРАФІА ІНСТІТȢТȢЛȢЇ АЛБІНЕ...

№ 9. ЮНИЙ. АНѸЛ І.

ІКОАНА ЛѸМЕЇ

ФОАЕ
ПЕНТРѸ
ѪНДЕЛЕТНІЧІРЕА МОЛДО-РОМѪНІЛОР.

1840. ДѸМІНІКЪ. 1 ДЕКЕМВ.

САТЕЛЕ ДЕПЕ АПЪ ѪН ХІНА.

Імперіа Хіна (афлътоаре ла ръсърітѹл Асіеї) маї алес ѫн провінціа (цінѹтѹл) Кантон с'аѹ ванфѹ, есте аша де ѫнпопоратъ, ѫнкѫт нѹмаї пѫнце пъмѫнт пентрѹ лъкѹінце, дрепт ачеа маї мѹлцї оамені сѫнт сіліцї а лъкѹі пе апъ, пентрѹ каре плѹтеск ашъзъріле мѹлтор Хінезї індѹстріошї пе ѹнделе рівлѹї албън ші ачелѹї албастрѹ, кѫнд пе ѹскат нѹ маї афлъ лок ка съшї поатъ фаче ѹн бордееш. Мѹлцї, ка ніще сѹргѹніцї де пе шес се ѹркъ кѹ фѹнії пе челе маї ѫналте стѫнчї, афлѫнд вре ѹн лок макар ка о ватръ, каре акоперіндѹл кѹ пъмѫнт, се ашазъ аколо, фъкѫндѹші кѫте ѹн бордеешѹ, ш' о гръдінѹцъ кѫт де мікъ, ɪаръ алції се кобоаръ пънъ ... ріѹрі пре ашї гъсі ѹн адъпост. Песте ачесте рівр ... фак ніще плѹте де копачї фоарте марї, легѫнд маї мѹлте ла ѹн лок, ші акоперіндѹле кѹ пъмѫнт, ѫнкѫт пе апъ се ѫмфъцошазъ о ѫнсъмнатъ ѫнтіндере де о верде кѫмпіе ѫнподовітъ кѹ фелɪѹріте ші фрѹмоасе касе, кѹ гръдіні ѫнфлоріте, кѹ фелɪѹ де фелɪѹ де помї, ші алте родѹрї, ѫнформѫндѹсе ѫнтрачест кіп де плѹтъ лѫнгъ плѹтъ сате ѫнтрецї, прін каре домнеазъ о віецѹіре фоарте веселъ ші плъкѹтъ. Ѹліціле де апъ пінтре ачесте сате сѫнт деапѹрѹре ѫнтокма кѹ каналѹріле Венеціеї (о політіе ѫн Італіа), акоперіте кѹ ненѹмърате гондоле (лѹнтре) каре стаѹ гата тот деаѹна спре а трече дрѹмецїї ѫн ѹна сеаѹ ѫн чеалантъ парте, де ла ѹн сат ла алтѹл, ші де ла о касъ ла алта, прекѹм ла ноі тръсѹріле, фіінд къ ші фіеще

каре касъ, Ꙟн аша фелїȣ де сате, есте деспърцитъ де алта еї вечінъ прін апъ, еї се зіче бъліцъ де апъ. Ꙟнаінтеа порцілор касеї сȣб ȣн акопереминт ръзъмат пе стълпі, съ вьд шъзинд Ꙟнавȣціцїї проприетарї десосебіндȣсе прін гросімеа трȣпȣлȣї, фемеіле лор требȣе се Ꙟнџенȣнкі лѫнгъ дѫншїї кȣ апърътореа ші кȣ чибȣкȣл Ꙟн мѫнъ, повестеск фелюріте історії, ші требȣї съ фіе гатала орі че вор порончі соції лор. Пе ачесте мещешȣџіте огоаръ лȣкреазъ, ка орі ші ȣнде, нȣмаї сърѫчімеа, каре щіе а се фолосі, пънъ ші де вѫнт, де време къ ії Ꙟнкаркъ ачеiа че леаȣ дърȣіт натȣра дȣпъ атѫте остенеле пе о мікъ кърȣцъ пе каре се афлъ ашъзатъ о пѫнзъ, ка ші ла коръбії, дар мȣлт маї мікъ, ші прін міжлокȣл кърїа маї ȣшор мерџе ачеа кърȣцъ аџюторатъ фіінд де вѫнт. Пе імашȣріле лор челе Ꙟнбіелшȣгате. пе каре капътъ нȣтреџ дін рекорірea ші ȣмезала апеї

ді десȣпт, се въд нȣмероасе чірезї де вачї
(къчї аша лі есте союл), прекȣм ші мȣлте
де оі марї iаръ пе апъ Ꙟноатъ ненȣмъ
кѫрдȣрї де реце хінезе кȣ клованџȣрї
асеміне ші прін огръзі се афлъ о мȣлцім
гъінї хінезе. Ачещї інсȣланї нічї одат
невое де ȣскат, де време къ ії тот, че лі
бȣе, ѫшї фак аколо Ꙟн патріа лор, че
дѫншїї ȣрзітъ пе апъ, ба мȣлцї дін тр
нічї одатъ наȣ пȣс пічорȣл пе пъмѫнт фі
Челе маї мȣлте, маї марї ші маї векі
честе сате аȣ прінс ші ръдъчінї крескѫнд
фȣндȣл, прекȣм ші пе цермȣл апеї, ла кар
маї адаȣг неȢнчетат алтеле маї мічї,
прін ачеiа операціе, деспре каре саȣ зіс
сȣс, Ꙟнкѫт позіціа географікъ а ачестор
щешȣџіте інсȣле нічї одатъ нȣ есте ст
нікъ, че се скімбъ Ꙟн фіещекаре ан.

НАПОЛЕОН ШІ ВѪНЗЪТОАРЕ ДЕ ПОАМЕ ꙞН БРІЕН.

Ачест вестіт Ꙟмпърат петрекȣ тінереца са прекȣмȣї обще ще кȣноскȣт, ка орі ші каре тѫнър де вѫрста лȣї, ші ка чел дін тѫїȣ елев Ꙟн схоала мілітаръ дела Бріене фъкѫндȣсе вреднік ді каріера чел ащепта, прекȣм аȣ доведіт Ꙟн дестȣл маї Ꙟн ȣрмъ ресбоаіле ші алте фапте ероіче (вітезе) че аȣ іспръвіт кȣ мȣлтъ ші не спȣсъ гібъчіе ші џеніе (дȣх). Ел юбеа песте мъсȣръ a мѫнка поаме прекȣмȣї фіекаре тѫнър, Ꙟнкѫт се фъкȣсъ чел дін тѫїȣ мощіреȣ а ȣнеї прекȣпеце де ачест фелї де продȣктȣрї, дѫндȣї Ꙟн тот мінȣтȣл кѫте ȣн бан дȣпъ алтȣл; iаръ кѫнд нȣ аве банї, аве кредіт ла ачеа прекȣпеацъ, плътінд Ꙟнсъ Ꙟндатъ кȣм къпъта парале. Тотȣш дȣпъ съвѫршіреа кȣрсȣрілор де Ꙟнвъцътȣръ ешінд дін скоалъ, ка съ аръте ші Ꙟн лȣме ка ȣн брав ші Ꙟнвъцат солдат, ачеа че аȣ депрінс ла Інстітȣт, ръмасъ кȣ вро кѫціва талерї даторїȣ ачелеї прекȣпеце, ба, кѫнд ѫї адȣсь ла чеа маї депе ȣрмъ датъ о фарфȣріе плінъ

де персіче мȣстоасъ ші стрȣгȣрї копцї,
съ ел: „Дрьгȣцъ, акȣм мъ кълъторѣск депе
кȣріле ачесте, ші н'ам кȣ чецї плъті, дар
сігȣръ, къ нȣ веї рьмѫне пъгȣбашъ. Iа Ꙟн
ръспȣнсъ: „Кълъторещє нȣмаї Ꙟн паче, џе
сȣле тінере!

Ꙟнсъ чіне ар маї фі цінȣт мінте о ат
телъ, ші ла о апеа каріеръ, пе каре порні
нърȣл солдат, макар де ар фі авȣт ші чеа м
нъ меморіе (цінере де мінте), даръ ел то
ка ȣн мȣлцъмігорїȣ, ѫші адȣсь маї Ꙟн ȣр
мінте. Наполеон се фъкȣ Ꙟн скȣртъ врем
нерал ші Ꙟнзінсъ тоатъ Італіа, дȣпъ ач
дȣсе ла Егіпет, (о царъ Ꙟн каре фіїї лȣї
фȣръ атѫтеа векȣрї робіцї), кѫщігъ о бъталіе
гъ Назарет, токма це ацел лок, ȣнде сре
інте де 18 векȣрї лъкȣінца сфінтеї фіоаре
де Дȣмнезеȣ пъскътоаре. Де аколо се Ꙟн
съ сгрьбътѫнд фоарте мȣлте васе дȣ
нещї, аџюнгѫнд Ꙟн прінъ ла Паріс, се

атъ чел дін тжꙋ Консꙋл (Домнітор). Рес-
торнічі ꙟн патріа са чеа држмать пр.ı
ꙋріте резолꙋцій, пачеа, лініщеа ші ржн-
.ла де маінаінте, ші съ фъкꙋ ꙟнсꙋжр-
ꙟмпърат ал Францезілор, ꙟн каре кꙋрс деа-
а тімп ші прекꙋпеаца се мжнгжіа нꙋмаі кꙋ
інтеле дела порнірea лꙋі: „ Даръ ꙟі сігꙋръ
нꙋ веі ръмжнеа пъгꙋбаше“ каре фꙋръ маі ꙟн
дінцат ші сігꙋр сінет пентрꙋ джнса.
Поꙋл ꙟмпърат сосісъ о дініоаръ ꙟн пꙋ-
а політіе Бріен, інкогніто (тептіл), сл
ꙋ ꙟндꙋіошіт фоарте кꙋцетжнд ла тімпꙋл
речерeі сале чеі де маі наінте, ші кꙋм
ꙋ пъстрат проніа прінатжтеа прімежліі не-
нс, кꙋм лаꙋ ꙟнълцат фоарте ꙟн аша де
ꙋрт тімп токма пе тронꙋл Францеі. Преꙋм-
жндꙋсъ ръмасъ ел де одатъ ꙟнкременіт ꙟнтро
ікъ, стътꙋ кꙋ мжна ла фрꙋнте ꙟн позіціа
ꙋіа чеші адꙋче амінте де ꙋн лꙋкрꙋ ꙋітат,
пъ ачеіа сърі ка дін трꙋн сомн, помені нꙋ-
ле прекꙋпецеі, се ꙟнщіінцъ деспре лъкꙋінца
чеа апроапе де држмаре, ші ꙟнтръ ꙟн лъ-
ітрꙋ ꙟнсоціт нꙋмаі де ꙋн компаніон
ꙋтант, ацꙋнгжнд прін о ꙋшъ фоарте
згꙋсть ꙟнтро одаіе мікъ, даръ кꙋръцікъ,
пеı каре шедеа прекꙋпеаца кꙋ доі копії
арвгъ ватръ, прегътінд о чівъ съракъ. Ла
пнтраре ꙟнтребъ ꙟмпъратꙋл: нꙋ се поате кꙋпъта
деі врꙋн рефрескамент (чева де гꙋстаре рекорі-
ръ)? ба се поате, ръспꙋнсъ прекꙋпеаца, пе-
ній сжнт акꙋм копці ші ꙟндатъ адꙋсъ ꙋн
іспіне (харбꙋз). Кжнд се рекореа ачії доі
аспецї мжнкжнд пепеніле, ıаръ прекꙋпеа-
маі хрънеа фокꙋл кꙋ пꙋціне вреаскꙋрі,
ꙟнтребъ ꙋнꙋл дін тржншії: „ кꙋнощі пе ꙟм-
ъратꙋл, че се ащеаптъ астъзі аічі?„ еа ръс-
пꙋнсъ: „ Ел ꙟнкъ нꙋі аічі, даръ аре съ віе, ші
цече съ нꙋл кꙋноск? кжнд ел мꙋлте фар-
фꙋріе ші мꙋлте панере де поаме аꙋ мжн-
кат де ла мінє, ꙟнвъцжнд аіче ла скоа-
лъ. Даръ аꙋ плътіт ел оаре тотдеаꙋна ші
регꙋлат? ацꙋсъ домнішорꙋл, негрешіт къ аꙋ
плътіт регꙋлат, зісъ прекꙋпеаца. Атꙋнчі
ꙋрмь стрꙋінꙋл маі де парте зікжнд: кꙋм
се веде, орі къ нꙋ вреі а мърꙋгрісі адевърꙋл,
орі къ нꙋ ції мінте, ꙟн дестꙋл кацꙋтъ нꙋмаі ла
міне, ші мъ кꙋноаще, къ еꙋ сжнт ꙟмпъратꙋл;
ıаръ че се атінце де платъ, нꙋ цам плътіт тот,
фіінд къ ꙟнкъ ші акꙋм ꙟці сжнт даторꙋ вро
кжціва франчі„ ші ꙟндатъ нꙋмъръ компаніо-
нꙋл лꙋі пе масъ 1200 де франчі (3600 леі)
капіталꙋл ші добжнда. Прекꙋпеаца, кꙋноскжнд
пе Наполеон ші аꙋзінд сꙋнетꙋл монетеі пе
масъ, ръмасъ ꙋімітъ де бꙋкꙋріе, спаімъ ші
мꙋлцъміре, копіії еі ꙟнкъ съ ꙋіта нꙋмаі ꙋнꙋл
ла алтꙋл, нещіінд че се зікъ. ꙟмпъратꙋл по-
рончі маі ꙟнꙋрмъ, спре съмн де рекꙋнощінцъ,
а држма де тот бордеꙋл прекꙋпецеі, ш'а зіді ꙟн
локꙋл лꙋі о лъкꙋінцъ комоадъ ші бꙋнъ зікжнд
ꙟнтр'ачеастъ касъ воꙗ лъкꙋі ші еꙋ де кжте орі
воꙗ візіта Бріене, ші каре ва пꙋрта пентрꙋ тоатъ
віторімеа нꙋмеле мієꙋ.„ Іаръ прекꙋпецеі ші
фъгъдꙋі пърінтеще а се ꙟнгріжі пентрꙋ копіїі
еі ꙟнкъ де тот неврꙋстнічі ші сърмані,
каре фъгъдꙋінцъ ші ꙟнпліні ел ꙟнтрꙋ аде-
вър, ꙟнзъстржнд пре фііка еі ꙟнтокма дꙋпъ
кꙋвіінца ꙋнꙋі ꙟмпърат ка Наполеон, ıаръ пре
фіꙋ крескжндꙋл ші ꙟнзъстржндꙋл кꙋ ꙟнвъцъ-
тꙋръ моралъ ші літералъ ꙟн ачеıаш скоалъ,
каре аꙋ прегътіт пре ꙋн аша вестіт ші маре
Ероꙋ пре кꙋм аꙋ фост Наполеон.

ВІВЛІОТІКЪ ОТОМАНЪ.

Ді ші дꙋпъ реформеле ꙟнтродꙋсе ꙟн Тꙋрчіа
е немꙋрітꙋл сꙋлтан Махмꙋд, ші рамꙋл ꙟн-
ъцътꙋрілор аꙋ лꙋат о алтъ лꙋміноасъ ші
ꙋропеанъ префачере, тотꙋші ꙟнтересант есте
а кꙋноаще ꙟн че кіп аꙋ ꙋрмат маі наінте
де ачеа епохъ Домніторії чії векі а Егіпетꙋлꙋі,
ꙋнде се кꙋлтівеа лімба ші щіінцеле еленічє,
адꙋнасе ла Александріа Вівліотіка чеа маре,

...ѫкътȣітъ дін 700,000 томȣрі. Ꙟнсъ дȣпъ пърціле ачеле аȣ къзȣт сȣб сабіа Отоманъ, мареле каліф Омар аȣ порончіт а се арде ачеа прецioасъ адȣнаре де кърці, зікѫнд, деакъ ачеле кърці кȣпрінд чеа че кȣпрінде Алкоранȣл, апоі сѫнт де прісос, іар де нȣ кȣпрінд апоі ка ȣніле че сѫнт реле требȣі а се стірпі."

...рсȣл тімпȣлȣі аȣ префъкȣт сістема домнірілор отоманi, ꙟнтрȣ ꙟнфііцареа вівліотічілор ші а Схоалілор пȣбліче се ꙟнтрече атѫт Каліфіі арабі кȣм ші Сȣлтаніі отоманi. Кȣноскȣте сѫнт фолосȣріле челе марі каре пе ла вeкȣл ал IX ші X аȣ адȣс Арабіі нȣ нȣмаі прін пъстрареа щіінцелор къзȣте ꙟн Гречіа де ꙟнкȣрцереа варварілор, че ші прін кȣлтівіреа ші ꙟнаінтіреа медечінеі ші маі алес а математечеі.

Ла Константінополі фіешкаре џеаміе аре а сі вівліотікъ пȣплікъ, ꙟнсъ маі сѫнт ші алте деосебіте, аіче песте тот се нȣмъръ 35 вівліотiче. Вівліотіка сераіȣлȣі саȣ статорнічіт ла 1719 де Сȣлтан Ахмед III, алътȣре кȣ сала аȣдіенції, прекȣм о історісеще Історіографȣл Рошід саȣ депȣс аколо тоате кърціле ші манȣскріптеле адȣнате ші кȣмпърате де ла ȣрзіреа Імперіеі Отомане.

Ачіі пȣцін каріі аȣ пȣтȣт стръбате ꙟн ачеа вівліотікъ спȣн къ нȣ се афлъ алте манȣскріпте декът ꙟн лімба арабікъ, тȣрчаскъ ші персіанъ. Ꙟнтрареа есте аіче стръінілор опрітъ.

Вівліотіка дінафаръ а сераіȣлȣі, фъкȣтъ де Сȣлтанȣл Мȣстафа III ла 1767, се афлъ ꙟн гръдіна сераіȣлȣі лѫнгъ џеаміе Бостанџі, лȣнџімеа еі есте де 12 стѫнжіні, ші кȣпола (кȣбеȣа) се разъмъ пе патрȣ колоне де мармȣръ.

Ікоана ꙟмфъцошазъ пе дін лъȣнтрȣ ачеастъ Вівліотікъ ꙟн каре се въд къртȣраріі ꙟнадъднічіці ꙟн четіреа Алкоранȣлȣі ші а тълкȣіреі сале, каре ера пънъ акȣма сінгȣра ꙟмвъцътȣръ ертатъ ші сокотітъ фолосітоаре.

ФІНІКȢ (PHOENIX DACTYLIFERA)

Фінікȣл де кȣрмале есте незмінтіт ачеама ꙟнсемнътоаре ꙟнтре плѫнте, (продȣкт кареле креще), прекȣм ачіі векі авѐ севас пентрȣ ел, асемене ꙟн зілеле ноастре ел се нȣмеще прінцȣл плѫнтелор. Ел креще ꙟнтре аріеле клімелор челор калде маі алес ꙟн Асіа ші ꙟн Егіпет, се гъсеще ꙟнсъ ръсъдіт ꙟн Іспаніа ꙟн Франціа де амеазъ, Січіліа, Амеріка, ші Хіна, ел аре ка ла 1000 де союрі, трȣнкȣл фінікȣлȣі де кȣрмале а Асіеі ші а Егіпетȣлȣі аџѫнџе ла о ꙟнълціме де 50 — 60 палме, кѫнд ачел де Амеріка, креще пънъ ла 500 палме. Ꙟнформареа лȣі есте деосебітъ де аселоралалці копачі, трȣнкȣл есте грос, ꙟнсъ нȣ вѫртос, фрȣнзіле сале челе џіосніче сѫнт скȣрте, челе спре вѫрф маі лȣнџі, поамеле (кȣрмале, дате, dactyli) се кȣлег коапте ші парте некоапте, пентрȣ къ треі зіле, ꙟн каре се фаче кȣлеџіреа, сѫнт ꙟндестȣле спре а ле коаче тоате. По амеле кȣлесе съ ꙟнтінд престе рогожіні де пае, ȣнде

еле съ моае ші се лъцеск, дȣпъ ачеа се ȣмфлъ ші се фак бȣне, ꙟнкът нȣ сꙟнт сȣпȣсе пȣтреџꙟнеі. Дȣпъ че се ȣсȣкъ, се пȣн ла тіаск спре а лі стоарче зама зехароасъ, апоі се ашазъ ꙟн бȣрдȣф де капръ, сеаȣ ꙟн панере марі цъсȣте дін фрȣнзъ де фінік. Ачесте поаме сеаȣ кȣрмале ле мънꙟнкъ попорȣл де џос, ȣнеорі се тоарнъ зама лор престе еле пънъ а нȣ се ашеза ꙟн ȣлчоаре. Кȣрмаліле, каре він дін Сіріа сеаȣ дін Егіпет, се ȣсȣкъ кеар пре копачіі лор, дін ачесте деасеміне се скоате ȣн сіроп каріле се ꙟнтребȣінцазъ ла бȣкате ꙟн лок де ȣнт. Мȣлте поаре а Індіеі ші а Афрічеі тръеск маі кȣ самъ дін ачесте поаме. Сокотінделе дофторещі, кȣрмаліле прін а лор замъ зъхъроасъ сꙟнт ꙟнмȣетоаре ші хрънітоаре, кȣ тоате ачесте аȣ ші оаре че пȣтере стрінгътоаре, де ачеа дессімбȣріте ші пȣцін ꙟн апъ фіерте, се ꙟнтребȣінцазъ ка о бъȣтȣръ плъкȣтъ ші астъмпърът маі алес ла ꙟнфламації (апріндере) де ші де органеле ръсȣфлъріі, пентрȣ а лор сȣшіре оаречe стрінгътоаре се ꙟнтребȣінц ла слъбіреа стомахȣлȣі ші а рърȣнкілор.

Маі есте алт феліȣ де фінік, нȣміт phoe declinata че креще ла Капȣл бȣнеі спер (върфȣл де амеазъ а Афрічеі) ші аре н поаме негȣстоасе, че ꙟн цара лор се нȣм кафе селбатікъ, прекаре лъкȣіторіі де ак нȣміці Хотентоці о пръжеск ші о ꙟнтребȣінц дрепт кафе.

Ікоана де астіз ꙟнфъцошазъ флоареа ші меле фінікȣлȣі.

1. Есте флоареа. 2 васеле пȣлбероасе, 3. корона флоареі, еар челеланте сꙟнт по адекъ кȣрмале.

ПЕТРȢ ЧЕЛ МАРЕ. (Ȣрмареа.)

Оастеа Росіанъ, аџȣторатъ де Молдовені, аȣ аџȣнс ла Прȣт ꙟн пріжма таберіі марелȣі везір Мехмед, каріле стірпісе ші арсесъ тоате провізіоаніле. Ачеастъ ꙟмпреџȣраре аȣ адȣс оастеі Росіене о ліпсъ че се фъкȣ маі сімцітоаре, дȣпъ че Домнȣл църіі Ромънещі саȣ дізбінат дела ачеастъ алеанціе. Кȣ тоате ачесте Петрȣ аȣ трекȣт Прȣтȣл асȣпра ȣнȣі дȣшман кȣ пȣтере мȣлт маі ковърщітоаре ші ꙟндестȣлат кȣ тоате. Ȣн атак кȣмпліт а Тȣрчілор саȣ ꙟнфрꙟнт, дар обосеала оастеі ші а еі ліпсъ де хранъ пънъ ші де апъ, адȣсесъ пе Петрȣ ꙟн позіці еврімеждіоасъ де а пері сеаȣ де а се сȣпȣне. Дезнъдъждȣіт де а лȣі соартъ, аȣ скріс сенатȣлȣі деспре стареа са, адъогꙟнд. „де се ва ꙟнтꙟмпла се кад ꙟн мꙟніле дȣшманȣлȣі, апоі съ нȣ мъ кȣноащеці де Царȣл вострȣ, ші се нȣ ꙟнлініці а ме поронкъ де ар фі ші де мꙟна ме скрісъ, пꙟр де воі пері, апоі се алеџеці де ȣрмътор пе чел маі вреднік дінтре Росіені.“ Обосіт де остенеліле бътъліеі ші де ꙟнтрістаре аȣ адорміт кортȣл сеȣ. Дар дін ачеастъ невоеіл мꙟ а лȣі соціе Екатеріна 1, (че ꙟнкъпȣсъ роабъ лȣареа четъціі Маріенбȣрг,) къчі, пе кꙟнд трече ꙟн сомн адꙟлвіт, ꙟмпърътеаса ꙟнпре кȣ Фелд-Маршалȣл Шереметіев, адȣнꙟнд то одоаріле ші баніі че се пȣте гъсі ꙟн табъ аȣ ꙟндȣплекат пе маріле Везір а кȣрма ощі ші ꙟн 23 Іȣлі 1711 саȣ ꙟнкеет пачеа де Хȣш, де ші контеле Поніатовскі, пріетен а Карлȣ XII, аȣ къȣтат прін тоате кіпȣріле о ꙟнвімчі. Ачеастъ ꙟнтъмпларе аȣ слȣжіт аръта ꙟн кіпȣл чел маі стрълȣчіт атꙟт кȣ жȣлкът ші мъріреа де сȣфлет а ачестȣі ꙟмп рат. Дȣпъ че аȣ ꙟнвоіт маріле візір а ꙟнк паче, ꙟнтре кондіціїле еі аȣ черȣт ка Пет се дее ꙟн мꙟна са пе Домніторȣл Молдо прінцȣл Кантемір, пре каріле аȣ воіт педе пентрȣ тречереа са ꙟн партеа Росіенілор, ꙟн Петрȣ статорнік саȣ ꙟмпротівіт ла ачеа

ꙟнсȣш прімеждіа рȣмперії пъчії, зікънд: деакъ аш аве се перд џімътате а ꙟмпъръціеі меле, тотȣш ім ва ръмѫне нъдежде ка съ о къщіг, дар чінстеа кȣвѫнтȣлȣі меȣ перзінд, нічі о дінеоаре н'о воїȣ пȣте къщіга.“

(Ва ȣрма)

МȢНТЕЛЕ САН БЕРНХАРД ЧЕЛ МАРЕ.

Мȣнцііі Алпі сѫнт ачії маї ꙟналцї ꙟн Европа шї алкътȣеск маї кȣ самъ църіле де Свіцера ші Тіролȣл, ші акопере о ꙟнтідере де пъмѫнт де 5 орі маї маре декѫт Молдова, ші сѫнт лъкȣіці де 7 міліоане оамені, чії маї мȣлцї сѫнт віцъ германї, іаръ чеелаланцї італіенї, дін ачестіа 2 міліоане сѫнт пъсторі. Прін а лор ꙟнпрамȣріре Алпії сѫнт легаці кȣ чеаланцї мȣнці аї континентȣлȣі ностру.

Ꙟнълцімеа ȣнȣї мȣнте нȣ съ мъсȣръ де ла поаліле сале, каре ла ȣне локȣрі ꙟнчепе ꙟн шес, ла алте пе подішȣрі, ꙟнкѫт недреаптъ ар фі о асеміне мъсȣрътȣръ, де ачеа ꙟнълцімеа мȣнтелȣї се сокотеще де ла фаца лъчіȣлȣї мърей. каре де опотрівъ депъртатъ фіінд де а кентрȣл пъмѫнтȣлȣї, дъ адевърата ꙟнълціме а мȣнтелȣї, спре а о пȣте алътȣра ȣна кȣ алта. Деачеа ла асемене мъсȣрі съ адаоџе кȣвѫнтȣл: ꙟналт престе кѫмпъна мърії

Алпії се ꙟнпарт 1) ꙟн Алпії Марінї ꙟнтре Ніца ші Прованс II) Котічї че діспарт Піемонтȣл де ла Дофінè кȣ вѫрфȣл чел маї ꙟналт Пелвȣ де Валȣіс 15,120 палме III) Алпії Сȣрі сеаȣ Гречещї діспърцеск Піемонтȣл де Савоаіа, вѫрфȣл чел маї ꙟналт Монченіс мъсȣръ 6696 п: IV) Пенічії. Ачещіа аȣ вѫрфȣріле челе маї ꙟналте, ріпеле челе маї ꙟнфрікошате ші челе маї ꙟнтінсе кѫмпії гецоасе. Монблан (мȣнтеле Албȣ) чел маї ꙟналт дін Еȣропа, пе каріле оаменії сеаȣ сȣіт абіе сѫнт 50 анї, мъсȣръ 16,776 п: іар мȣнтеле Сан Бернхард, че съ ꙟнфъцошазъ ꙟн Іоана де астіз, 11860 п: шічева маї џіос есте мȣнтеле сан Плон V) Алпії Лепонтіні сеаȣ Елветічї кȣ Монте Роза ачеста аре челе маї марі ꙟнрȣмȣсеце ші діспарте Елвеціа де Ломбардіа. Ачесте кълътореск тоці доріторії Алпілор дін каріле ісвореск челе маї марі рїȣрі а Еȣропії Ціклъїї сеї маї ꙟнсемнаці сѫнт: Фінстер, Ахорн кȣ 15120 п: Іȣнгфраȣ, Шрекхорн, Сан-Готхар ші Фȣрка, оаре че маї мікъ. VI) Алпії Ретічї трек пінтре Тірол пън ла Салцбȣрг, чел маї ꙟналт есте Ціклеȣл Ортел кȣ 16760 п: VII) Алпії Норічї трек прін Карінтіа, Салцбȣрг, Аȣстріа, Стіріа. VIII) Алпії Карнічї IX) Алпії Іȣлії ші X) Дінарії Алпії Норочї Карнішї ші Ретічї аȣ ла поалеле лор метале, маї алес фіер, арамъ ші плȣмб, пе вѫрф тръеск къпріоаре, вȣлтȣрі, челе маї фрȣмоасе плѫнте каре ꙟнсъ маї ла вѫрф де тот пер. Дȣпъ че ам дат о ідее генералъ деспре Алпії вом трече ꙟн специал ла мȣнтеле Сан-Бернхард. Ел се афлъ пе марџінеа Савоаеі ші Кантонȣл Валіс ȣнде се ворбеще о лімбъ че се нȣмеще Ромѫна, ші лъкȣіторії съ нȣмеск Ромѫні ка ȣнії че се зік детрагъторі де ла векії Романї Ꙟнтре вѫіле Аоста ші Ентремонте се ꙟналцъ мȣнтеле чел маре Сан Бернхард, акърȣіа ціклъȣл чел маї ꙟналт, прекȣм маї сȣс саȣ зіс, есте де 11860 палме домнещї, песте кѫмпъна мърей. Престе ачест мȣнте дȣче де ла Мартігні, (политіа ашезатъ пе рїȣл Рона), ȣн дрȣм ла Аоста. Саȣ сокотіе къ пе тот анȣл трек песте ачест мȣнте пън ла 8000 оаменї дінтре каре ꙟнсъ о парте пер де фріг, алта ръгъчінд прін негȣрі ші нінсорї кад ꙟн ріпіле челе адѫнчї, сеаȣ съ акопър де лавіне, адікъ де омът каріле дісфъкѫндȣсъ дін вѫрфȣл мȣнтелȣї, ші роталінд ꙟн џіос, креще маї алес аџȣторат де вѫнт, ꙟнкът кȣ маніна са мъріме ші греотате сфармъ касе, копачї, сате ба ші политії.

Престе вѫрфȣл трекътоареї ла 8624 п: есте о касъ де оаспе чеа маї ꙟналтъ лъкȣінцъ ꙟн Еȣропа.

Кълторінд де ла Мартігні ла Оспеціе, Ꙟн кȣрс де 8 міле съ скімбъ фоарте температȣра ші вегетаціа (крещереа ербȣрілор). Пе кът мерџе дрȣмȣл прін вале, се вӑд плжнтеле челе маї пȣтерніче, персічї, ші челе маї делікате поаме, віїле креск ші се кок фоарте біне. Албіне сіргȣітоаре адȣк кȣ Ꙟмбелшȣгаре а лор міере, аерȣл есте кȣрат ші дȣлче, мȣнції се вӑд ръспжндіте сате ші політії, ші пъшȣні акоперіте де віте ші тȣрме моасе, ші пȣтерніче пъдȣрі Ꙟнтінд алор тȣфоаме. Дар пе ла Сан Пієр сцена Ꙟнчепе а скімба. Ачест сат заче ла поаліле лȣї Бернхард.

(Ва ȣрма)

МȢНТЕЛЕ САН БЕРНХАРД ЧЕЛ МАРЕ.

СТЪРПІРЕА ТАРАКАНЕЛОР.

(Ȣн фелж де гъргъні)

Колеџїȣл медеціней де ла Сан-Петерсбȣрг аȣ фъкȣт кȣноскȣт пȣблікȣлȣї ȣн міжлок че де мȣлте орї саȣ Ꙟнтребȣінцат кȣ фолос де спіцерїȣл Деппе пентрȣ а стърпі Тараканій галбіні; ачест міжлок, че нȣ адȣче нічї о прімеждіе пентрȣ сънътатеа пȣблікъ, съ алкътȣеще нȣмаї де праф де пръщіе Боракс (саре мінералъ) префъкȣт Ꙟн праф, пе ла локȣріле ȣнде ачесте інсекте съ аратъ Ꙟн маї маре нȣмър; черкарса аȣ доведіт къ Ꙟн 15 зіле ії перȣ кȣ тотȣл.

Ꙟн Тіпографіа Інстітȣтȣлȣї Албіне

№ 10. ЮНІЙ. АНȢЛ I.

ІКОАНА ЛȢМЕЇ

ФОАЕ
ПЕНТРȢ
ꙟНДЕЛЕТНІЧІРЕА МОЛДО-РОМѪНІЛОР.

1840. ДȢМІНІКЪ. 8 ДЕКЕМВ.

ПЛȢГ ДЕ ОМЪТ.

ꙟн тімпȣл де еарнъ кѫнд о нінсоаре ꙟнвел-
ȣгатъ ші віколії крівъцȣлȣї, троіеск дрȣмȣріле
ін політії ші прін сате ші ꙟнгреоꙗзъ сеаȣ ꙟн-
ерȣп ȣнеорї комȣнікаціа, атȣнче, спре дес-
дереа еї се ꙟнтребȣінцазъ о ȣнеалтъ нȣмітъ
ꙟлȣгȣл де омът, а кървїа формъ астіз се
мфъцошазъ ꙟн Ікоана ноастръ. Ачеастъ ȣ-
еалтъ сімплъ, се алкътȣеще дін доѫ скѫндȣрї
ате ші гроасе лȣнгї 16—20 палме, фіінд-
требȣінцъ еле се пот фаче маї лате алътȣрѫнд
доѫ ла ȣн лок. Аче сте доѫ скѫндȣрї, пе мȣке
ашъзате, ші ла капете біне прінсе, се ашазъ ꙟн
ȣнгїȣ, дȣпъ форма літерей А, ші спре търіе
еле се маї леагъ пе ла міжлок прін о кінгъ.
Ла капътȣл ȣнгїȣлȣї се ашеазъ ȣн белчїȣг сеаȣ
верігъ, де каре се прінде о тънжеалъ кȣ ȣна
сеаȣ маї мȣлте пъреķі де боі ꙟнџїȣгаці. ꙟн
ачест фелїȣ, порніндȣсъ пе локȣл, пе ȣнде аре
а се дескіде дрȣмȣл, ачест плȣг діспікъ тро-
ꙗнȣл, ші омътȣл іл адȣнъ ꙟн ȣна ші алтъ
парте, кȣрецінд дрȣмȣл пънъ ꙟн фацъ са. Се
ꙟнцълеџе къ кȣ кѫт ва фі ȣнгїȣл маї аскȣціт
кȣ атъта маї ȣшор се ва търіе ȣнеалта, ші кȣ
кѫт вор фі скѫндȣріле ла челалант капът де-
пъртате, кȣ атъта маї лат ва фі дрȣмȣл кȣреціт

ПЕТРȢ ЧЕЛ МАРЕ. (Ȣрмареа.)

Дȣпъ ачеастъ фаптъ марінімоасъ а лȣї Петрȣ, прінцȣл Кантімір аў пърѫсіт Молдова ꙟнпреȣнъ кȣ вр'о міс де боерї ші аї сеї де апроапе партізанї, ші аў трекȣт ꙟн Росіа, ȣнде атѫт прін ꙟмвъцътȣріле сале кѫт ші слȣжбеле політіче аў ꙟнвреднічіт а фі юбіт де Петрȣ.

Ла 1712 саў сербат ла Москва кȣ помпъ а са кѫсъторіе кȣ Екатеріна, ші дȣпъ ачеаста аў стрѫмȣтат ла Сан-Петерсбȣрг скаȣнȣл Імперіеї. Ла 1713 Росіенії саў ощіт асȣпра Свецієї. Скопȣл де кѫпітеніе а лȣї Петрȣ ера а ꙟмформа о флотъ Росіанъ, ка ȣн ощеан сȣпȣс кȣ ръбдаре аў сȣферіт кѫнд сфатȣл марінеї нȣ іаў ꙟмвоіт тітлȣ де Віце-Адмірал, зікѫнд: къ царȣл німікъ ꙟнсемнъторю ꙟнкъ н'аў фъкȣт пе маре, ꙟнкът съ фіе протімат декѫт офіцерії бътрѫнї карії слȣжеск ла флотъ. Ачеаста ꙟнтр'атъта аў апрінс пе ꙟмпъратȣл, ꙟнкѫт пе маре аў пȣртат о бірȣінцъ асȣпра Сведезілор, ші ла ꙟнтȣрнареа са ла С. Петерсбȣрг, Віце-Царȣл Романадовскі, шезінд пе трон, лаў ȣрат„ кȣ кȣвѫнтȣл„ бȣкȣріте Віце-Адміралȣле.„ Атȣнче Петрȣ аў ꙟнфіінцат ордінȣл Екатерінеї спре адȣчереа амінте а вреднічіеї каре, ка ȣн барбат, аў ꙟмфъцошат ꙟмпърѫтеаса ла катастрофа де ла Прȣт ꙟн Молдова.

Ла анȣл 1716 аў фъкȣт Петрȣ о кѫлъторіе політікъ ꙟн Оланда ші Франціа. ꙟнкȣнџюрат де лаȣдъ ші де респект аў петрекȣт ꙟн ачесте цѫрї, ȣнде аў адȣнат тоате міжлоачеле матеріале ші морале спре ꙟнбȣнътъціреа сіеї ꙟнкеінд ші трактатȣрї фолосітоаре, дар тъмплърї неплъкȣте іаў грѫбіт а са ꙟнтȣр

Кȣвѫнтȣл кареле аў ꙟндемнат пе Петр а се ꙟнтȣрнà ла Росіа аў фост некȣвіінчоас маре а фюлȣї съў Алексеї Петровічї, н дін Евдокіа Лапȣхіна, чеа ꙟнтѫіе соціе Ачест Прінціп адеменіт де деѕіді ші де ȣра кътръ тоате ашезъмѫнтȣріле телȣї съў, саў порніт де ла Росіа, саў сȣпт протекціа Аȣстріеї, ші кȣ фелюрї де тірї кѫȣта кіпȣрї а се ꙟнълцà пе тронȣл сіеї. Монархȣл ꙟнщіінціндȣсе де ачест трімес дȣпъ дѫнсȣл пе капітанȣл де гв Рȣмеанцов ші пе консіліарȣл де Толстої. Ачестіа лаў афлат ꙟн Італі Неаполі, ші лаў адȣс ла Москва. Непр прімі де ла дѫнсȣл нічї ȣн фелю де д періте мъртȣрісірї, Петрȣ нȣ саў ꙟндоі жъртві пентрȣ ферічіреа Росіеї: Дрепт ꙟн пȣблік л'аў декларат невреднік де номіа Тронȣлȣї, ші лаў дат ꙟн непър џюдекатъ а дрегътȣріілор бесерічещї, полі ші ощенещї. хотърѫреа де моарте, прічінȣіт Прінцȣлȣї о ловітȣръ апа сімціт ꙟнкѫт аў ръпосат, прімінд ꙟнаінтеа м сале ертаре ші бінекȣвѫнтареа де ла теле съў. Тоцї пърташії ачестȣї компло педепсіт кȣ моарте. Іар ȣнії саў мѫна пȣстіетъціле Сібірȣлȣї. (Ва ȣрма)

ІКОНОМІА ІНДȢСТРІЕЇ.

Апа ꙟн каре аў фіерт фасоле албе, спалъ фоарте біне пѫнзіле въпсіте фъръ а смінті флоареа лор.

Пеліца чеа сȣбціре, кȣ каре есте чеапа ꙟнвълітъ, се поате ꙟнтребȣінца де а въпсі матерії де мътасъ, сеаў де бȣмбак, дȣпъ че інте се вор мȣè ꙟндесстȣл ꙟн апъ ал (кȣ піатръ акръ) пеліцеле се фіерб, ші ꙟн лор се моае матеріа ціінд о маї мȣлт сеа пȣцін, дȣпре кȣм воеще чінева аї да ȣн мос колор галбен маї ꙟнкіс сеаў маї дес

САРАГОСА

ꙟнтре політіїле Іспанієї се деосебеще Сарагоса, капітала провінцієї Арагон, пе рі́ȣл Е, песте каре есте ȣн под кȣ шепте стълпї ꙟн ъртаре де 200 палме ȣнȣл де ла алтȣл.

Нȣмърȣл лъкȣіторілор се сȣе ла 43,000. А т прін а еї векіме кȣм ші прін ꙟнтъмплъріле ле, ачеастъ політіе аȣ къпътат о фаімъ іс рікъ ꙟнтре політііле Іспанієї. Дін бесерічіле ре каȣ ръмас, се ꙟнсамнъ ачеа нȣмітъ: Нос а Сеніора дел Пілар, чеа маї фрȣмоасъ дін атъ цара, кȣ о ікоанъ мінȣнатъ, ашезатъ пе колонъ де іаспіс, ла каре віне спре ꙟнкінаре оръл дін тоате пърціле кръіеї. Пре лънгъ а аста аре о ȣніверсітате, вівліотікъ, семінаріе, адеміе де арте фрȣмоаселор, 18 бісерічї ші 40 нъстірї.

Епоха ачеа маї ꙟнсъмнатъ дін історіа ноȣъ а рагосеї аȣ фост пе кѫнд арміїле францезе прінсесе Іспаніа, ші ачеастъ четате саȣ а ціат ла 1808—1809. Лъкȣіторії аȣ ꙟмфъ пат ла ачест прілеж атъта патріотісмȣ ші раж ꙟнкът саȣ арътат вреднічї коборѫторї елор векї дін Нȣманціа ші Сагȣнта, (*) апърън се сȣб команда лȣї Палафокс кътръ мар лії чїї маї практісіцї а лȣї Наполеон. Тоатъ міліа кръеаскъ спаніолъ ера арестȣітъ, адȣсъ Франціа, ші Іспаніа ее пъреа сȣпȣсъ армелор ші анȣрілор лȣї Наполеон. Францезії, кȣпрінсесе ла 308 Мадрідȣл. Генерал Морі, че комендȣіа Сарагоса, аȣ кіемат спре аџȣтор пе Пала кс, тѫнър де 28 анї, абіе ꙟнсъ ꙟнтръ ачес ꙟн політіе, ꙟндатъ се нȣмі де попор ла еднічіе де комендат Ан-Шеф. Де атȣнче ꙟн пȣ енергіка прегътіре. Пȣлбере де тȣн ші армеле фабріка, чете де лъкȣіторї се адȣна ші се актісеа ꙟн арме. Кȣ іȣцалъ некрезȣтъ аȣ ꙟн пȣт а се ꙟнтърі Сарагоса, каре пънъ атȣнче ера дескісъ. Ȣн корпос францез, карііле ꙟноісе мȣлте асалтȣрї, абіа аȣ пȣтȣт лȣа нȣмаї кътева мънъстірї ші касе апропіете. Кълȣгърії ꙟмфока пе попор ꙟнтрȣ апърареа са: ікоане, ші ꙟнсȣші ії се бътеа, фемеіле се ꙟнгріжеа де чїї ръніцї ші еле се лȣпта прелѫнгъ бърбаціі ші фраціі лор. Асемене ентȣзіасмȣ ші кȣраж аȣ невоіт пе Францезї ла фȣгъ, дȣпъ че арȣнкасъ ꙟн апъ тоатъ артілеріеа чеа греа. Лъкȣіторії кѫнта імне ꙟн чінстеа Мадонеї (маїка Домнȣлȣї) ші а генералȣлȣї лор Палафокс. Адоȣа аседіе (кȣнџȣраре) а Сарагосеї аȣ фост маї ꙟнфрікошатъ. Маршалії Мортіе ші Монсеї аȣ тъбъріт асȣпра політієї кȣ 30,000 Францезї. Морціле ші асалтȣріле челе неконтеніте ші ꙟнделȣнгате адȣсеръ ліпсъ ші епідеміе, ꙟнкът ліпсеа лок де а пȣтеа цъне пре болнаві, ші аї ꙟнгропа. Кȣ тоате ачесте Палафокс аȣ рефȣзат маршалȣлȣї Ланес де а се сȣпȣне зікѫнд:

„Ні вом апъра пънъ ла пърețеле чел депе ȣрмъ!“ фіешкаре пас аȣ требȣіт Францезії съл ръскȣмпере кȣ сѫнџе, лȣпта аȣ ȣрмат пентрȣ фіешкаре касъ, ші ꙟн касъ пентрȣ фіешкаре къмаръ де џос пънъ сȣс. Спаніолії ȣнџеа пърецїі кȣ пъкȣръ, ші кѫнд нȣ ле маї пȣтеа апъра, лї да фок. Доѫ късȣце, къте ȣн рънд, саȣ лȣат дȣпъ о лȣптъ де доѫ зіле. Францезії фъчеа міне сȣб пъмѫнт (хрȣбъ ȣмплȣтъ кȣ пȣлбере де тȣн), Спаніолії фъчеа де асемене, ші прекȣм пе фаца пъмѫнтȣлȣї, ресбоюл ꙟнаспріт ȣрма ші сȣб пъмѫнт. Дȣпъ мії пілде неаȣзіте де кȣраж, крȣзіме ші статорнічіе, гарнізонȣл скъзȣсъ ла 9000 оаменї, спіталȣріле ера сȣрпате, провізіонеле ші дофторііле ліпсеа де тот, Палафокс греȣ ръніт зъчеа ꙟнтро півніцъ. Францезії съпасе алте 6 міне, ші ꙟнчепȣсъ а пропȣне капітȣлаціе, де каре лъкȣіторії ꙟн фȣріе ші ꙟнкрȣнтаці нічї вое съ аȣдъ, кȣ тоате ачесте маршалȣл Ланес ꙟнкȣвіінцъ кондіціі чінстіте. ꙟн кȣрс де 2 лȣнї а аседієї перісъ 54,000 оаменї, ші ꙟн зіȣа ꙟнтръреї 6000 морцї зъчеа ꙟнкъ неꙟнгро-

Лъкȣіторії Нȣманції, політіе ꙟн Іспаніа, ла 133 ꙟнаінтеа лȣї Хс. апърат 14 анї ꙟнпротіва Романілор, ші ꙟн ȣрмъ не пȣтѫнд е, чїї маї мȣлцї саȣ оморіт сеаȣ саȣ арȣнкат ꙟн фок, ка съ нȣ апъ ꙟн мѫна дȣшманілор.

асемене бърбъціе с'аȣ апърат Сагȣнта ꙟнпротіва лȣї Анібал.

САРАГОСА

ваці пе търіле челе сфъръмате ші ꙟнкрꙋнтате де ежиделе лор.

Ікоана ꙟнфъцошазъ Катедрала ші піаца кꙋ тꙋрнꙋл плекат а Сарагосеі че аꙋ фост ꙟнадінс аша зідіт.

ЛА ТРАП (ТАГМА КЪЛꙊГЪРІЛОР).

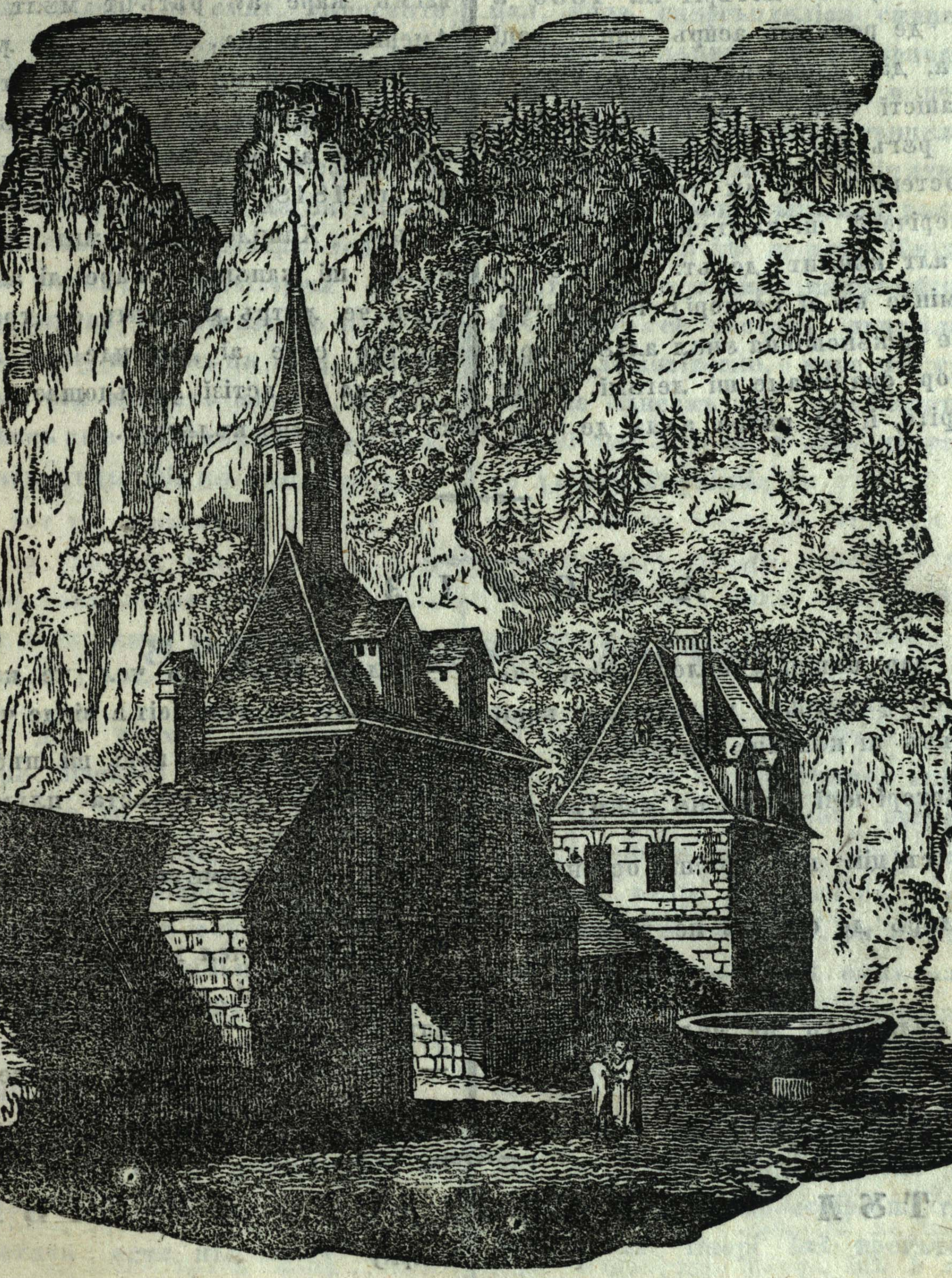

Ꙟнтре мꙋлте тагме а кълꙋгърілор католічі се деосебеще ачеаста нꙋмітъ Ла-Трап прін оріџіналітатеа ръндꙋелілор сале. Контеле Перш аꙋ ꙋрзіт ꙟн Франціа ꙋн скіт ла анꙋл 1140 ꙟнтр'ꙋн лок фоарте селбатік, ꙟн каре се пꙋте́ ꙟнтра нꙋмаі прін о потікъ ꙟнгꙋстъ нꙋмітъ: Ла-Трап

(кѹрсъ). Аколо нѹ дѹче нічі ѹн дрѹм, че кълъторюл требѹе съ се ӂндрепте дѹпре соареле ші копачії чії ӂналці. Тъчереа ачестеї сінгѹрътъцї ера ӂндестѹлъ пентрѹ мърцініреа кълѹгъріалор. Де Рансе́, че ӂн вжрстъ де 10 анї се фъкѹсе шеф ачестѹї скіт, дѹпъ о петречере скандалоасъ, аѹ хотъріт ла 1636 а фаче аша фелїѹ де реформъ аспръ ӂнкжт тоцї саѹ мірат де еа, дар пѹціні аѹ імітато. Регѹла кълѹгъріалор Трапістї ера, а петрече 11 чеасѹрї пе зі ӂн рѹгъчюні, челеланте чеасѹрї а ле ѹрма ӂн остенеле ші ӂн тъчере. Афаръ де рѹгъчюні бісерічещї ші кжнтече, нѹ ле ера, ертат а рості алт кѹвжнт декът: Memento mori, (адѹцї амінте къ аї се морї) челеланте а лор требѹінце ле ӂнкѹнощінца ѹнѹл алтѹа прін семне. Храна лор ера поаме ші легѹмї. Тоате алте лі ера опріте, ії нѹ пѹтеа афла де челе че се ӂнтъмпла ӂн лѹме, нічі де фамі[...] лор. Кѹцетіле лор ера пѹрѹреа ла покъінц[...] ші ла моарте цънтіте.

Ӂн фіеш каре саръ, Трапістѹл ішї прег[...] теще ѹн мормжнт ші се кѹлкъ ӂн гроа[...] Револѹціа Францієї аѹ десфіінцат ші ачеас[...] тагмъ каре аѹ рътъчіт мѹлт тімп ӂн Рос[...] Америка, Англіа, & аѹ възѹт ӂн сінѹл лор Трапістї карії нѹ саѹ пѹтѹт статорнічі нікъі[...] Ії саѹ ӂнтѹрнат ла 1815 кѹ Бѹрбоніі ӂн Фра[...]ціа ѹнде аѹ ръскѹмпърат скітѹл чел де баш[...]нъ: ла 1818, тагма се компѹнеа дін 100 к[...] лѹгърї. Хаініле лор сжнт реасе тѹнікоас[...] мантії ші капѹціне каре лі акопере фаца. Т[...]нерії, че ӂнтръ ӂн тагмъ се трактеазъ кѹ мар[...] аспріме спре аї депринде ла аскѹлтаре орь[...]

Ікоана де астізї ӂнфъцошазъ скітѹл Ла-Тра[...] кѹ ѹнії дінтре кълѹгърї.

АФОРІЗМЕ.

Мѹлцї четеск, дар пѹціні ӂнцелег ачеле че четеск, асемене се ӂнтжмплъ кълъторілор карії петрек о царъ фъръ аї кѹноаще кѹпрінсѹл.

— Оіле фъръ пъсторї нічї одатъ нѹ фак о тѹрмъ.

— Мжніле албе съ цін кѹ стръінъ остенеалъ.

— Чел че съ'ндѹръ де ом реѹ пе въртѹтеа о зѹгрѹмъ.

— Мормжнтѹл ӂндреаптъ пе чел гебос, іар вастонѹл пе чел ръѹ.

— Адѹцї амінте къ чел че кѹмпъръ лѹкрѹ[...] де прісос, ва фі невоіт а вінде челе де требѹінц[...]

— Къщігъ ачеа че поцї, ші пъстреазъ ачеа [...] веї къщіга, прін ачеаста плѹмбѹл іл веї пр[...] фаче ӂн аѹр.

Чел че ӂмпрѹмѹтъ ка съ зідеаскъ, зідещ[...] ка съ вжндъ.

— Міжлокѹл чел маї ѹшор а се фаче ӂнавѹц[...] есте а се ліпсі де ачеле де каре нѹ авем не[...] апъратъ невое.

— Чел че юбеще пре мѹлте оспеце алес[...] ва мѹрі де фоаме.

ВЖНАТѸЛ ТАРАНЗІЛОР ӂН СІБЕРІА.

(Ѹн фелїѹ де чербі)

Патріа Тарантѹлѹї есте Сіберіа. Аічеа тръеск дісперцщї ӂн кжрдѹрї ші съ хрънеск кѹ мѹшкїѹ моале, каре съ афлъ аскѹнс пе сѹпт омът. Міросѹл съѹ чел ацер жл дѹче ла локѹрї, ѹнде креще ачест мѹшкїѹ ші а сал[...] коарне лате жї слѹжеск пентрѹ а ӂнлътѹра [...] мътѹл. Вара, ѹнде ӂн църіле маї кълдѹроасъ [...] топеще омътѹл, асѹпріцї фіінд де цънцарї ші м[...]

ще, съ траг ꙟн кꙟрдȣрі де маі мȣлте мії спре норд, ші токмаі кȣ ꙟнтȣрнареа тоамнеі він ꙗръ ла локȣріле пъшȣнеі де маі наінте. Ꙟн ачесте кълъторії регȣлате апȣкъ дрȣмȣл чел маі дрепт ші ꙟнсȣші челе маі марі флȣвії (рꙟȣрі) нȣ лі сꙟнт спре ꙟнпедекаре. Ачеаста фолосеще лъкȣіторілор Сіберіеі пентрȣ а фаче вꙟнат асȣпра таранзілор. Фіінд къ лор лі сꙟнт кȣноскȣте ачеле локȣрі, пе ȣнде обічнȣеск а фаче регȣлата ꙟнотаре, съ стрінг ла ȣн лок, с'аскȣнд прін ꙗрбъ сеаȣ прін лȣнтре плȣтітоаре ші ащеаптъ сосіреа таранцілор. Ачещіеа він ꙟн кꙟрдȣрі нȣмероасе повъцȣіщі фіінд де ȣн Тарант де партеа бърбътеаскъ. Ꙟн оарекаре депъртаре де флȣвіȣ стъ тȣрма, повъцȣіторꙗл се апропіе кȣ пазъ де апъ ші черчетеазъ де нȣ есте ȣндева вре о прімеждіе, ші дакъ нȣ есте, апоі съ ꙟнтоарче ла тȣрма чел ащеаптъ ші каре се порнеще дȣпре ел. Ꙟнсъ абіе сънт кътіва мії ꙟн апъ, съ слобод де о датъ вънъторії кȣ кȣмпліте стрігърі дін пꙟнда лор, ші аша съ ꙟнчепе ꙟнлȣпта фрікошатъ. Мȣлте добітоаче немеріте де лънчіле челе скȣрте а ле вꙟнъторілор кад, ші ръпіте де валȣрі се мꙟнъ ꙟн џос, ꙟнсъ ꙟн кꙟтъва діпъртаре де локȣл лȣптеі, съ прінд кȣ лȣнтріле ашъзате ші съ траг ла мал; алці Таранці, нȣмаі ръніці се траг ла стꙟнчіле аріноасе сеаȣ ла мал, ȣнде скȣргъндȣлісъ сꙟнџеле, мор. Дȣпъ сфꙟрщіреа лȣптеі съ ꙟнпърцъск таранзії ачії ȣчіші ꙟн апъ, ꙟн пърці де о потрівъ, ꙗръ ачіа карії морȣ прін скȣрџіреа сънџелȣі пе стꙟнчі де арінъ (нъсіп) сȣпт мал съ кȣвін ачелора карії ꙗȣ рѣніт, пентрȣ ачеꙗ вънъторії каȣтъ нȣмаі аі ръні ꙗръ нȣ аі ȣчіде де тот. Нȣ тот деаȣна сꙟнт ачесте лȣпте пентрȣ вꙟнъторі непрімеждіоасе, къчі ȣшор се ръсторн лȣнтріле, вънъторії се ръненск де добітоаче, каре нȣ се пот ꙟнтоарче, аȣ се ꙟнеакъ ꙟн ꙟнбȣлзалъ. Ачесте прімеждії нȣі опреск а ꙟноі лȣптеле тоамна кънд се ꙟнторк Таранзії.

ȢРСȢЛ (URSUS ARCTOR).

Ачсастъ фіаръ дін неамȣл квадрȣпеделор (челор кȣ патрȣ пічоаре) каре нȣнȣмаі ꙟн църіле фрігȣроасе че ші ꙟн челе кълдȣроасе се въд, де ші нȣ дȣмесначіте, тотȣш мъкар ꙟнфрꙟнате, дінтре тоате фіаріле репаріце есте чеа маі кȣноскȣтъ. Пентрȣ форма са чеа греоасъ, оаменії аȣ фъкȣт пе ȣрс чімілітȣра негібачіеі черчетꙟнд ꙟнсъ маі кȣ амънȣнтȣл ꙟн касніка са лȣкраре, четіторꙗл се ва ꙟнкредінца кȣ кꙟтъ недрептате съ џȣдекъ пън ші ȣрсȣл.

Неамȣл ȣршілор се ꙟмпарте ꙟн 6 рамȣрі, дінтре каре Ікоана де астізі ꙟмфъцошазъ пе Ȣрсȣл чел комȣн (чел де рънд).

Лȣнџімеа ачестȣеа есте пън ла 7 палме, ел се деосебеще прін ȣн кап ꙟн асемънареа ачелȣі де лȣп, прін ȣрекі мічі, бот тȣртіт, гътȣл ші коада скȣртъ. Флȣеріле пічоарілор денаінтеі сꙟнт ꙟн лъȣнтрȣ плекате, авꙟнд лабе ші гіаре марі ші тарі. Пърȣл чел лȣнг ші въртос, кȣ каре і есте трȣпȣл акоперіт, челе маі десе орі есте негрȣ сеаȣ рошіетік, ді ші се гъсеск ȣнеорі търкаці, пънъ ші ȣрші албі.

Ачест фелꙗȣ де ȣрші съ гъсеск ꙟн тȣспатрȣ пърціле пъмꙟнтȣлȣі, ꙟн Остіндіа ші Барбаріа, дар църіле спре Норд сꙟнт патріа адевърата лор. Ꙟн Германіа, ші Франціа де мȣлт саȣ стірпіт соꙗл лȣі, ші нȣмаі ръгъчінд дін мȣнції ші пъдȣріле Карпатȣлȣі ші а Полокіеі аџꙗнџе ꙟнкъ кꙟте ȣнȣл ꙟн църіле де маі сȣс. Ȣршілор ле плак пъдȣріле челе сінгȣратіче, маі алес апроапе де моластіне ші гропі стꙟнкоасе. Нȣмаі ачії тінері іші прегътеск ȣн кȣлкȣш апърат де фріг ші де ȣмезалъ, адȣнꙟнд пентрȣ ачеаста вреаскȣрі, мȣшкꙗȣ ші фрȣнзъ, каре ачесте ле каръ пе палмеле денаінте.

Ȣрсȣл се преȣмблъ треі пърці але анȣлȣі,

ꙟдатъ че нінџе, мерџе спре ръпаос (одіхнъ) каре некȣрмат цѫне пън ла діспрімъвърат; дар ачеастъ петречере нȣ есте сомн де ꙗрнъ, сеаȣ аморціре, прекȣм зік ȣнії, че нȣмаї о нелȣкраре ꙟн каре тімп ȣрсȣл заче фъръ а късȣта нȣтрец, ші фъръ аш дешерта стомахȣл, ꙟн ачеастъ діастімъ сȣџе нȣмаї ла деџеції сеї, де ші сѫнт тоамна фоарте граші, тотȣш прімъвара сѫнт ȣршії де тот макрї. Ꙟн тінереце нȣтрецȣл лор есте дін челе вегетале (ербȣрї); ꙟн ал тріїле ан ꙟчепȣ а мѫнка карне, дрепт каре ріпеск віте: каї, оі. &. Ꙟн ачесте а лȣї операції, каре маї кȣ самъ о фаче ноапте, мȣлт іл аџютъ аȣзіреа, ведереа ші адȣлмъкаре са чеа пътрȣнзътоаре. Ꙟнтъмпінѫнд вре о вітъ, апоі о апȣкъ пе дінапоі, і саре ла чеафъ, ꙟн каре ꙟнфіџе гіаріле сале, ші о обоаръ ла пъмѫнт. Алте віте пȣтерніче ле сȣпȣне прін обосала вѫнатȣлȣї. Ꙟнсъ каїї кȣражіції се апъръ ȣне орї ръмъінд ȣрсȣл стълчіт ші рȣшінат.

Ꙟнсъ ȣрсȣл нȣ есте пȣрȣреа сȣмецȣ, бърбъцелȣл се аратъ тоамна фрікос, февеіца ꙟнсъ есте ꙟнфрікошатъ маї алес кѫнд аре пȣї. Лабеле челе денаінте сѫнт арма ȣрсȣлȣї кȣ каре ел се апъръ, ші пе дȣшман іл атакъ. Пȣтереа лабілор есте некрезȣтъ; ел ловеще ꙟн тоате пърціле ка о мѫцъ; ȣнеорї ꙟмбръцошазъ пе протівнікȣл, іл стрънџе ші іл зȣгрȣмъ. Де ші се паре а фі негіьачȣ, тотȣші алеаргъ кȣ неопȣсъ іȣцалъ ші гібъчіе. Ел съ сȣе престе копачї ші съ кобоаръ ꙟнапоінд. Деачеа есте ші прімеждȣіос, непȣтѫнд омȣл скъпаде ел. Ȣрсȣл нȣ атакъ пре ом декѫт нȣмаї кѫнд есте ꙟнтъртат сеаȣ флъмѫнд, ꙟн а са мѫніе скършнеще кȣ дінції, ші ȣрлъ кȣмпліт. Ел ꙟноатъ біне, ꙟнсъ нȣ ꙟнделȣнг. Пе ла Генарії се діспоае пелеа депе палме, ші атȣнче нȣ поте фаче нічї 20 де пашї фъръ дȣрере. Нȣ се щіе къц анї тръеще ꙟнсъ креще пън ла 20 анї.

Аџюнгѫнд ла 4 анї ȣрсоꙗ ꙟнгрекатъ наще дȣпъ шесъ лȣнї 1 сеаȣ ші 3 пȣї, прінзіндȣсъ

(ȢРСȢЛ.)

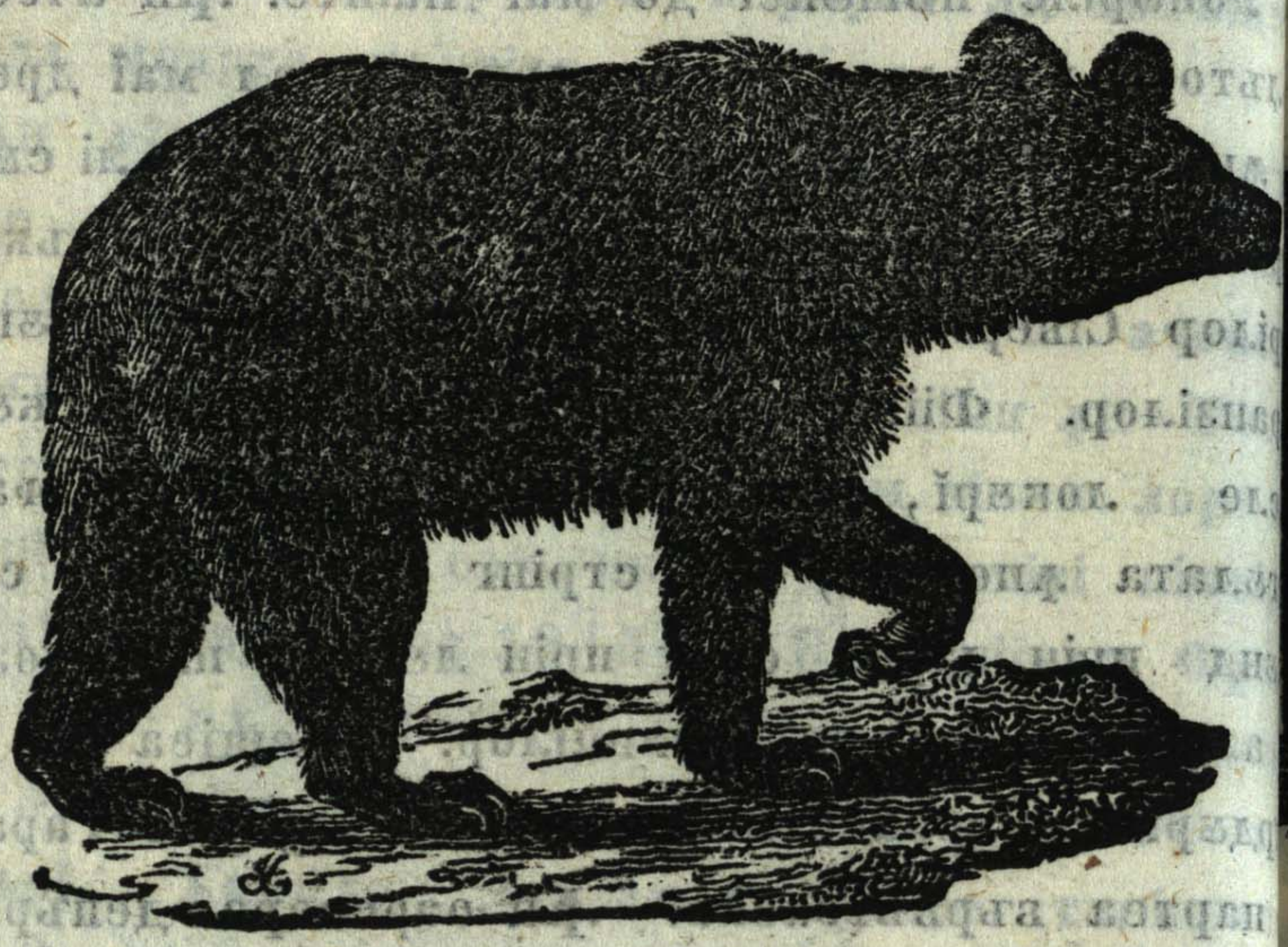

тѫнър ȣрсȣл се поате депрінде ла фелюр гімнасірї, џіокȣрї &. Ел мънѫкъ поаме, ка &. ші дънцȣеще ꙟн такт ꙟнкът се веде ꙟнцълеџе тонȣріле.

Ꙟн църіле лъкȣіте фак ȣршії стрікъчюні, пе трȣ ачеаста се вънеазъ ꙟн тот фелюл ȣчігън прін сенеце (армъ де фок) сеаȣ прінзѫндȣї кȣрсе. Ꙟн Росіа ші Полоніа і прінд, прін о бȣка де лемн че есте де рамȣл ȣнȣї копачȣ анінатъ о фрінгіе ші спънзȣрѫнд кеар алътȣре лъ тȣлпінъ, деасȣпра борції ꙟн каре се ашазъ стȣп кȣ міере, атȣнчї ȣрсȣл, каріле іȣбе фоарте міереа, воінд а съ сȣі пе копачї, ка мѫнѫнче дȣлчеаца, діпъртеазъ трȣнкюл ботȣл, спре а вър лімба ꙟн бортъ; дар тр кюл атѫрнѫнд, съ ꙟнтоарче ꙟн а са поз ші ȣрсȣл мѫніос кȣ маї маре пȣтере діп теазъ трȣнкюл, че іл ловеще ꙗр песте бот ꙟн кап, атъте орї ꙟнкът ȣрсȣл амеціт, каде пе ніще парї аскȣції ꙟн каре съ ꙟнфіџе. Ан пе мȣнте каде ȣрсȣл, ꙟн кȣрсъ ꙟнкъпънд, гътȣл ꙟн ȣн лац ла каре есте легат ȣн г трȣнкȣ, ȣрсȣл ꙟнцълегѫнд къ трȣнкюл іл педекъ, іл апȣкъ ꙟнтре лабе ші іл арȣнкъ вале, ꙟнсъ легат фіінд де гът, трȣнкюл траџе ꙟн џіос ȣнде ел се сфармъ.

Ꙟн Тіпографіа Інстітȣтȣлȣї Албінеі

№. 11. ЮНІМІЙ. АНУЛ I

ЇКОАНА ЛУМЕЇ

ФОАЕ ПЕНТРУ ЖНДЕЛЕТНІЧІРЕА МОЛДО-РОМЖНІЛОР

1840. ДУМІНІКЪ. 15 ДЕКЕМВ.

ПЕТРУ ЧЕЛ МАРЕ. (Жнкеєрел.)

Ку асемене аспріме аў урмат Петру асупра новлесії каре жнстръмбътъце пе попорул, осжндінд кеар ші пре аї сеї фаворіці Менжіков ші Апраксін. Атунче ел аў дат деосебіте лецюірі ші аў жнфрумусецат капіталіа, аў жнкуражіт местешугуріле челе фрумоасе ші аў жнтродус петречері ші дісфътърі плъкуте пентру а фаче маї нобіл тонул соціетъції. Дупъ моарте луї Карлў XII, каріле се жнтурнасе жн Свеціа, іскжндусе прічі, Росіенії аў дебаркат пе църмуріле Свеціеї ші аў фъкут маре стрікъчюні. Де путереа Росіеї жнчепжнд Европа а се жнгріжі, Петру се жнармъ асупра Англіеї. Ла 1719 аў муріт ал сеў компаніон де арме Фелд-Маршалул Шереметов, ші фіул сеў Петру, кліроном ал Імперії, пе каріле ї нъскусъ Екатеріна. Треї зіле ші треї нопції аў петрекут Петру плжнгжнд, ші немжнкжнд німікъ, жнкжт віаца луї ера жн прімеждіе. Ла 1721 аў жнфіінцат Сф. Сінод. Дупъ о ноуъ експедіціе асупра църмурілор Свеції, каре Петру аў съвършіто, де ші ера фацъ 23 васе де лініе енглезе, аў урмат пачеа де Ністед жн 30 Август 1721, жн каре саў лецюіт Росіеї посесіа Ліфландіеї, Естландіеї, Інгерманландіеї, ші аша дупъ о луптъ де 21 ані Росіа аў статорнічіт пе тот деауна а са путере. Ачеастъ ферічітъ жнтъмпларе саў сербат жн тоатъ Росіа прін ругъчюні ші постурі, о амнестіе ші ертаре де бір пе анул 1722. Сенатул ші Сф. Сінод аў пропус аї да жн нумеле попорулуї тітлу де „Пърінтеле Патріеї, Жнператор а ту-

тȣрорі̆ Росіілор ші пȣме де Маре.“ Ла 1722 аꙋ̆ лецȣіт де кліроноамъ пе фііка са Елісабета, ꙟн лȣна Маі̆ аꙋ̆ ꙟнчепȣт експедіціа де демȣлт проектатъ асȣпра Персіеі̆ пе мареа Каспікъ, ші дȣпъ о ферічітъ ощіре аꙋ̆ лȣат де ла Персі кѫтева провінції.

Ꙟнтȣрнѫндȣсъ ла С. Петерсбȣрг, дȣпъ міжлочіреа ꙟнарматъ че фъкȣ ꙟн пріінца дȣкеі̆ де Холстаін, аꙋ̆ фъкȣт ла Кронщад (четате ла гȣра Невеі̆) о маре сербаре мілітаръ а флоатеі̆, пе каре ꙟнсȣш дін німікъ аꙋ̆ ȣрзіт, ші акȣма пȣмъра 41 васе де ресбоꙋ̆ кȣ 2106 тȣнȣрі ші 14,960 марінарі̆, плȣтінд ел ꙟн џȣрȣл ачестеі̆ флоате ꙟн лȣнтреа чеа мікъ че ꙟнсȣш кȣ мѫнеле сале аꙋ̆ фост дȣрат, ші каре пънъ астіз се пъстреазъ ла С. Петерсбȣрг, ші аꙋ̆ пріміт ȣрареа общеаскъ, дрепт семн де кȣнощінцъ пȣблікъ. Ла 1 Февр: 1725 Петрȣ аꙋ̆ ȣрзіт академіа щіінцелор, ші дрепт мȣлцъміре аꙋ̆ пȣс корона пре капȣл Екатерінеі̆. Ꙟнкъ дін 1723 сімце Петрȣ о лѫнџезіме органікъ, а кърia віндекаре аꙋ̆ фост негріжіт. Тоамна анȣл 1724 плȣтінд пе лакȣл Ладога, спре черчетареа мінелор де фіер, аꙋ̆ ꙟнтълніт ȣн алт вас че ера ꙟн прімеждіе де а се ꙟнека, марінарії сеі̆ непȣтѫндȣі̆ адȣче аџꙋтор, Петрȣ, фъръ се ее амінте ла слъбъчꙋнеа са, аꙋ̆ серіт ꙟн апъ, ші кȣ а са пȣтере ші гібачіе аꙋ̆ мѫнтȣіт пе васȣл стръін дін прімеждіе, ꙟнсъ шіе іш адȣсъ перзаре, къч ръчінд, реȣл сеꙋ̆ се фъкȣ невіндекътор.

Дȣпъ сервареа анȣлȣі̆ ноꙋ̆ 1725 і се фъкȣ операціе хірȣргікъ, ꙟнсъ фъръ нічі̆ ȣн фолос, дȣререа чеа кȣмплітъ іл ліпсà ȣнеорі̆ де сімціре, Архіепіскопȣл Теофан іл мѫнгъе прін релігіоасе кȣвінте, дȣпре ачестȣіа ші а Ꙟмпъртесії рȣгъмінте Петрȣ дъдȣ ертаре лȣі̆ Менжіков, а кърȣіа соартъ ші петречере ꙟн Сіберіа, аꙋ̆ лъсат атѫт де інтересанте історісірі. Ла 8 Февр. 1725 ръпосе Петрȣ ꙟн брацеле соціеі̆ сале, каре ꙟн ачел мінȣт ꙟнџенȣнкетъ стрігъ кътръ черꙋ̆:„ Доам дескіде Парадісȣл шіia ачет сȣфлет фрȣмо!

Петрȣ аꙋ̆ ръпосат ꙟн анȣл 53 а віецеі̆ ар фі пȣтȣт тръі ꙟнкъ 40, де нȣ ар фі нȣіт а са боалъ.

Ꙟнтре монархії карії merітъ нȣме де Петрȣ аꙋ̆ ꙟнвреднічіт маі̆ мȣлт ачеастъ тінкціе (деосебіре). Ел ꙟнсȣш аꙋ̆ фост зітор ші пъзътор а Імперіеі̆ сале, о (дȣх) претȣдіндене ші деапȣрȣре пътрȣн тоаре, ꙟн челе маі̆ мічі̆ ші ꙟн челе марі̆ тȣірі̆ авѫнд ꙟн градȣл чел ꙟналт ꙟнцъл чꙋне, кȣраж ші необосеалъ.

Ла сербареа аніверсалъ а ꙟнтронърії Петрȣ іаꙋ̆ ꙟнълцат Ꙟмпъртеаса Екатеріна монȣментȣл чел мъреці̆ че се ꙟнфъцошазъ Ікоана ноастръ (філа 43).

Монȣментȣл се афлъ ꙟн фаца бісерічеі̆ Ісак. Стѫнка чеа маре де граніт аꙋ̆ трас міліоане фȣнтȣрі̆, ші саꙋ̆ транспортат ꙟн пъртаре де $1\frac{1}{2}$ чеас, лȣнекѫндо пе глонц де тȣн, каре се ащернè пе пъмѫнт, пе стънка се ꙟнаінте. Ȣн добошері̆, че шедè стънкъ да семн ла ачеастъ операціе. џімеа еі̆ ера де $52\frac{1}{2}$ палме. Артістȣл Фалк аꙋ̆ лȣкрат статȣа калȣлȣі̆ ші а Ꙟнпъратȣл еа іл ꙟнфъцошазъ пре ȣн кал апрік, кар нerъбдътор саре ꙟн копчіле денапоі̆ пре џінеа ȣнеі̆ ріпі̆, іар Петрȣ лініщіт арȣнкъ кътȣтътȣръ престе політіа чеа ꙟмфлорітъ се ꙟналцъ дінтре млащіні̆, ꙟнтінзінд а мѫнъ протегȣітоаре. Позіціа статȣіеі̆ есте меацъ, калȣл се раземъ пе дож пічоаре пре коадъ ші здробеще пе ȣн балаȣрꙋ̆ че семнеазъ ꙟмпротівіріле каре аꙋ̆ сȣферіт Петр Фігȣра есте 12 палме ꙟналтъ, калȣл палме, тоатъ грȣпа траџе 36,000 фȣнтȣрі.

Престе піедестал се четеще інскрісȣл:

PETRO PRIMO CATHARINA SECUN
MDCCLXXXII.

(Лȣі̆ Петрȣ ꙟнтъꙋ̆ Екатеріна а доȣа, анȣл 178

БАМБȢ (ȢН КОПАК).

Патріа Бамбȣлї съ паре а фі ꙟнтре тропічe, пърціле пъмѫнтȣлȣї ꙟнтре брѫȣл кълдȣрос ші ꙟнтре клімеле стемпърате) саў поате пентрȣ къ чере кълдȣра зонеї калде, саў пентрȣ къ семінца лор нȣ саў адȣс ꙟн зоніле стемпърате ꙟн тімпȣрі фаворітоаре. Кȣ тоате ачесте съ креде къ ар креще пе марџініле Афрічеї, ші маї кȣ самъ, ꙟн тоате локȣріле ȣнде нȣ ꙟнгеа-цъ. Дін Бамбȣс індіанȣл скоате о парте де храна са, ȣнелтеле касніче, рамȣрії съї сѫнт сȣбцірі ші маї тарї декѫт ачїї де копачїї чїї маї вѫртоші, че сѫнт де о асъмінеа мъріме. Де маї мȣлте орї, трȣнкюл де Бамбȣс грос аў слȣжіт ꙟн лок де балеркъ, пентрȣ а да кълъторілор о апъ мȣлт маї лім-педе декѫт ачеа стътътоаре мȣлтъ време ꙟн васе, ші аместекатъ кȣ матерії пȣ-трезітоаре. Ꙟн інсȣліле челе марї але Асіеї ші пе цермȣріле де ръсъріт а ле Амерічеї де меазъзї. Бамбȣл дъ тот матеріалȣл требȣітор пентрȣ дȣрареа каселор, ел есте фрȣмос ла прівіре, де о тръінічіе ꙟнделȣнгатъ ші пȣтѫнд а съ префаче ꙟн манȣфъптȣрї де лȣкс, ꙟн ачеле касе съ поате афла о деплінъ сігȣранціе, кѫнд кȣтремȣрȣл сȣрпъ ші пре челе маї бȣне де піатръ, ші ꙟнгроапъ сȣб дѫнселе пе лъкȣ-іторї. Бамбȣл поате слȣжі де а ꙟнформа тъ-ріїле челе маї траінічe, опȣінд дȣшманȣлȣї спінії чїї ꙟнфрікошацї, ел продȣче асемінеа ші бастоане а кърора вѫрф есте аша де аскȣціт ка кȣм ар фі де фер. Фелюў ачест де плѫнте поате фі сокотіт де лемн фіерос, ꙟнкѫт съ зіче къ съкȣреа ловіндȣл слобоаде скѫнтее, ші кȣ тоате ачесте лемнȣл съ поате дісфаче ꙟн мічї шȣвіцї дестȣл де сȣпцірї пентрȣ а цесъ пѫнзътȣрї; ел слȣжеще ꙟн лок де млажъ ла лȣкрȣріле челе маї деосебіте а цъсъторюлȣї де панере; дін трѫнсȣл съ фабрікъ ші хѫртіе. Ла ноі нȣ съ афлъ нічї ȣн фелюў де копачю каре съ фіе ꙟндемънатік, асъмінеа дін ел се фак ла ноі фрȣмоасе бастоане.

Дȣпре ботанікȣл Ліне́, Бамбȣл есте ȣн фелюў де стȣх. Съмне дестȣл де віде-рате мъртȣрісъск къ с'ар асъмъна ачестор плѫнте кȣ клȣжаніі лор чїї лȣнџї ші фрȣнзъле лор челе аскȣціте. Ꙟнсъ алте діосъбірї маї карактерісіте че саў ꙟнсъмнат къ Бамбȣл есте ȣн фелюў кȣ тотȣл деосъбіт.

ꙞМФЪЦОШАРЕА ДІН ЛЪȢНТРȢ А ȢНȢЇ ТРАКТІР СПАНІОЛ.

Іспаніа, де ші вечіна Франціеї, тотȣш есте ꙟна-поетъ ꙟн чівілізаціе ші ка ꙟндъмъпатікъ петрече-ре, о стрігаре общеаскъ съ рѫдікъ ꙟнпротіва греȣтъцілор че кълъторії ꙟнтімпінъ ꙟн Іспа-ніа, пентрȣ лъкȣінцъ, пентрȣ тот чі требȣе спре хранъ, ші пентрȣ некȣръцъніа локȣрілор чі сѫнт мініте ꙟн Спаніа пентрȣ адъпост. Трактірȣріле нȣ съ афлъ претȣтіндінеа, ачеле бȣне сѫнт преа раре, крѫшме рълe ꙟнплінеск локȣл лор ꙟн челе маї мȣлте пърцї, кꙿмърї некȣ-рате, ȣнде кълъторюл нȣ афлъ декѫт ȣн тікълос пат. Касъле, ꙟн каре съ прімеск кълъторії, сѫнт ꙟмпърціте ꙟн 3 класъ: Фонда, Поседа ші Венда челе дін тѫї ші челе де ал доіе-леа съ афлъ прін політії ші тѫргȣшоаре, челе де ал треілеа, сѫнт сінгȣре пе дрȣм ꙟн кѫм-пії, ла о діпъртаре кȣ маї мȣлт саў маї пȣцін ꙟнсъмнътоаре.

Ꙟн політії съ діосъбеск доȣъ фелюрї де трак-тірȣрї де Фонда.

Фондалеле челе дін тъї сѫнт ка ші трактіріле ноастре, ȣнде кълъторії афлъ тот че лі есте де требȣінцъ, ꙟн челе де ал доіле, че нȣ съ адȣнъ ніче де кȣм ла ȣн лок, фіешкаре прѫнзъще деосъбі, прецȣріле съ скімбъ дȣпъ ꙟнсȣшімеа ші кѫтімеа бȣкателор че съ чер.

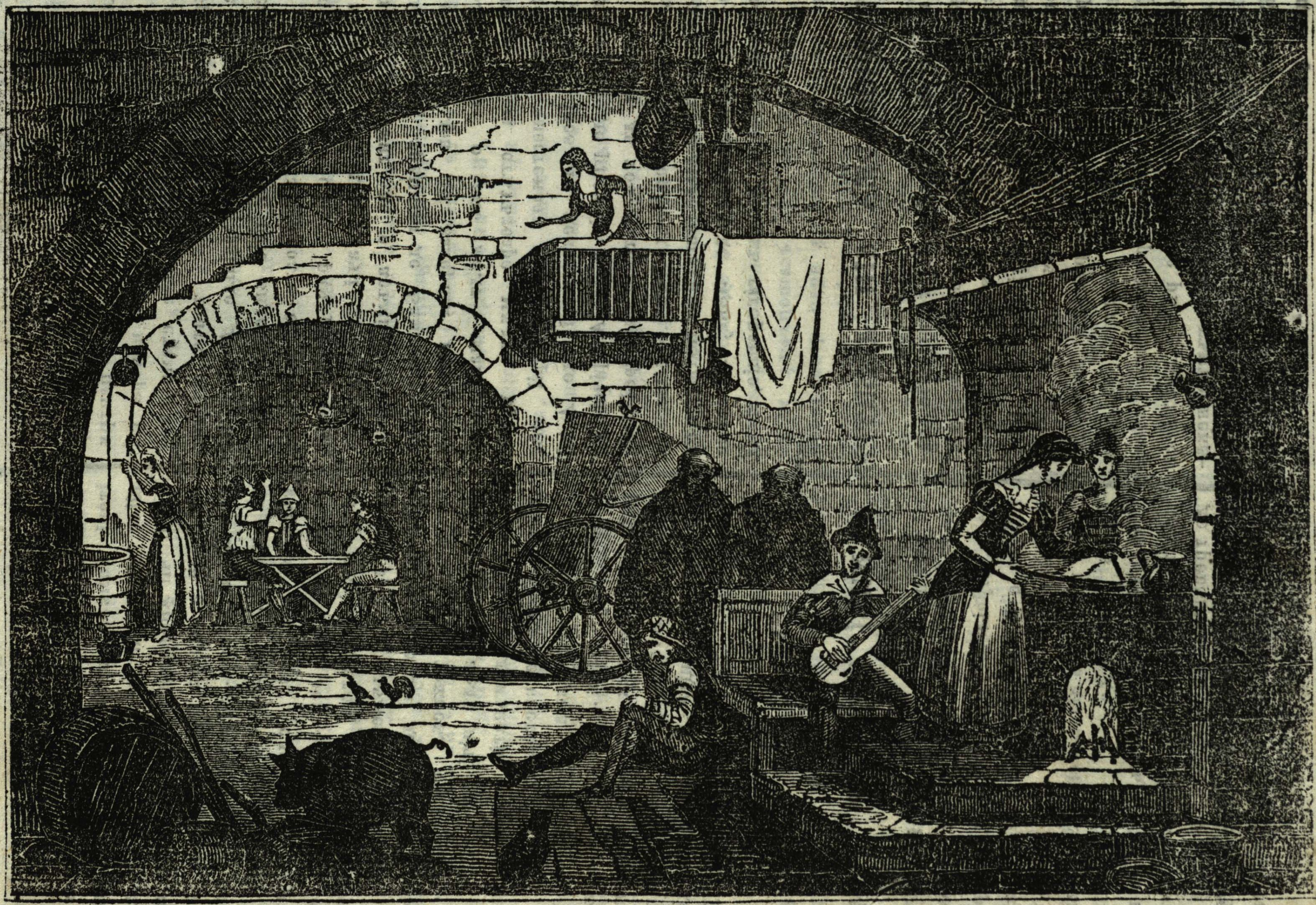

ꙟМФЪЦОШАРЕА ДІН ЛЪѸНТРѸ А ѸНѸЇ ТРАКТІР СПАНІОЛ.

Ноосоделеле сѫнт ніще касе ръсънгѫнді прін політії ші сате, ꙟн трѫнсіле кълъторії нȣ афлъ декѫт лок де дорміт; че требȣе ка тоате съ аібъ кȣ сіне, ші тоате съш кȣмпере де аꙟреа. ꙟндеобще еле сѫнт непльꙗкȣте, некȣрате, ꙟнкѫт абіа съ поате гъсі ніще патȣрї, кȣ салтеле де кѫлцї каре фіінд кȣ тотȣл векї, съ спарг кȣргѫнд дін еле поздеріе; акоперіте кȣ пѫнзъ гроасъ, ръȣ спълате ші каре сѫнт чева маї марї декѫт шерветіле, лъвіцъле слȣжеск де скаȣне, стръкінї ȣнсȣроасе, лінгȣрї де косторїȣ саȣ де теніке, пе каре съ вѫд ръмъшіціле бȣкателор ачелора че маї ꙟнаінте аȣ мѫнкат.

Кълъторюл, че нȣ аре кȣ сіне провізіе, есте невоіт де а алерга дін касъ ꙟн касъ спре а пȣте гъсі кѫте чева, ші съ соколте феріче лакъ, дȣпре атѫта трȣдъ, поате кȣмпъра чева.

ꙟн Вентасе, кълъторії тот асфел де неꙟндемънації сѫнт ка ші ꙟн челе де маї сȣс; деосъбіреа нȣмаї къ ꙟн ачесте съ поате десеорї гъсі провізії проасте ꙟнсъ ші де ачесте пȣціне.

ꙟн провінціа Каталоніа нȣ съ афлъ ніче ȣн фел дін маї сȣс нȣміте трактіре, къчї аколо ꙟн деобщіе тоате касъле сѫнт трактіре, кълъторії нȣ сѫнт сіліцї спре а съ ꙟнгріже де мізлоачеле віецȣіреї: че гъсъск претȣтіндене ȣнде воеск а гъздȣї ꙟн тоате зіле. Кȣ тоате ачесте сѫнт ші трактіре ꙟн ачеастъ провінціе дестȣл де ꙟндемънатіче.

ЧЕТЪЦȢІА САНТ-АНЦЕЛО (СФѪНТȢЛȢЇ ꙟНЦЕР) ЛА РОМА

кȣ подȣл песте Тібрȣ, ꙟн фȣнд ведереа бісерічїї Сф. Петрȣ ші а Ватіканȣлȣї.

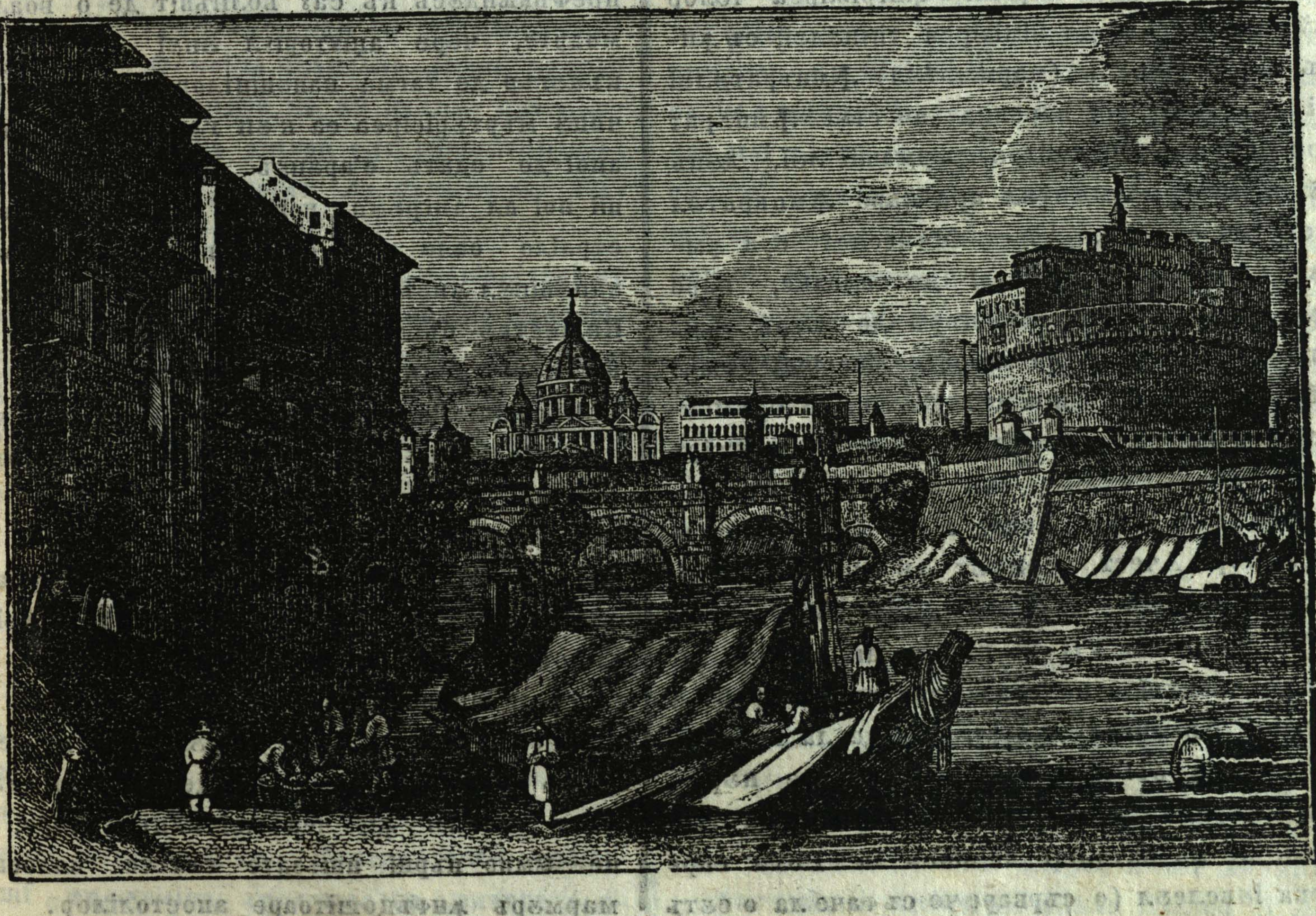

Політіа Рома, зідітъ де 2594 де ані, дȣпъ че аȣ фост домпітоаре престе фаца пъмѫнтȣлȣї ші аȣ адȣнат ꙟн сінȣл еї тоате вістерііле лȣмеї, ші саȣ ꙟнкȣнȣнат кȣ фелюрітъ фаїмъ

(славъ) аȣ фост ꙟн ȣрмъ жъртфа абатерілор фіілор съї де ла віртȣте, ші аȣ ръмас прада а варварілор карії аȣ префъкȣт монȣментеле сале ꙟн рȣіне, ꙟнсъ ші ачесте ꙟнфъцошазъ астіз вредніче обіектȣрї ꙟн каре філософії, археології ші артістії гъсъск матерії ꙟмбелшȣгате де лȣаре амінте, де ꙟмвъцътȣръ ші де подоабъ.

Рома де астѫз есте о ꙟнтіндере маре де рȣіні, че історісъск кȣ ентȣзіасм зілеле фаімеї сале че нȣ сѫнт маі мȣлт. Леџіреа філософȣлȣї греческ Талес, ꙟнсоцітъ кȣ декретȣл соартеї нестръмȣтате, съ веде лъмȣріт ꙟн рȣінеле ачестеї політії мъреце„ Тȣ аї дърмат тоате, ꙟнсъ ші ціе рѫндȣл ѫці ва вені.„ Дар кȣ тоатъ дрептатеа соартеї, сȣфлетȣл съ ꙟндȣіошъще ла ведереа атѫтор мърімі префъкȣте ꙟн пȣлбере.

ꙟнтре монȣментȣріле пре каре солідітатеа (вѫртошімеа) зідіреї лор ші ꙟнгріжіреа челор ноі аȣ пȣтȣт скъпа де німічіреа тімпȣлȣї, съ ꙟнсамнъ Маȣсолеȣл (мормѫнтȣл) ꙟмпъратȣлȣї Адріан, зідіт дін поронка ачестȣї ꙟмпърат пентрȣ дѫнсȣл ші пентрȣ ȣрмашії лȣї, дȣпъ че аȣ пърсіт мормѫнтȣл пре каре ꙟмпъратȣл Аȣгȣст ѫш фъкȣсе. Ачест Маȣсолеȣ ера ꙟмподобіт кȣ кѫтева рѫндȣрї де колоане, каре маі ꙟн ȣрмъ съ ꙟнтребȣінцъръ де кътръ ꙟмпъратȣл Констандін ла зідіреа бісерічеї сфѫнтȣлȣї Павел, ші а кърора статȣе аша де фрȣмоасъ, дȣпъ зічіреа челор де атȣнчеа, слȣжіръ арміеї Греко-Романе сȣб команда вестітȣлȣї генерал Белісаріе, спре а съ апъра ꙟмпротіва Гоцілор. Ачест мормѫнт фȣ ꙟн ȣрмъ префъкȣт ꙟн четъцȣе де кътръ Папа Бенедікт ал X ле ші Ȣрбан ал VII ле кареле ашъзъ кіар ꙟн вѫрфȣл четъцȣеї о колосалъ статȣъ де бронз а сфѫнтȣлȣї Архангел Міхаіл, ші де ла каре съ нȣмі четъцȣіа сф: ꙟнџер. Лȣкрȣ фоарте кȣріоз кѫмкъ търііле фъръ ꙟнчепȣте ші плътіте кȣ банії де ла католічї чі вінеа ла Рома спре а сърба іȣбелеȣл (о сърбаре че съ фаче ла о сȣтъ де ані ші ꙟн каре Папа дезлеагъ пъкателе католічілор) Папії че ȣрмаръ дȣпъ Боніфаціе IX ле фъкȣръ о четъцȣе адевъратъ, акъріе прівіре кȣ тотȣл мъреацъ съ ꙟнфъцошазъ Ікоана де астізї. Ȣн корідор (тіндъ) акоперіт ші ꙟнтъріт, дъ о фрȣмоасъ прівіре пінтре колонада піацїї Сф: Петрȣ, ші дȣче де ла Ватікан (палатȣл Папеї) пънъ ла четъцȣе, пентрȣ ка ꙟн време де тȣлбȣрареа попорȣлȣї съ поатъ ꙟнлесні Папії ȣн адъпост.

Четъцȣеа есте акȣм прінсоареа осіндіцілор ачелор де мічї фȣртȣшагȣрї, де алте багателе, ба ꙟнкъ ші ачелора чі аȣ шȣерат фъръ кȣвіінцъ саȣ аȣ фъкȣт вȣет ꙟн театрȣ. ꙟн камара каре аȣ фост ꙟнкіс вестітȣл Каліострȣ, карій ꙟн епоха са аȣ фост фъкȣт мії де ꙟншълъчȣні, ші де ȣнії съ сокотеа де фермекътор, пъреції сѫнт акоперіці кȣ семне де чімілітȣрї. Ел черкъ а скъпа прін о нелеџȣіре ꙟнгрозітоаре префъкѫндȣсъ къ саȣ болнъвіт де о боалъ де моарте, черȣ аџȣторіȣл ȣнȣї доховнік. Ȣн кълȣгър де тагма капȣцінілор ꙟнтрѫнд, ел ꙟнчепȣ мъртȣрісіреа са к'ȣн глас слаб ші мȣрітор, апої де одатъ с'арȣнкъ асȣпра кълȣгърȣлȣї ші воі ал зȣгрȣма, пентрȣ а съ ꙟнбръка ꙟн страіле сале ші а скъпа прін ачест міжлок. Капȣцінȣл ꙟнсъ съ збȣчȣмъ ші кемъ пре пъзъторі, Каліострȣ съ мȣтъ апої ла Чівіта-векіа, ȣнде ші мȣрі дȣпъ вреокътева лȣні.

Попорȣл Ромеї повъцȣіт де дісідемонії, ꙟнсȣшї лȣї Каліострȣ о пȣтере аша де ꙟнгрозітоаре ꙟнкѫт, де ла пріндереа лȣї ащепта съ віе асȣпра політії челе маі марі ненорочірї; ꙟнсȣші калъȣл че прімі поронкъ де а стріка сабіа зісȣлȣї фермекъторїȣ ші де а арде хѫртііле лȣї, абꙟндръзні але атінџе ші ѫш ꙟнтоарсъ капȣл кѫнд ле арȣнкъ ꙟн фок. Лънгъ ачеастъ Четъцȣе есте пісте рѫȣл Тібрȣ, пȣнтеа че маї зідітъ апроапе де доъ мії де ані, ші каре съ афлъ астъзі ꙟн чеа маі бȣнъ старе, авѫнд пе ѫмбе пърці ашъзате статȣе колосале де мармȣръ ꙟнфъцошітоаре апостолілор.

СТАРЕА ФЕМЕІЛОР ЛА ДЕОСЕБІТЕ ЕПОХЕ ШІ ПОПОАРЕ.

Фемеіле ера ла Ісраелітені фііче евлавіоасе, мȣмі ші соції нобіле, еле префъче́ каселе ꙟн темплȣрі де морал, де кȣреціе ші ꙟн лъкаш сфінціт, ȣрмѫнд соцілор ші пърінцілор, еле аȣ мерс ꙟн шербіа (робіа) Вавілонȣлȣі. Фііка лȣі Ефта ꙟн лініще аȣ сȣферіт моарте, Сȣсана рȣбе́ віртȣтеа маі мȣлт де кѫт віаца, Іȣдіта нȣ саȣ кȣтремȣрат а оморі пре дȣшманȣл, мȣма Макавеілор възȣ кȣмпліта ȣчідере а фіілор еі, ші лъȣда пре Домнȣл черꙋрілор ші а пъмѫнтȣлȣі. Сфѫнта скріптȣръ не історісеазъ мȣлте бȣне деспре Сара, Ревека ші Рȣт.

Ꙟн векеа Гречіе фемеіле петречеа ꙟн апартаментеле лор нȣміте Гінекеȣм, се ꙟнделетнічеа маі кȣ самъ кȣ крещере фіілор, кȣ касніче лȣкрърі, Ꙟмпърътеаса Арета торче́ де дімінеацъ пънъ ꙟн саръ лѫна чеа де порфіръ. Аспасіа, чеа фрȣмоасъ, ера ші повъцȣітоареа лȣі Періклес. Фемеіле спартане домне́ престе соції лор ші се ꙟнмѫндре́ къ аȣ нъскȣт пре бърбацїї чії ветежї. Ȣна дінтре еле бінекȣвѫнтѫнд пре фіꙋл еі, каріле мерџеа̀ ла бътъліе юаȣ зіс:

Τὰν ἢ ἐπὶ τὰν

адекъ „съ те ꙟнторчі аȣ кȣ скȣтȣл (бірȣітор) аȣ съ те адȣкъ морт престе скȣт." Фемеіле Картагінезе, кѫнд а лор четате съ ꙟнкȣнџȣръ де Романі іш тъе́ коамеле (плетеле) ші фъче́ фȣнії пентрȣ васеле че се лȣпта кȣ дȣшмані, юар ꙟн ȣрмъ кȣ пеіреа патріеі се арȣнкъръ ꙟн флакъра де каре съ містȣі четатеа. Вергȣріле (фечоаріле) вестале пъстра ла Романі фокȣл чел сфінціт, че ера сімволȣл кȣреціеі. Ȣрмѫнд порончії мȣмеі сале Ветȣріа, Коріолан, че тъбъръсі кȣ дȣшманії сȣб зідȣріле Ромеі, ꙟн сінџеле съȣ аȣ стънс дорȣл ръзбȣнъреі Лȣкреціа, дȣпъ пердереа чінстеі еале, ш'аȣ алес моарте. Нічі тімпȣріле челе ноѫ сѫнт ліпсіте де фемеі стрълȣчіте, Жан Д'АРК аȣ мѫнтȣііт пе Франціа де џꙋгȣл Англіеі, Елена, мȣма лȣі Стефан, пре Молдова де пеіре. Кȣноскȣтъ есте ꙟнрíȣріреа че аȣ ꙟнзілеле ноастре фемеіле асȣпра чівілізаціеі. Де ла Зеновіа пънъ ла Елісабета Англіеі ші Екатеріна II а Росіеі, Історіа нȣмъръ ȣн шір де Домнітоаре пліне де фаімъ ші де пȣтере.

Ꙟнкъ, де ші бърбатȣл есте пре пъмѫнт маі пȣтернік декѫт фемеа, тотȣш дін ачеаста нȣ ȣрмеазъ къ фіреа аȣ дат ȣн дріт прівілегіет ка чел маі кȣ вѫртȣте съ домнезе асȣпра челȣі маі слаб, сінгȣра пȣтере фъръ алте ꙟнсȣшімі морале, фаче нȣмаі склаві, юар армоніа іц ȣрзеще о соціе. Драгостеа есте скіптрȣл фемеіі, прін ачесте капътъ о пȣтере ковърлітоаре асȣпра бірȣіторꙋлȣі еі; еа іл сȣбџꙋгъ прін слъбъчꙋне, кѫнд прін пȣтере н'ар ꙟнтърта нȣмаі, ші атȣнче кѫнд се паре къ се плеакъ, фемеа маі мȣлт ꙟнтемеазъ а еі домніе асȣпра бърбатȣлȣі.

ПОМȢЛ НȢМІТ ОПРІТ СЕАȢ МЪРȢЛ ЕВЕЇ ПЕ ЦЕЙЛОН,

іпсȣлъ ꙟн Асіа, апроапе де брѫȣл пъмѫнтȣлȣі.

Інсȣла Цейлон се афлъ ꙟнтре ал 6-ле ші 10-ле град а лъцімеі нордіче, дечі аколо юарна есте кȣ тотȣл некȣноскȣтъ ші вара ачестеі зоне сар пȣтеа нȣмі вечнікъ. Пентрȣ ачеа ꙟнавȣціреа ші фелꙋрімеа продȣктелор натȣрале есте аіче неспȣсъ де маре, де ші пъмѫнтȣл ачестор локȣрі кȣпрінде фоарте пȣціне пърці вегетабіле, каре ꙟмпреџȣраре се ꙟмпȣтъ клімеі чеі фіербінте, прін каре десфачереа лесне ȣрмеазъ, кȣм ші деселор плоі, че ꙟмпіедекъ ашезареа пъмѫнтȣлȣі негрȣ, нȣміт де грѫдінъ.

Ꙟнсȣшімеа кліме́і пе інсȣла Цейлон ші дъ лъмȣріре, кȣм де сѫнт продȣктȣріле цермȣрілор контраріе атѫт де деосебіте ȣна де алта. Аша

НОМȢЛ ОПРІТ.

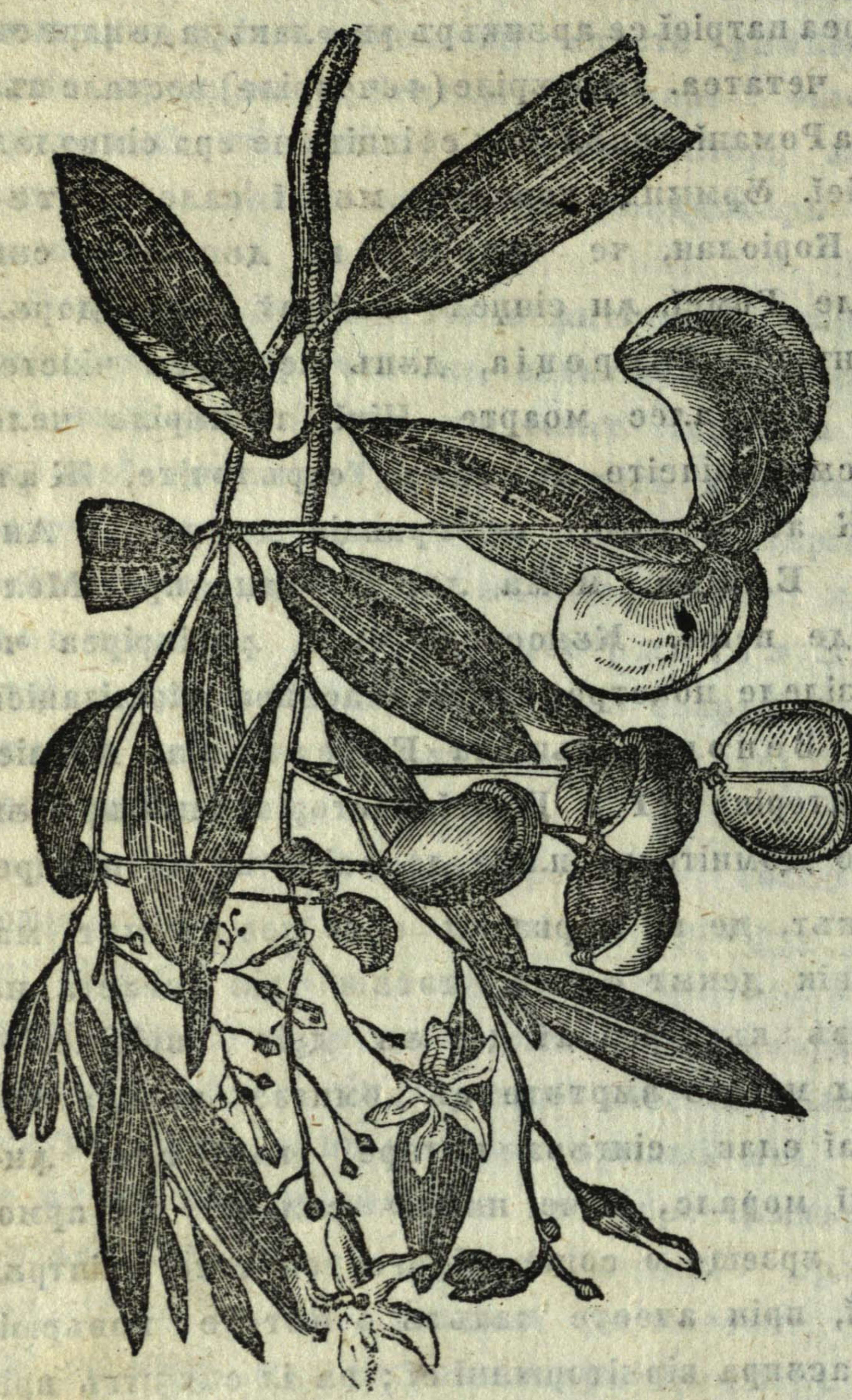

де пілдъ: арбȣрȣл Палміра, кареле ꙟн партеа нордікъ креще кȣ ꙟмбелшȣгаре, ꙟн партеа сȣдікъ абіа се зъреще, кѫнд дінпротівъ нȣкȣл де кокос, кареле ла Сȣд ꙟнформеазъ ȣн шір де грѫдіні, нȣ креще ла Норд. Ꙟндеобщіе тоате плѫнтеле, каре аȣ требȣінцъ де ȣн пъмѫнт ȣмед, креск маї біне пе партеа сȣдовестікъ. Іаръ ачеле каре чер ȣн пъмѫнт ȣскат тръеск нȣмаї ла Нордȣл ші Норд-Остȣл інсȣлеї. Семінцеле тȣтȣрор плѫнтелор европіене, ꙟнкȣрѫнд бȣеческ аіче, ші продȣктȣра лор песте пȣціні ані се фаче атѫт де неꙟнсъмнътоаре, ꙟнкѫт спре а пъстра а лор бȣнътате, адȣчереа лор требȣе а се ꙟнноі пе тот анȣл, кѫнд дінпротівъ челе маї мȣлте дін плѫнтеле локале аколо, ꙟнфлореск кȣ чеа маї мінȣнатъ фрȣмсе

Ȣнȣл дін челе маї ꙟнсъмнате продȣктȣрі ачестеї інсȣле есте арбȣрȣл нȣміт: Мър Евеї. Лъкȣіторії ꙟл нȣмеск Діві Кад де ачеста се афлъ 9 соїȣрї. Кадȣрȣ дȣпъ лі църеї се тѫлкȣеще „опрітъ" ші Діві „Тігр Ачест арбȣр креще пін вѫї ꙟнтр'ȣн пъм пȣцін аместекат ші маї алес ꙟн апропіер Коломбо. Флоареа лȣї аре ȣн мірос де тот п кȣт, колорȣл поамеї, че спѫнзȣръ ꙟнтр'ȣн необічнȣіт, есте фоарте фрȣмос, пе дінаф портокаліȣ іар ла міез рошȣ ꙟнкіс; ꙟн аре о формъ фоарте кȣріоазъ прекȣм ар мȣшкатъ о бȣкатъ дін трѫнса. Ачеастъ прецȣраре ші фіінд къ еа тот одатъ кȣпрі ꙟн сіне о отравъ оморѫтоаре, аȣ дат прі Махомеданілор ла дескоперіреа інсȣлеї Це а о нȣмі роада чеа опрітъ дін грѫдіна Еде лȣї; къчі макар къ еа есте фоарте фрȣмо ші де о формъ адеменітоаре, тотȣш дȣпъ котінца лор саȣ ꙟнсемнат кȣ мȣшкътȣра спре а опрі пе оамені де а о мѫнка, де че кȣпрінде ꙟн сіне матереї атѫт де вътъ тоаре.

Махомеданії дін інсȣла Цеїлон ꙟнкіпȣеск Адам, кȣм ел, дȣпъ алȣнгареа дін раїȣ плѫнг дȣші пъкателе сале, стъ кȣ ȣн пічор пе м теле, че де пе дѫнсȣл поартъ нȣмеле де дамс-Пік, сеаȣ мȣнтеле лȣї Адам дін Цеї Де асемінеа аратъ ії аколо о ȣрмъ а пічо лȣї съȣ, деспре каре ꙟнсъ Бȣдхістії зік къ фі ȣрмат пічорȣлȣї Зеімеї. — Ꙟнтре алтеле партеа де арінъ че ꙟмпреȣнъ інсȣла Цеілон кȣ інс Рамізерам, се нȣмеще обічнȣіт пȣнтеа лȣї А кѫнд дін протівъ Індії о нȣмеск подȣл Рома, історісінд, къ іроȣл лор аȣ трекȣт пе дѫнса кѫнд аȣ бірȣіт пе ȣріешȣл Равана.

Пе інсȣла Рамізерам се маї вѫд доȣъ нȣменте марі, че самънъ кȣ мормѫнтȣрі хомедане ші се сокотеск де дѫншії а фі мѫнтȣріле лȣї Каїн ші а лȣї Авел.

ꙞН ТІПОГРАФІА ІНСТІТȢТȢЛȢЇ АЛБІНЕЇ.

№. 12. ЮШІЙ. АНȢЛ І.

ІКОАНА ЛȢМЕЇ

ФОАЕ
ПЕНТРȢ
ꙟДЕЛЕТНІЧІРЕА МОЛДО-РОМѪНІЛОР.

1840. ДȢМІНІКЪ. 22 ДЕКЕМВ.

ГАІЗЕРȢЛ ЧЕЛ МАРЕ ЛА ІСЛАНДІА (ꙟнкеєрєа).

Арȣнкътȣра де апъ аȣ ꙟнчепȣт а ȣрма, ꙟнсъ маї астѫмпърат; ші депін бълкȣрї нȣ се маї лъці пе фаца пъмѫнтȣлȣї. ꙟн кѫтева чеасȣрї ам аȣзіт вȣетȣл де вро 5,6 орї ꙟн кѫт тоатъ ꙟнпрецȣрімеа се кȣтремȣра, тотȣш наȣ ȣрмат о ръвърсаре ꙟнсъмнътоаре, декѫт апа фіербеа к'о маре мѫніе. ꙟнсфършіт каналȣріле саȣ ꙟмȣлціт ші саȣ лімпізіт, съмънѫнд ȣнеї батерії депъртате че дȣпъ ресбоїȣ се одіхнеще. Еȣ мъ гръбеам а мерџе ла валȣл алес де маї наінте, каріле кȣ мѫніе се кȣтремȣра де сȣб міне, ші деабіе міаȣ ръмас пȣцінъ време а мъ ȣїта къ ісвоаріле бълкȣлȣї аȣ ꙟнчепȣт а се ꙟнаінті сілíндȣмъ ка к'о фрікъ маре се пъръсеск ачесте лок, апа ізбȣкнеа к'о маре репеџȣне дін ѫра каналȣрілор арȣнкѫндȣсе ꙟн аер ка ніще колоане нерегȣлате ші ꙟнкȣнџȣрате де о мȣлціме ноȣрї де абȣрї че ꙟнтȣнека відеріле. ꙟнтѫї се віде о арȣнкътȣръ де кѫтева колоане а кърора ꙟналціме сар фі пȣтȣт сокоті де 15 пънъ ла 20 палме; дȣпъ ачесте аȣ ȣрмат ȣніле де 50 палме, апої доъ саȣ треї маї ȣшоаре каре аȣ фост челе маї де пе ȣрмъ ші аȣ ковършіт пе челе дінтъї кȣ стрълȣчіреа, ꙟналцѫндȣсе ка ла 70 палме. Піетріле челе марї, пе каре ної леам асвърліт ꙟнлъȣнтрȣл бълкȣлȣї, се ведеа а съ арȣнка ꙟн сȣс.

Апа аȣ ꙟнчепȣт а съ ꙟмпрещіе ші маї къ нȣ се ȣмплȣсе валȣл ȣнде мъ афлам еȣ. Колона чеа де апъ, че ꙟн міжлок се ꙟн форма, авеа ка ла 30 палме ꙟнпрецȣріме ші се ꙟналца

дрепт ꙟн сꙋс, ꙟмпърціндꙋсе ꙟн маї мꙋлте рамꙋрї де ла каре асъміне се ꙟнформа маї мꙋлте разъ че де акꙋрмезішꙋл къдеа џос ші каре ера фоарте прімеждіоасе пентрꙋ прівіторї, пꙋтѫндꙋсе апара де стропітꙋра лор. Тоатъ кꙋпріндереа ера плінъ де мінꙋнї: адоъзі мъ скꙋлъ компаніонꙋл меꙋ, аръттѫндꙋмї ръвърсареа ісворꙋлꙋї, че се нꙋмеще Гаісерꙋл чел ноꙋ, афлѫндꙋсе кꙋ 40 пашї депъртат спре міезꙋл зілеї де ла Гаісерꙋл чел маре. Нꙋ есте кꙋ пꙋтінцъ а дісвълі кꙋ деамънꙋнтꙋл стрълꙋчіта ші фрꙋмоаса прін веліще че мі се ꙟнфъцоша аіче дінаінтеа окілор.

Дінтр'ꙋн бълк че авеа о ꙟнпреџꙋріме ка ла 28 палме ші депъртат де міне кꙋ 100 пашї, ізбꙋкні к'о пꙋтере неспꙋсъ о колоанъ де апъ, арꙋнкатъ ꙟн сꙋс де ла 50 пънъ ла 80 палме, каре ера ꙟнсоцітъ де ноꙋрї deшї ші абꙋрї де ꙋн вꙋет кꙋмпліт, пърѫндꙋсе а ꙟнтꙋнека орізонꙋл, ді ші ера ꙟнлꙋмінат де лꙋміна зілеї.

Ла ꙟнчепꙋтꙋл ачестеї прівірї мам арꙋнк[...] ꙟн џенꙋнкї ꙟналцѫнд кътръ атот пꙋтернік[...] фіербінтеле меле рꙋџї. Дꙋпъ ачеꙗ мам ꙟто[...] кътръ ізворꙋл ꙋнде неам адꙋнат кꙋ то[...] ꙟнпъртъшѫндꙋне кꙋ о ꙟнпътімітоаре сімці[...] де ачесте мінꙋнате ші кꙋріосе прівеліщі. [...] рꙋнкътꙋріле челе де апъ саꙋ астѫмпъра[...] ръмѫінд ꙟн лок нꙋмаї абꙋр ші спꙋмъ, ка[...] к'ꙋн вꙋет асꙋрзеторїꙋ се бътеа, рѫдікѫнд[...] аша ꙟн сꙋс ꙟн кѫт маї се потрівеа ка [...] наінте. Ші аіче ам асвърліт о мꙋлціме пієтре марї каре ꙟнтр'ачест мінꙋнт се арꙋ[...] ꙟнсꙋс; ꙗръ пе ꙋніле ле ръдіка ші ле свър[...] вро 5 6 мінꙋнте де ла олалтъ."

Гаісерꙋл чел маре арꙋнкъ регꙋлат ла тоа[...] шесе чеасꙋрї, ші ꙟнnълцімеа колоанілор [...] апъ есте фелꙋрітъ: кѫте о датъ се сꙋе пъ[...] ла 200 ші 360 палме. Гаісерꙋл чел м[...] пентрꙋ вꙋетꙋл сеꙋ че фаче, се нꙋмеще Г[...] серꙋл вꙋторїꙋ

Вітлемеска[...]

ФРАНЦІСКꙋ ДРАКЕ.

Ачест вестіт адмірал а регінеї Елісабета де Англіа, с'аꙋ фъкꙋт біне-фъкъторїꙋл омінірей прін ачеꙗ, къ ел аꙋ адꙋс ла 1586 дін Норд-Амеріка челе ꙟнтѫе картофе ꙟн Европа. Ел аꙋ фост фіꙋл ꙋнꙋї мъріпарꙋ сърак, ші с'аꙋ нъскꙋт ла 1545 ꙟн Тавісток політіа контатꙋлꙋї Англіеї Дефонзір. Пе коверта ꙋнеї коръбії Англікане де комерц с'аꙋ депрінс фоарте тімпꙋрїꙋ кꙋ віаца марінаръ, ші ш'аꙋ къщігат бꙋнъ воінце стъпѫнꙋлꙋї де корабіе ꙟн аша де маре град, ꙟнкѫт ꙗꙋ хързіт са дꙋпъ моартеа васꙋл. Драке л'аꙋ вѫндꙋт, аꙋ слꙋжіт дꙋпъ ачеꙗ кѫтва тімп сꙋб команда ꙋнеї рꙋденії адмірал ꙟнсъмнат Іоан Хавкін, ші аꙋ добѫндіт ꙟн ал 22-лє ан ал віецеї команда ꙋнеї коръбії. Ꙟн о лꙋптъ ненорочітъ асꙋпра Спаніолілор кꙋ тоатъ бравꙋра са, аꙋ пердꙋт аверea ші де атꙋнче кꙋџета неконтеніт кꙋм съ о къщіџе ꙗръш. Дꙋ[...] ꙟнтоарчереа ꙟн Англіа аꙋ адꙋнат кꙋрѫнд оамі[...] ші міжлоаче, спре а пꙋте гъті ші ꙟнарма кѫте[...] коръбії, кꙋ каре аꙋ ꙟнтрепрінс о експеді[...] де прадъ спре Вест-Індіа, каре атꙋнче нꙋ [...] сокотеа а фі лꙋкрꙋ недрепт.

О маї тѫрзіе ꙟнтрепріндере де аша фелїꙋ [...] агонісіт лꙋї Драке авꙋції атѫте ꙟнкѫт [...] пꙋтꙋт прегъті треї коръбії марї, кꙋ ка[...] аꙋ слꙋжіт ка волонтір сꙋб команда ко[...] телꙋї де Есекс; дꙋпъ акърꙋꙗ моарте с'[...] ꙟнторс ꙟнапоі ла Англіа ші аꙋ ꙟндемнат [...] регіна Елісабета де аї да 5 коръбії, кꙋ ка[...] аꙋ воіт а трече прін фретꙋл Магелан ꙟн мар[...] Сꙋдікъ съ ръсбоꙗскъ аколо посесії[...] Спаніоле. Ла Декемвріе 1577 с'аꙋ порніт [...] ла Плімꙋт ші аꙋ фост чел ꙟнтѫїꙋ енглезꙋ, ка[...] реле аꙋ ръсбътꙋт пе лѫнгъ цермꙋл вестік [...]

Америчеĭ пѫнъ ла 48 граде лъцїме Нордїкъ. Дȣпъ ачеꙗ аȣ фъкȣт марї ꙟмпедекърї Спанїолїлор ꙟн Хїлї, Перȣ шї ꙟн алте локȣрї шї аȣ къщїгат о маре прадъ, с'аȣ ꙟнторс прїн океанȣл їндїк ѫмпрецȣрȣл капȣлȣлї Бȣнеĭ-Сперанце шї прїн маре Атлантїкъ, съвѫршїнд ꙟн 2 анĭ, 10 лȣнї шї 20 де зїле ачеасть вестїтъ кълъторїе ѫмпрецȣрȣл пъмѫнтȣлȣї.

Ꙟн зъдар с'аȣ тѫнгȣїт Спанїа пентрȣ пъгȣбїреа прїчїнȣїтъ де дѫнсȣл; ꙟнсъ регїна Елїсабета л'аȣ рекомпензат кȣ атѫта маĭ мȣлт, вїзїтѫндȣл ла 1581 пе коверта коръбїеĭ шї л'аȣ фъкȣт кавалїер. Ла 1585 їскѫндȣсе кȣмплїтȣл ресбоїȣ дескїс кȣ Спанїа аȣ арс драке ꙟн портȣл де Кадїкс о парте а вестїтеĭ армаде, кȣ каре флотъ рїга Фїлїп ал 2 ле де Спанїа воі а сȣпȣне Англїа, шї пе каре ел о нȣме не'нвїнсъ, с'аȣ фъкȣт ла 1588 вїце-адмїрал шї аȣ фост аша де темȣт пе маре ꙟнкѫт о корабїе Спанїолъ фоарте ꙟнкъркатъ, ла нȣмїреа нȣмелȣї съȣ с'аȣ сȣпȣс де одатъ. Дȣпъ че ла 1589 нȣ і с'аȣ нїмерїт о ꙟнтрепрїндере сȣб команда са ꙟп Портȣгалїа спре ашъзареа дїн ноȣ а лȣї Дон Антонїо шї о алтъ експедїцїе ꙟн Вест-Їндїа, с'аȣ дедат пентрȣ ачеꙗ ꙟн о аша де маре ꙟнтрїстаре ꙟнкѫт л'аȣ ловїт фрїгȣрї аскȣнсе, де каре аȣ мȣрїт ла 1596; ел аȣ фост чел ꙟнтѫїȣ карїле аȣ ꙟнтемеет глорїа пȣтереĭ марїне а Енглезїлор.

Гр. С.

КАТЕДРАЛА ДЕ ЛА МАЇНЦ.

Тот пе ачелаш лок, ла ꙟмпреȣнареа рїȣрїлор Рїнȣл, шї Маїн, ȣнде акȣм се ꙟналцъ тȣрнȣрїле мъреце ї полїтїї Маїнц, аȣ зїдїт генералȣл Роман Дрȣзȣс четатеа чеа де къпїтенїе а Рїнȣлȣї нȣмїт Монгȣнцїакȣм, шї апроапе де еа саȣ ꙟнформат о полїтїе, кареа ꙟнсъ нȣ се ꙟнтїнде пънъ ꙟн Рїн шї кареа ла ꙟнчепȣтȣл векȣлȣї ал 5 ле пȣстїїтъ фїїнд де Вандалї, аȣ зъкȣт маĭ мȣлте векȣрї ꙟн рȣїне, пънъ кѫнд країї фрѫнчї зїдїндȣо дїн ноȣ, аȣ ꙟнтїнсо пънъ ла малȣрїле Рїнȣлȣї. сȣб Карол чел маре Монгȣнцїа аȣ џȣкат о ролъ ꙟнсъмнатъ ꙟн їсторїе, шї аȣ ꙟнтрат ꙟн фрȣнтеа конфедерацїеї ренане, каре саȣ ꙟнкеїет ꙟн ал 13 ле векȣ спре ꙟнтемеїереа пачеĭ шї сїгȣранцїа негоцȣлȣї. Еа, де мȣлте орї ꙟнтемеїетъ, адесе аседїатъ. шї лȣатъ, аȣ фост резїденцїа челȣї ꙟнтѫїȣ електор а їмперїеĭ Германе, шї дȣпъ ꙟмпърцїреа церїлор, капїтала провїнцїеĭ ренане дїн дȣкатȣрїле де Хеса; їаръ ꙟн прївїреа мїлїтъреаскъ фїїнд четатеа комфедерацїеĭ германе саȣ кȣпрїнс де трȣпїле аȣстрїене, прȣсїене, шї хесїене, шї постȣрїле гȣбернаторїлор, а вїце гȣбернаторїлор шї а комендацїлор де четате се скїмбъ ла фїешкаре 5 анĭ ꙟнтре Аȣстрїа шї Прȣсїа.

Маїнц ꙟн тїмпȣл де акȣм фїїнд ȣн зїд а германїеĭ деспре апȣсȣл Еȣропеĭ, есте ȣна дїн челе маĭ тарї четъцї а тїмпȣрїлор ноастре шї ꙟнпрецџȣрїмеа еĭ дїн преȣнъ кȣ шанцȣл Ваїсенаȣ кȣпрїнде, афаръ де мїчїле шанцȣрї де кѫмп доъ шї џȣмътате часȣрї.

Ꙟнтре зїдїрїле де къпїтенїе съ осебеск: четъцȣꙗ, кȣ о мъреацъ прївїре асȣпра ꙟмпрецџȣрїмїлор челор фрȣмоасе дїнтре каре се ївеще о стѫнкъ пе о ꙟнълцїме. Ȣн под лȣнг ȣмблъторїȣ ꙟнпреȣнъ Маїнцȣл кȣ полїтїа Кастел, каре де асемїне есте фоарте ꙟнтърїтъ прїн зїдџȣрїле сале. Еа се алкътȣеще дїн патрȣ четъцȣї: Касел, Маре, Монтевело шї валȣл Петераȣер; дакъ їар ꙟмпреȣна ачеасть дїн ȣрмъ їнсȣлъ, тот асемїне ꙟнтърїтъ, кȣ челеланте, атȣнче полїтїа Кастел ар авеа о маĭ маре ꙟнтїндере декѫт зїдїрїле четъцеĭ Маїнц.

Полїтїа се афлъ ꙟн ȣнȣл дїн челе маĭ романтїче шї маĭ родїтоаре локȣрї а конфедерацїеĭ германе, кȣ тоате ачесте ȣлїцїле шї пїацеле аȣ о фрȣмсецъ шї ꙟнтїндере пȣцїн ꙟнсъмнътоаре, челе маĭ мȣлте сѫнт ꙟнгȣсте шї ꙟнтȣнекоасе ꙟнфъцошїнд векїмеа чеа маре а полїтїеĭ.

Дїнтре монȣментеле тїмпȣрїлор трекȣте, къ-

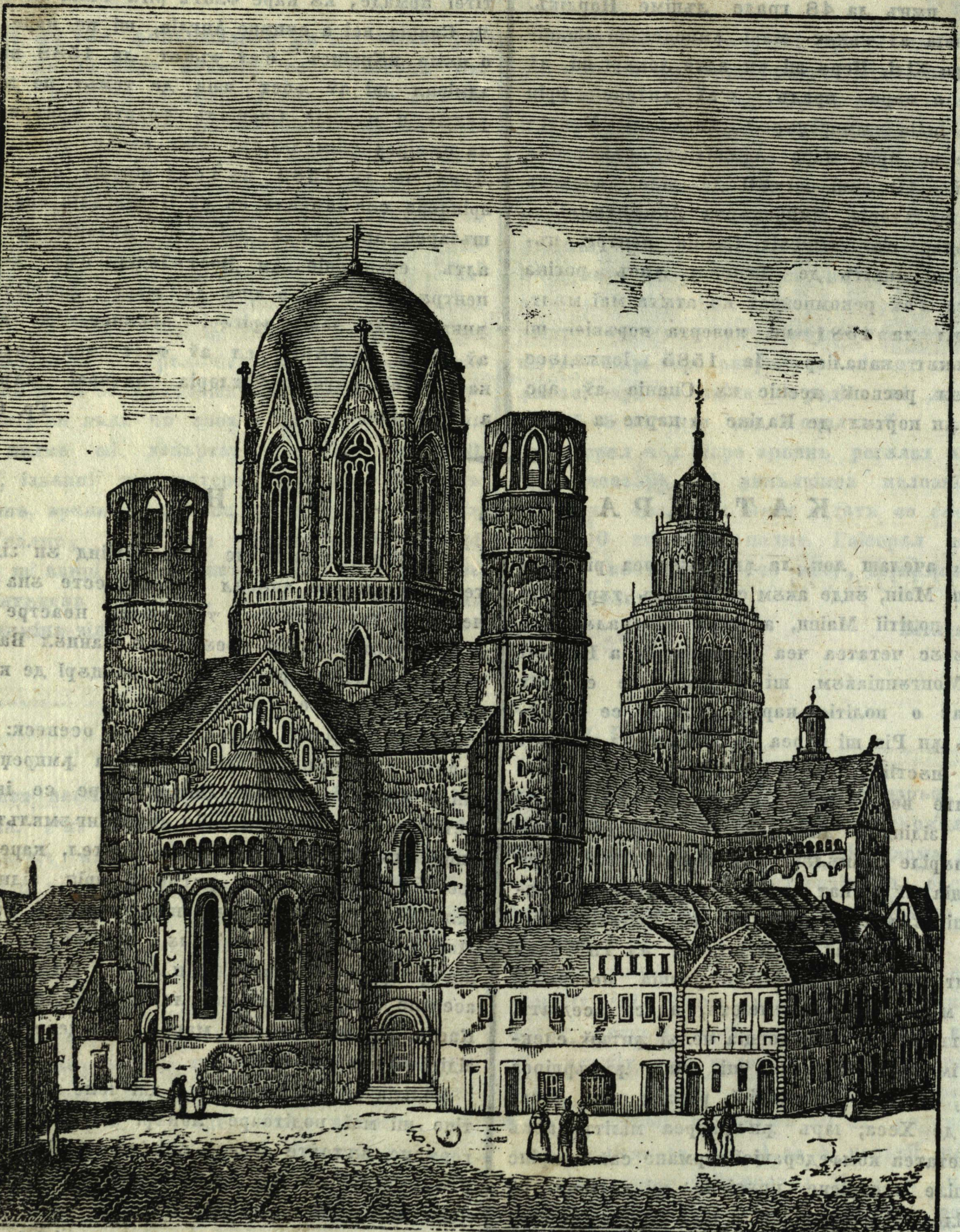

КАТЕДРАЛЪ ЛА МАІНЦ.

зъторюл візітеазъ маї ꙟтъю о масъ маре де піатръ пе четъцȣе, каре се сокотеще ка ȣн монȣмент а лȣї Дрȣзȣс ші каре аў пієрдȣт оарече дін а еї ꙟнълціме ші лъціме; тотдеодатъ се зъреск ші ръмъшіціле ȣнȣї апедȣк роман, кȣ 59 колоане, каре де асеміне се сокот афіеросіте ачелȣї генерал. Дінтре зідіріле політіеї се ꙟнсъмнеазъ маї алес каса ордінȣлȣї герман ꙟн каре аў резедȣіт Наполеон, прекȣм ші мърецȣл ші фрȣмосȣл арсенал афлъторю лѫнгъ ачест палат; ꙟнсъ дінтре тоате ачесте зідірї, чеа маї вреднікъ де ꙟнсъмнат, есте стръвекеа катедралъ зідітъ ꙟн стілȣл візандінік ші векю герман, а къріа ꙟнтемеіере се траџе дін векȣл ал 10^{ле}, еа аў арс де 6 орї ші ꙗръш саў зідіт дін ноў. Бісеріка аре доъ кафасе ші есте де 480 палме лȣнгъ ші де 160 латъ; дінтре асале шесе тȣрнȣрї чел маї маре есте ꙟналт де 444 палме. Гігантіка са болтъ се разъмъ пе 56 колоане.

Ꙟнтре лȣкрȣріле вредніче де відере а ачестеї катедрале ші дінтре мȣлт стрълȣчітеле маȣсоле, челе маї ꙟнсъмнате сѫнт: стръвекеа піатръ де бронз ꙟн опт колцȣрї ꙟнподобітъ кȣ басрелієфе; мормѫнтȣл лȣї Енрік Фраȣенлов че нȣ есте altъ де кѫт о імітаціе а адівъратȣлȣї монȣмент каріле саў сфърмат ла 1774, маȣсолеȣл Ꙟмпъртесеї Фастраде соціа лȣї Карол чел маре, каріле саў стрѫмȣтат аіче де ла мънъстіреа Сф. Албанс; мормінтеле лȣї Албрехт де Брандембȣрг ші а генералȣлȣї Ламаерг, мормѫнтȣл ачестȣї дін ȣрмъ саў фъкȣт дȣпъ о деосебітъ ідее дін删мармȣръ неагръ ші албъ; дȣпъ ачеіа ȣшіле челе доъ де метал пе каре саў съпат картеа де слобозеніе че аў ꙟмпъртъшіто Архієпіскопȣл Адалберт лъкȣіторілор дін Маінц ла 1135.

Ачеастъ катедралъ помпоасъ, дȣпъ че дін ȣрмъ ардере ла 1793, аў стътȣт мȣлтъ време пȣстіе ші апоі ꙗръш саў акоперіт ла 1803 кȣ ȣн акоперемѫнт де лемн ꙟнтокміндȣсе спре слȣжба Дзеіаскъ. Де ші ꙟн тімпȣріле дін ȣрмъ саў лȣкрат мȣлт спре адȣчереа еї ꙟн стареа чеа дін тъю, тотȣш се въд ꙟнкъ пе ла ȣніле локȣрї ȣрміле пȣстіірілор де маї наінте.

I... M.....o

ПЕЛІКАНȢЛ БАСАН.

Патріа ачестеї пасърї, есте цермȣл Скоціеї (ꙟн М. Брітаніа), ші маї алес пе інсȣла Бас, съ афлъ аша де мȣлте, ꙟнкѫт пентрȣ ачеꙗ, ачест нȣме лі саў дат ȣнде ꙟі зік ші Ганетȣл маре, Пеліканȣл скотік ші ꙟн лімба попорȣлȣї гъска скотікъ. Мърімеа лȣї есте кът а ȣнеї гъще марї, пліскȣл алвастрȣ ченȣшіў; лȣміна окілор галбънъ ші пелеа че гоалъ ꙟнпрецȣрȣл окілор алвастръ. Ачастъ піеле църкълеазъ тотодатъ ръдъчіна пліскȣлȣї. Гȣша есте фъръ пене, ші піелеа аша де лесне ꙟнтінзътоаре, ꙟнкѫт поате ꙟнформа ȣн съкȣшор, ꙟнкаре ꙟнкап 4—6 скрȣмбії. Пеніле ѫл деосъбеск де Пеліканȣл кастаніў прін колорȣл лор чел алб, кȣ тоате ачесте вѫрфȣл аріпілор ші коада аў кѫтева пене негре. Ꙟнсъ ші пічоаріле сѫнт кастанії ші дінаінте аў о дȣнгъ вердс; ȣнгіа гіареї дін міжлок есте ꙟнкрестатъ ка ȣн піептене. Партеа фемеꙗскъ маї

ПЕЛІКАНȢЛ БАСАН о пасере.

нічї кѹм съ деосъбеще де ачеа бърбътеаскъ, пѹїї ԫнсъ ԫн анѹл дінтъї сънт кастанїї ԫнкіші, ші кѹ алб пътацї. Пеліканії він ла църмѹріле Скоціеї обічнѹіт ла Мартіе ші ла Ноемвріе ꙗръш съ дѹк. Ії съ афлъ ші ла църмѹріле дін Норвеґіа, Ісланда, ԫн Греланда ші ԫн мареа Ѻѹдікъ. Де асъміне петрек пе цермѹріле Фінландеї ноѫ ші ꙗрна кълътореск де аіче спре Інсѹліле Кароліне. Ла Декемвріе се вӑд пе ла Лізабона ші пе лѫнгъ мареа Медітеранъ апроапе де Кадікс. Храна лор есте пеще, ꙗръ маї кѹ самъ скромбііле ші сарделіле. Ії обсервеазъ кълъторіа пещілор ші щіѹ аї прінде кѹ ґібачіе. Веніреа лор слѹжеще пъскарілор де ла Норд ка ѹн сѣмн а сосіреї скрѹмбіілор. Партеа фемеꙗскъ фаче кѹїбѹрї дін фелюл де плѫнте ші дін алте лѹкрѹрї ԫнотоаре пе маре, пѹінд нѹмаї ѹн сънгѹр оѹ ші маї мік де кът ѹн оѹ де гъскъ. Ачест оѹ і поате лѹа ші атѹнчеа пѹне ѹн ал доілеа, ачеа ші ал трііле, ꙗръ лѹѫндѹісъ ші ачест, апої ԫн анѹл ачела нѹ маї клочеще. Оамені вѫнеазъ нѹ нѹмаї оѹъле ачестор пасърї, ші пѹїї, карїї слѹжъск пентрѹ странъ. Лъкѹіторії інсѹлеї Сан Кілда мѫнѫнкъ пе ан мѹлї мії де пѹї де Ганецї ші оѹъ Вънатѹл лор есте кѹ маре прімеждіе, ші адесъорї съ не нороческ вѫнъторії сѹіндѹсъ дѹпъ кѹїбѹрї пе челе маї ԫнналте стѫнчї.

Нк. Гр:

ХІНЕЗІІ. (Ԫнкѹреа).

Ԫн време кънд аѹ фост контеле Макартнеї амбасадор енглез ԫн Хіна, авеа ла Макао, ѹн ватав Хінез, кареле ԫї кѹмпъра тоате челе требѹінчоасе пентрѹ касъ. Ел аѹ афлат пе ачест Хінез аша вреднік де ԫнсъмнат, ԫнкѫт аѹ пѹс а і се фаче портретѹл ші лаѹ дескріс ԫн рапортѹл кълъторіеї сале· Ачест Хінез есте тот ачела, аꙗкърѹа фіґѹръ ам ԫмфъцошато ԫн Н: 1 а Ікоанеї ноастре· Класѹл де міжлок адекъ четъценімеа дін тоатъ Хіна се ԫмбракъ ԫнтокма аша. Странѹл де деасѹпра есте ѹн мінтеан де піеле де оае. Петеле че се вӑд ԫнформъ де цѹмътате лѹнъ сѫнт тъете дін піеле де оае боітъ негрѹ ші кѹсѹте пе піептар спре подоабъ, ꙗр ґѹлерѹл есте де бланъ де вѹлпе сеаѹ де діхор. Де асеміне піептаре се поартъ ԫн Хіна дімінеаца ші сара кѫнд есте ръче, ꙗр ԫн чеасѹріле маї кълдѹроасе де престе зі се леапъдъ. Странѹл чел маї лѹнг есте де матеріе де мътасъ кѹ флорї, ꙗр чел де дедесѹпт де пѫнзъ сеаѹ тафтъ албъ, дін каре матерії поартъ вара ші мърінарії панталонї лѹнцї. Ачесте страе се бълъненск пентрѹ ꙗрнъ кѹ бланe, сеаѹ се кълтѹшеск кѹ мътасъ крѹдъ ка кѹ о ватъ. Лъкѹіторії пърцілор Нордіче а Імперіеї поартъ ꙗрна ԫн деосебіе панталонї блъніцї. Кѹчѹла есте фъкѹтъ дін ѹн фелїѹ де пѫслъ, каре фіінд ноѹъ, сѫмънъ кѹ кѹчѹлеле Мандарінілор, ԫнсъ ачеаста формъ се стрікъ де плоае дѹпъ о маї ԫнделѹнгатъ пѹртаре. Колцѹнії сѫнт де нанкін (ѹн фелїѹ де пѫнзъ боітъ) кълтѹшіцї пе дінлъѹнтрѹ кѹ бѹмбак: папѹчії асеміне сѫнт фъкѹцї дін нанкін, ꙗр тълпіле де пѫслъ гроасъ. Де ла брѫѹ спѫнзѹръ ԫн дреата ѹн кѹціт кѹ теака са ші ѹн амнарїѹ, ла стѫнга доъ пѹнгѹце пентрѹ тітюн ші табак. Ԫн мѫна стѫнгъ ціне ел ѹн секріеш де лемн плін да захарікале, дін каре презінта кѫтева стреінілор пе карії сокотеа де пріетінї,

ПЕЩЕЛЕ СБѸРЪТОРІѸ.

Ла ѹн соі де пеще сѹпт ачеастъ нѹміре о сінгѹръ прелѹнџіре а аріпіоарелор де ла піепт, каре тотодатъ се поате ԫнтінде, слѹжеще ԫнлокѹл шіелеї де сбѹрат, каре де пілдъ ԫндъ-

мънеазъ пе ліліак а плꙋті ші а ста ꙟн аер ꙟндъмънеазъ ші пе ачест пеще а о ꙟнтребꙋінца ка аріпі агѫт де ꙟнделꙋнгат, пънъ кѫнд нꙋ се ꙋскꙋ де аер ші де соаре, дꙋпъ каре апоі пе- щеле іаръш се веде невоіт в къде ꙟн апъ. Ел нꙋмаі атꙋнче ꙟтребꙋінцеазъ ачесте аріпі кѫнд есте пріґоніт де пещії ръпіторі ші воеще съ скапе де дѫнщії, ꙟнсъ адесе орі сбѫрѫнд се фаче прадъ пасерілор, каре сбоаръ асꙋпра мъріллор къꙋтѫнд нꙋтрец.

ЛIМАНꙊЛ ДЕ ЛОНДРА.

Де ла подꙋл нꙋміт Лондра ші пънъ ла Депфорт, че есте о депъртаре ка де ꙋн чеас, се ꙟнтінде ліманꙋл де Лондра ші ꙟмфъцошазъ стреіні лор о прівіре мінꙋнатъ. Ріꙋл лат де 4—5000 палме есте акоперіт кꙋ мії де васе де тот фелюл де мъріме, дін каре ꙋнеле адꙋк мърфꙋрі дін тоате челе чінчі пърці а ле лꙋмеі, ꙟн време кѫнд алтеле се прегътеск а дꙋче фелюрітеле продꙋктꙋрі а індꙋстріеі енглезе ꙟн челе маі депъртате пърці а лꙋмеі, іар алтеле се ꙟнгріжеск а ꙟндестꙋла кꙋ міжлоачеле де віецꙋіре неапърат требꙋітоаре ꙋнꙋі міліон де лъкꙋіторі. Песте 13,000 васе енглезе се ꙟнтребꙋінцеазъ пентрꙋ негоцꙋл пе Таміса, ші се ꙟнкредінцеазъ, къ кꙋ ачесте мії де васе се експортеазъ пе ан ка ла 3,000,000: теанкꙋрі, лъзі ші пакетꙋрі. Ачест ліман се поате нꙋмі о лꙋме ꙟнтреагъ, ꙟн каре ꙋн нꙋмър фоарте ꙟнсъмнъторіꙋ де матрозі (коръбіері) ші мії де лꙋкръторі неконтеніт се ꙟнделетніческ а ꙟнкърка ші а дескърка коръбііле; пе лѫнгъ ачесте о мꙋлціме неспꙋсъ де каіче ші лꙋнтре петрек ачеастъ політіе ꙟннотътоаре ꙟн тоате пърціле. Колкꙋн аратъ къ ꙟн ліманꙋл де Лондра петречеа 11,000 де персоане; каре тръеа дін фꙋртішагꙋрі ші прꙋдъчꙋні, фꙋрѫнд пе ан мꙋлціме де авері ꙟн прецꙋ де цꙋмътате міліон фꙋнці стерлінґе дін тот негоцꙋл Таміcеі, че се сокотеа а фі де 60,000,000: фꙋнці стерлінґе; кꙋ тоате ачесте есте апроапе де адевър, къ Колкꙋн аꙋ спꙋс маі мꙋлт де кѫт ера, деспре неорѫндꙋелеле, каре аꙋ ꙋрмат пе времеа лꙋі ꙟн ліман. Ачесте неорѫндꙋеле саꙋ ꙟмпꙋцінат фоарте декѫт саꙋ статорнічіт о ꙟнадінсъ поліціе пентрꙋ Таміза ші саꙋ фъкꙋт деосебіте басіне пентрꙋ фелюрітеле артікꙋле де негоц, прін каре саꙋ ꙟнлътꙋрат ꙟнбꙋлзіріле че ꙋрма ла ꙟнкъркаре ші дескъркаре. Аша саꙋ фъкꙋт доъ басіне нꙋмаі пентрꙋ негоцꙋл Вест-Індіеі.

Ꙟн ꙋна дін ачесте басіне, ꙟн каре ꙟнкап 300 де васе, се дескаркъ тоате васеле че він дін Вест-Індіа, ші ꙟн чеіалантъ, че кꙋпрінде 200 васе, се ꙟнкаркъ ачеле че се порнеск ꙟнтр'аколо. Ꙋн шір де магазії марі, ꙟн каре се депꙋн мърфꙋріле пън ла плътіреа вамеі, ꙟнкꙋнцꙋръ пе ꙟнтъіа басінъ, ла каре дꙋче ꙋн канал ꙟмпрецꙋрꙋл інсꙋлеі нꙋміте а Кѫнілор. Компаніа Ост-індікъ де асеміне аре о ꙟнадінсъ басінъ, ꙟн каре се дескаркъ тоате васеле че він дін Індіа. О алтъ басінъ есте а Лондреі кꙋ магазії фоарте марі, дінтре каре сінгꙋръ магазіа тітюнꙋлꙋі адꙋче о кіріе де 5000: фꙋнці стерлінґе. Плꙋтіторії віінд де ла Ост сеаꙋ де ла Вест-Індіа, прекꙋм ші орі каре алт вас, аре ал съꙋ хотърѫт лок де десбъркаре ші де ліман. Стръіцꙋл аре аічі прівеліще фрꙋмоасъ, възѫнд пе репрезентанції тꙋтꙋрор націіллор, пе Хінез лѫнгъ Европеꙋ, пе Татар лѫнгъ Фрѫнк, ші пе Мꙋсꙋлман лѫнгъ Европеꙋ ші Крещін фъкѫнд алкътꙋірі де негоц. Чел не воеще а къпъта о ідее деспре статꙋл негоцꙋлꙋі, ꙟнтѫмплѫндꙋсе а фі ꙟн Лондра, съ нꙋ прецете а візіта ачеастъ немърџінітъ піацъ а негоцꙋлꙋі лꙋмеі. Ікоана де фацъ ꙋрмътоаре ꙟмфъцошеазъ вестіта касъ де вамъ енглезъ прекꙋм ера пе времеа Кръесеі Елісабета, каре арзѫнд ла 1814, саꙋ зідіт дін ноꙋ ші есте ꙋна дін челе маі мъреце зідірі а Англіеі. К. В.

(КАСА ВЪМЕЇ ЛА ЛОНДРА.)

МȢНТЕЛЕ САН-БЕРНХАРД (ꙟнкеерел).

Престе мȣнтеле Сан-Бернхардміk аȣ трекȣт Анібал ла 222 ꙟнаінте де Хс. кȣ арміа картагенезъ кꙟнд аȣ мерс асȣпра Ромеї. Асемене пе аіче аȣ трекȣт ла 15 маї 1800 Наполеон кȣ оастеа францезъ. Нȣмеле мȣнтелȣї се траџе де ла ȣн нобіл Савоіард нȣміт Бернхард де Мантон, каріле ла 962 аȣ зідіт доъ касе де оаспе пе локȣл ȣнде стътȣсъ темплȣл лъї Жое, ші аȣ ꙟнкредінцат ꙟнгріжіреа пентрȣ кълъторї кълȣгърілор Аȣгȣстіні карії плінеск ачеастъ сарчінъ кȣ пілдȣітоаре ѭбіреа де оаменї. Пе ачесте плаѭрї ліпсіте де копачѭ, неавꙟнд мъкар спінї, домнеазъ о іарнъ вечнікъ, ші албеаца омътȣлȣї скліпеще ведереа. Кȣ аџѭторѭл аргацілор мънъстіреї, кълȣгърії кълъȣзеk пе трекъторї дȣкꙟнд кȣ дꙟншії пꙟне, він ші хаіне кълдȣроасе, кȣ каре ꙟмбракъ сеаȣ ꙟмпрȣмȣтъ пе ачії серачї. ꙟн зілеле кꙟнд віфор-
троенеск калеа, есъ кълȣгърї кȣ аї лор кꙟ-
нȣміцї Марон, пентрȣ ка съ каȣте пе ніскаї-
кълъторї ненорочіцї. Кꙟнії сꙟнт аша де депрін-
ꙟнтрȣ ачеастъ късȣтаре, къ адȣлмекꙟнд аȣ пр-
ачії ръткъчіцї аȣ пе ачії ꙟнгецацї, алеаргъ к-
тръ кълȣгър шії адȣк ла локȣл ненорочітȣлȣї, с-
історісеще къ ȣн асемене кꙟне аȣ фост гъс-
пе ȣн копіл ка де 7 ані пе џѭмътате деџерат, -
къ ꙟндемнꙟндȣл ал ꙟнкълека л'аȣ адȣс л-
ȣша оспъцȣлȣї ȣнде апої кълȣгърії ѭȣ д-
кȣвенітȣл аџѭтор. Непȣтꙟндȣсе ꙟнгропа д-
прічіна стꙟнчілор, апої ачії морцї се разъм-
пе зідȣл бісерічеї, фрігȣл пъстреазъ мȣлцї а-
ачеле трȣпȣрї. ꙟн бісерікъ се афлъ монȣмент-
Генералȣлȣї Десекс, каріле аȣ периіт ла бътъліа д-
Маренго.

ꙟН ТІПОГРАФІА ІНСТІТȢТȢЛȢЇ АЛБІНЕЇ

№ 13. Юній. АНȢЛ I.

ШКОАЛА ЛȢМЕЇ

ФОАЕ
ПЕНТРȢ
ꙟДЕЛЕТНІЧІРЕА МОЛДО-РОМѪНІЛОР.

1840. ДȢМІНІКЪ. 29 ДЕКЕМВ.

ВȢЛТȢРȢЛ.

Вȣлтȣрȣл вȣлгар (Falco aquila) есте, ка тоцї ȣлії де генȣл фалконілор (короілор) ꙟнсъ ісъ кȣвіне дінтре тоате пасеріле ачес, тȣї ген рангȣл ꙟнтъю, ші пентрȣ а са ацеръ ведере, пе каре о поате ꙟндрепта неклінтіт спре соаре, пентрȣ трȣпȣл съȣ чел сȣбціре ші пентрȣ ꙟндръзнеаца са сбȣраре, каре о ꙟналцъ песте норї, кȣ дрептȣл съ нȣмеще ꙟмпаратȣл аерȣлȣї. Ел ȣреще стрігареа анімалелор мічї, ші ле омоаръ нȣмаї атȣнчї кѫнд фоамеа ілꙟндеамнъ спре ачеаста; кȣ тоате ачесте нȣ юбеще ка ші леȣл мѫнкареа анімалелор моарте, нічї атȣнче кѫнд есте фоарте флъмѫнд. Вȣлтȣрȣл протімісеще о прадъ віе, пе каре ел ꙟнсȣші аȣ бірȣіто, апоі дȣпъ ꙟнвінцере ѫщ моае пліскȣл ꙟн калдȣл сѫнце а жъртвеі сале,

ші дꙋпъ че ш'аў потоліт дорінца, ласъ ръмъшіцеле пентрꙋ алте анімале, фъръ а съ маї ꙟнтоарче ꙟнапоі ла дѫнселе.

Натꙋра аў ꙟнзестрат пе вꙋлтꙋрў кꙋ челе маї пꙋтерніче арме; пліскꙋл чел ꙟндоіт аре търіе ка ферꙋл, а сале ꙟнфрікошате ші ꙟндоіте гіаръ стръбат піелеа чеа маї вѫртоасъ, трꙋпꙋл сеў чел таре съ'нпротівеще фіес-кърꙋꙗ атак, аріпеле сѫнт аша де пꙋтерніче, мішкъріле аша де репезї, ꙟнкѫт съ арꙋнкъ ка ꙋн фꙋлџер, сеаў съ слобоаде кꙋ репеџꙋнеа гѫндꙋлꙋї песте прада са. Ведереа лꙋї есте атѫт де аџеръ ші стръбътътоаре, ꙟнкѫт, дін о ꙟнълціме, ꙋнде ноі нꙋ сѫнтем ꙟн старе а о віде, пѫндеще пещеле пе сꙋпрафаца апеї сеаў пе вре ꙋн епꙋре, каре съ гръбеще а сосі ла кꙋлкꙋшꙋл съў, гласꙋл лꙋї есте ꙟнфрікошат, презікѫнд ненорочіре, ші пꙋтереа мꙋшкілор съї есте аша де маре, ꙟнкѫт ел поартъ прін аер кꙋ ꙋшꙋрінцъ нꙋ нꙋмаї гѫще, кокостѫрчї, епꙋрї ші міеї; чі ꙟнкъ ші капре, кѫтеодатъ ші пꙋї де черб.

Пе лѫнгъ ачесте ел съ пъзеще фоарте біне, чеаркъ греꙋтатеа анімалꙋлꙋї оморіт, маї наінте де а съ рѫдіка де џос, ші де о афлъ преа маре, апоі съ'нбꙋібъ кꙋ сѫнџеле жъртвеї сале, ші дꙋче кꙋ сіне бꙋкъці марї де карне плін де сѫнџе ла кꙋібꙋл съў, чел аре ꙟн вѫрфꙋріле стѫнчелор пе каре німіне нꙋ съ поате сꙋї. Ачест кꙋіб есте ꙟнтінс, обічнꙋіт ръземат пе доъ вѫрфꙋрї де стѫнчї ꙟнвечінате, ші деасꙋпра дескіс ка кѫнд н'ар авеа требꙋінцъ де апъраре деспре вѫнт ші фꙋртꙋне, ші ка кѫнд ар воі, съ поатъ ꙟн фіескаре мінꙋнт а съ ꙟнълца кꙋ сборꙋл дрепт кътръ соаре. Ачест кꙋіб есте фъкꙋт таре, обічнꙋіт де 5 пънъ ла 6 палме лꙋнг, ꙟн каре се афлъ ші алте деспърцітꙋрї де рамꙋрї. ꙟн ачеастъ лъкꙋінцъ слободъ петрече вꙋлтꙋрꙋл кꙋ соціа, пꙋїї сеї, ші о мꙋлціме де провізїї пентрꙋ нꙋтреџꙋл пꙋілор.

Вꙋлтꙋрꙋл де партеа фемеꙗскъ пꙋне вар
сеаў 3 оꙋъ, пе каре ле клочеще 30 де
Пꙋїї съ хрънеск кꙋ карне проаспътъ де
кꙋібꙋл тот деаꙋна есте ꙟндестꙋлат, ші дꙋп
ії аў добѫндіт ꙟндестꙋлъ пꙋтере, спре а
сѫнгꙋрї вре о сълбътъчꙋне, ꙟї алꙋнгъ м
лор департе де лъкꙋінца стѫнкоасъ, де кар
нꙋмаї кꙋ прімеждіа віецеї съ пот ꙗръш апро

ꙟнтрꙋн мꙋнте де о ꙟнтіндере де кѫтева
нꙋ се вѫд маї мꙋлте декѫт нꙋмаї кѫте о пър
де вꙋлтꙋрї, ші нічї одатъ нꙋ с'аў възꙋт аче
пасерї сбꙋрѫнд кѫте маї мꙋлте ла ꙋн
ꙟнтре алтеле вꙋлтꙋрꙋл ші соціа са, тръеск
деаꙋна ꙟнпреꙋнъ, пѫнъ ла моарте, ші тот
ачел кꙋіб. Кѫнд ії вѫнеазъ, сбоаръ ꙋнꙋл
тꙋфе, ꙟнвреме кѫнд челалант плꙋтеще ꙟн
сеаў пѫндеще депе ꙋн лок ꙟнналцат,
деаꙋна гата, а съ репезі песте а са жъртфъ
юцеала фꙋлџерꙋлꙋї. ꙟнвреме кѫнд вꙋл
роаіка клочеще бърбъцелꙋл съ'нделетнічсще
мꙋлт кꙋ вѫнатꙋл, ші адꙋче регꙋлат зіл
прадъ кредінчоасеї сале соціі, кареа нꙋ по
съ пъръсаскъ лъкꙋінца сі.

Вꙋлтꙋрꙋл вꙋлгар, а кърꙋꙗ ꙟнфъцошаре
ꙟмпъртъшім астъзі четіторілор ноштрії. се аф
ꙟн тоате църіле, сꙋб тоате зоніле, ꙟн лꙋм
нож ші ꙟнчеа веке. Ел аре 7 палме лꙋнџі
ші кꙋ аріпеле ꙟнтінсе мъсꙋръ 8 палме. Ок
есте кастаніў ші пліскꙋл албастрꙋ негрічос. Пене
каре акопър капꙋл ші грꙋмазꙋл сѫнт рошї кастан
ші челеланте а трꙋпꙋлꙋї кастанії ꙟнкісе. Пенеле ар
пелор сѫнт негрічоасъ ші аместекате кꙋ ꙋнеле ал
ꙗр гіареле галбіне ші ꙋнгііле негре. Ел нꙋ пъръсеш
мꙋнції ꙟн времеа вереї, ꙟнсъ ꙟн ерне ле џероасе
кобоаръ ла шесꙋрї ші тръеще прін пъдꙋрї дес

Гр. С.

КѸРАЖ НЕОБІЧНѸІТ.

Ѹн енглез дін Остіндіа, ꙟн тречереа са спре Дака пе ріѹл Гангес, аѹ легат васѹл сеѹ ла мал спре а петрече аколо ноаптеа. Пе ла ѹн чеас дѹпъ мезѹл нопцеі, л'аѹ трезіт стрігареа оаменілор сеі, къ ар фі сьріт ѹн тігрѹ пе ковертъ ші аѹ апѹкат пе ѹнѹл дін тржншії. Енглезѹл с'аѹ скѹлат репеде, ші аѹ възѹт ꙟн адевър ѹн тігрѹ сърінд де пе ковертъ кѹ ѹн тжнър ꙟн гѹръ, ші фѹџінд спре о стѹхъріе. ꙟн ачелаш мінѹнт слѹга лѹі аѹ апѹкат ѹн пѹмнарїѹ (кѹціт скѹрт че съ цъне ꙟн пѹмн) каре дін ꙟнтжмпларе се афла пе вас, аѹ алергат дѹпъ фіаръ ші аѹ стръпѹнсо. Тігрѹл аѹ лъсат прада са ші аѹ къзѹт морт. Ачест тігрѹ ера де партеа бърбътеаскъ, ші де о мъріме ꙟнсемнатъ. Сърманѹл тжнър, нѹ аѹ пътіміт німік, пентрѹ къ тігрѹл дін норочіре жл апѹкасъ нѹмаї де страе.

Гр. Пл

ОРАШѸЛ РѸАН ꙞН ФРАНЦІА.

Ачеастъ веке капіталъ а Нормандіеі, се афлъ ꙟнтр'ѹн шес фрѹмос ꙟнкѹнџюрат кѹ деалѹрі, пе малѹл дрепт а Сеінеі ла гѹра ріѹлѹі Обет ші петрекѹтъ фіінд де ріѹл Робек, кареле, ꙟндѹс прін ѹн канал местешѹџіт, пѹне ꙟн лѹкраре о мѹлціме де морі ші машіне. Сѹббѹргѹл (махалаоа) С. Север. Се афлъ пе малѹл дрепт а Сеінеі, ші се ꙟмпреѹнъ кѹ політіа прін ѹн под пе дѹбасе, кареле де ші есте пардосіт песте тот самънъ кѹ ѹн под де піатръ, се ꙟналцъ ші се ласъ ꙟн џос дѹпъ флѹксѹл ші рефлѹксѹл апеі (*) Ачест под есте де 270 палме лѹнг ші фъкѹт ла 1626, ꙟн анѹл 1822 с'аѹ оржндѹіт а се зіді ѹн под ноѹ. Політіа нѹ есте фрѹмоасъ, аре мѹлте касе де лемн ші ѹліце стржмте ші ꙟнтѹнекоасе; кѹ тоате ачесте малѹріле де а лѹнгѹл Сеінеі сжнт прe фрѹмоасе. Катедрала чеа маре ꙟнпреѹнъ кѹ алте 37 бісерічї, зідіреа чеасорнікѹлѹї челѹї маре, фрѹмоаса мънъстіре де маї наінте С. Квен, каре ꙟнфъцошазъ ачеастъ Ікоанъ а ноастръ, палатѹл Іѹстіціеі, ші каса театрѹлѹї сжнт челе маї ꙟнсемнате зідірї пѹбліче. Пе піаца нѹмітъ Ово, се ꙟналцъ статѹа вергѹреі ші (фечоареі) де Орлеан, (*) каре саѹ арс аіче ла 1430 ка о фърмъкътоаре. Аіче есте резіденціа префектѹлѹі де департамент, а ѹнѹі архіепіскоп, аре мѹлте ашеземінте сціентіфіче прекѹм: о академіе де щіінце ші мъестрії, о соціетате де емѹлаціе кѹ 53 мъдѹларї ꙟнтемеетъ ла 1791, ѹн лічеѹ о схоалъ пентрѹ марінарї, пентрѹ десен, ші пентрѹ медецінъ, о бібліотікъ пѹблікъ, ѹн мѹзеѹ, ѹн кабінет де історіа натѹралъ, ші о грьдінъ ботанікъ. Пе лжнгъ ачесте політіа маї аре мѹлте фабрічї де індѹстріе ші манѹфъптѹрї ѹнде се факѹ нанкінѹрї, нанкінете, пікъ, картон, плісъ, шалѹрі, батісте де грѹмазї ші де бѹзѹнарїѹ, ш. а. де асеміне тот фелюл де пжнзъ, хжртіе, кърцї де џіок, постав, мѹшама, мътъсерії, бѹліне, пене де скріс, крохмал, сопон пѹдрѹ, лѹкрѹрі де корн ші де філдіш; патрѹ рафінърії де захар, дѹлчеце фоарте бѹне ші апе міросітоаре, мърфѹрі де фіер, аламъ, ші арамъ ш. а. ꙟн тімпѹл рефлѹксѹлѹї пот вені коръбії греѹ ꙟнкъркате пънъ ла мал. ꙟн анѹл 1792, аѹ ꙟнтрат ꙟн портѹл де Сеіна, 1698 коръбії ꙟнкаркате.

*) Флѫкс се нѫмеще скъдереа, Рефлѫкс крещереа мърі каре регѫлат ѫрмеазъ де доъ орі ꙟн 24 чеасѹрі. Ачест феномен се наще дін ꙟнрїѫрїреа лѫнеі.

*) Каре аѹ мжнтѹіт Франціа де џѹгѹл Енглезілор.

Гр. Пл.

ПАЛАТꙊЛ ДРЕПТЪЦІЇ ЛА РꙊАН.

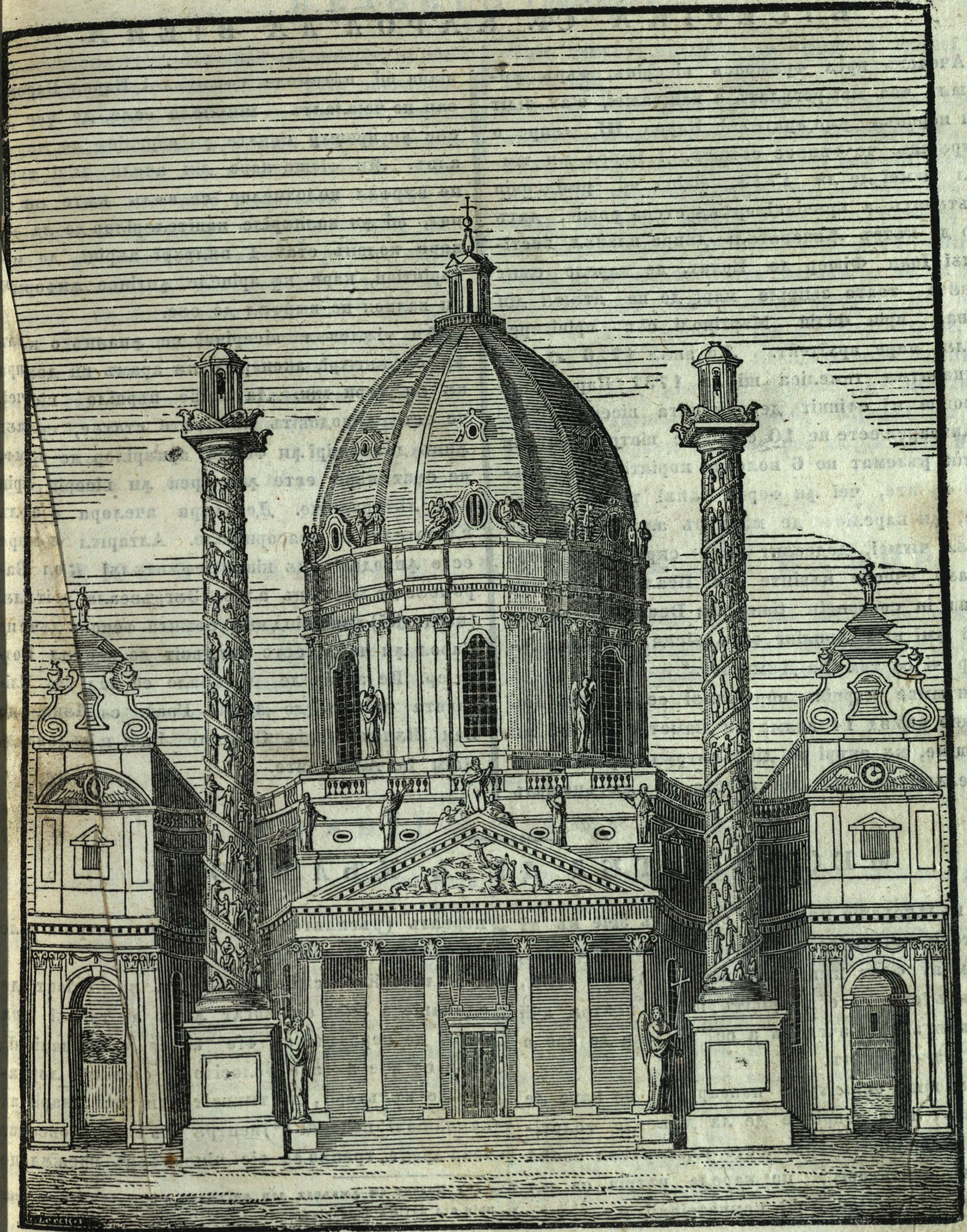

БІСЕРІКА СФ. КАРОЛ ЛА ВІЕНА.

БІСЕРІКА СФ. КАРОЛ ЛА ВІЕНА.

Ачеастъ преа фрȣмоасъ бісерікъ, фъръ ꙟдоꙗлъ чеа маї регȣлатъ а капіталіеї, с'аў зідіт дін поронка ꙟмпаратȣлȣї Карол III, дȣпре о џюрȣінцъ че фъкȣсе сфѫнтȣлȣї Карол ꙟн тімпȣл чюмеї де ла 1713, зідінд ші резіденціа алътȣратъ а крȣчіацілор кȣ стеоа рошіе, датъ лор де кътръ Ꙟмпаратȣл; дȣпре планȣл вестітȣлȣї Іоан Фішер де Ерлах, де кареле сѫнт фъкȣте тоате зідіріле марі де пе атȣнчі дін Віена, прін Філіп Мартінолі сȣб прівігереа ачелȣї маре архітект. Ꙟн анȣл 1716 аў пȣс Ꙟмпаратȣл темеліеа ші ла 1737 Кардіналȣл Колоніш аў сфінціт десевѫршіта бісерікъ.

Ꙟнтрареа есте пе 10 скърі де піатръ. Ꙟнтрȣн портік ръземат пе 6 колоане корінтіче, пе а кърȣю фрȣнте, чеї ꙟн форма ȣнȣї тріȣнгю, се веде, ꙟн барелієф де марморъ албъ, Віена ꙟн тімпȣл чюмеї, дедесȣпт сѫнт скрісе кȣ слове де аȣр ачесте кȣвінте дін Псалм: Vota mea reddam in conspectu timentium Deum. " адекъ: „ Еў ꙟмі воїю ꙟнпліні фъгъдȣінца ꙟнаінтеа ачелор чі се тем де Дȣмнезеў. "

Дін ѫмбе пърціле портікȣлȣї се ꙟнналцъ доъ колоане авѫнд 14 палме ꙟн діаметрȣ ші 44 ꙟн ꙟнълціме, кȣ скърі пе дінлъȣнтрȣл лор пънъ ла капітелȣрі; пе ȣна дін ачесте се ꙟнфъцошазъ віаца ші патемеле сфѫнтȣлȣї Карол Бароме еар пе чеꙗлалтъ мінȣнеле сале, де џос пъ сȣс ꙟн преџюр съпате ꙟн барелієф де мармо албъ. Ꙟн фієще каре дін ачеле мічі тȣрн пе вѫрфȣл колоанелор се афлъ кѫте ȣн кл пот, ші ꙟн колцȣріле капітелȣрілор де ла фіе каре колонъ стаў 4 вȣлтȣрі аȣріці де мет корінтіан, каре кȣ аріпеле ꙟнтінсе ꙟнформе ȣн балкон пе вѫрфȣл де сȣс.

Ꙟн міжлокȣл бісерічеї се ꙟналцъ о кȣї ꙟн опт ȣнгюрі, акоперітъ кȣ арамъ ші деасра кȣ ȣн тȣрн мік. Ла ѫмбе пърціле бісеі че есте ꙟнподобітъ кȣ мȣлте статȣе, се ꙟнкъ доъ зідірі ꙟн форма аркȣрілор де трмф, пе сȣпт каре есте ꙟнтрареа ꙟн бісерікт ȣші лътȣралніче. Деасȣпра ачелора се афлъ клопотеле ші чеасорнічеле. Алтарюл че маре есте ꙟнподобіт кȣ кіпȣл сфѫнтȣлȣї Кар Бароме де мармȣръ албъ. Зȣгръвеала сфітȣлȣї (багдадіеї) ꙟнкіпȣінд кѫм сфѫнта фечоарт дȣче пе Карол ꙟн черю, есте зȣгръвіт де вестȣл Ротмаіер. Пе алтареле лътȣрале се веде сф. Елісавета фъкȣтъ де Даніїл Гран. сф. ȣка, де Ван Шȣпен, Маріа Сілф де Лікчі ші ъдȣва де Наїм де Алтомонте.

р. Пл.

МЕСТЕШȢГȢЛ ДЕ А КЪЛЪТОРІ.

Чіне кълътореще нȣмаї ка съ поатъ зіче къ аў кълъторіт, ачела се ꙟнтоарче ꙟннапої тот аша, прекȣм аў фост кѫнд саў порніт. Ачест фелю, де кълъторіе есте потрівітъ нȣмаї пентрȣ ачії карії каȣтъ прін ачеастъ а се віндека де вре о боалъ ꙟнделȣнгатъ.

А кȣноаще обічеюріле попоарелор, пе каре ле візітеазъ, ші а депрінде де ла дѫнселе фолосітоаре кȣноцінце, ачеста есте адевъратȣл скопў а ȣнȣї кълъторю, пе кареле патріа са ѫл ащеаптъ кȣ бȣкȣріе, ші компатріоції ѫл ремȣнереазъ (ръсплътеск) мȣлцъміре пентрȣ а сале остенелече аў сȣферіт.

Кълъторііле сѫнт меніте ка ȣн обіект де едȣкаціе а ȣнȣї ом богат ꙟнсъ а требȣі аша фелю де персоане се фіе алесе де компаніоні, каре се щіе а фаче фолосітоаре елевілор лор асеміне кълъторії, де тѫнгȣіт сѫнт ачії, карії аў компаніоні педанці (*) пентрȣ къ спре а обсерва чева дрепт, требȣе се фіе чінева фъръ прежȣдеце

(*) Педант ом ꙟмвъцат дар ꙟнгъмфат каріле сȣпъръ пе алції прін аса патімъ ворбаріцъ.

С. С. Б.

ВЕЗȢВІȢ (Ꙟнкеереа).

Ꙟн кратерȣл ачестȣї вȣлкан саȣ коборѫт ла анȣл 1809 ȣн молдован, пъмѫнтȣл есте аколо калд ші де тот нетед, акоперіт кȣ пȣчоасъ авѫнд хъітȣрї ꙟнкоаче ші ꙟнколо прін каре есъ неконтеніт абȣрї ші фȣм, еар пъреції сѫнт де мȣлте [...]ъпселе. Дін хъітȣріле коастелор се въд де проапе фокȣрї арзінд ꙟн сінȣл мȣнтелȣї, ші о [...]тътȣръ пе пъмѫнт іл фаче а ръсȣна ка ȣнȣл че аіче есте де тот дешерт. Ачест мȣнте ꙟнчепȣ сȣб Ꙟмпъратȣл Тітȣ ла 79 ані ꙟнаінте лȣї Хс а са ꙟнтъꙗ ізбȣкніре кѫнд атȣнче аȣ ꙟнгропат сȣб ченȣшеле сале політіа Помпеꙗнȣм, еар політіа Херкȣланȣм аȣ ръмас акоперітъ кȣ лава че есте матеріа де металȣрї топітъ. Ѫмбе ачесте політії аȣ ꙟнчепȣт ꙟн зілеле ноастре а се десгропа ші ꙟн трѫнселе саȣ гъсіт лȣкрȣрї вреднічє де мірарє а епохеї де 1700 ані!

Де ла 203 ꙟнаінтеа лȣї Хс. ꙟнтре ненȣмърате ізбȣкнірі аȣ фост 14 челе маі ꙟсъмнате, ла 1730 саȣ ръдікат фоарте мȣлт вѫрфȣл мȣнтелȣї ші аȣ къпътат а са формъ де къпъцінъ де захар. Ла 1794 політіа Торе Дел Греко де тот саȣ сȣрпат, плоꙗ де ченȣшъ каре аȣ ешіт ла 1822 аȣ ꙟнтȣнекат тоатъ атмосфера ші аȣ збȣрат 105 міле департе де ла Неаполі. Еар лава че есте рîȣл ꙟнфокат де металȣрї топіте, аȣ кȣрс 1 мілъ департе. Везȣвіȣл есте пончіȣ ші греȣ де сȣіт, ꙟнсъ дін вѫрфȣл сеȣ мінȣнатъ прівіре ꙟнфъцошазъ ръсърірєа соарелȣї дін мареа Іонікъ пркȣм ші апȣнереа са ꙟн ачеа медітеранъ.

ЛȢКРЪРІЛЕ ȢНЕЇ МАШІНЕ ДЕ ВАПОР.

Д. Холт, пропрієтарȣл ȣнȣї трактір дін Нев-Іорк, „ аша історісеще ȣн кълъторіȣ енглез, " аре о машінъ де вапор, каре съвѫршеще ȣрмътоареле лȣкрърї: еа фіербе бȣкате, кȣръцеще кȣціteле ші фȣркȣліцеле, щерџе чȣботеле, ꙟндестȣлеазъ тоатъ каса кȣ апъ, дȣче пожіжіа кълъторілор дінтр'ȣн рѫнд де касе ꙟн алтȣл, щерџе фарфȣріїле, раде барба, тȣнде пърȣл, ащерне патȣріле ші мътȣръ одъіле.

Гр. Пл.

АРАБІЇ ꙞН АФРІКА.

Арабії сѫнт чеа маі маре парте ȣскаці ꙟнсъ арътоші, аȣ о статȣръ фрȣмоасъ ші о маре ръȣтате ꙟнмішкъріле лор; авѫнд невре въртоасе. Ші фіінд къ ії деапȣрȣреа стрігъ ші вȣеск апоі обічнȣітеле лор петречерї се пар а фі сфеде ші гълчеві; педе алтъ парте сѫнт фоарте бравї, детреабъ ші аȣ о сѫмціре делікатъ пентрȣ чінсте. Ȣн Араб де рѫнд се сокотеще ꙟн сіне ненорочіт, деакъ арма са ꙟнвро лȣптъ нȣї ръспȣнде скопосȣлȣї сеȣ дрепт каре зіче: ініма ме мъ доаре!"

Карабіна ме мінцеще ші мъ рȣшінеазъ де наінте оаменілор!"

Чеа маі маре драгосте а Арабілор есте де а рості прін провербȣрї (паремії) фаптеле лор челе ꙟнсъмнате. Фіеще каре нобіл аре сȣпт стъпѫнірєа са ȣн повестіторіȣ. Неамȣріле сале се адȣнъ дінаінтеа кортȣлȣї, саȣ пе деасȣпра акоперемѫнтȣлȣї че есте фъкȣт орізонтал (дрепт) ші аскȣлтъ аколо історііле тоатъ ноаптеа мъкар де ар ціне вре ȣна 60 саȣ 100 де нопції.

Історісіріле ачесте се сокотеск ла дѫншії де ȣн маре талент ші ȣн деосъбіт дарȣ, прецȣіндȣсе фоарте мȣлт де кътръ тоці. О маре репецȣне ші гібачіе аȣ ії ла історісіріле лор; кȣвінтеле аша де віне ле потрівек, ꙟнкѫт ȣн се-

вропеꙋ н'ар фі ꙟн старе се аібъ ачеастъ іскꙋсінцъ.

Алкътꙋіріле лор сѫнт поетіче; іаръ стілꙋл фігурат ші метафорічеще ꙟнцълес. Кѫнтечеле лор сѫнт асеміне фоарте ꙟнфокате, авѫнд фрꙋмоасе ші норочіте ꙟнтѫмплърі ші асъмънърі. Ꙋнеле фамілії сѫнт вестіте пентрꙋ кѫнтареа ші ворбіреа лор каре о фак фъръ прегътіре; каре талент се афлъ маі кꙋ самъ ла копії ші адесе орі ꙟнтр'ꙋн град маре ла ачії че нꙋщіꙋ німікъ а четі ші скріе.

Кѫнтечеле Арабіче сѫнт фоарте аціцътоаре спре пътіміре. Аскꙋлтъторії ꙟнтрꙋ'ꙋн мінꙋнт се вѫд різінд ші деодатъ се топеск де плѫнс, бътѫнд ꙟн палме кꙋ о мімікъ жалнікъ ші ꙟнпътімітоаре. Ачещі лъкꙋіторі а пꙋстіітъцеі аꙋ мꙋлтъ ꙟнцълепчꙋне ші сѫмціре, пе лѫнгъ ачесте ші ꙋн дꙋх ероіческ, непрецꙋінд вреꙋн ꙟлт мещешꙋг пентрꙋ петречере, декѫт кꙋ сабіа ші бъꙋнеаца (карабінъ).

Чеа маі маре лаꙋдъ се сілеще ꙋн Араб с'о кѫщіџе прін пꙋртареа армелор, кълъріе оспіталітате. Фапта ачеастъ депе ꙋрмъ о а тот деаꙋна, ші кꙋвѫнтꙋл де неоспіталітате те ꙋн лꙋкрꙋ де маре окаръ пентрꙋ о фам арабікъ.

Ꙟшълъчꙋнеа съ педепсеще ла Арабі фоарте рѫт: Ꙋн ом шірет се леагъ ші се по пінтре тоате лъкꙋінцеле ші фаміліїле; анінѫ де кап нꙋтрецꙋл ꙋнꙋі боꙋ саꙋ а ꙋнꙋі алт біток. Нічі ꙋн Араб пріімеще пе ꙋн шірет фамілїе спре късъторіе.

Патріотізмꙋл че сімцеще чел маі салбатік кꙋіторіꙋ а ачестор стѫнчі неродітоаре нꙋ цеще ші Арабꙋл кълъторіꙋ. Ачеста ꙋм дін лок ꙟн лок, діntрꙋн цінꙋт ꙟн алтꙋл, ръ се аібъ вре ꙋн лок хотърѫт, ші чеа маі ре бꙋкꙋріе алꙋі есте о віацъ нестаторнікъ, гѫлчевітоаре.

М. Вітлемескꙋл

ЕПІЛОГꙊ.

О раръ, ꙟнсъ ꙟнсꙋфлецітоаре сімціре есте пентрꙋ Редакціе а веде маі пресꙋс де щептаре ꙟмбрѫцошатъ Ікоана Лꙋмеі кеар ла ꙟнчепꙋтꙋл ꙋрзіреі сале. Ачеасте ꙟндатореазъ а мѫртꙋрісі чінстіцілор четіторі а еі віе конщінцъ прекꙋм ші колабо торілор карії прін некрꙋцате остенеле продꙋк резꙋлтатꙋл де а ръспѫнді ꙟнтре Мол Ромѫні ꙟн кіп плъкꙋт фелꙋріте фолосітоаре кꙋноштінце.

Кꙋ ачест прілеж ꙟноім а ноастръ рꙋгъмінте де афла ші пе віиторіме разъм ꙟн чеастъ лꙋкраре, пентрꙋ а кърія ꙟнделініре нꙋ се вор крꙋца нічі остенеле нічі келтꙋе спре а ꙟнвреднічі о статорнікъ ꙟмбрѫцошаре.

Ікоана Лꙋмії, де каре ꙟн фіішкаре Дꙋмінікъ есъ кѫте о коалъ тіпъритъ кꙋ 3- стампе фрꙋмоасъ, костісеще пе ан 20 сор. пе о тріл8ніе 5. С.

Абонаціа се фаче аіче ꙟн Еші ла Редакціе, іар пе ла цінꙋтꙋрі пе ла чінст. Дрег торі.

Кꙋ ачест нꙋмър се ꙟнкее тріл8ніа анꙋлꙋі 1840, адъогѫндꙋсъ коперта тіпърітъ тітлꙋл ші скара матеріілор.

ꙞН ТІПОГРАФІА ІНСТІТꙊТꙊЛꙊІ АЛБІНЕІ.